

architectenbureau | serck

Visserij 19

B - 9000 Gent

tel + 09.223 31 08

info@thomasserck.be

www.thomasserck.be

RUIMTELIJKE PLANNING, LANDSCHAP, ARCHITECTUUR, RESTAURATIE, INRICHTING EN ENGINEERING

BEHEERSPLAN ONZE-LIEVE-VROUWHOSPITAAL Aalst

datum	16 september 2024
adres	Oude Vismarkt 13, 9300 Aalst
opdrachtgever	Stad Aalst Werf 9, B-9300 Aalst
architect	architectenbureau serck bv Visserij 19, B-9000 Gent t. 09.223 31 08 e. info@thomasserck.be

Figuur 1 (voorzijde) Situering van het Onze-Lieve-Vrouwhospitaal in het stadcentrum van Aalst (S.N., Restauratie – Oud-Hospitaal – Oude Vismarkt – Aalst, 1959-1964, © Stadsarchief Aalst (SAA): nr. Oud-Hospitaal.002)

© architectenbureau | serck bv

Alle rechten voorbehouden.

Niets uit dit document mag vermenigvuldigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt worden hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van de auteur.

Behalve als instrument voor Onroerend Erfgoed mag de studie enkel gebruikt worden na overleg met de auteur, na zijn voorafgaandelijke schriftelijke toelating en met volledige referentievermelding.

0. INHOUDSTAFEL

0. Inhoudstafel.....	3
1. Identificatie en afbakening van het onroerend goed	5
Identificatie	5
Afbakening	6
Overzicht gebouwen.....	8
Foto's	8
2. Historische nota.....	15
Inleiding.....	15
Overzicht	15
Ontstaan en evolutie van het Onze-Lieve-Vrouwhospitaal	16
Bouwgeschiedenis	18
Besluit.....	38
Historische gelaagdheid.....	39
Bibliografie.....	41
3. Inventarisatie huidige toestand	44
Plannen	44
Kapel	51
Klooster	72
Eerste ziekenzaal.....	135
Tweede ziekenzaal	158
Derde ziekenzaal	166
Neogotische vleugels	175
Omgevingsaanleg	196
4. Erfgoedwaarden	205
Monument en stadsgezicht	205
Beuken	206
5. Beheersvisie en doelstellingen.....	207
Visie.....	207
Doelstellingen	207
ZEN-erfgoed.....	208
6. Maatregelen.....	211
Voorstudies.....	211
Algemeen	212
Exterieur	213
Interieur	219

Technische installaties.....	224
Omgevingsaanleg	224
7. Opvolging en evaluatie	227
Eenmalige werkzaamheden.....	227
Terugkerende maatregelen.....	227
Opvolging.....	227
Toestandsrapport en onderhoudslogboek	228
8. Extra toevoegingen.....	229

Figuur 2 Links de beeldengalerij uit de jaren 1920, daarachter de neogotische vleugel zuid, rechts de eerste ziekenzaal met daarachter de beschermde beuk in 1964 (LOUIES, H., beuk - oud hospitaal – academie, 1964, © SAA: Collectie Louies J., ALS002000116_114.)

1. IDENTIFICATIE EN AFBAKENING VAN HET ONROEREND GOED

Identificatie

Benaming   Onze-Lieve-Vrouwhospitaal
 Adres   Oude Vismarkt 13, 9300 Aalst
 Kadaster   AALST, 1ste afdeling, sectie A, nr. 800v

Bescherming   **Beschermd monument**
 Beschermingsbesluit nr. 2384, d.d. 19.06.1991: Stadhuis van Aalst, Oud-Hospitaal met kapel en klooster

Beschermd stadsgezicht
 Beschermingsbesluit nr. 2384, d.d. 19.06.1991: Stadhuis van Aalst, Oud-Hospitaal met kapel en klooster

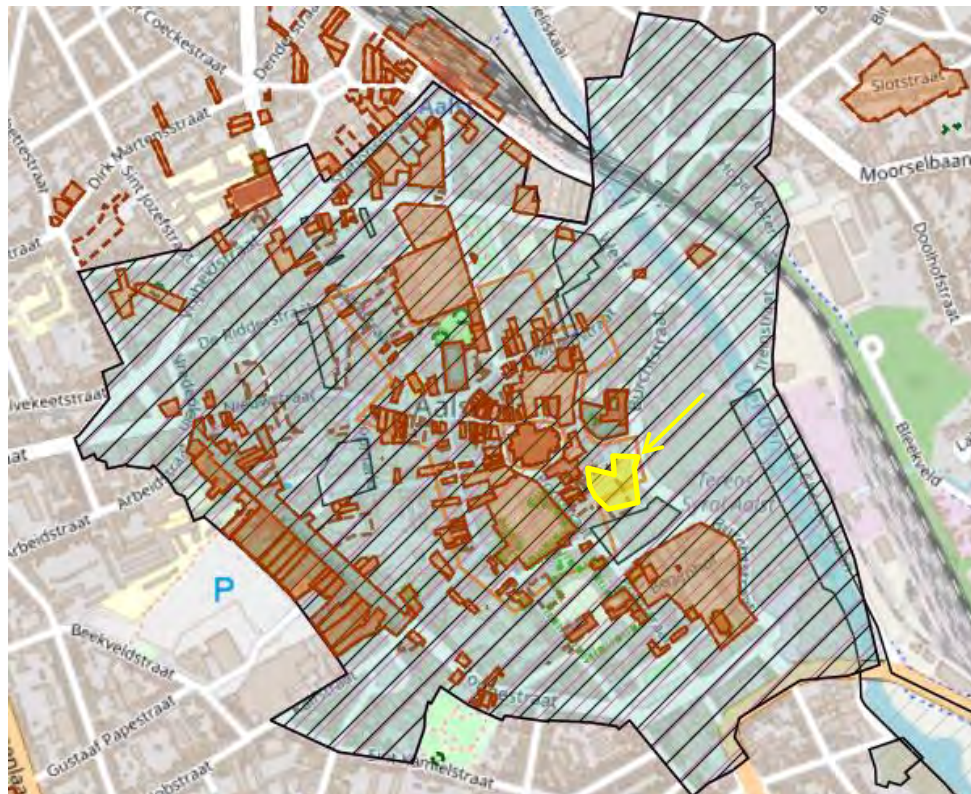
Beschermd cultuurhistorisch landschap
 Beschermingsbesluit nr. 837, d.d. 07.05.1975: Beuken

Vaststellingen   Vastgestelde archeologische zone: Historische stadkerk van Aalst (ID: 140017)
 Vastgesteld bouwkundig erfgoed: Muurschildering Onze-Lieve-Vrouwhospitaal (ID: 15002)
 Vastgesteld bouwkundig erfgoed: Onze-Lieve-Vrouwhospitaal (ID: 128017)

Eigenaar   Stad Aalst
 Werf 9, 9300 Aalst

Ontwerper   architectenbureau | serck
 projectverantwoordelijke: Lieselotte Van de Capelle
 Visserij 19, 9000 Gent

Het Onze-Lieve-Vrouwhospitaal is gelegen in het stadscentrum van Aalst.

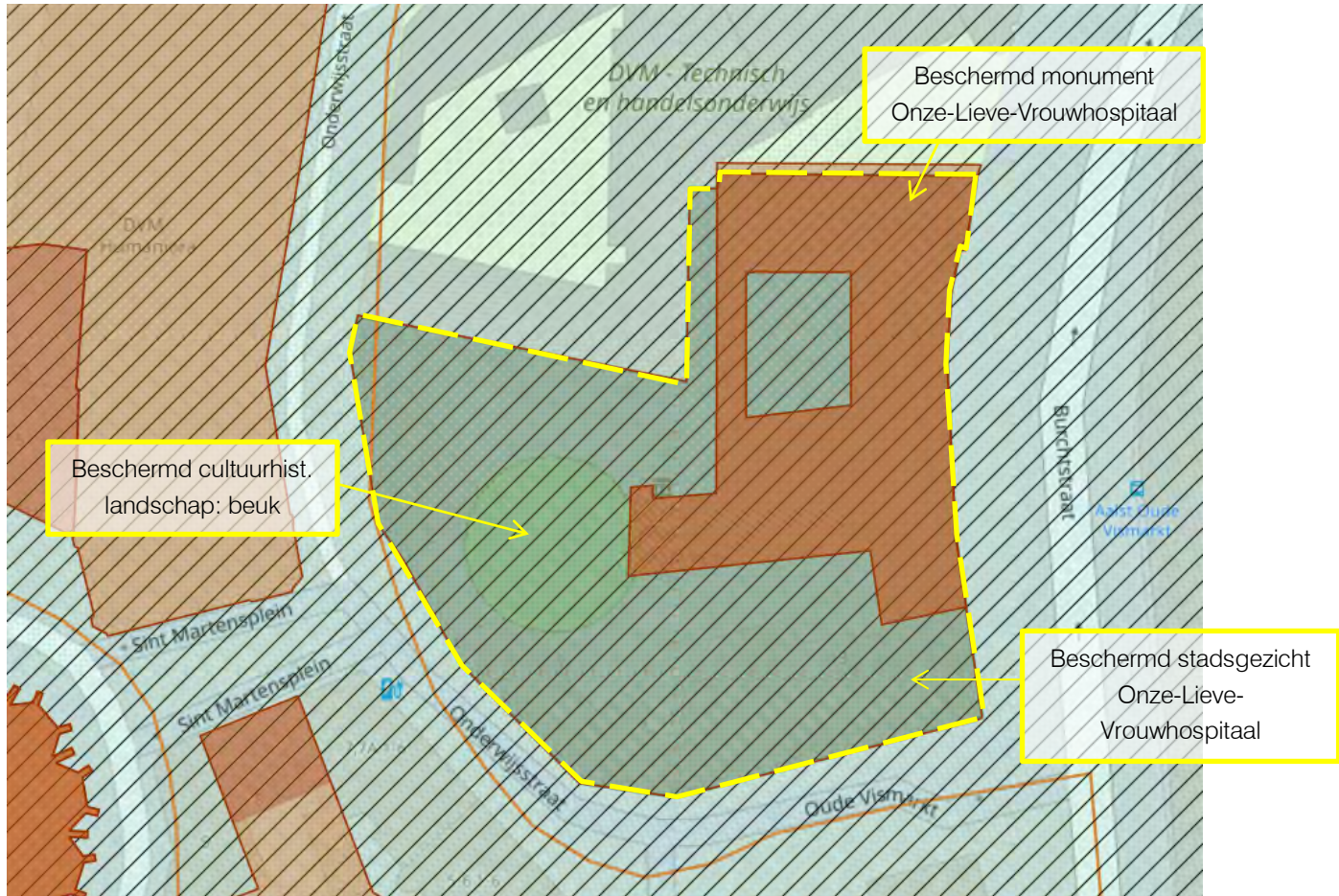

Figuur 3 Situering van het Onze-Lieve-Vrouwhospitaal in het stadscentrum van Aalst (Bron: <https://geo.onroerenderfgoed.be/>, geraadpleegd op 23.10.2023)

Afbakening

Het beheersplan omvat:

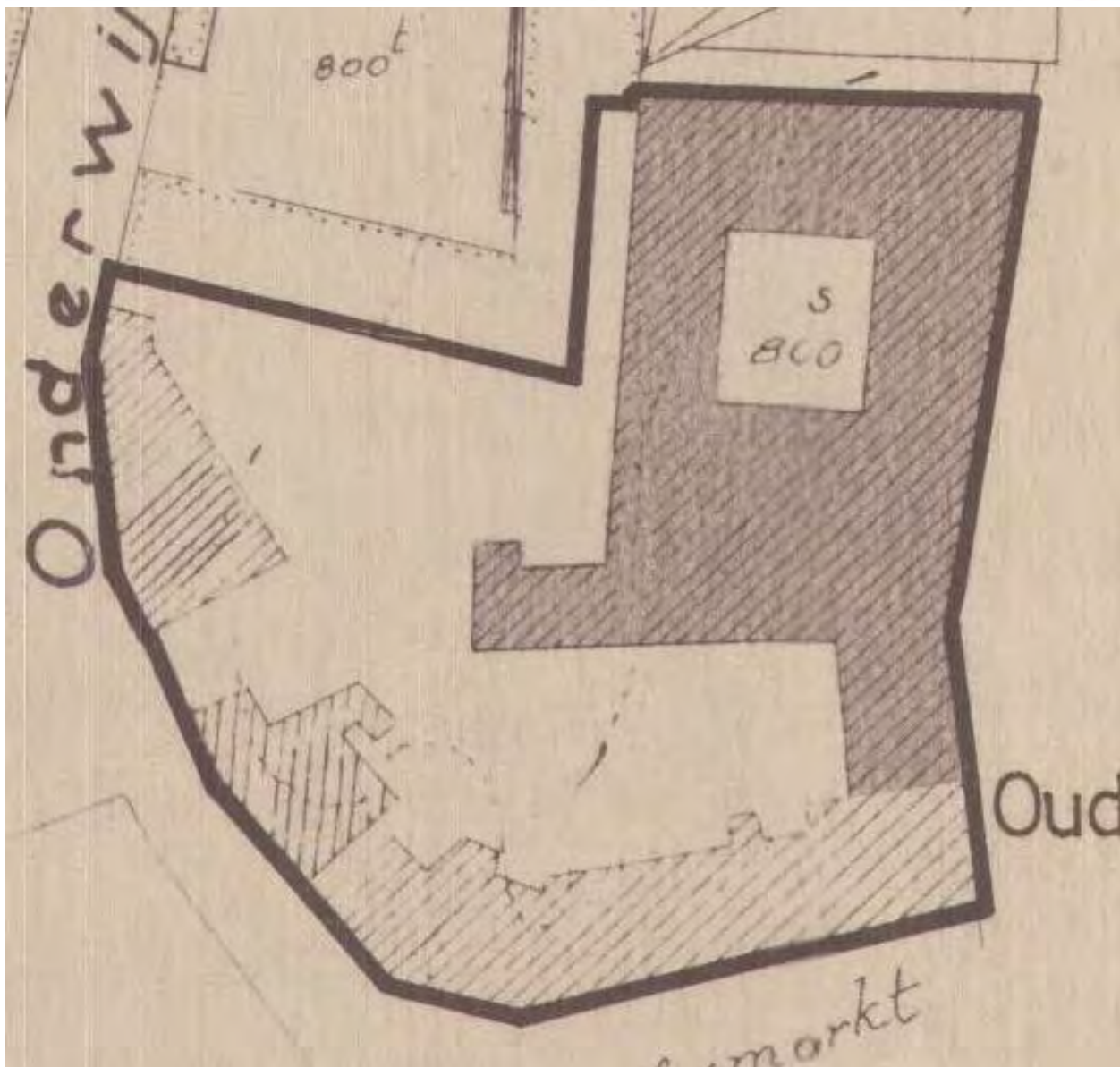
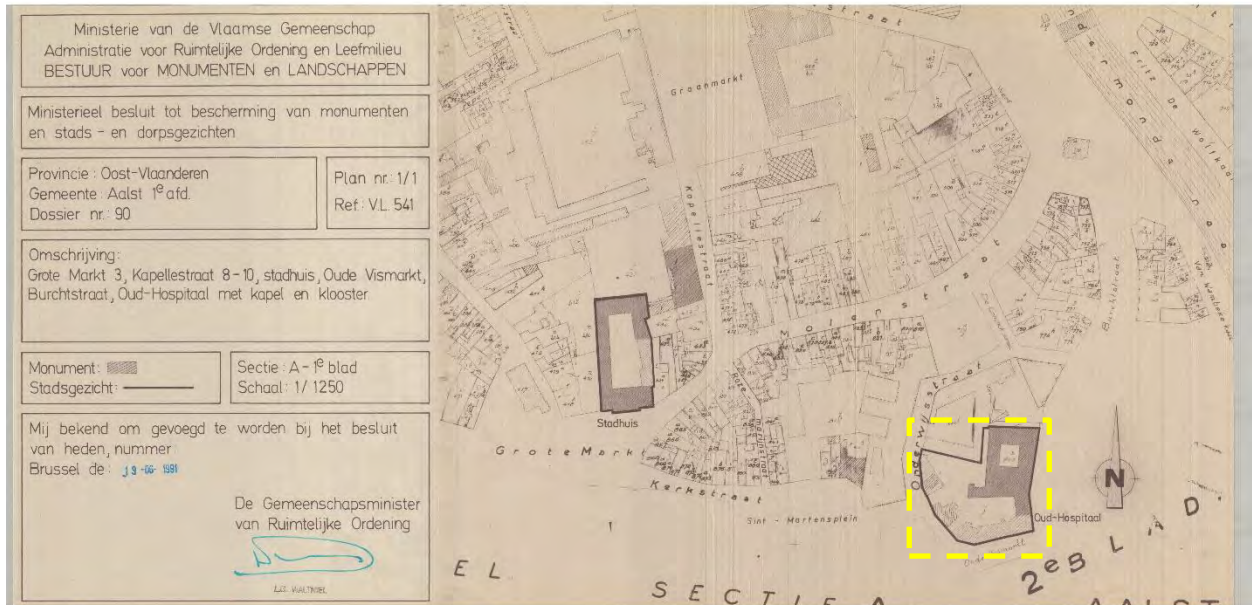
- Exterior en interieur van het beschermd monument Onze-Lieve-Vrouwhospitaal
- Exterior van het beschermd stadsgezicht Onze-Lieve-Vrouwhospitaal
- Het beschermd cultuurhistorisch landschap; beuk

Legende

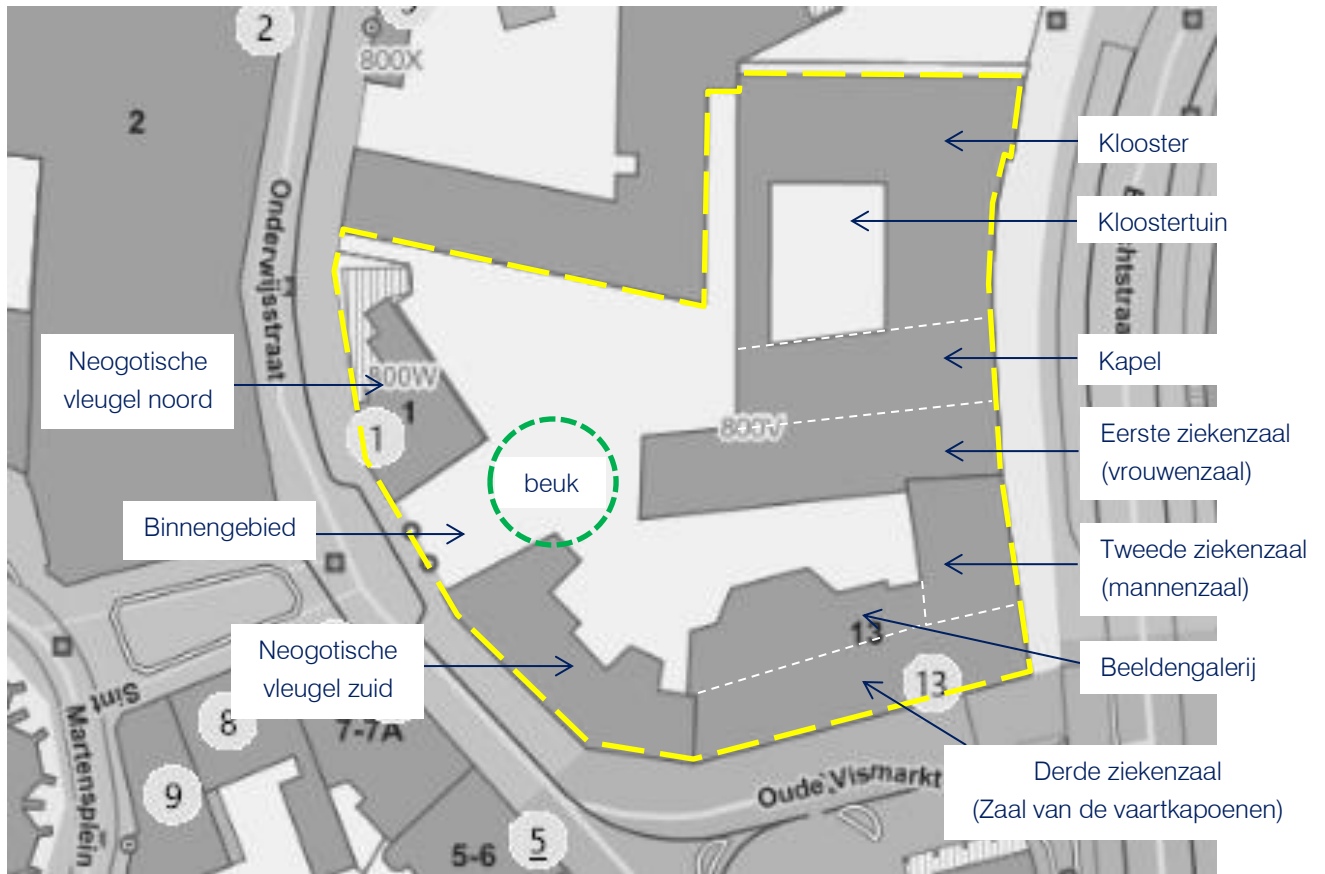
- Beschermd Onroerend Erfgoed
  - cultuurhistorische landschappen
  - archeologische sites
  - stads- en dorpsgezichten
  - monumenten
  - overgangszones
- Vastgestelde Inventarissen
  - landschapsatlas
  - historische tuinen en parken
  - houtige beplantingen
  - archeologische zones
  - bouwkundig erfgoed
- Erfgoedlandschappen
- Unesco Werelderfgoed
- Beheersplannen
- Gebieden geen archeologie
- Wetenschappelijke inventarissen
  - landschapsatlas
  - historische tuinen en parken
  - houtige beplantingen
  - archeologische zones
  - bouwkundig erfgoed - gehelen
  - bouwkundige erfgoed - relictten
  - orgels

Figuur 4 Afbakening van het beheersplan aangeduid in gele stippellijn (Bron: <https://geo.onroerenderfgoed.be/>, geraadpleegd op 23.10.2023)

Figuur 5 Plan bij het beschermingsbesluit uit 1991 (WALT NIEL, L.G., Grote Markt 3, Kapellestraat 8-10, stadhuis, Oude Vismarkt, Burchtstraat, Oud-Hospitaal met kapel en klooster, 19 juni 1991)

Overzicht gebouwen

Figuur 6 Overzicht van de verschillende gebouwdelen (Bron: <https://geo.onroerenderfgoed.be/>, geraadpleegd op 23.10.2023)

Foto's

Westzijde (Onderwijsstraat)

Figuur 7 (links) Neogotische vleugel noord, zicht vanuit Onderwijsstraat (AS, 26.09.2023)

Figuur 8 (rechts) Neogotische vleugel noord, zicht vanuit Onderwijsstraat (AS, 26.09.2023)

Figuur 9 (links) Inkom tussen neogotische vleugels met zicht op binnengebied en beuk (AS, 26.09.2023)

Figuur 10 (rechts) Neogotische vleugel zuid, zicht vanuit Onderwijsstraat (AS, 26.09.2023)

Zuidzijde (Oude Vismarkt)

Figuur 11 Neogotische vleugel zuid en derde ziekenzaal, zicht vanaf Oude Vismarkt (AS, 17.10.2023)

Figuur 12 Derde ziekenzaal, zicht vanaf Oude Vismarkt (AS, 17.10.2023)

Oostzijde (Burchtstraat)

Figuur 13 (links) Derde (links) en tweede (rechts) ziekenzaal, zicht vanaf de Burchtstraat (AS, 17.10.2023)

Figuur 14 (rechts) Tweede (links) en eerste ziekenzaal, kapel en klooster, zicht vanuit de Burchtstraat (AS, 17.10.2023)

Figuur 15 Klooster, zicht vanuit de Burchtstraat (AS, 17.10.2023)

Noordzijde

Figuur 16 Klooster, zicht vanuit de Burchtstraat (AS, 17.10.2023)

Binnengebied

Figuur 17 Beuk en toegang eerste ziekenzaal, zicht vanuit binnengebied (AS, 17.10.2023)

Figuur 18 Beeldengalerij (links), neogotische vleugel zuid (achteraan) en eerste ziekenzaal (rechts), zicht vanuit binnengebied (AS, 17.10.2023)

Figuur 19 Beeldengalerij (links) en eerste ziekenzaal, zicht vanuit binnengebied (AS, 17.10.2023)

Figuur 20 Eerste ziekenzaal (links), tweede ziekenzaal (midden) en beeldengalerij (rechts), zicht vanuit binnengebied (AS, 17.10.2023)

Figuur 21 Eerste ziekenzaal (links), tweede ziekenzaal (midden) en beeldengalerij (rechts), zicht vanuit binnengebied (AS, 17.10.2023)

Figuur 22 Klooster en kapel (links) en eerste ziekenzaal (rechts), zicht vanuit binnengebied (AS, 17.10.2023)

Figuur 23 (links) Klooster, zicht vanuit binnengebied (AS, 17.10.2023)

Figuur 24 (rechts) Kapel, zicht vanuit binnengebied (AS, 17.10.2023)

Figuur 25 Neogotische vleugel noord, zicht vanuit binnengebied (AS, 17.10.2023)

Figuur 26 Noordelijke vleugel van het klooster, zicht langs Dender (S.N., O.L.Vrouwshospitaal, 1948, © KIK-IRPA: cliché B111182.)

2. HISTORISCHE NOTA

Inleiding

Het voormalig Onze-Lieve-Vrouwhospitaal kent een rijke geschiedenis: vanaf de vestiging van de instelling op de site van het Zelhof in 1242 tot en met het interbellum werd het geregeld aangepast en uitgebreid volgens de contemporaine noden. Na de verhuis van het hospitaal in 1899 werd de site herbestemd tot stedelijke academie en oudheidkundig museum. Op vandaag is het stedelijk museum 't Gasthuys in de gebouwen gevestigd.

Overzicht

Jaren 1220-1230	Vermoedelijk ontstaan hospitaal
1242	Schenking kapel en Zelhof door Joanna van Constantinopel en Thomas van Savoyen om er een hospitaal op te richten
13de eeuw	Bouw kapel
15de eeuw	Eerste uitbreiding van de kapel
1496-1504	Tweede uitbreiding van de kapel met toegang korfboog onder priorin Margaretha Upscapt Oprichting oudste kloostervleugel
1616-1622	Eerste ziekenzaal ("vrouwenzaal"), naast de kapel Portaal en zuidgevel kapel
1620-1626	Renaissanceportaal onder oksaal onder priorin Anna Heirbautd
1648	Pandgang onder priorin Maria Goethals
1664	Huizen Vismarkt en Onderwijsstraat (thans Achterstraat)
1685	Tweede ziekenzaal ("mannenzaal"), naast Dender
Jaren 1730	Kapel: aanpassingen vensters en interieurrenovatie (gewelf, vloer, grafzerken, ...) Grafkelder
1797	Beheer van het hospitaal overgedragen aan de Commissie der Burgerlijke Godshuizen
1825	Kelder onder refter Trap in oostvleugel (zuidoosthoek klooster, nabij kapel)
1843	Derde ziekenzaal (Zaal van de Vaartkapoenen)
1876-1883	Neogotische vleugels langs Oude Vismarkt en Onderwijsstraat, inclusief nieuw pastoreel huis
1899	Het Onze-Lieve-Vrouwhospitaal verhuist naar nieuwe site Hertshage
1899	Herbestemming oude ziekenzalen tot stedelijke academie
1901	Herbestemming kapel tot oudheidkundig museum
1905	Oprichten nieuwbouw beeldengalerij naar ontwerp van Julius Goethals.
1956	Ontwerp voor oprichting Kulturcentrum door architect A. Singelijn
1959-1965	Restauratie onder leiding van architect A. Singelijn
Vanaf jaren 1970	Diverse herstellings- en herinrichtingswerken, zie '20ste eeuw: herbestemming en restauratie', p. 29.
1998-2002	Verbouwing oude ziekenzalen en neogotische vleugel tot museum en ondersteunende functies
1998-2006	Restauratie kapel en klooster (injectie tegen opstijgend vocht, pleisterwerkherstel en gevels)

Ontstaan en evolutie van het Onze-Lieve-Vrouwhospitaal

Het Onze-Lieve-Vrouwhospitaal werd vermoedelijk opgericht in de jaren 1220-1230.¹ Een stichtingsbrief ontbreekt, maar er wordt een oorkonde bewaard uit 1236 in het Stadsarchief van Aalst waarin Bernardus, heer van Moorsel, bevestigt dat het hospitaalhuis Onze-Lieve-Vrouw in Aalst een bunder grond in Moorsel gekocht heeft.² De oprichting van het hospitaal valt te situeren in een duidelijke kentering van het hospitaalwezen. In de 13de eeuw was er namelijk sprake van een grote toename en een systematische uitbouw van de caritatieve instellingen in Vlaanderen.³ In de 12de en de 13de eeuw leidde de ontwikkeling van de lakennijverheid en de handel namelijk tot een economische en demografische groei van Aalst.⁴ Vanuit het motief 'liefdadigheid' werden rijke stedelingen min of meer gedwongen om caritatieve instellingen op te richten of (financieel) te ondersteunen.

Het hospitaal bevond zich aanvankelijk niet aan de Oude Vismarkt. In 1242 schonken Joanna van Constantinopel en Thomas van Savoyen, gravin en graaf van Vlaanderen en Henegouwen, het Zelhof⁵ met de grafelijke kapelanie aan het hospitaal.⁶ Het is niet bekend hoe het hospitaal er in de 13de eeuw uitzag. Verschillende bronnen spreken van het "vervallen Zelhof".⁷ De hospitaalgebouwen zouden gebouwd (of verbouwd) zijn met giften van gelovigen.⁸ Op basis van een studie van archeoloog, historicus en kanunnik Edmond Reussens nam Julianus Roegiers aan dat het 13de-eeuwse hospitaal bestaan moet hebben uit een ziekenzaal, een kerk of een kapel, huisvesting voor de verplegers (hier dus een klooster) en enkele dienstgebouwen.⁹

Lepelrecht

Inkomsten verwierf het hospitaal uit landerijen en kapitalen, die geschonken of nagelaten werden door particulieren.¹⁰ De belangrijkste bron van inkomsten vormde echter het 'Lepelrecht', dat in 1242 geschonken werd door de schepenen van de stad.¹¹ Mits een jaarlijkse cijns van vier penningen Vlaams ontving het hospitaal het recht om voor de verkoop van alle granen, inclusief bonen en erwten, een lepel uit de zak te scheppen.¹²

Doorheen de eeuwen waren er veel discussies over dit recht. In 1540 liet Keizer Karel bijvoorbeeld het recht wijzigen door kleinere lepels in te voeren voor kleinere hoeveelheden graan. Het lepelrecht bleef, ondanks het vele protest, van toepassing tot in 1810.¹³

Figuur 27 Schets van de lepel waarmee het graan voor het hospitaal uit de zakken werd geschept voor het graan verkocht werd in de Graanhalle (DE POTTER, F.; BROECKAERT, J., *Geschiedenis Der Stad Aalst. Derde deel*, p. 73)

¹ OCKELY, J., 'Deel 1. Het hospitaal te Aalst van zijn ontstaan tot 1685', in Ceulemans, C.; Ockely, J.; Podevijn, D.; Robijns, L.; Van Peteghem, L.-A.; Verleyen, W., *Een hart voor mensen: 300 jaar Hospitaalzusters te Aalst: van de hervorming van 1685/86 tot heden*, Aalst: Hospitaalzusters van Aalst, 1986, p. 15.

² OCKELY, J., 'Deel 1. Het hospitaal te Aalst', p. 14; VAN DE PERRE, D., 'De oudste oorkonden over de stichting van het Onze-Lieve-Vrouwhospitaal van Aalst (1232-1248)', *Het Land van Aalst*, jg. LXXI (2019), nr. 4, p. 148.

³ OCKELY, J., 'Deel 1. Het hospitaal te Aalst', p. 13.

⁴ OCKELY, J., 'Deel 1. Het hospitaal te Aalst', p. 15.

⁵ Het Zelhof was vermoedelijk een domeingoed dat dateerde uit de Karolingische periode en vormde wellicht een pre-stedelijke kern bij het kruispunt van de Dender met de landweg Keulen-Brugge. Jaak Ockely suggereert in *Een hart voor mensen* dat de schenking was ingegeven om de stedelijke macht af te remmen en om de grafelijke wijk rond de Oude Vismarkt met burcht en Zelhof, nieuw leven in te blazen. OCKELY, J., 'Deel 1. Het hospitaal te Aalst', p. 15; COURTEAUX, F., 'Het oud-gasthuis wordt hersteld! 1242-1899', *Het Land van Aalst*, jg. 12 (1960), nr. 2, p. 60-62.

⁶ Een afschrift van de oorkonde is opgenomen in het Charterboek van het hospitaal en wordt bewaard in het Stadsarchief van Aalst. VAN DE PERRE, D., 'De oudste oorkonden', p. 148.

⁷ Zie onder meer OCKELY, J., 'Deel 1. Het hospitaal te Aalst', p. 15; COURTEAUX, F., 'Het oud-gasthuis wordt hersteld!', p. 62.

⁸ OCKELY, J., 'Deel 1. Het hospitaal te Aalst', p. 14.

⁹ ROEGIERS, J., *Het hospitaal van Onze Lieve Vrouw te Aalst door J. Roegiers, Pr. I. Kunstgewrochten en oude gedenkenissen*, Aalst: Em. Vernimmen-Liebaut, 1902, p. XVII.

¹⁰ VELLE, K., 'Deel 3. Van de Franse Revolutie tot heden', in Ceulemans, C.; e.a., *Een hart voor mensen*, p. 73.

¹¹ In 1242 schonken de graaf en de gravin aan de stad gronden en de vergunning om een Vlees- en een Graanhalle op te richten. Vier maanden later schonk de stad het Koornhuis en dus het lepelrecht aan het hospitaal. COURTEAUX, F., 'Het oud-gasthuis wordt hersteld!', p. 66.

¹² OCKELY, J., 'Deel 1. Het hospitaal te Aalst', p. 30.

¹³ OCKELY, J., 'Deel 1. Het hospitaal te Aalst', p. 31.

Het kloosterleven

In 1266 verleende bisschop Nicolaus III van Kamerijk het hospitaal haar eerste statuten, geïnspireerd op de kloosterregel van Sint-Augustinus, die tot het begin van de 17de eeuw van toepassing bleef.¹⁴ Deze statuten bepaalden de administratieve en de dagelijkse werking van het klooster en het hospitaal.¹⁵ Zo werd de kloostergemeenschap beperkt tot vijf zusters en twee broeders om de uitgaven van het klooster in de hand te houden.¹⁶

Op het einde van de 15de en in de eerste helft van de 16de eeuw leefden de zusters voorbeeldig onder Margareta van Upscatt, die vanaf 1485 priorin was.¹⁷ Onder haar werden verschillende bouwcampagnes gerealiseerd. (Zie verder.) Met de Beeldenstorm in 1566 en de reformatie braken moeilijke tijden aan voor de hospitaalzusters, die zich verplicht zagen te vluchten.¹⁸ In 1584, een jaar na de ontzetting van Aalst door Alexander Farnese, hertog van Parma, keerden de zusters terug naar het convent. Naar aanleiding van het Concilie van Trente (1545-1563) ontving het gasthuis nieuwe statuten van aartsbisschop Mathias Hovius.¹⁹ Deze statuten bepaalden onder meer dat er voortaan zes zusters toegelaten waren.

Ondanks de strenge leefregels moest er in de 17de eeuw herhaaldelijk worden ingegrepen: het hospitaal raakte in schulden door de langdurige crisis en de oversten slaagden er niet in om de nieuwe statuten te onderhouden of gaven zelf het slechte voorbeeld.²⁰ Uiteindelijk werd in 1685 Catherina Walravens, een zuster van het Brusselse Sint-Janshospitaal, benoemd tot priorin en werden de ongehoorzame Aalsterse zusters vervangen door Brusselse gasthuiszusters, waarna de tucht terugkeerde.²¹ Een jaar later werden de statuten wederom vernieuwd.

Onder het Frans bewind werd het gasthuis geconfisqueerd en uitgeroepen tot openbaar bezit.²² De kloostergemeenschap werd evenwel niet opgeheven, gezien ze instonden voor de zorg voor de zieken van de stad, maar het beheer werd wel overgedragen aan de Commissie van Burgerlijke Godshuizen. Met het koninklijk besluit van 14 mei 1829 werden de hospitaalzusters van Aalst wettelijk erkend als hospitaalcongregatie.

Aan het einde van de 19de eeuw verhuisden de zusters mee met het hospitaal naar een nieuwe locatie.

Ziekenzorg

In de 12de eeuw waren er drie soorten 'hospitalen': de passantenhuizen voor de pelgrims, de hospitalen voor de zieken en behoeftigen en de leprozerieën.²³ Vanaf de tweede helft van de 12de eeuw werden de eerste twee types vaak samengevoegd. Hospitalen gaven dan een onderkomen voor tijdelijke zieken en aan stedelingen, die door ouderdom, gebrekkigheid of grote armoede getroffen waren. In de tweede helft van de 13de eeuw werd doorgaans bepaald dat stedelijke hospitalen voorbehouden waren voor eigen inwoners. Niet-stedelingen konden tegen vergoeding opgenomen worden.

Het hospitaal stond in voor het herbergen, voeden en verzorgen van dat deel van de bevolking dat door ziekte of kwetsuur geen inkomen had. De ziekenzorg werd georganiseerd door 'gasthuiszusters'. De statuten van het klooster bepaalden niet alleen de leefregels binnen het klooster, maar ook de verzorging van de patiënten. Er was

¹⁴ OCKELY, J., 'Deel 1. Het hospitaal te Aalst', p. 15, 28.

¹⁵ OCKELY, J., 'Deel 1. Het hospitaal te Aalst', p. 15-16.

¹⁶ In de jaren 1440 schafte Hendricus IV de Assche, abt van Affligem, op verzoek van de zusters de verplichting om broeders op te nemen af. Het is niet zeker of er voorheen broeders in het klooster gediend hebben. OCKELY, J., 'Deel 1. Het hospitaal te Aalst', p. 19.

¹⁷ OCKELY, J., 'Deel 1. Het hospitaal te Aalst', p. 19

¹⁸ OCKELY, J., 'Deel 1. Het hospitaal te Aalst', p. 21.

¹⁹ OCKELY, J., 'Deel 1. Het hospitaal te Aalst', p. 22.

²⁰ OCKELY, J., 'Deel 1. Het hospitaal te Aalst', p. 39.

²¹ VERLEYEN, W., 'Hoofdstuk 1. De hervorming en de lotgevallen van de oude communauteit (ca. 1685-1691)', in Ceulemans, C.; e.a., *Een hart voor mensen*, p. 39-43.

²² SUENENS, Kristien, *Congregatie van de Gasthuiszusters Augustinessen, Aalst (13de eeuw-à, 23.06.2020*, <https://www.odis.be/hercules/toonOrg.php?taalcode=nl&id=16971>, geraadpleegd 20.09.2023.

²³ OCKELY, J., 'Deel 1. Het hospitaal te Aalst', p. 13.

bijvoorbeeld een heel procedé uitgeschreven voor de maaltijd: de jongste zusters wasten de handen van de zieken, de twee andere zusters brachten de spijzen aan en de priorin deelde het voedsel uit.²⁴ De kapelaan, die de biecht afnam en instond voor de ziekenzalving, had een belangrijker functie binnen het hospitaal dan de geneesheer. Tot in de 19de eeuw fungeerde een hospitaal dus veeleer als een plaats om te sterven dan om te genezen.²⁵ Zieken werden tot in de mate van het mogelijke thuis verzorgd. Hiervoor trok de stad Aalst in de 15de eeuw Zwarte Zusters aan. Ook een geneesheer en een chirurgijn werden door de stad verlood om de armen in en buiten het hospitaal te verzorgen. Daarnaast waren er ook gezworen vroedvrouwen en werd in 1587 een pestmeester aangesteld.

De opvangcapaciteit van het Onze-Lieve-Vrouwhospitaal was niet bepaald en valt moeilijk in te schatten, omdat er soms meerdere zieken een bed moesten delen als de patiënten gelijkaardige, niet-overdraagbare klachten hadden. Op basis van de beschikbare inventarissen is geweten dat er in 1584 21 bedden ter beschikking waren, in 1685 22 bedden, 38 paar lakens, 37 hemden, 37 slaapmutsen en 34 dekens.²⁶ In 1656 was er sprake van 35 zieken. In 1747 schonk de magistraat 100 matrassen, kussens, lakens en dekens voor het logement van soldaten. Gezien de verhouding bedden – beddengoed, terwijl er maar om de zes weken gewassen werd, kan aangenomen worden dat de lakens onvoldoende ververst werden.²⁷ Hoewel er hygiënevoorschriften uitgevaardigd waren, werd er dus soms weinig gevolg aan gegeven. Deze hygiënevoorschriften werden niet opgesteld door een geneeskundige, maar door de bisschop.²⁸ Er waren geregeld klachten over de ongezonde lucht door de lage plafonds in de ziekenzalen en het gebrek aan vaste toiletten nabij de vrouwenzaal.²⁹

Pas vanaf de 19de eeuw werd het belang van de geneeskunde en de hygiëne belangrijker in het hospitaal. De toename van de arme bevolking en hun slechte leef- en werkomstandigheden door de industrialisatie van Aalst, maakte dat het middeleeuwse ziekenhuis niet langer voldeed op vlak van opvangcapaciteit en op vlak van hygiëne. Aan het einde van de 19de eeuw werd om die reden een nieuw hospitaal gerealiseerd in Hertshage. Op 19 mei 1899 verhuisde het hospitaal en de zusters naar deze nieuwe locatie.

Bouwgeschiedenis

Over de vroegste periode van het hospitaal is weinig geweten. Vermoedelijk bestond het oorspronkelijke gasthuis uit een “kleine, georiënteerde bidplaats”, waartegen een ziekenzaal en een “kloostertje” aangebouwd waren.³⁰ De kapel, het klooster en het hospitaal zelf werden doorheen de eeuwen stelselmatig opgefrist en uitgebreid. Een laatste keer in de jaren 1870. In 1899 verhuisde het hospitaal naar de nieuwe site in Hertshage. Quasi de volledige inboedel en zelfs een deel van de afwerking van de kapel werd door de zusters meegenomen naar de nieuwe locatie. Na de verhuis van het hospitaal werden de ziekenzalen en de kapel herbestemd tot Stedelijke Academie voor Schone Kunsten en tot Oudheidkundig Museum. Omstreeks 1960 vond er een harde ‘restauratie’ van het klooster plaats, waarbij veel oorspronkelijk materiaal verdwenen is. In de tweede helft van de 20ste eeuw en begin 21ste eeuw volgden ook herinrichtingen van de ziekenzalen en van de neogotische vleugels.

---

²⁴ COURTEAUX, F., ‘Het oud-gasthuis wordt hersteld!’, p. 66.

²⁵ MARÉCHAL, G., ‘Hoofdstuk 2. Gezondheidszorgen in het hospitaal te Aalst (1686-1796)’, in Ceulemans, C.; e.a., *Een hart voor mensen*, p. 54.

²⁶ MARÉCHAL, G., ‘Gezondheidszorgen in het hospitaal’, p. 48-49.

²⁷ MARÉCHAL, G., ‘Gezondheidszorgen in het hospitaal’, p. 48.

²⁸ MARÉCHAL, G., ‘Gezondheidszorgen in het hospitaal’, p. 48.

²⁹ MARÉCHAL, G., ‘Gezondheidszorgen in het hospitaal’, p. 52.

³⁰ COURTEAUX, F., ‘Het oud-gasthuis wordt hersteld!’, p. 64.

Figuur 28 Zicht op de historische kern van Aalst vanuit het oosten, gebaseerd op de gravure van L. Guicciardini uit 1581. Aan de noordzijde van het bouwblok (rechts op de kaart) bevindt zich een reeks gebouwen met tuinen. Op het perceel zelf is de kapel duidelijk zichtbaar met ten noorden een rij bomen (BLAEU, W.J., Alostum Flandriae Imperialis Caput, S.L.: S.N., 1612)

Figuur 29 Zicht op Aalst vanuit het zuiden, omstreeks het midden van de 17de eeuw. Op het perceel bevinden zich verschillende gebouwen, waarvan de kapel en de noordelijke kloostervleugel duidelijk herkenbaar zijn. De zone tussen het klooster en de kapel bestond vermoedelijk uit een grasvlakte. Ten noorden van de kapel is een aantal bomen aangeplant (SANDERUS, A., Flandria Illustrata, Sive Descriptio Comitatus Istius Per Totum Terrarum Orbem Celeberrimi, Iii Tomis Absoluta, Amsterdam: Blaeu, 1641-1644.)

1242-1899: Onze-Lieve-Vrouwhospitaal

Kapel

Volgens Roegiers zou het oudste deel van de kapel dateren uit 1242.³¹ Nog volgens Roegiers werd in de 15de eeuw de westgevel (de portaalmuur) afgebroken om de kapel te vergroten. Roegiers situeerde deze uitbreiding in de 15de eeuw, omwille van de accoladeboog boven de toegang in de pandgang. Bij deze uitbreiding werd ook het klokkentorentje getimmerd en het groot venster in de oostgevel gerealiseerd.³²

Priorin Margarethe Upscupt breidde de kapel nog een tweede keer uit: in de periode 1496-1504 liet ze het portaal optrekken en werden de twee vensters in de noordgevel vervangen door vier nieuwe vensters.³³ Upscupts familiewapen bevindt zich in de korfboogomlijsting rond de deur die toegang geeft tot de kapel. Het bestaande houten spitsbooggewelf werd verlengd en er werd een nieuw altaar gewijd in 1519.³⁴

Figuur 30 (links) Toegang tot kapel via korfboogdeur (Commissariaat Generaal voor 's Lands Wederopbouw, Portaal van kapel, 1945, © KIK-IRPA, cliché B092307.)

Figuur 31 (rechts) Hospitaalkapel in de tweede helft van de 19de eeuw met stucgewelf, portiekaltaar voor het dichtgemetseld venster op het oosten en marmeren vloer met ingewerkte grafzerken (S.N., St Elisabethziekenhuis, 14.01.2020, <https://oilsitgoistad.blogspot.com/2020/01/st-elisabethziekenhuis.html>, geraadpleegd, 4.10.2023.)

Over het interieur van de kapel zijn er geen bronnen beschikbaar. Roegiers beschrijft zes wijdingskruisen in de kapel, die vermoedelijk dateren uit de oudste gebruiksfase:

Op het heel eerste bezetsel van dit deel der kapel, hebben de metsers zes kruisen in fresco blootgemaakt, de wijdingskruisen: een kruis van Malta in 't rood, op eenen witten grond, en rondom omboord met eene zwarte lijn. Twee andere nog, hooger naar het koor op, hadden eenige sporen achtergelaten, de overige vier

³¹ ROEGIERS, J., *Het hospitaal van Onze Lieve Vrouw*, p. II.

³² COURTEAUX, F., 'Het oud-gasthuis wordt hersteld!', p. 64.

³³ ROEGIERS, J., *Het hospitaal van Onze Lieve Vrouw*, p. IV.

³⁴ ROBIJNS, L.; CEULEMANS, C., 'Deel 4. Kunstpatrimonium', in Ceulemans, C.; e.a., *Een hart voor mensen*, p. 151.

*moeten met den portaalmuur – deze is zienlijk afgekapt – verdwenen zijn. Over die wijdingskruisen lezen wij in Reusens (Elém. D'Archéol. Chrét. II. Blz. 230): p. II "De Roomsche pontificaal schrijft voor dat, voor de kerkwijding, twaalf kruisen op de kolommen of op de binnenmuren des gebouw geschilderd of gebeeldhouwd worden. Die kruisen welke de kerkvoogd met het H. Chrisma zalft, moeten zichtbaar blijven. De wijdingskruisen die tot het Romaansch tijdvak opgaan, zijn zeer zeldzaam geworden; maar men heeft er vele van het ogivaal tijdvak onder het dikke kalksel waarmede men met de renaissance de gothieke kerken heeft bedekt, teruggevonden. Alle zijn met zorg gemaakt en gekleurd."*³⁵

Op de wanden waren ook restanten van frescoschilderingen aanwezig, waarmee vermoedelijk een nis gesuggereerd werd als achtergrond voor een heiligenbeeld.³⁶ Robijns en Ceulemans menen echter dat de volledige kapel gebouwd werd onder priorin Upscapt:

Het lijkt ons evenwel waarschijnlijker dat de kapel werd gebouwd omstreeks 1500, onder prioeres Upscapt. De veranderingen aan de ramen en in de noordgevel dateren vermoedelijk uit het midden van de 17E, toen het grote oostelijk venster werd dichtgemetseld voor de plaatsing van het grote portiekaltaar met het schilderij van De Crayer. De bouwsporen aan de noordelijke gevel verwijzen waarschijnlijk naar vroegere bijgebouwen, die met de bouw van de kloostergang omstreeks 1646 verdwenen zijn.

*Deze hypothese dient evenwel nog verder onderzocht, maar de zichtbare stilistische kenmerken wijzen duidelijk in die richting.*³⁷

In de noordgevel, aan de kant van de pandgang, zijn evenwel verschillende bouwsporen zichtbaar, die de aantonen dat de kapel niet in één fase gerealiseerd is.³⁸ Het gaat onder meer om dichtgemetselde vensteropeningen, verschillende plinthoogten, hoekblokken en bouwnaden.

Onder Anna Heirbaudt, priorin van 1620 tot 1626, werd het renaissanceportaal onder het oksaal opgericht.³⁹ Omstreeks 1650, onder priorin Marie Goethals, werd een nieuw altaar met een omvangrijk altaarstuk van Gaspar de Crayer uit Antwerpen geplaatst.⁴⁰ Volgens Robijns en Ceulemans werd toen het oostelijk venster dichtgemetseld⁴¹, maar dit zou ook kunnen gebeurd zijn tijdens de volgende renovatiecampagne.

In de jaren 1730 werden namelijk ingrijpende veranderingen uitgevoerd aan de kapel: de monelen van de vensters werden verwijderd en de glas-in-loodpanelen werden vervangen door vlak glas.⁴² Het interieur kreeg een nieuwe vormgeving met een gepleisterd gewelf in régencestijl en een nieuw portiekaltaar. Het portiekaltaar werd in 1737 gemarmerd door Jan Turner.⁴³ Onder

Figuur 32 18de-eeuws eikenhouten beschot en gestoelte afkomstig uit het voormalig Onze-Lieve-Vrouwhospitaal in de nieuwe ziekenhuiskapel van Hertshage (S.N., muurbetimmering, 1948, © KIK-IRPA: cliché B111096)

³⁵ ROEGIERS, J., *Het hospitaal van Onze Lieve Vrouw*, p. I-II.

³⁶ ROEGIERS, J., *Het hospitaal van Onze Lieve Vrouw*, p. II.

³⁷ ROBIJNS, L.; CEULEMANS, C., 'Deel 4. Kunstpatrimonium', p. 149.

³⁸ VANDEGEHUCHTE, C., *Oud-Hospitaal te Aalst, bouwhistorisch onderzoek en materieel technische beschrijving*, onuitgegeven studie: Studiebureau Monumentenzorg, 2002.

³⁹ COURTEAUX, F., 'Het oud-gasthuis wordt hersteld!', p. 64.

⁴⁰ Het altaarstuk werd door Franse Republikeinen uitgekapt. ROEGIERS, J., *Het hospitaal van Onze Lieve Vrouw*, p. 126; OCKELY, J., 'Deel 1. Het hospitaal te Aalst', p. 25.

⁴¹ ROBIJNS, L.; CEULEMANS, C., 'Deel 4. Kunstpatrimonium', p. 151.

⁴² ROBIJNS, L.; CEULEMANS, C., 'Deel 4. Kunstpatrimonium', p. 151; ROEGIERS, J., *Het hospitaal van Onze Lieve Vrouw*, p. 3.

⁴³ ROEGIERS, J., *Het hospitaal van Onze Lieve Vrouw*, p. 126; ROBIJNS, L.; CEULEMANS, C., 'Deel 4. Kunstpatrimonium', p. 151.

het koor werd een grafkelder ingericht, waar tussen 1734 en 1780 begraven werd. De lijken werden in 1786 overgebracht naar de stedelijke begraafplaats, waar sindsdien de zusters begraven werden.⁴⁴ Voor 1734 werd vanaf 1512 in de kerk begraven. Vier grafzerken die in de vloer van de bidplaats verwerkt waren, kregen in 1735, wanneer een nieuwe marmeren vloer geplaatst werd, overgebracht naar het portaal. Het betreft de grafzerk van Joorine Sdo(n)cke(r)s (1512), de eerste die begraven werd in de kapel, van priorin Margareta van Upscapt (1529), van priorin Jacomine Van Yssche (1551) en van Anna van der Eertbrugghen. Nog in 1735 werd een nieuw gestoelte voor religieuzen op het oksaal aangebracht.⁴⁵ Aan het einde van de 18de eeuw werd ten slotte een eikenhouten beschot en gestoelte in Lodewijk XVI-stijl geplaatst.⁴⁶

Het altaarportiek met gotische tafelsteen, het eiken beschot en gestoelte en de marmeren trappen werden aan het einde van de 19de eeuw in de nieuwe kapel van het Hertshagecomplex geplaatst.⁴⁷ Ook het torenklokje werd overgebracht. De marmeren vloer van de kapel werd gedemonteerd en herplaatst in een operatiezaal.

Figuur 33 Weergave van de grafzerken in het portaal door J. Roegiers (ROEGIERS, J., Het hospitaal van Onze Lieve Vrouw, s.p.)

⁴⁴ ROBIJNS, L.; CEULEMANS, C., 'Deel 4. Kunstpatrimonium', p. 151.

⁴⁵ ROBIJNS, L.; CEULEMANS, C., 'Deel 4. Kunstpatrimonium', p. 151.

⁴⁶ ROBIJNS, L.; CEULEMANS, C., 'Deel 4. Kunstpatrimonium', p. 152.

⁴⁷ ROBIJNS, L.; CEULEMANS, C., 'Deel 4. Kunstpatrimonium', p. 152.

Klooster

Onder priorin Margaretha Upscapt zou aan het begin van de 16de eeuw ook het klooster volledig ommuurd zijn en zou de meest noordelijke vleugel van het klooster gebouwd zijn.⁴⁸ Links van de toegang naar de kapel bevindt zich een korfboogvormige deur uit 1616. De bovenzijde van de zandstenen deuromlijsting is afgewerkt met een accoladeboog waarboven zich het familiewapen van Upscapt bevindt. De kapel en de vleugel zijn zichtbaar op het stadsgezicht van Sanderus uit de jaren 1640. (Zie Figuur 29) In 1648 liet Maria Goethals de gang naast de kapel realiseren, toen nog met een lessenaarsdak. Als aandenken liet Goethals haar familiewapen aanbrengen boven dat van Upscapt. Vermoedelijk dateert de volledige pandgang uit deze periode, aangezien de vier gevels rond de kloostertuin hetzelfde uitzicht hebben en dezelfde opbouw kennen en ook het interieur een homogeen uitzicht heeft. Caroline Vandegehuchte dateerde de (originele) vloerbetegeling in de tweede helft van de 17de eeuw.⁴⁹ Hierbij werd ook de gotische zijingang van de kapel dichtgemetseld. De pandgang werd via een eenvoudige deur verbonden met het portaal van de kapel.⁵⁰ Het oksaal was vanaf dat moment toegankelijk via de eerste verdieping van de westelijke pandgang.

Figuur 34 (links) Toegang tot de pandgang en toegang tot het klooster. Beide toegangen zouden gerealiseerd zijn onder priorin Margareta Upscapt aan het begin van de 16de eeuw (ROEGIERS, J., Het hospitaal van Onze Lieve Vrouw, s.p.)

Figuur 35 (rechts) Toegang tot de pandgang omstreeks 1960 (S.N., Restauratie – Oud-Hospitaal – Oude Vismarkt – Aalst, 1959-1964, © SAA: nr. Oud-Hospitaal.071)

Het is niet duidelijk wanneer de oostvleugel van het klooster, het deel langs de oude Dender, opgericht werd. Volgens Courteaux dateert deze “jongere vleugel” uit de 17de eeuw.⁵¹ Op de verdieping bevonden zich volgens hem vroeger de slaapcellen van de zusters: één kamer per venster. Later werd dit verbouwd tot de bisschopskamer en de kamer met de erker. Het klooster zelf werd immers doorheen de eeuwen een aantal keer verbouwd of opgefrist. Hierover is geen of nauwelijks informatie beschikbaar. Op verschillende plaatsen kwamen bijvoorbeeld venstertabletten uit gerecupereerde Delftse tegels voor. Vandegehuchte dateerde deze tegels van de 17de tot de 20ste eeuw, maar het is niet bekend wanneer deze tegels geplaatst werden.⁵² Een ander voorbeeld zijn de ramen van de pandgang: net zoals in de kapel zijn de glas-in-loodvensters vervangen door houten ramen. In 1825 werden er nog een aantal aanpassingen doorgevoerd: onder de refter, die zich in de hoek van de oudste vleugel bevindt aan de oude Dender, werd een kelder aangebracht.⁵³ Gelijktijdig werd de refter voorzien van een nieuwe plankenvloer en werd er in de oostvleugel een trap geplaatst naast “de grote refter”.

⁴⁸ COURTEAUX, F., ‘Het oud-gasthuis wordt hersteld!’, p. 64.

⁴⁹ VANDEGEHUCHTE, C., *Oud-Hospitaal te Aalst*, p. 43.

⁵⁰ COURTEAUX, F., ‘Het oud-gasthuis wordt hersteld!’, p. 64.

⁵¹ COURTEAUX, F., ‘Het oud-gasthuis wordt hersteld!’, p. 71.

⁵² VANDEGEHUCHTE, C., *Oud-Hospitaal te Aalst*, p. 43-55.

⁵³ ROEGIERS, J., *Het hospitaal van Onze Lieve Vrouw*, p. XXII.

Figuur 36 (linksboven) Pandgang aan het einde van de 19de eeuw (ROEGIERS, J., Het hospitaal van Onze Lieve Vrouw, s.p.)

Figuur 37 (rechtsboven) Een "bovenkamer" aan het einde van de 19de eeuw (ROEGIERS, J., Het hospitaal van Onze Lieve Vrouw, s.p.)

Figuur 38 (rechts) Klooster, pandgang en kapel aan het einde van de 19de eeuw. Voor de pandgang is een hoogstamfruitboomgaard zichtbaar (ROEGIERS, J., Het hospitaal van Onze Lieve Vrouw, s.p.)

Ziekenzalen

Eerst (Vrouwenzaal) en Tweede (Mannenzaal) ziekenzaal

De primaire functie van het hospitaal was uiteraard ziekenzorg. Tijdens de 'restauratie' halverwege de 20ste eeuw vond men naast de kapel de funderingen van een oudere ziekenzaal, die kleiner was dan de huidige zaal.⁵⁴ In 1616 werd de ziekenzaal tegen de kapel gebouwd. Tot in de tweede helft van de 19de eeuw zouden de muurankers dit jaartal aangegeven hebben.⁵⁵ De tweede ziekenzaal, parallel met de oude Dender, werd opgericht in 1685 onder Antoon van Papenbroeck, deken van Aalst en kapelaan van het hospitaal van 1670 tot 1694.⁵⁶ De muurankers op de oostgevel vormden zijn initialen, AVP. Na de bouw van deze zaal werd de nieuwe zaal ingericht als mannenzaal en de eerste ziekenzaal als vrouwenzaal. De mannenzaal had vaste toiletten, die uitmondten in de Dender, waaruit men het water haalde om te drinken, te koken, te poetsen en te wassen.⁵⁷ De vrouwenzaal had geen vaste toiletten, wat als een gebrek ervaren werd.⁵⁸ Al in de 17de eeuw kwam bovendien kritiek op de lage plafondhoogte: zeker in de zomer was er onvoldoende verse lucht aanwezig.⁵⁹ Hoewel er eind jaren 1670 werken werden uitgevoerd in de eerste ziekenzaal werd hier geen gevolg aan gegeven. Wel werden de ramen vergroot om meer licht binnen te trekken en, vermoedelijk, om de ventilatie te verbeteren, en werd de vloer geplaveid met blauwe Boomse tegels.⁶⁰ Zowel de kapel als de ziekenzalen werden regelmatig gewit.

⁵⁴ COURTEAUX, F., 'Het oud-gasthuis wordt hersteld!', p. 73.

⁵⁵ ROEGIERS, J., *Het hospitaal van Onze Lieve Vrouw*, p. 169.

⁵⁶ ROEGIERS, J., *Het hospitaal van Onze Lieve Vrouw*, p. XXI.

⁵⁷ MARÉCHAL, G., 'Gezondheidszorgen in het hospitaal', p. 52.

⁵⁸ De gemakstoelen werden elke ochtend uitgedragen. MARÉCHAL, G., 'Gezondheidszorgen in het hospitaal', p. 53.

⁵⁹ MARÉCHAL, G., 'Gezondheidszorgen in het hospitaal', p. 52.

⁶⁰ ROEGIERS, J., *Het hospitaal van Onze Lieve Vrouw*, p. XXII.

Om de mis te kunnen bijwonen was tussen de eerste ziekenzaal en de kapel een luik dat geopend kon worden. In de tweede ziekenzaal stond een altaar opgesteld.⁶¹ Vanaf 1442 was er ook een draagbaar altaar aanwezig om buiten de kerk te gebruiken.⁶²

In 1843 werd ten slotte de derde ziekenzaal bijgebouwd langs de Oude Vismarkt: de zaal van de Vaartkapoenen. Hier brachten de vaartschippers en de scheepslossers de winter door.⁶³ In de jaren 1870 werd het hospitaal uitgebreid met de neogotische vleugel, waarin een vierde en een vijfde ziekenzaal werden ingericht. Aan het einde van de 19de eeuw waren er acht ziekenzalen, waarvan vijf op het gelijkvloers en drie op de verdieping.⁶⁴

Figuur 39 Zicht op de ziekenzalen met daarachter het klooster omstreeks 1959 (S.N., Restauratie – Oud-Hospitaal – Oude Vismarkt – Aalst, 1959-1964, © SAA: nr. Oud-Hospitaal.002)

Bijgebouwen

Het klooster beschikte aanvankelijk over het volledige bouwblok. Aan de rand van het perceel waren allerlei bijgebouwen gesitueerd, waaronder stallen, schuren, een washuis en een brouwerij. In de brouwerij waren knechten tewerkgesteld.⁶⁵ De brouwerij dateerde volgens Roegiers uit de 17de eeuw en was van het klooster gescheiden door “den bleek”, de boomgaard.⁶⁶

Ook op de rest van de perceelsgrens bevond zich bebouwing. In 1664 lieten de zusters namelijk huizen bouwen langs de Achterstraat (huidige Onderwijsstraat) en op de Vismarkt.⁶⁷ De woningen werden verhuurd aan particulieren. De huurinkomsten gingen naar het klooster.

Achter de kapel, tussen de eerste ziekenzaal en het klooster, bevindt zich tot op vandaag een koer met een overdekte galerij. Dit was een aanlegplaats voor schepen die goederen, zoals voeding of bouw materiaal, aanvoerden voor het hospitaal.⁶⁸ Tijdens de restauratie van de jaren 1960 was het de bedoeling om de buitenmuur open te breken, zodat er vanaf de straat een doorkijk zou ontstaan op de kapel.

⁶¹ MARÉCHAL, G., 'Gezondheidszorgen in het hospitaal', p. 54.

⁶² OCKELY, J., 'Deel 1. Het hospitaal te Aalst', p. 18.

⁶³ COURTEAUX, F., 'Het oud-gasthuis wordt hersteld!', p. 68.

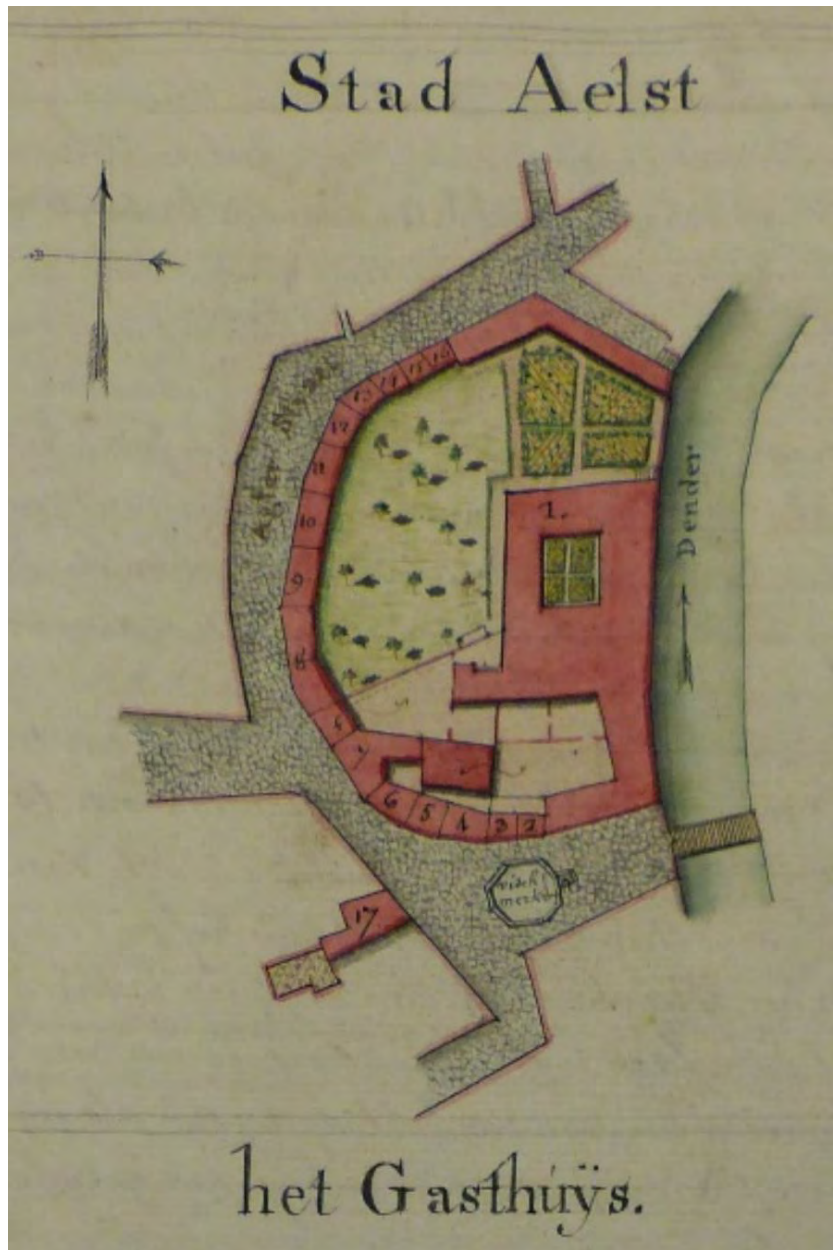
⁶⁴ ROEGIERS, J., *Het hospitaal van Onze Lieve Vrouw*, p. 172.

⁶⁵ ROEGIERS, J., *Het hospitaal van Onze Lieve Vrouw*, p. XVII.

⁶⁶ ROEGIERS, J., *Het hospitaal van Onze Lieve Vrouw*, p. XXI, 171.

⁶⁷ ROEGIERS, J., *Het hospitaal van Onze Lieve Vrouw*, p. XX.

⁶⁸ COURTEAUX, F., 'Het oud-gasthuis wordt hersteld!', p. 69

Figuur 40 (linksboven) Tuin, 'den bleek' met in de verte de Sint-Martinuskerk aan het einde van de 19de eeuw. Voor de tuinmuur bevond zich een aantal bomen (ROEGIERS, J., Het hospitaal van Onze Lieve Vrouw, s.p.)

Figuur 41 (rechtsboven) Washuis en brouwerij aan het einde van de 19de eeuw. Voor deze gebouwen bevond zich 'den bleek' (ROEGIERS, J., Het hospitaal van Onze Lieve Vrouw, s.p.)

Figuur 42 (linksonder) Galerij op koer tussen klooster en eerste ziekenzaal (S.N., O.L.Vrouwhospitaal, 1948, © KIK-IRPA: cliché B111172.)

Figuur 43 (rechtsonder) Inplantingsplan van het klooster omstreeks 1830 met aanduiding van de zeventien woningen en ten westen van het klooster 'den bleek' (S.N., Kaertboek en beschrijving van alle de onroerende goederen toebehoorende aan de Burgerlijke Hospitalen, Gods en Weezenhuijsen der stad Aelst, 1845, © SAA: Archief van de Burgerlijke Hospitalen, Gods- en Weeshuizen en van het Bureel van Weldadigheid van Aalst, nr. 418.)

Neogotische vleugels

Door de demografische groei van de stedelijke bevolking ten gevolge van de industrialisatie was het hospitaal in de 19de eeuw te klein geworden. Tussen 1877 en 1883 werd het hospitaal uitgebreid. De oude pastorie werd gesloopt en vervangen door een nieuwe pastoreel huis.⁶⁹ Er werden een nieuwe toegangspoort, een apotheek en twee nieuwe ziekenzalen voorzien.

Figuur 44 Ontwerp van de neogotische vleugel uit 1874 (S.N., Profil de reconstruction d'une porche de l'Hopital de la Ville d'Alost, 1874, © SAA: Ontwerp voor de reconstructie van een gedeelte van het Oud-Hospitaal te Aalst: nr. 254B.)

Figuur 45 (links) Neogotische vleugels: zicht op apotheek, inkompoort en pastorie. Achter het poortgebouw is de kruin van de historische beuk zichtbaar (COMMISSARIAAT GENERAAL VOOR 'S LANDS WEDEROPBOUW, O.L.Vrouwhospitaal, 1943, © KIK-IRPA: cliché A042408.)

Figuur 46 (rechts) Neogotische vleugel zuid: zicht op ziekenzalen (COMMISSARIAAT GENERAAL VOOR 'S LANDS WEDEROPBOUW, O.L.Vrouwhospitaal, 1945, © KIK-IRPA: cliché B092305.)

⁶⁹ ROEGIERS, J., *Het hospitaal van Onze Lieve Vrouw*, p. XXII.

20ste eeuw: herbestemming en restauratie

In 1899 verhuisden de zusters met het ziekenhuis dus naar de site Hertshage. Ze namen de inboedel en een deel van de afwerking mee naar het nieuwe complex. Vrijwel onmiddellijk hierna nam de Academie voor Schone Kunsten hun intrek in de gebouwen.⁷⁰ In datzelfde jaar besliste de gemeenteraad ook om een oudheidkundig museum in te richten. Tijdens de zitting van 13 december 1901 liet de burgemeester weten dat de kapel van het oud hospitaal ingericht was voor het oudheidkundig museum.⁷¹ Tien dagen later werd de *Commission administrative du Musée communal de la ville d'Alost* benoemd.⁷² Eind 1911 werd de collectie al overgebracht naar het belfort, dat centraler gelegen was in de stad.⁷³

Figuur 47 Schilderklas in de Academie voor Schone Kunsten in het Oud-Hospitaal aan de Oude Vismarkt (S.N., Klasierschilderen - Academie voor Schone Kunsten - Oude Vismarkt - Aalst, begin jaren 1920, © SAA: Sonck_001_bruikleen.)

Figuur 48 (links) Groep burgers die in de Onderwijsstraat staan te wachten op de voedselbedeling tijdens de Eerste Wereldoorlog (S.N., Voedselbedeling - Onderwijsstraat - Aalst - 1914-1918, © Archief Gent (SAG): XL-19.)

Figuur 49 (rechts) Brodenvoorraad voor de voedselbedeling tijdens de Eerste Wereldoorlog (S.N., Voedselbedeling - Onderwijsstraat - Aalst - 1914-1918, © SAG: XL-23.)

⁷⁰ UYTTERSROT, C., 'Drie Aalsterse tijdschriften', *Het Land van Aalst*, jg. XXVII (1975), nr. 1-2, p. 2.

⁷¹ UYTTERSROT, C., 'Drie Aalsterse tijdschriften', p. 3.

⁷² GEEROMS, Luc, 'Stedelijk Museum Oud-Hospitaal, Aalst', *Vlaanderen*, jg. 41 (1992), nr. 1, p. 2.

⁷³ GEEROMS, Luc, 'Stedelijk Museum Oud-Hospitaal', p. 2.

Figuur 50 (links), Figuur 51 (midden) en Figuur 52 rechts) Tijdelijke huisvesting van daklozen na de Tweede Wereldoorlog (S.N., Armoede – Oud Gasthuis – Oude Vismarkt – Aalst, jaren 1950, © SAA: bruikleen_Kiekens_Janina_005; bruikleen_Kiekens_Janina_009; bruikleen_Kiekens_Janina_011.)

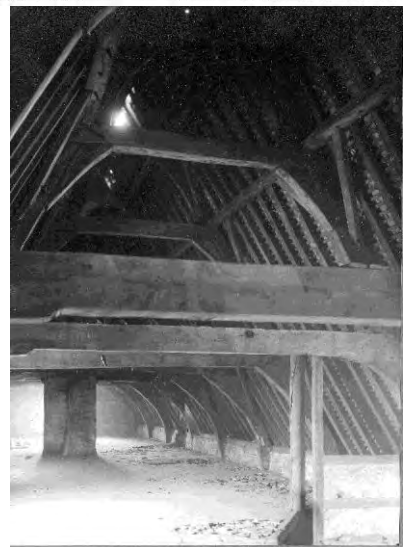
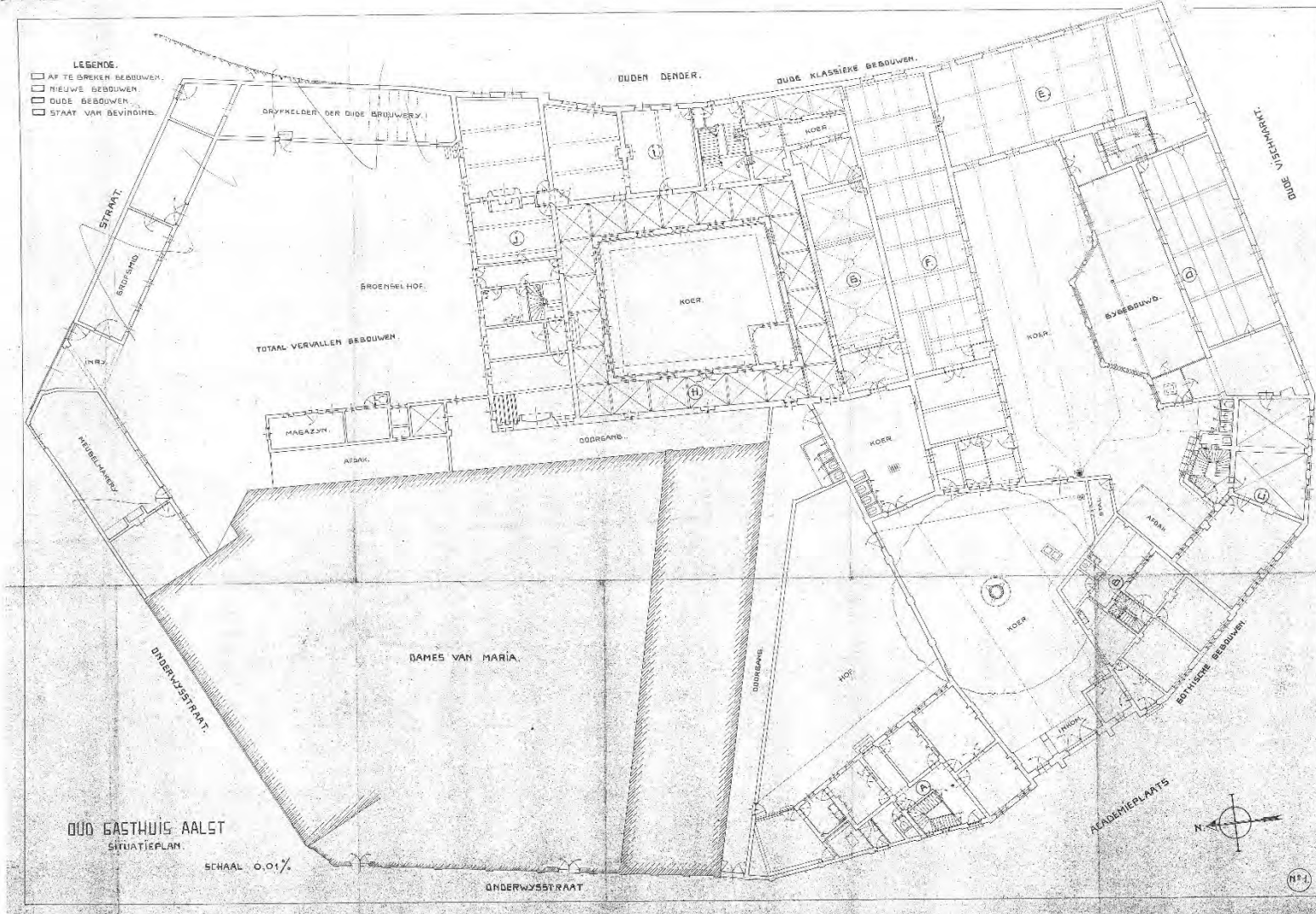
Figuur 53 (links) Zicht op het klooster en de kapel in 1945. Het lessenaarsdak voor de kapel is de voormalige sacristie (S.N., O.L.Vrouwenhospitaal, 1948, © KIK-IRPA: cliché B092309.)

Figuur 54 (rechts) Zicht op het klooster in 1945 (S.N., O.L.Vrouwenhospitaal, 1948, © KIK-IRPA: cliché B092310.)

Figuur 55 (links) Zicht op de pandgang en de kapel vanuit de kloostertuin (S.N., O.L.Vrouwenhospitaal, 1948, © KIK-IRPA: cliché B111177.)

Figuur 56 (rechts) Zicht op de westgevel van de kapel en de eerste verdieping van de pandgang (S.N., O.L.Vrouwenhospitaal, 1948, © KIK-IRPA: cliché B110945.)

Figuur 57 (links) Zicht op de trap in het klooster nabij de kapel (S.N., O.L.Vrouwshospitaal, 1948, © KIK-IRPA: cliché B111173.)
 Figuur 58 (midden) Diezelfde trap in de jaren 1950 (S.N., Armoede – Oud Gasthuis – Oude Vismarkt – Aalst, jaren 1950, © SAA: bruikleen_Kiekens_Janina_014.)
 Figuur 59 (rechts) Dakspant van de noordelijke vleugel (S.N., O.L.Vrouwshospitaal, 1948, © KIK-IRPA: cliché B111174.)

Een groot deel van de site stond dus vanaf 1912 leeg. Tijdens de Eerste Wereldoorlog werd de voedselbedeling er georganiseerd. Na de Tweede Wereldoorlog werd beslist om er dakloze gezinnen in onder te brengen met de bedoeling dat het gebouw verder zou aftakelen.⁷⁴ Als reactie op de plannen van de stad om de site te slopen werd de Vereniging voor Aalsters Kultuurschoon opgericht. Eind 1952 hadden al 25 cultuurverenigingen het programma van de vereniging onderschreven. De stad kon dit dus niet negeren en liet een voorstel uitwerken door architect

Figuur 60 Inplantingsplan van het Oud-Hospitaal, vermoedelijk halverwege 20ste eeuw (S.N., Museum, s.d., Stad Aalst: Scans museum.)

⁷⁴ COURTEAUX, F., 'Het oud-gasthuis wordt hersteld!', p. 59.

Alfons Singelyn. In 1956 stelde Singelyn een project voor waarin het klooster en de kapel gerestaureerd zouden worden en waarbij de oude ziekenzalen en de neogotische vleugels vervangen zouden worden door een nieuw academiegebouw met periodieke tentoonstellingsruimte en auditorium.⁷⁵ Tussen het oude en het nieuwe gedeelte was een autovrije groenzone voorzien. De uiteindelijke plannen van de stad zijn niet bekend, maar in 1958 werd wel een bestek opgesteld voor het afbreken van de gebouwen B, C, D en E op Figuur 60.⁷⁶ In 1959 werd gestart met de 'restauratie' van de kloostergebouwen en de kapel:

Zo werd 1959 het jaar van de reinigings- en conservatiewerken: Pleister en kalk werden weggenomen, deuren geopend, kelders geruimd, gewelven verstevigd. Er zullen zich nog talrijke problemen voordoen waarvan de oplossing het definitief uitzicht van het Kulturcentrum zal bepalen. Liefde en samenwerking zullen erin slagen die oude schoonheid haar vroegere glans terug te schenken en het tot een volwaardig museum om te vormen!⁷⁷

Uit de historische foto's van voor en van tijdens de restauratie omstreeks 1960 blijkt dat dit een harde restauratie betreft, die een grote impact heeft gehad op het monument: al het pleisterwerk werd bijvoorbeeld vernieuwd, de afwerkingslagen van het parement werden afgekap, het buitenschrijnwerk werd vervangen en de vloer van de gang naar het oksaal werd herlegd met oude tegels afkomstig uit het hof Schockaert in Erondegem.⁷⁸

Figuur 61 (links) Gevelrestauratie van de pandgang (S.N., Restauratie – Oud-Hospitaal – Oude Vismarkt – Aalst, 1959-1964, © SAA: nr. Oud-Hospitaal.043.)

Figuur 62 (rechts) Gevelrestauratie van de zuidgevel van de kapel (S.N., Restauratie – Oud-Hospitaal – Oude Vismarkt – Aalst, 1959-1964, © SAA: nr. Oud-Hospitaal.033.)

⁷⁵ Stadsarchief Aalst (SAA): Openbare Werken 1956-1972, 861.4 Oud-Gasthuis: nr. 35 map 421.

⁷⁶ SAA: 2020/13 (depot=1997/5), nr. 188, map 58/75-861.24.

⁷⁷ COURTEAUX, F., 'Het oud-gasthuis wordt hersteld!', p. 72.

⁷⁸ COURTEAUX, F., 'Het oud-gasthuis wordt hersteld!', p. 72.

Figuur 63 (links) Het pleisterwerk van de wanden en de plafonds van de pandgang werd verwijderd (S.N., Restauratie – Oud-Hospitaal – Oude Vismarkt – Aalst, 1959-1964, © SAA: nr. Oud-Hospitaal.055.)

Figuur 64 (midden) en Figuur 65 (rechts) Details pandgang na verwijderen pleisterwerk (S.N., Restauratie – Oud-Hospitaal – Oude Vismarkt – Aalst, 1959-1964, © SAA: nr. Oud-Hospitaal.052, Oud-Hospitaal.053.)

Figuur 66 (links), Figuur 67 (midden) en Figuur 68 (rechts) Details restauratiewerken interieur (S.N., Restauratie – Oud-Hospitaal – Oude Vismarkt – Aalst, 1959-1964, © SAA: nr. Oud-Hospitaal.047, Oud-Hospitaal.044, Oud-Hospitaal.048.)

Na de restauratie van de kloostergebouwen werd het stedelijk museum opnieuw overgebracht naar het Oud-Hospitaal. De collectie vond haar plaats in de pas gerestaureerde kloostergebouwen. De academie bleef gebruikmaken van de oude ziekenzalen en de neogotische gebouwen op de site. In 1974 werden in allerijl maatregelen genomen omdat een deel van de topgevel aan de kant van de Oude Vismarkt ingestort was, “een gevolg van de gebrekkige toestand door ouderdom der gebouwen.”⁷⁹ In juli 1978 nam de stad de principebeslissing betreffende het aanstellen van een ontwerper en de bepaling van het ereloon voor het bouwen van een nieuwe Academie voor Schone Kunsten.⁸⁰ De academie zat op dat moment verspreid over drie gebouwen in het stadscentrum. Zowel de gebouwen van het Oud Hospitaal als de oude gemeenteschool in de Nieuwbeekstraat verkeerden in een slechte toestand. De stad was in 1977 eigenaar geworden van de gebouwen van de vroegere fabriek ‘SULBB’ aan de Oude Vismarkt met de bedoeling om er de academie in te vestigen, maar dit vergde grote aanpassingswerken. Het was de bedoeling van de stad om op de site van het Oud Hospitaal en op het fabrieksterrein twee nieuwbouwvolumes op te richten, waarin de academie zou worden ondergebracht. Architect E. Dierickx en architect H. Eylenbosch, beiden uit Erembodegem, werden in 1978 aangesteld om dit project uit te werken. De gebouwen werden uiteindelijk niet gesloopt. Vanaf het einde de jaren 1970 werden er wel regelmatig werken uitgevoerd aan deze lokalen:

1974 Plaatsen van een linoleum vloerafwerking in een aantal klassen van de academie.⁸¹

1974 Herstel topgevel na gedeeltelijke instorting.

⁷⁹ BUYL, J., *Technisch verslag: gedeeltelijke instorting topgevel*, 19 juni 1974, SAA: 2020/13 (depot=1997/5), nr. 198, map 861.24.

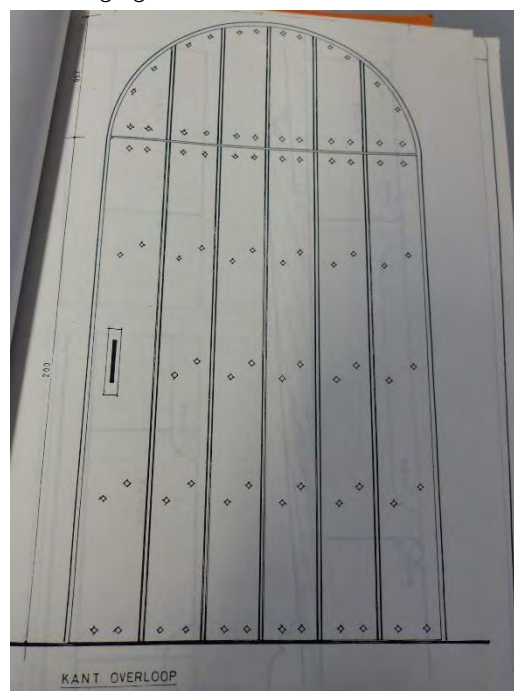
⁸⁰ SAA: 2020/13 (depot=1997/5), nr. 197, map 861.24.

⁸¹ SAA: 2020/13 (depot=1997/5), nr. 187, map 10/74-861.24.

- 1979 Herstellingswerken na brand in de tweede ziekenzaal.⁸²
- 1979 Vernieuwings- en herstellingswerken aan de daken van de academie.⁸³ Er werd onder meer voor 300 m² natuurleien, 100 m² kunstleien geplaatst.
- 1980 Restaureren en inrichten van de zolder van de academie: de zolder van de eerste ziekenzaal werd ingericht als atelierruimte.⁸⁴ Het betreft zowel ruwbouwwerken als binnenafwerking. De houten roostering werd bijvoorbeeld vervangen door welfsels. Aan weerszijden van elke moerbalk werd een HEA26-ligger geplaatst om de doorhangende moerbalken terug in "normale horizontale stand" te brengen. In de inkom werd een vloer in gerecupereerde kerkdallen geplaatst. Werken in meer waren onder andere het plaatsen van drie ramen in eik.
Op advies van de Rijksdienst voor Monumenten en Landschapszorg moest de bestaande dakconstructie, inclusief kinderbalken behouden blijven.
- 1980 Vernieuwen van de natuurleien van de kapel en de toren.⁸⁵
- 1986 Uitvoeren van isolatiewerken van de zolder van de eerste ziekenzaal, die door de academie gebruikt werd.⁸⁶ De dakisolatie betrof isolerende platen bestaande uit 9,5 millimeter gipskartonplaten, met aan de achterzijde een dampscherm uit kraft en polyethyleen, waarop een laag van 15 millimeter hard polyurethaan is aangebracht.
- 1987 Inrichten van zolders, herstellen van vloeren en plakwerken.⁸⁷ De zolders van het oude kloostergebouw werden ingericht als carnavalsmuseum. De toegangstrap naar de zolder was te steil en er ontbraken treden. De werken betroffen onder meer het herstellen en afwerken van de trap en het plaatsen van een nieuwe toegangsdeur naar de zolder. Daarnaast werd ook centrale verwarming, elektriciteit, brandbeveiliging en diefstalbeveiliging voorzien.

Figuur 69 (links) en Figuur 70 (rechts) Detailtekeningen uit het bestek voor het inrichten van de zolder (SAA: 2020/13 (depot=1997/5), nr. 183, map 108a/86-861.5.)

⁸² AOE: OE/OVL/BES/0049.

⁸³ SAA: 2020/13 (depot=1997/5), nr. 189, map 142/79-861.24.

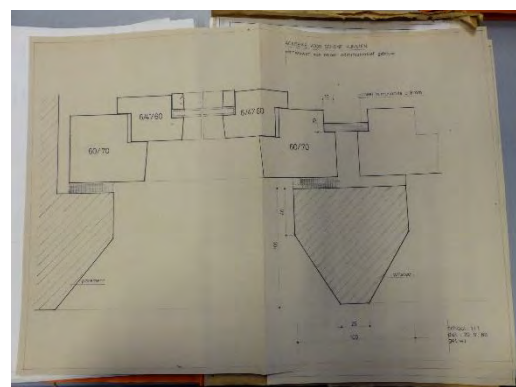
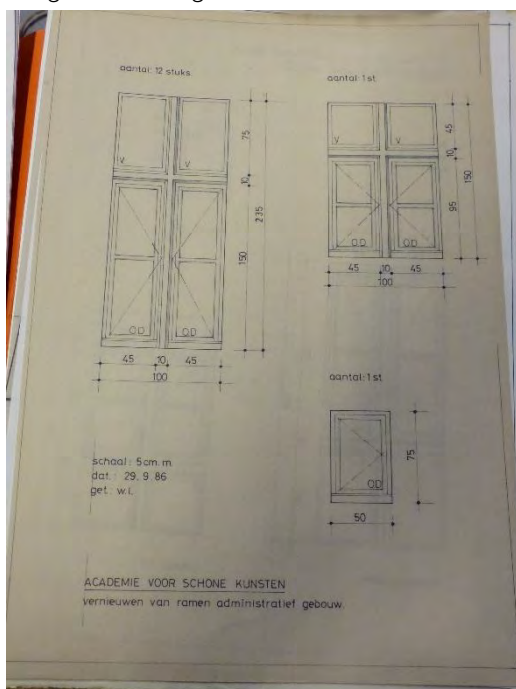
⁸⁴ SAA: 2020/13 (depot=1997/5), nr. 189, map 71/80-861.24.

⁸⁵ SAA: 2020/13 (depot=1997/5), nr. 182, map 143/79/961.24.

⁸⁶ SAA: 2020/13 (depot=1997/5), nr. 183, map 176/85-861.24.

⁸⁷ SAA: 2020/13 (depot=1997/5), nr. 183, map 108a/86-861.5.

- 1987 Gedeeltelijk vernieuwen van de dakbedekkingen in natuurleien van de tweede ziekenzaal.⁸⁸
- 1987 Vernieuwen van de houten ramen in de klassenvleugel van de academie, met name in de neogotische vleugel.⁸⁹
- 1987 Vernieuwen van de ramen in het administratief gebouw van de academie, met name in de neogotische vleugel.⁹⁰

Figuur 71 (links) en Figuur 72 (rechts) Tekeningen van het buitenschrijnwerk (SAA: 2020/13 (depot=1997/5), nr. 192, map 68d/86-861.21.)

- 1988 Vernieuwen van de ramen van de tweede en van de derde ziekenzaal en drie inkompoorten.⁹¹
- 1989 Herstellings- en vernieuwingswerken aan de hellende daken van de voormalige tweede ziekenzaal, kleine herstellingswerken aan het hellend dak van de voormalige eerste ziekenzaal (op dat moment afdeling Bouwkunde) en vernieuwen van de dakdichting van het plat dak van het gebouw van de beeldengalerij.⁹²
- 1998 Nieuwe toegangspartij vanuit de Oude Vismarkt naar de beeldengalerij.⁹³
- 1999-2002 Verbouwing van de oude ziekenzalen in functie van de inrichting van een nieuw museum gewijd aan Daens, Louis Paul Boon en Carnaval.
 Restauratie van de neogotische vleugels in functie van de huisvesting van de Museumdiensten en de dienst Cultuur en Onderwijs.

⁸⁸ SAA: 2020/13 (depot=1997/5), nr. 192, map 67/86-861.2.

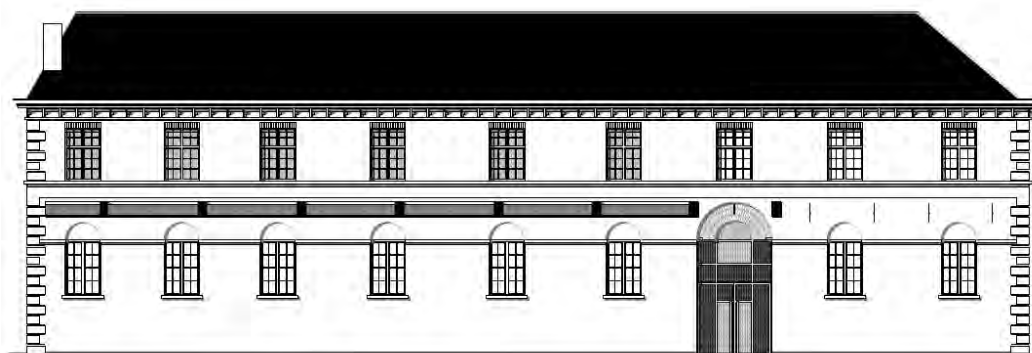
⁸⁹ SAA: 2020/13 (depot=1997/5), nr. 192, map 67/86-861.2.

⁹⁰ SAA: 2020/13 (depot=1997/5), nr. 192, map 68d/86-861.21.

⁹¹ SAA: 2020/13 (depot=1997/5), nr. 193, map 75/87-861.21.

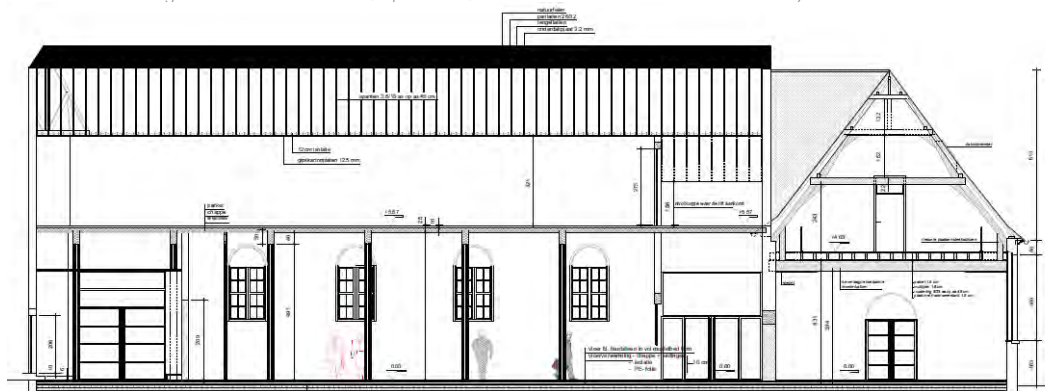
⁹² SAA: 2020/13 (depot=1997/5), nr. 196, map 70/89-861.21.

⁹³ AOE: Aalst 120.

GEVELZICHT kant OUDE VISMARKT

Figuur 73 Nieuwe toestand van de voorgevel van de voormalige derde ziekenzaal (EYLENBOSCH, H., Uitvoeren van werken aan stadsgebouw Oude Vismarkt in functie van inrichting nieuw museum, Daens, Louis Paul Boon en Carnaval. Straatgevels nieuwe toestand, april 1998, Stad Aalst: academie oude vismarkt.)

DOORSNEDE A - A

Figuur 74 Nieuwe toestand langsdoorsnede van de voormalige derde ziekenzaal en dwarsdoorsnede over de voormalige tweede ziekenzaal (EYLENBOSCH, H., Uitvoeren van werken aan stadsgebouw Oude Vismarkt in functie van inrichting nieuw museum, Daens, Louis Paul Boon en Carnaval. Doorsneden nieuwe toestand, april 1998, Stad Aalst: academie oude vismarkt.)

- 2002   Uitvoeren van gevelrestauratiewerken aan het museum 'Oud Hospitaal', kant Burchtstraat.⁹⁴ Het betrof metselwerk- en natuursteenherstel.
- 2006   Herstel pleisterwerk in de kapel en in het klooster ten gevolge van zoutuitbloeiingen door opstijgend vocht.⁹⁵ De muren werden geïnjecteerd en grote zones pleisterwerk werden vervangen door saneerpleister.
In het kader van deze werken werd door Studiebureau Monumentenzorg (Caroline Vandegehuchte) een bouwhistorisch en materiaaltechnisch vooronderzoek uitgevoerd in 2002.⁹⁶

Beuk

In het binnengebied stond een vermoedelijk 200 jaar oude beuk, die met het koninklijk besluit van 7 mei 1975 wettelijk beschermd werd als landschappelijk element.⁹⁷ De beuk is (deels) te zien op enkele historische foto's. Tijdens het droge voorjaar van 1976 stierf de boom.⁹⁸ Volgens sommige bronnen zou de langdurige bemaling tijdens de realisatie van het cultuurcentrum De Werf in de Molenstraat het afsterven van de beuk in de hand

⁹⁴ SAA: 2020/14 (depot=2005/2), nr. 842, map 2/2000.

⁹⁵ SAA: 2020/14 (depot=2005/2), nr. 372, map 123/06.

⁹⁶ SAA: Openbare werken architectenbureau, 2017/6, nr. 47, 27/78 en SAA: Openbare werken architectenbureau, 2017/6, nr. 48, 28/78.

⁹⁷ Inventaris Onroerend Erfgoed, *Beuk bij Onze-Lieve-Vrouwhospitaal*, 2015, <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/300499>, geraadpleegd 20.09.2023.

⁹⁸ LH, 'De rode beuk van 't Oud-Hospitaal', *De Voorpost*, 1986, 12 september, p. 5.

gewerkt hebben. De beuk werd nog gekandelaard, maar diende uiteindelijk toch geveld te worden om veiligheidsredenen. De Britse beeldhouwer David Nash vormde de kruin om tot het kunstwerk 'Stepping the Crown'. Omstreeks 1990 werd een nieuwe haagbeuk aangeplant.

Figuur 75 (links) Zicht vanaf de ingang van de kapel richting de beuk (S.N., Binnenkoer – Oud-Hospitaal – Oude Vismarkt – Aalst, s.d., © SAA: Sonck_004_bruikleen.)

Figuur 76 (midden) De kruin van de rode beuk (S.N., O.L.Vrouwhospitaal, 1948, © KIK-IRPA: cliché B110945.)

Figuur 77 (rechts) Verwijderen van de kruin van de beuk om veiligheidsredenen (S.N., Beuk - Oud-Hospitaal - Oude Vismarkt – Aalst, 1984, © SAA: Sonck_007_bruikleen.)

Figuur 78 De beuk in de jaren 1920 (S.N., Academie voor Schone Kunsten - museum - Oude Vismarkt – Aalst, 1920, © SAA: Sonck_004_bruikleen.)

Besluit

Het voormalig Onze-Lieve-Vrouwhospitaal kent een rijke historische gelaagdheid, die kenmerkend is voor de evolutie van het hospitaal en van het klooster sinds de vestiging van de instelling op deze locatie. Het oudste gebouw op het perceel is wellicht de kapel. Het klooster en de oudste ziekenzalen hebben een kern die dateert uit 16de en de 17de eeuw. Het interieur van deze gebouwen werd aangepast volgens de noden en volgens de mode van die tijd. In de 19de eeuw volgden twee belangrijke uitbreidingen langsheen de Oude Vismarkt en de Onderwijsstraat, met name de Zaal van de Vaartkapoenen en de neogotische vleugels. Met de verhuis van de zusters, door de herbestemming tot stedelijke academie en vooral tijdens de restauratiewerken en herinrichtingen na de Tweede Wereldoorlog is veel historisch waardevol materiaal verloren gegaan. Ondanks deze aanpassingswerken zijn de verschillende bouwfases tot op vandaag aanwezig.

Figuur 79 Zicht op het hospitaal en het klooster vanuit het zuidoosten (S.N., O.L.Vrouwhospitaal, 1948, © KIK-IRPA: cliché B111183.)

Historische gelaagdheid

Onderstaand overzicht werd opgemaakt op basis van de resultaten van het bouwhistorisch onderzoek en houdt geen rekening met de renovatie- en restauratiewerken vanaf de Tweede Wereldoorlog. Naar aanleiding van de restauratie in de jaren 1960 organiseerde Felix Courteaux een rondgang met zuster Sophie, die vanaf 1898 deel uitmaakte van de kloostergemeenschap.⁹⁹ Op basis van deze beschrijving werden de lokalen benoemd.

Gelijkvloers

klooster

- 0.01 Naaikamer
- 0.03 Spiltrap
- 0.04 Keuken
- 0.05 Reffer
- 0.06 Beste kamer
- 0.07 Ziekenkamer
- 0.08 Traphal
- 0.09 Pandgang
- 0.10 Kloostertuin
- 0.11 Galerij
- 0.12 Sacristie (gesloopt)

kapel

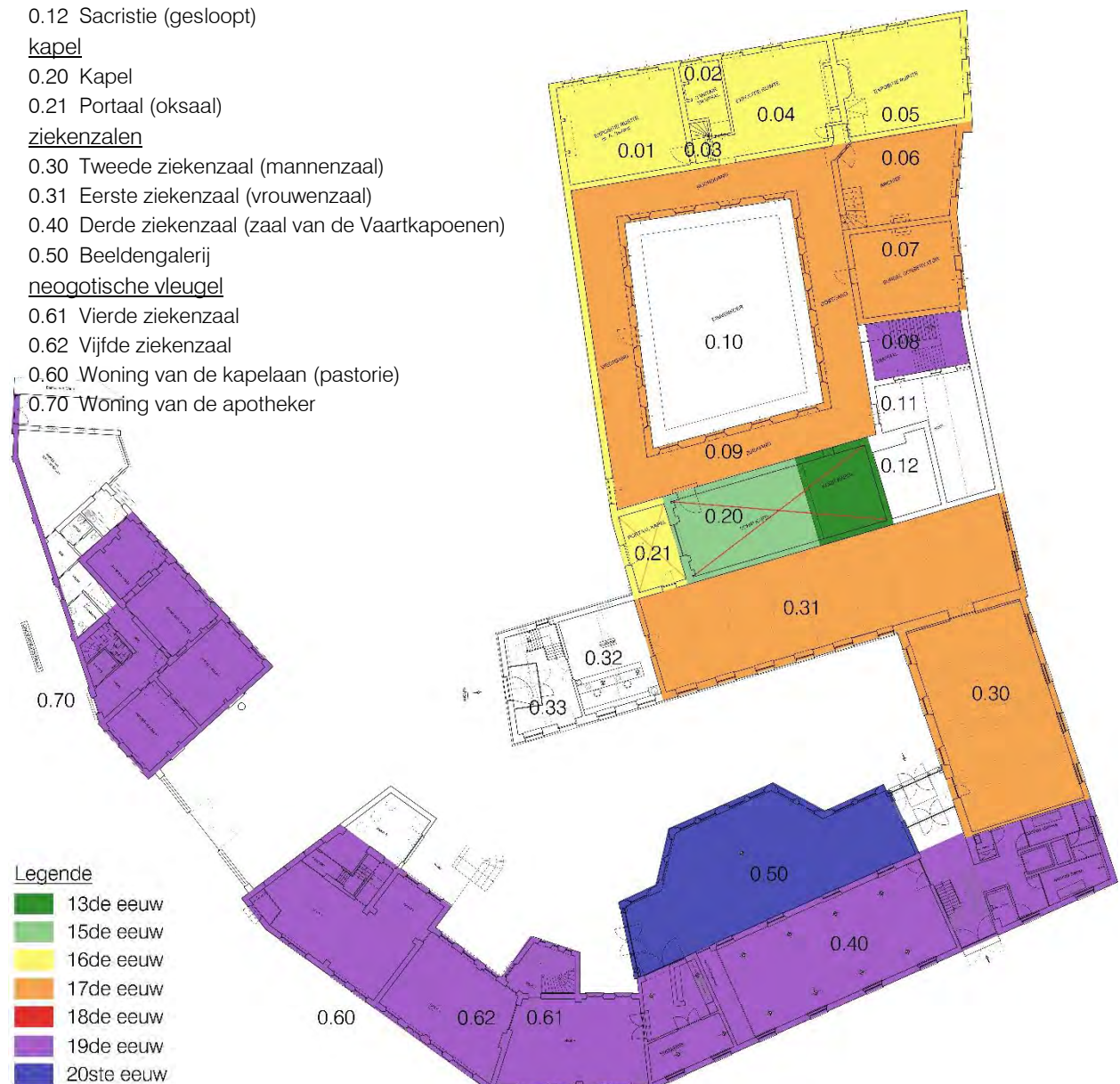
- 0.20 Kapel
- 0.21 Portaal (oksaal)

ziekenzalen

- 0.30 Tweede ziekenzaal (mannenzaal)
- 0.31 Eerste ziekenzaal (vrouwenzaal)
- 0.40 Derde ziekenzaal (zaal van de Vaartkapoenen)
- 0.50 Beeldengalerij

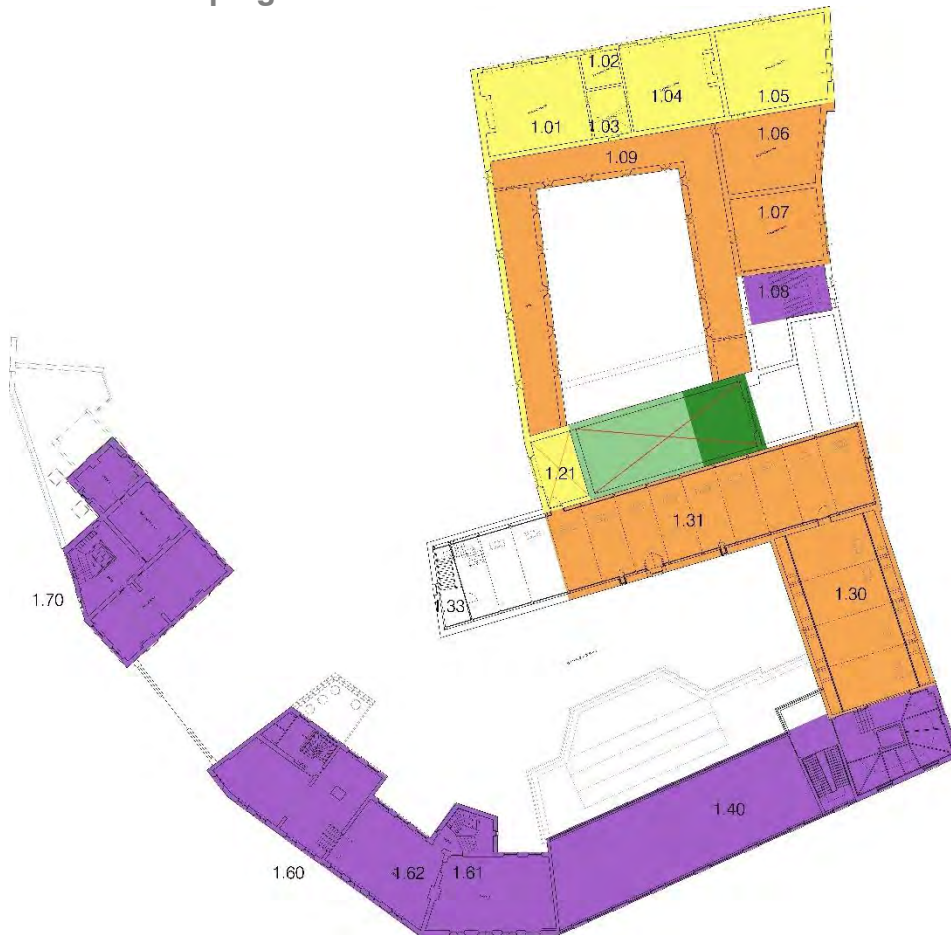
neogotische vleugel

- 0.61 Vierde ziekenzaal
- 0.62 Vijfde ziekenzaal
- 0.60 Woning van de kapelaan (pastorie)
- 0.70 Woning van de apotheker

⁹⁹ COURTEAUX, F., 'Het oud-gasthuis wordt hersteld!', p. 58-76.

Eerste verdieping

klooster

- 1.01 Ruime zaal
- 1.03 Spiltrap
- 1.04 Ruime zaal
- 1.05 Priorinnekamer
- 1.06 Kamer met erker
- 1.07 Bisschopskamer
- 1.08 Traphal
- 1.09 Pandgang

kapel

- 1.21 Portaal (oksaal)

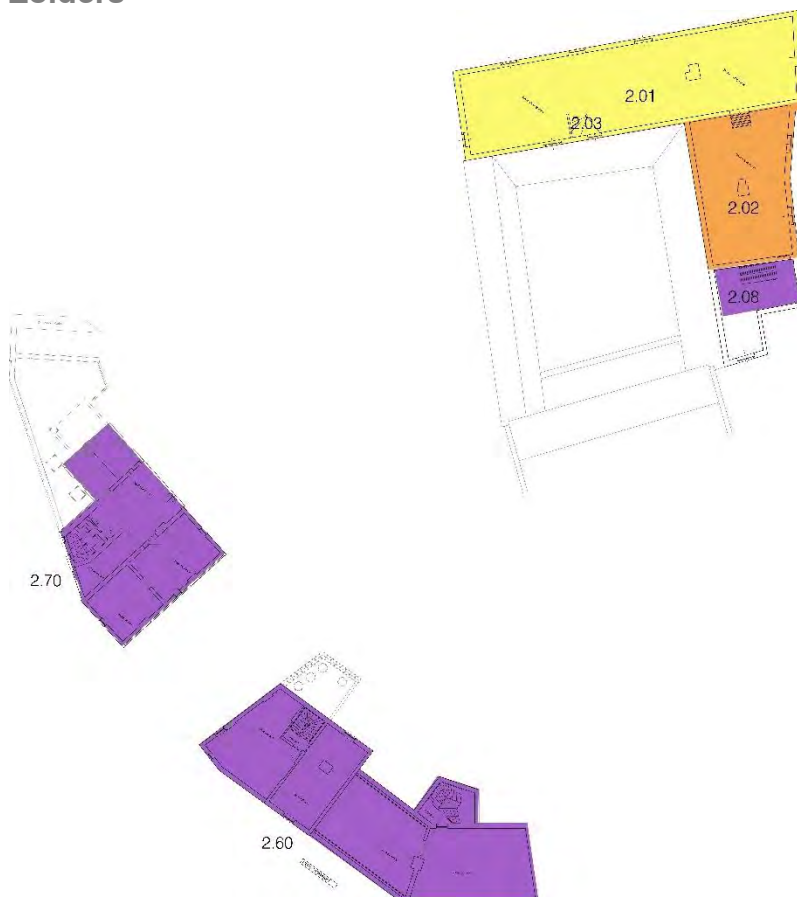
ziekenzalen

- 1.30 Zolder
- 1.31 Zolder
- 1.40 Zesde ziekenzaal

neogotische vleugel

- 1.61 Zevende ziekenzaal
- 1.62 Achtste ziekenzaal
- 1.60 Woning van de kapelaan (pastorie)
- 1.70 Woning van de apotheker

Zolders

klooster

- 2.01 Graanzolder
- 2.02 Kamers voor novicen
- 2.03 Spiltrap
- 2.08 Traphal

neogotische vleugel

- 2.60 Woning van de kapelaan (pastorie)
- 2.70 Woning van de apotheker

Kelders

Een deel van het klooster is onderkelderd:

- 1.01 bierkelder (oudste kelder), bestaande uit twee tongewelven
- 1.05 voorraadkelder (1825) onder refter (0.05)
- 1.06 wijnkelder onder beste kamer (0.06)
- 1.12 "broederskelder" onder voormalige sacristie (0.12), toegankelijk vanuit galerij (0.11)
- 0.20 grafkelder onder koor (omstreeks 1730)

Bibliografie

Archieven

Archief agentschap Onroerend Erfgoed (AOE)

Aalst 120.

OE/OVL/BES/0049.

Beeldbank agentschap Onroerend Erfgoed (BOE)

Diverse foto's.

Bibliotheek Universiteit Gent (UGent)

SANDERUS, Antonius, *Flandria Illustrata, deel II*, Amsterdam: Jan en Cornelius Blaere, 1641-1644.

Koninklijk Instituut voor het Kunstpatrimonium (KIK-IRPA)

Diverse foto's.

Stad Aalst

academie oude vismarkt.

Scans museum.

SAA (Stadsarchief Aalst)

Archief van de Burgerlijke Hospitalen, Gods- en Weeshuizen en van het Bureel van Weldadigheid van Aalst, nr. 418.

Kaarten en plannen, nr. 088 A.

Kaarten en plannen, nr. 221 C.

Kaarten en plannen, nr. 221 I.

Kaarten en plannen, nr. 239.

Kaarten en plannen, nr. 254 A.

Kaarten en plannen, nr. 254 B.

Made in Aalst: diverse foto's.

Openbare Werken 1956-1972, 861.4 Oud-Gasthuis, nr. 35

2020/13 (depot=1997/5), nr. 182.

2020/13 (depot=1997/5), nr. 183.

2020/13 (depot=1997/5), nr. 184.

2020/13 (depot=1997/5), nr. 187.

2020/13 (depot=1997/5), nr. 188.

2020/13 (depot=1997/5), nr. 189.

2020/13 (depot=1997/5), nr. 192.

2020/13 (depot=1997/5), nr. 193.

2020/13 (depot=1997/5), nr. 196.

2020/13 (depot=1997/5), nr. 197.

2020/13 (depot=1997/5), nr. 198.

2020/13 (depot=1997/5), nr. 199.

2020/14 (depot=2005/2), nr. 372.

2020/14 (depot=2005/2), nr. 842.

Openbare werken architectenbureau, 2017/6, nr. 47.

Openbare werken architectenbureau, 2017/6, nr. 48.

Boeken

- Ceulemans, C.; Ockeley, J.; Podevijn, D.; Robijns, L.; Van Peteghem, L.-A.; Verleyen, W., *Een hart voor mensen: 300 jaar Hospitaalzusters te Aalst: van de hervorming van 1685/86 tot heden*, Aalst: Hospitaalzusters van Aalst, 1986.
- DE POTTER, Frans; BROECKAERT, Jan, *Geschiedenis Der Stad Aalst Voorgegaan Van Eene Historische Schets Van 't Voormalige Land Van Aalst. Derde deel*, Gent: Annoot-Braeckman, 1873.
- ROEGIERS, J., *Het hospitaal van Onze Lieve Vrouw te Aalst door J. Roegiers, Pr. I. Kunstgewrochten en oude gedenkenissen*, Aalst: Em. Vernimmen-Liebaut, 1902.

Artikels

- BUTAYE, D., 'Een professie in het oud-hospitaal te Aalst. Een onbekende tekst uit 1659', *Het Land van Aalst*, jg. XLII (1990), nr. 1, p. 26-32.
- BUYLE, Marjan, 'Aalst, Oud Hospitaal', in BUYLE, Marjan; BERGMANS, Anna, 'Middeleeuwse muurschilderingen in Vlaanderen', M&L, 1994, cahier 2, p. 76-77.
- COURTEAUX, F., 'Het oud-gasthuis wordt hersteld! 1242-1899', *Het Land van Aalst*, jg. 12 (1960), nr. 2, p. 58-76.
- DE TREMERIE, Manu, 'Stedelijk Museum Aalst. Waarmaken wat het inhoudt', *Toerisme Oost-Vlaanderen*, jg. 42 (1993), nr. 2, p. 74-76.
- GEEROMS, Luc, 'Stedelijk Museum Oud-Hospitaal, Aalst', *Vlaanderen*, jg. 41 (1992), nr. 1, p. 2-5.
- LH, 'De rode beuk van 't Oud-Hospitaal', *De Voorpost*, 1986, 12 september, p. 5.
- UYTTERSROT, C., 'Drie Aalsterse tijdschriften', *Het Land van Aalst*, jg. XXVII (1975), nr. 1-2, p. 1-48.
- VAN DE PERRE, D., 'De oudste oorkonden over de stichting van het Onze-Lieve-Vrouwhospitaal van Aalst (1232-1248)', *Het Land van Aalst*, jg. LXXI (2019), nr. 4, p. 147-156.
- VAN ELSLANDE, Rudy, 'De laatgotische Gentse kunst in het graafschap Vlaanderen ten oosten van de Schelde', *Het Land van Aalst*, jg. LIX (2007), nr. 2, p. 81-160.

Regentsbesluiten

- DE BACKER-VAN ONCKEN, R., *Beuken*, 7 mei 1975.
- WALTNIEL, L.G., *Grote Markt 3, Kapellestraat 8-10, stadhuis, Oude Vismarkt, Burchtstraat, Oud-Hospitaal met kapel en klooster*, 19 juni 1991.

Ongepubliceerde bronnen

- SCHEIRLINCKX, Geert; VAN NIEUWENBORGH, Laur, *Bouwkundige inspectie Monumentenwacht. Oud-Hospitaalcomplex*, onuitgegeven rapport: Monumentenwacht vzw, 6 december 2021.
- VANDEGEHUCHTE, C., *Materieel technisch vooronderzoek van het pleister- en schilderwerk in de neogotische gebouwen van het Oud Hospitaal te Aalst*, onuitgegeven studie: Studiebureau Monumentenzorg: 2000.
- VANDEGEHUCHTE, C., *Materieel technisch vooronderzoek van het pleister- en schilderwerk. Oud-Hospitaal te Aalst*, onuitgegeven studie: Studiebureau Monumentenzorg: 1999.
- VANDEGEHUCHTE, C., *Materieel technisch vooronderzoek van het pleister- en schilderwerk. Oud-Hospitaal te Aalst. Bijkomend onderzoek*, onuitgegeven studie: Studiebureau Monumentenzorg: 1999.
- VANDEGEHUCHTE, C., *Oud-Hospitaal te Aalst, bouwhistorisch onderzoek en materieel technische beschrijving*, onuitgegeven studie: Studiebureau Monumentenzorg, 2002.

Mondelinge bronnen

- BACKAERT, B., *Gesprek met auteur*, 9.07.2024.

Internetbronnen

- BERGMANS, A., *Muurschildering Onze-Lieve-Vrouwhospitaal*, 2015, <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/301417>, geraadpleegd 20.09.2023.
- Inventaris Onroerend Erfgoed, *Beuk bij Onze-Lieve-Vrouwhospitaal*, 2015, <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/300499>, geraadpleegd 20.09.2023.
- Inventaris Onroerend Erfgoed, *Onze-Lieve-Vrouwhospitaal*, s.d., <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/8541>, geraadpleegd 20.09.2023.

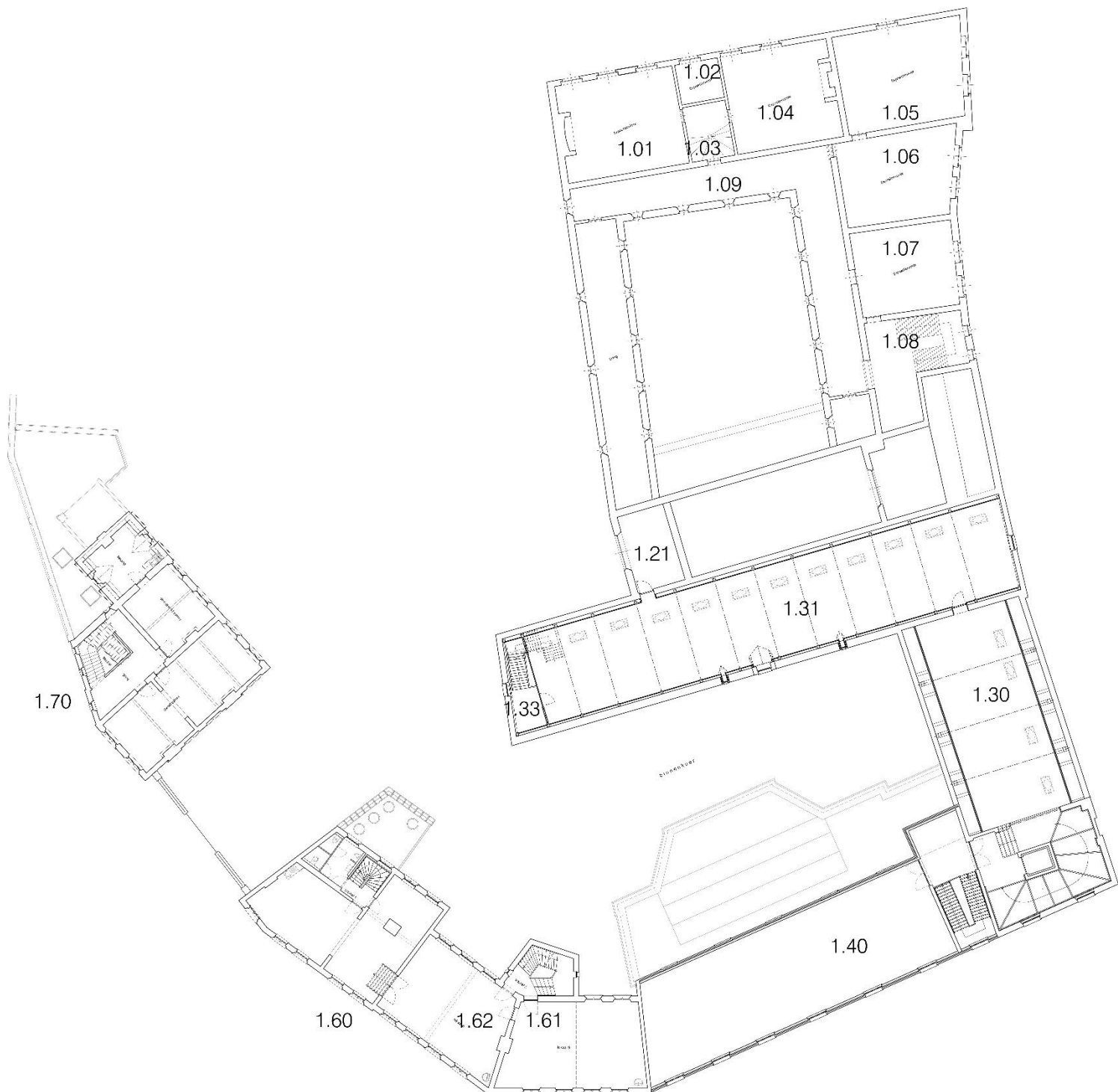
- Inventaris Onroerend Erfgoed, *Onze-Lieve-Vrouwhospitaal*, s.d.,
<https://id.erfgoed.net/aanduidingsobjecten/8543>, geraadpleegd 20.09.2023.
- Inventaris Onroerend Erfgoed, *Onze-Lieve-Vrouwhospitaal*, s.d.,
<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/212>, geraadpleegd 20.09.2023.
- Inventaris Onroerend Erfgoed, *Oud-Hospitaal: beuk*, s.d.,
<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/8199>, geraadpleegd 11.01.2024.
- S.N., *St Elisabethziekenhuis*, 14.01.2020, <https://oilsjtgoistad.blogspot.com/2020/01/st-elisabethziekenhuis.html>, geraadpleegd, 4.10.2023.
- SUENENS, K., *Congregatie van de Gasthuiszusters Augustinessen, Aalst (13de eeuw-à)*, 23.06.2020,
<https://www.odis.be/hercules/toonOrg.php?taalcode=nl&id=16971>, geraadpleegd 20.09.2023.
- Vlaanderen, *Geoportaal Onroerend Erfgoed*, s.d., <https://geo.onroerenderfgoed.be/>, geraadpleegd op 23.10.2023.

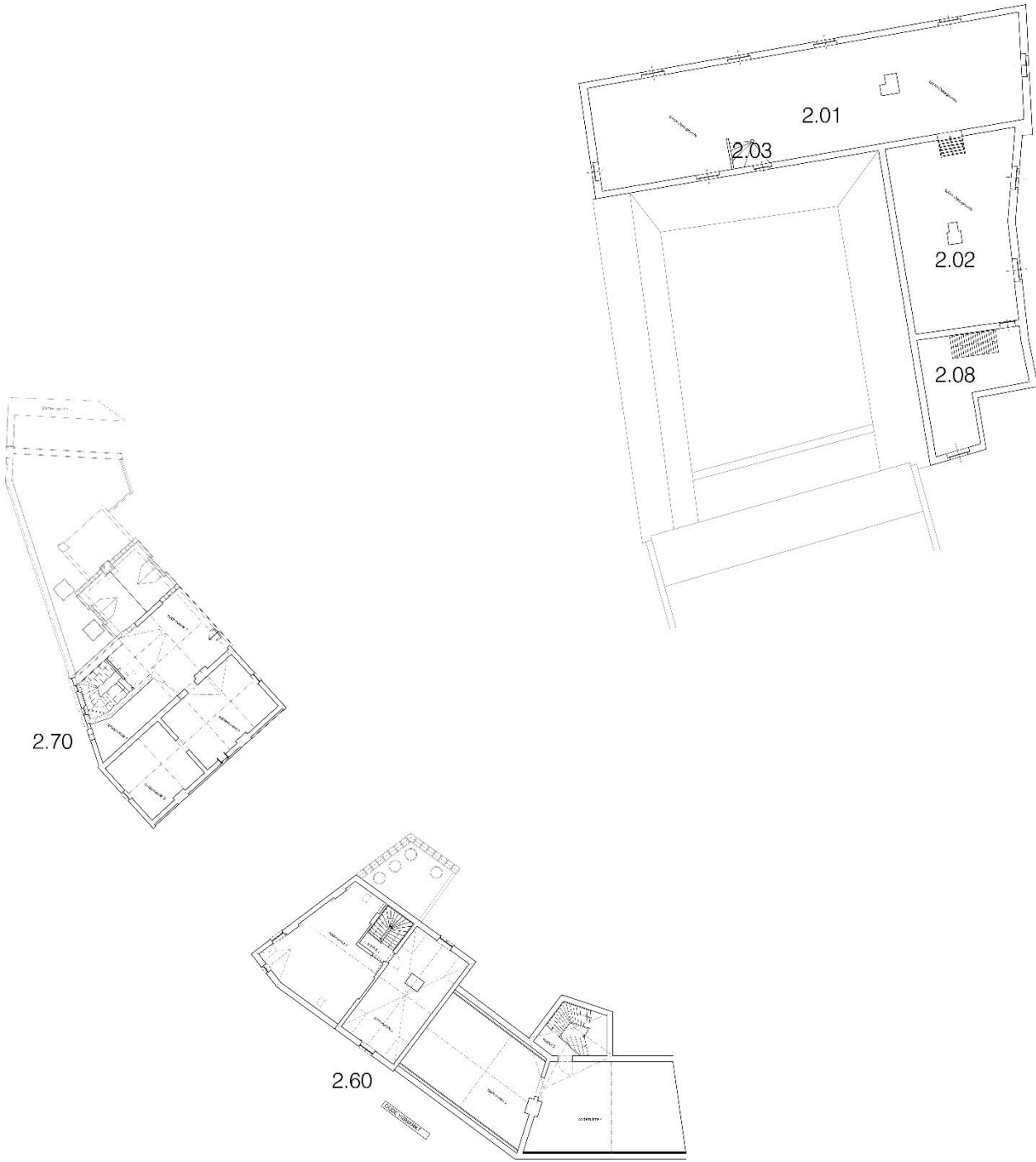

Figuur 80 Zicht op de eerste ziekenzaal (links), de tweede ziekenzaal (midden achter), de beeldengalerij en de tuinmuur van de pastorie (rechts) (LOUIES, H., Zicht op de binnenkoer vanonder de oude beuk, 1964, © SAA: Collectie Louies J., ALS002000116_112.)

Niveau +1

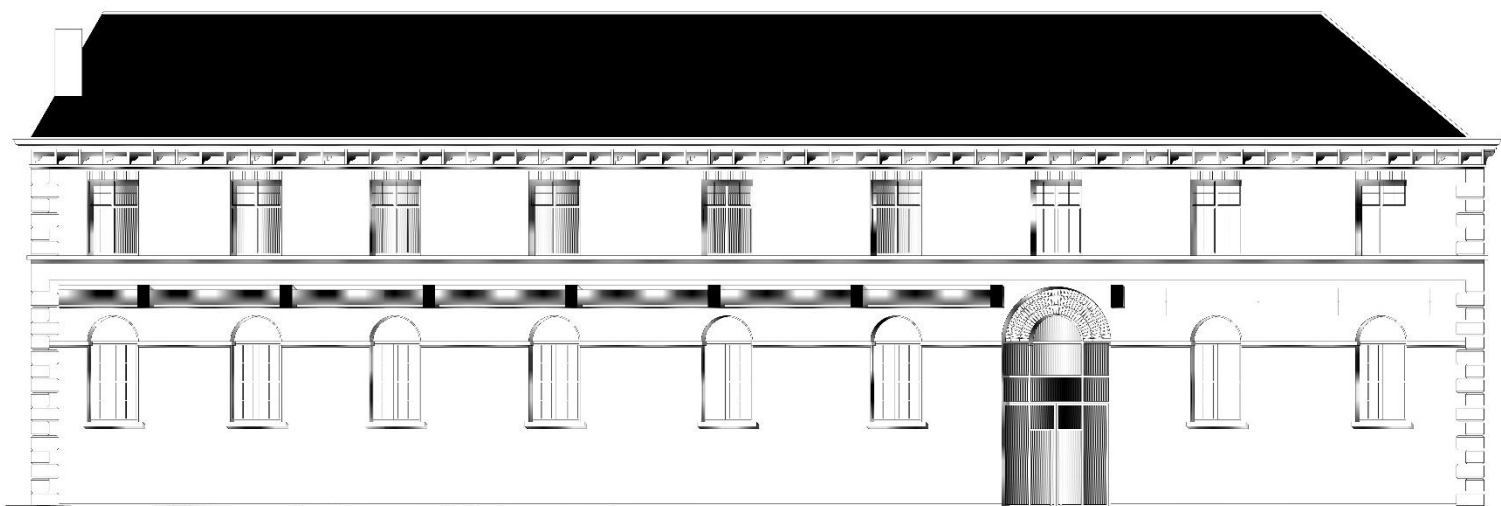

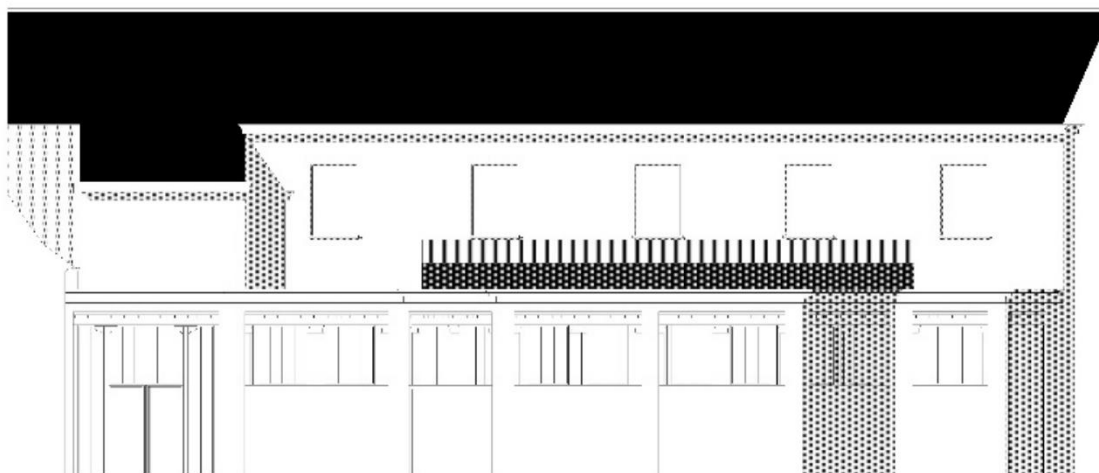
Voorgevel Burchtstraat (oostgevel)

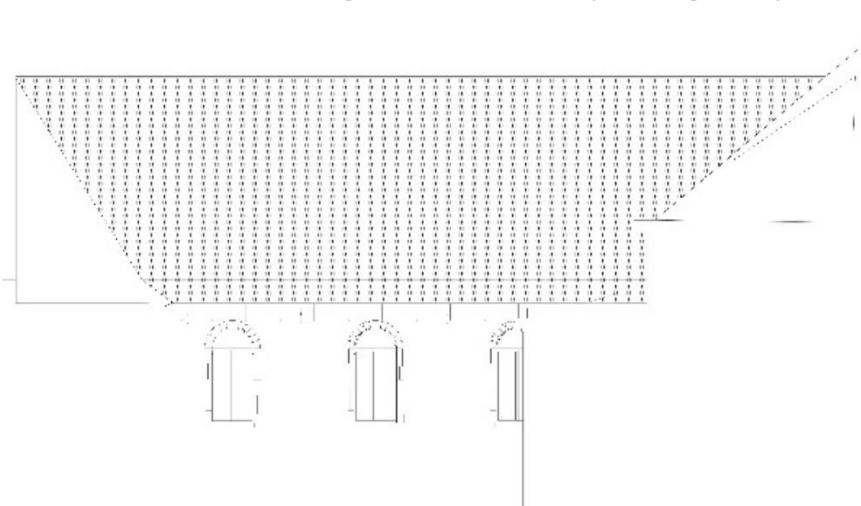
Derde ziekenzaal: voorgevel Oude Vismarkt (zuidgevel)

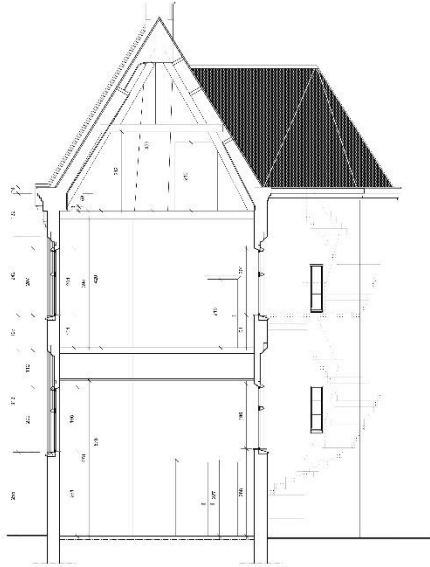
Derde ziekenzaal: noordgevel Oude Vismarkt (binnengebied)

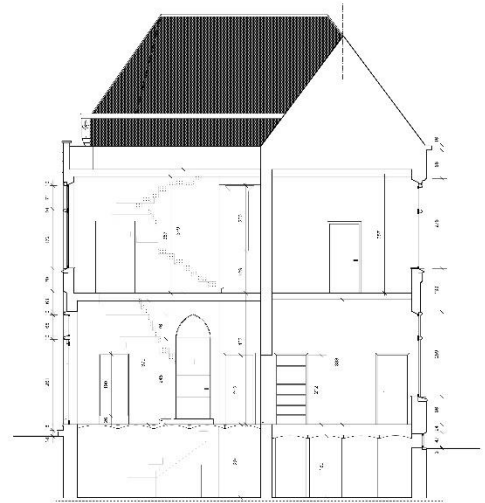
Tweede ziekenzaal: oostgevel Burchtstraat (binnengebied)

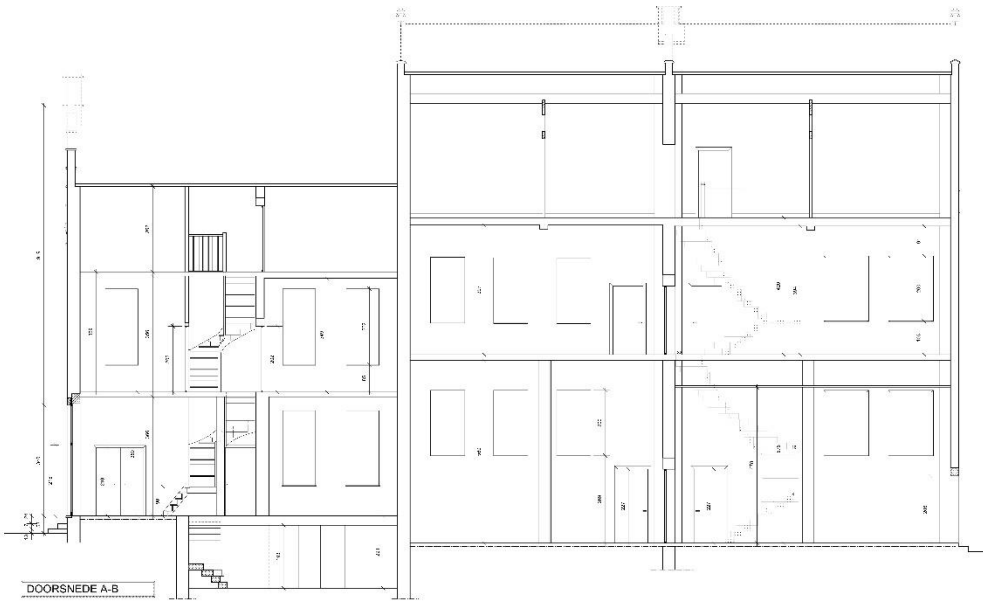

DOORSNEDE C-D

DOORSNEDE E-F

DOORSNEDE A-B

PROVINCIE OOST-VLAANDEREN ARRONDISSEMENT AALST		
STAD AALST		
DIENST DER OPENBARE WERKEN DERDE AFDELING		
BOUWPERMISIE VOORWERF OPGEBODER DOEKUMENT	Civiel Versnelde Samenwerking 1 9377 Aalst Restauratie Neogotische stadsgebouwen en 170028 naar toegeving Museumdienst dienst Cultureel Erfgoed 0362 2000 DOORSNEDE A-B C-D E-F nieuwe toestand	Kwaliteitsniveau COSS. nr. Datum schaal plannen /
Jaar van de beschrijving van de bouw 2011		Opgesteld door P. Ryckaert, Architect
Dit plan kan als volgt gebruikt worden:		
Het is niet toegestaan dit plan te kopiëren of te verspreiden. Het is niet toegestaan dit plan te verspreiden of te kopiëren.		
nr.	datum	naam van de afzender
dossier: 1700		

Kapel

Algemene beschrijving¹⁰⁰

Heden eenbeukige ruimte van vier traveeën onder zadeldak (leien) met dakruiter ter hoogte van de tweede westelijke travee; de situatie van die westelijke dakruiter zou de afsluiting van de 15de-eeuwse kapel aangeven, vergroot met één westelijke travee eind 15de-, begin 16de eeuw met gelijktijdige aanpassing der zijgevels.

Huidige westgevel: hoge bakstenen puntgevel op afgeschuinde plint van zandsteen gemarkeerd door een groot spitsboogvenster met raam in ijzeren harnas; aflijnende negblokken op een korte afzaat gemarkeerd door een doorlopende kordon; omlopende druiplijst met gestrekte uiteinden. Laatgotisch korfboogdeurtje met dubbel omlopend peerkraalprofiel op polygonale sokkeltjes; geprofileerde druiplijst met gestrekte uiteinden onder een bekronend zandstenen nisje met sokkel en baldakijn. Interessante noordelijke gevel: drie spitsboogvensters met ijzeren harnas naar het patroon van het westelijk venster; duidelijke sporen van de vroegere, gedichte muuropeningen in de penanten; gedichte zijingang met accoladeboogvormige rug onder de bekronende drielobbige nis, naar verluidt behorend tot de bouwcampagne van de 15de eeuw. Oostelijke puntgevel verlicht door middel van een groot gerestaureerd spitsboogvenster dat eveneens uit de 15de eeuw zou dateren.

Heldere ruimte overkluisd door middel van een tongewelf met régence stucversiering van 1733; renaissance oksaal; grafkelder (1734-1780) onder het altaar, ontdekt tijdens de restauratie.

Exterieur

Figuur 81 kapel: Noordgevel (AS, 17.10.2023)

¹⁰⁰ Inventaris Onroerend Erfgoed, *Onze-Lieve-Vrouwhospitaal*, <https://inventaris.onroenderfgoed.be/erfgoedobjecten/212>.

Figuur 82 (links) kapel: Oostgevel (AS, 17.10.2023)

Figuur 83 (rechts) kapel: Westgevel (AS, 17.10.2023)

Metselwerk

Baksteen

Algemeen

- Gevels in rood baksteenmetselwerk in volsteens verband. Het metselwerk vertoont normale verwerking en verkeert over het algemeen in vrij goede staat. Lokaal is het voegwerk verweerd.
- Het metselwerk is uitgekraabd en hervoegd met een cementmortel tijdens de restauratiecampagne van 1960. In de noordgevel met gedagstreepte voegen.
- Ter hoogte van aansluitingen met platte en hellende daken is de aanstrijkmortel verweerd of zijn de traploketten losgekomen (zie verder), waardoor het metselwerk vochtig staat en het voegwerk verweerd is.
- Gevelankers zijn gecorrodeerd.

Oostgevel:

- Verankerde puntgevel met vlechtingen.
- Ter hoogte van de schouderstukken is vochtschade aanwezig.
- Metselwerk vervuild door biodeterioratie ter hoogte van de regenwaterafvoer.

Noordgevel:

- Door de verschillende eerdere verbouwingen is er geen solide verband in het metselwerk en zijn er barstjes waarneembaar. Deze zijn vermoedelijk stabiel.
- Door het ontbreken van druiplijsten aan het schouderstuk van de kapel is vorstschade aan het metselwerk ontstaan.

Westgevel:

- De westgevel is opgebouwd in baksteenmetselwerk op een afgeschuinde plint in kalkzandsteen.
- Door de slechte staat van de dekstenen is het metselwerk lokaal uitgespoeld.
- Bij de top van de kapel kunnen stabiliteitsproblemen ontstaan. Het is nodig de situatie regelmatig op te volgen tot herstel is uitgevoerd.

Figuur 84 (links) kapel, O: Vochtschade t.h.v. schouderstukken en vervuiling t.h.v. regenwaterafvoer (AS, 17.10.2023)

Figuur 85 (rechts) kapel, N/O: Ontbrekende voegen t.h.v. (ontbrekend) schouderstuk (AS, 17.10.2023)

Figuur 86 (links) kapel, N: Vochtig metselwerk boven loszittende traploketten (AS, 17.10.2023)

Figuur 87 (rechts) kapel, N: Verweerd voegwerk tussen voormalige waterlijst en loden slabben van het plat dak. Metselwerkverband onder de natuurstenen waterlijst onderbroken (AS, 17.10.2023)

Figuur 88 (links) en Figuur 89 (rechts) kapel, W: Detail puntgevel. Verweerd voegwerk en gecorrodeerde gevelankers. Verweerde dekstenen (AS, 17.10.2023)

Natuursteen

Algemeen

- De natuurstenen deur-, raamlijsten en negblokken zijn vervuild en brokkelen op enkele plaatsen af.
- Natuurstenen hoekstenen schilferen af.
- Lokaal biodeterioratie (mossen en korstmossen).

Oostgevel:

- Spitsboogvorming venster met een omlijsting met druiplijst in kalkzandsteen. De raamomlijsting is aan de bovenzijde op verschillende plaatsen hersteld met mortel, die op verschillende plaatsen loskomt. Dit vormt een risico op waterinfiltratie. (Zie Figuur 84)

Noordgevel:

- De natuursteen van de raam- en waterlijsten schilfert af. (Zie ook Figuur 87) Op een aantal plaatsen zijn al vrij grote stukken natuursteen verdwenen. Her en der invullingen met cementmortel om de lacunes op te vullen. Herstellingen in cementmortel komen lokaal los.

Westgevel:

- Baksteenmetselwerk op een afgeschuinde plint in kalkzandsteen. De plintlijsten zijn verweerd en de voegen zijn uitgesleten. De natuurstenen plint is aan het afscherven.
- Centraal bevindt zich een laatgotische korbboogdeur met profileringen in een peerkraalmotief op polygonale sokkeltjes. Deuromlijsting (inclusief druiplijst) in kalkzandsteen. Boven de toegang bevindt zich een kleine beeldnis met een baldakijn en het datumopschrift 1648. Op de achterwand van deze nis zijn verschillende kalkafwerkingslagen bewaard gebleven.
- Een groot spitsboogvormig venster met een kalkzandstenen omlijsting boven een horizontale druiplijst. Natuurstenen raamomlijsting en negblokken schilferen af.
- In de puntgevel bevindt zich een rechthoekige raamopening met natuurstenen negblokken en dorpel en linteel. Natuursteen verweerd. De dorpel vertoont sporen van biodeterioratie (algen en korstmossen).
- Boven de druiplijst onder het venster zijn de hoeken van de gevel afgewerkt met hoekblokken in kalkzandsteen. Deze zijn lokaal verweerd.
- De dekstenen van de topgevel zijn fel verweerd: er zijn stukken afgebroken en de voegen zijn uitgespoeld, waardoor waterschade aan het onderliggend metselwerk optreedt. De topsteen ligt los op de deksteen. (Zie ook Figuur 96)

Figuur 90 (links) kapel, N: Natuurstenen raamomlijsting schilfert af. Herstellingen met cementmortel (AS, 17.10.2023)

Figuur 91 (rechts) kapel, N: Natuurstenen raamomlijsting schilfert af (AS, 17.10.2023)

Figuur 92 (links) kapel, W: Plint en deurlijst in kalkzandsteen (AS, 17.10.2023)

Figuur 93 (rechts) kapel, W: Kalkzandstenen negblokken en waterlijst (AS, 17.10.2023)

Dak

Dakbedekking

Natuurleien

Algemeen

- Zadeldak bedekt met natuurleien (genageld).
- Grote oppervlaktes zijn eerder vervangen door gehaakte natuurleien.
- De natuurleien zijn over het algemeen in redelijke staat. Hier en daar komen enkele gebarsten leien voor. Lokaal ontbreken enkele leien.

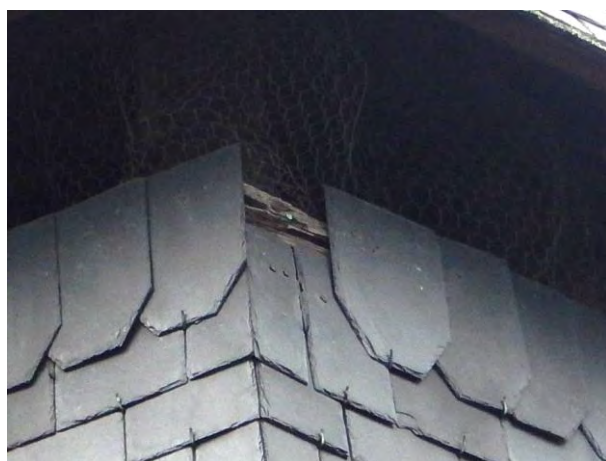
Dakruiter

- Aan de zuidkant ontbreken enkele leien doordat de bovenste lat van het dakbeschot ingerot is.

Figuur 94 (links) kapel, N: Zadeldak bedekt met natuurleien en dakruiter (AS, 17.10.2023)

Figuur 95 (rechts) kapel, dakruiter: Ontbrekende wandleien (Monumentenwacht, 2021)

Figuur 96 (links) kapel, N: Zadeldak bedekt met natuurleien en aansluiting met westelijke puntgevel (AS, 17.10.2023)

Figuur 97 (rechts) kapel, dakruiter: Er ontbreken een aantal leien (AS, 17.10.2023)

Aansluitingen

Noordelijk dakvlak

- De aansluiting van het dak met het opgaand metselwerk van de westgevel is uitgevoerd met een aanstrijkmortel. De mortel is sterk verweerd en brokkelt af. **Hierdoor is de waterdichtheid van de aansluitingen niet meer gegarandeerd.**
- De aansluiting van het dak met het opgaand metselwerk van de oostgevel is uitgevoerd met loden traploketten, die lokaal loskomen.

Zuidelijk dakvlak

- De aansluiting van het dak met het opgaand metselwerk van de westgevel is uitgevoerd met een aanstrijkmortel. Monumentenwacht vzw heeft in 2021 de aansluiting opnieuw aangestreeken, maar dit zal op termijn opnieuw afscherven.
- De aansluiting van het dak met het opgaand metselwerk van de oostgevel is uitgevoerd met een aanstrijkmortel. **Deze komt los, waardoor waterinfiltratie mogelijk is.**

Nok

- De nokken zijn voorzien van lood dat met beugels in inox bevestigd is.

Figuur 98 (links) kapel, N: Aansluiting noordelijk dakvlak met westgevel (Monumentenwacht, 2021)

Figuur 99 (rechts) kapel, Z: Aansluiting zuidelijk dakvlak met westgevel (Monumentenwacht, 2021)

Figuur 100 (links) kapel, N: Aansluiting noordelijk dakvlak met oostgevel (AS, 17.10.2023)

Figuur 101 (rechts) kapel, Z: Aansluiting zuidelijk dakvlak met oostgevel (Monumentenwacht, 2021)

Regenwaterafvoer

Mastgoten

Noordelijk dakvlak

- Zinken mastgoten opgelegd op gecorrodeerde ijzeren beugels.
- In de goten zijn versterkingsbruggetjes aangebracht.

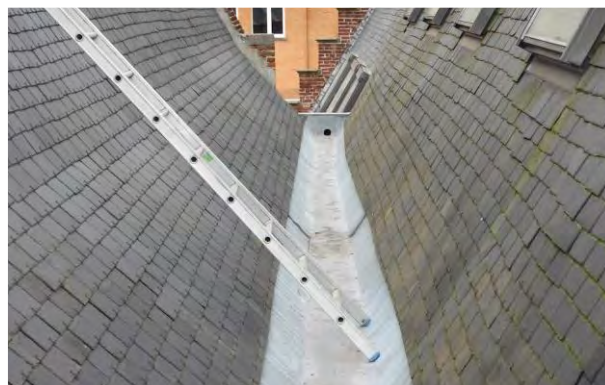
Zakgoot

Zuidelijk dakvlak (aansluiting met eerste ziekenzaal)

- Zakgoot uitbekleed met zink, vernieuwd in 2016.
- De zakgoot is niet toegankelijk voor onderhoud door het aangebrachte vogelnet.

Figuur 102 (links) kapel, N: Zinken mastgoot (Monumentenwacht, 2021)

Figuur 103 (rechts) kapel, Z: Zakgoot in zink, vernieuwd in 2016 (Monumentenwacht, 2021)

Toegankelijkheid

Ladderhaken

Er zijn niet-genormeerde ladderhaken aanwezig.

Toegangsluik

Er werd een met zink bekleed toegangsluik geplaatst na 2015.

Topbekroning

Torenkruis

- Smeedijzeren torenkruis, gecorrodeerd.
- Het kruis is geplaatst op een vergulde bol, die sterk vervuild is of waarvan de afwerkingslaag grotendeels verdwenen is.

Kruis als bekroning oostgevel

- Smeedijzeren kruis gecorrodeerd.

Figuur 104 (links) kapel, O: Topbekroning oostgevel en dakruiter (AS, 17.10.2023)

Figuur 105 (rechts) kapel, W: Topbekroning dakruiter (AS, 17.10.2023)

Dakstructuur

De dakstructuur van de kapel was niet toegankelijk tijdens de verschillende plaatsbezoeken. De beschrijving is afkomstig uit het rapport van Monumentenwacht vzw uit 2021.

Zolder

- Spantenkap met vlieringen en kepers.
- In de kapconstructie komen nog gewelfbogen en ribben voor van het voormalige gewelf.
- In de zolder zijn niet overal loopplanken aangebracht waardoor de kapruimte niet vlot/veilig toegankelijk is voor controle.
- De aanwezige loopplanken zijn niet betrouwbaar en liggen vol houtafval.

Figuur 106 (links) kapel, dakstructuur: Loopplanken vol houtafval (Monumentenwacht, 2021)

Figuur 107 (rechts) kapel, dakstructuur: Zone zonder loopplanken en ladder en luik (Monumentenwacht, 2021)

Figuur 108 (links) kapel, dakstructuur: voormalig gewelf (Monumentenwacht, 2021)

Figuur 109 (rechts) kapel, dakstructuur: dakruiter (Monumentenwacht, 2021)

Gevelsluiting

Deuren

Inkomdeur westgevel

- Opgeklampte eikenhout deur, voorzien van een bruine vernis of beits. (Zie Figuur 92)
- De inkomdeur vertoont onderaan lichte sporen van inrotting door opspattend water.

Ramen

Westgevel

- Houten raam bestaande uit één vleugel met glas-in-loodpaneel bestaande uit negen kalibers.
- Het raam is niet bereikbaar vanuit het interieur.
- De bruine beits staat mager, waardoor het houten raamprofiel licht verweerd is. De mastiek is verbrokken.

Figuur 110 kapel, westgevel: Raam in puntgevel (AS, 17.10.2023)

Glas-in-loodvensters

- Ter hoogte van de inklemming van de bruggen in het metselwerk komen diverse herstellingen met mortel voor, die lokaal opnieuw gebarsten zijn. Dit kan wijzen op roestexpansie door waterinfiltratie.
- Lokaal komen de bindroeden en de loodjes los.
- De voegmortel met de raamlijst ontbreekt op een aantal plaatsen.
- Kalibers met lichtgroene kleur en wemeling. Deze zijn licht vervuild en verkeren over het algemeen in een goede staat.
- Aan de binnenzijde sporen van waterinfiltratie via de aansluiting van het glas-in-loodpaneel met de dagkanten.

Figuur 111 (links) en Figuur 112 (rechts) kapel, N: Glas-in-loodvensters (AS, 17.10.2023)

Figuur 113 (links) en Figuur 114 (rechts) kapel, W: Glas-in-loodvenster (AS, 17.10.2023)

Figuur 115 (links) kapel, N: Bindroeden komen los (Monumentenwacht, 2021)

Figuur 116 (rechts) kapel, W: Sporen van waterinfiltratie op wand (AS, 17.10.2023)

Figuur 117 (links) kapel, N: Loodjes komen los (Monumentenwacht, 2021)

Figuur 118 (rechts) kapel: Voegmortel komt los (Monumentenwacht, 2021)

Interieur

Overzichtsbeelden

Figuur 119 (links) en Figuur 120 (rechts) kapel, schip: Zicht koor (AS, 26.09.2023)

Figuur 121 (links) en Figuur 122 (rechts) kapel, schip: Zicht op inkomportaal en oksaal (AS, 26.09.2023)

Figuur 123 (links) kapel, W: Inkomportaal (AS, 17.10.2023)

Figuur 124 (rechts) kapel, W: Oksaal (AS, 17.10.2023)

Structuur

Dragend metselwerk

Voormalige buitengevel van de kapel zichtbaar in de pandgang.

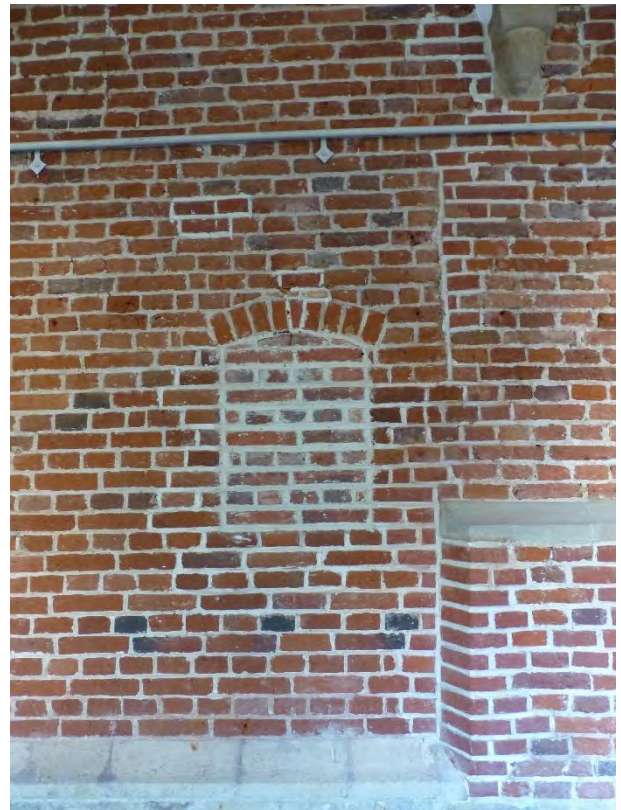
- De wand vertoont verschillende bouwsporen:
  - o Plint in kalkzandsteen, aangetast door opstijgend vocht (afschilfering en verkleuring). Lokaal werden blokken vervangen;
  - o Herstellingen met ander type baksteen;
  - o Bouwnaad ter hoogte van de verschillende bouwfases van de kapel;
  - o Ingemetselde natuurstenen blokken en voormalige hoekblokken;
  - o Toegang tussen kapel en pandgang gerealiseerd met kalkzandstenen negblokken, die een korfboogvormen waarboven een accoladeboog en een nis zijn aangebracht;
  - o Dichtgemetselde raamopening of nis;
- Volsteense wand in zichtbaar metselwerk met kalkvoegen. De voegen zijn lokaal uitgespoeld door opstijgend vocht. Lokaal herstellingen met cementmortel.
- Verschillende barsten in het metselwerk ter hoogte van de grafkelder, deels na herstelling van de voegen. **Dit wijst wellicht op een stabiliteitsprobleem.** (Zie ook Figuur 140 en Figuur 158)

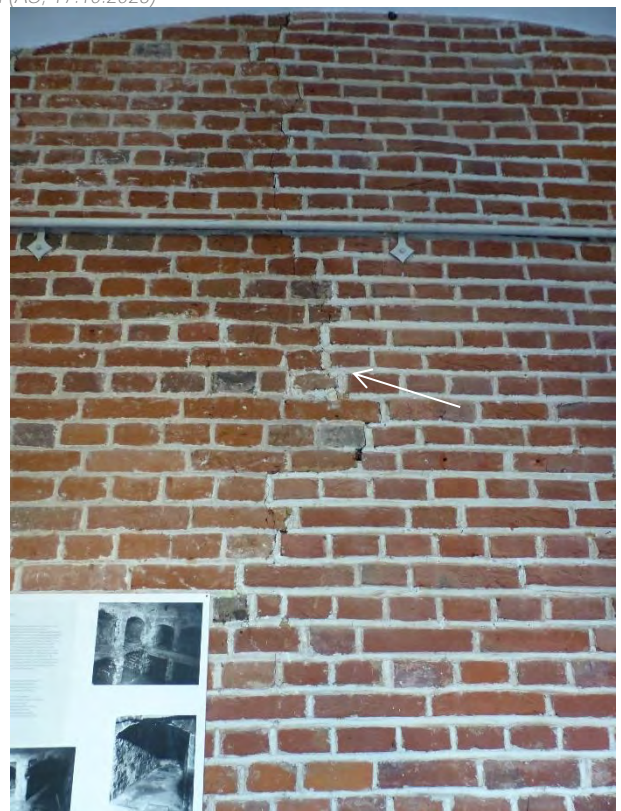
Figuur 125 (links) kapel, N: Toegangsdeur naar kapel vanuit pandgang (AS, 17.10.2023)

Figuur 126 (rechts) kapel, N: diverse bouwsporen (AS, 17.10.2023)

Figuur 127 (links) en Figuur 128 (rechts) kapel, N: Diverse bouwsporen (AS, 17.10.2023)

Figuur 129 (links) kapel, N: Verweerd voegwerk door vocht en barst ter hoogte van grafkelder (AS, 17.10.2023)

Figuur 130 (rechts) kapel, N: Barst in hersteld voegwerk en door bakstenen ter hoogte van grafkelder (AS, 17.10.2023)

Houten gewelven

- Gordels en ribben in eikenhout van het oorspronkelijk gewelf nog aanwezig.
- Aan de structuur van het oorspronkelijk gewelf is het houten tongewelf uit 1733 opgehangen.
- De metalen trekkers zijn gecorrodeerd.

Figuur 131 (links) kapel, zolder: structuur van het oorspronkelijke en van het huidige gewelf (Monumentenwacht, 2021)
Figuur 132 (rechts) kapel, schip: onderzijde van het tongewelf uit 1733 (AS, 17.10.2023)

Wand- en plafondafwerking

Bepleistering + afwerking

Wanden

- De wanden van de kapel zijn bepleisterd en wit geschilderd. De wanden van het inkomportaal zijn bepleisterd en antracietgrijs geschilderd.
Uit het materiaaltechnisch onderzoek uit 2002 blijkt het pleisterwerk grotendeels te bestaan uit een kalkmortel met zandige raaplaag versterkt met dierlijke haarvezels.
- De bepleistering werd integraal vervangen tijdens de herbesteding omstreeks 1900.
- Lokaal is het pleisterwerk gebarsten, voornamelijk ter hoogte van de aansluiting tussen het tongewelf en de wandafwerking.
- Onder de ramen zijn sporen van vochtinfiltratie aanwezig. (Zie ook Figuur 116)
- De onderzijde van het pleisterwerk werd aan het begin van de 20ste eeuw afgekapt en vervangen door een saneerpleister na injectie van de buitenwanden tegen opstijgend vocht.
- De onderzijde van de muren is niet zichtbaar door de opstelling van tentoonstellingskasten.

Figuur 133 (links) kapel, schip: Bepleisterde en witgeschilderde wanden (AS, 17.10.2023)
Figuur 134 (rechts) kapel, schip: Régencetongewelf uit 1733 (AS, 17.10.2023)

Plafond

- Tongewelf met stuccoversiering in régencestijl uit 1733.
- Het gewelf is symmetrisch opgebouwd en wordt geritmeerd door gordelbogen met florale motieven. De tussenliggende vlakken zijn geprofileerde lijsten verdeeld in vier panelen of cassetten met rocaillmotieven, rankwerk en bloemen. Centraal in elk vak bevindt zich een cirkelvormig medaillon met een gedecoreerd rozet. Ter hoogte van de aansluiting met de wand bevindt zich een geprofileerde stuclijst. De lijst is onder de gordelbogen uitgewerkt tot een kapiteel. Onder de kapitelen bevinden zich stucwerkornamenten (voluten, putti en rocaillvormige ornamenten en rankwerk met bloemen).
- Het pleisterwerk werd aangebracht op rinkellatten en vertoont verschillende barsten. Lokaal ontbreken stukken pleisterwerk, voornamelijk ter hoogte van de kooflijst.
- Het plafond is geschilderd in beige en okergeel. De verf bladdert af.

Figuur 135 (links) en Figuur 136 (rechts) kapel, schip: Detail barsten in stucwerk en afbladderen verf (AS, 17.10.2023)

Zie ook VANDEGEHUCHTE, C., *Oud-Hospitaal te Aalst*, p. 33-42 voor de resultaten van het materiaaltechnisch en strategisch onderzoek uit 2002.

Vloerafwerking

Kleitegels

Vloer in ongeglazuurde rode en blauw gesmoorde Boomse tegels met witte voegen, geplaatst omstreeks 1899 ter vervanging van een vloer in marmeren tegels.

- In het inkomportaal geplaatst in dambordpatroon.
In de kapel zijn de tegels zo geplaatst dat een kruispatroon gevormd wordt.
Tussendorpel in gezoete blauwe hardsteen.
- Normale vervuiling en slijtage.
- Lokaal sporen van zoutuitbloeiingen door opstijgend vocht, vooral aan de randen van het inkomportaal.
- Lokaal uitgesleten voegen, beschadigde tegels door fysieke impact of afgeschilferde tegel.
- Aan de rand van de verhoogde zone van het koor boven de grafkelder bevinden zich twee barsten.

Figuur 137 (links) kapel, inkomportaal: Dambordpatroon (AS, 17.10.2023)

Figuur 138 (rechts) kapel, schip: Randafwerking met handgevormde kleinere rode Boomse tegel, wellicht ouder dan de rest van de vloer (AS, 17.10.2023)

Figuur 139 (links) kapel, koor: Uitgesleten voegen en beschadigde tegels (AS, 17.10.2023)

Figuur 140 (rechts) kapel, koor: Barsten in voegen en tegels. De eerste vijf rijen tegels zijn handgevormde tegels van een kleiner formaat (13,5 x 13,5 cm i.p.v. 16 x 16 cm) (AS, 17.10.2023)

Binnentrappen

Trappen in hout

Eiken trede ter vervanging van de omstreeks 1899 verwijderde marmeren trede.

Binnenschrijnwerk

Opgeklampte deur

- Opgeklampte eikenhouten deur met smeedijzeren beslag, daterende uit de jaren 1960.
- De deur is vernist. Aan de onderzijde is de vernislaag en het hout verweerd door vocht.

Figuur 141 (links) en Figuur 142 (rechts) kapel: Opgeklampte eikenhouten deur (AS, 17.10.2023)

Paneeldeuren

Tussen oksaal en pandgang eerste verdieping

- Houten deur met twaalf panelen, onbehandeld. De onderregel lijkt ingekort om in de bestaande opening te passen.
- Spoorwegdeurkruk in messing.
- De deur is vervuild.

Standaarddeuren

Tussen kapel en eerste ziekenzaal → Geen erfgoedwaarde.

Figuur 143 kapel, oksaal: Paneeldeur (AS, 17.10.2023)

Vast meubilair

Oksaal

Opgericht onder priorin Anna Heirbautd in de eerste helft van de jaren 1620.

- Het oksaal wordt in de literatuur steeds als renaissanceoksaal benoemd, terwijl duidelijke barokke elementen aanwezig zijn (schelpmotief, gebroken gebogen frontons, ...) in de nissen links en rechts van de toegangsdeur.
- Eikenhouten oksaal, bruin gebeitst. Het geheel verkeert over het algemeen in een goede staat.
- De vloer boven het inkomportaal bestaat uit een bruin gebeitste roostering met kinder- en moerbalken en is afgewerkt met (vernieuwde) onbehandelde planken.

- De houten borstwering is opgebouwd uit per twee gekoppelde stijlen waartussen onderaan een gesloten paneel geklemd zit. Een aantal van deze panelen zijn in twee gespleten. Het bovenste gedeelte is ingevuld met een houten maaswerk of balusters. Lokaal is het maaswerk beschadigd. De borstwering is afgewerkt met een doorlopende fries, waarvan een aantal panelen florale motieven bevatten. Op vandaag is aan de achterzijde een multiplexplaat aangebracht voor de stevigheid van het geheel.
- De dubbele houten paneeldeuren van het oksaal zijn gedemonteerd en worden vandaag op zolder bewaard.
- De nissen zijn opgebouwd uit een sokkel gevat tussen twee penanten op een voet in blauwe hardsteen. Hierboven bevinden zich twee Korintische zuilen, waartussen zich een cirkelvormige nis bevindt. De nis is bekroond met een schelp. Het geheel is bekroond met een gebroken gebogen fronton waarboven zich een tweede, kleinere nis bevindt, die tevens is bekroond met een gebroken gebogen fronton. In de nissen waren oorspronkelijk heiligenbeelden opgesteld. Het geheel is donkergrijs geschilderd met accenten in imitatiemarmerschilderwerk 'rouge royal' en in gebroken wit. Lokaal is de verf verwijderd op bladdert ze af. Aan de kant van de toegangsdeur lijkt een deel van de afwerking verdwenen.
- In het oksaal is een maatkast aanwezig, waarachter technieken weggeborgen zijn.

Figuur 144 (links) kapel, oksaal: Barokke nissen aan beide zijden van de toegangsdeur (AS, 26.09.2023)

Figuur 145 (rechts) kapel, oksaal: Onafgewerkte zijkant van de nissen naast de toegangsdeur (AS, 17.10.2023)

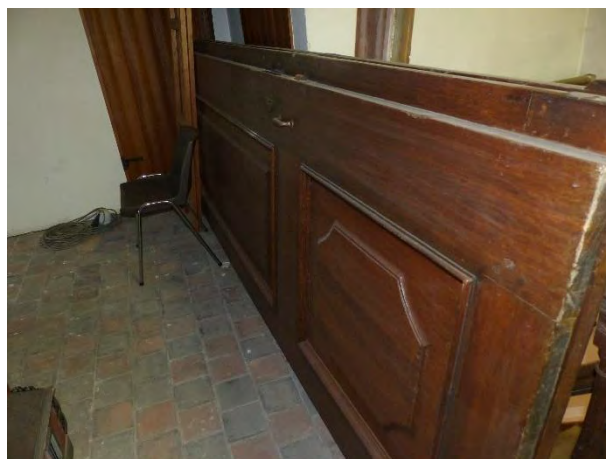

Figuur 146 (links) kapel, oksaal: Sokkel van de rechternis (AS, 17.10.2023)

Figuur 147 (rechts) kapel, oksaal: Bovenzijde linkernis en detail borstwering (AS, 17.10.2023)

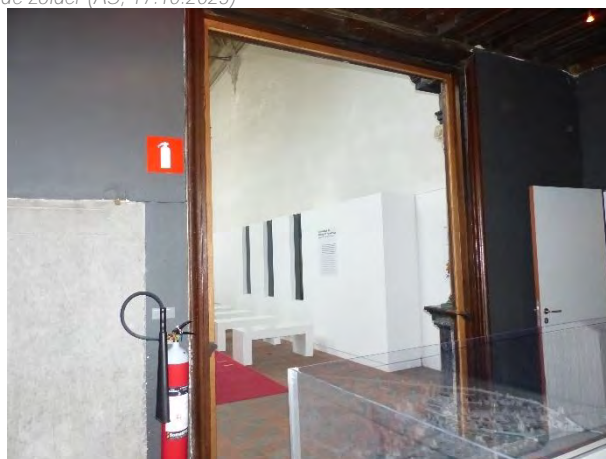
Figuur 148 (links) kapel, oksaal: Verdieping oksaal met versterkte borstwering (AS, 17.10.2023)

Figuur 149 (rechts) kapel, oksaal: Dubbele paneeldeur gestockeerd op de zolder (AS, 17.10.2023)

Figuur 150 (links) kapel, oksaal: Roostering boven inkomportaal (AS, 17.10.2023)

Figuur 151 (rechts) kapel, oksaal: Toegang naar kapel (AS, 17.10.2023)

Grafzerken

Onroerend door bestemming en al aanwezig voor de bescherming.

Figuur 152 (links) kapel, oksaal: Grafzerk van priorin Margareta Upscatt (s.d-1529) (AS, 17.10.2023)

Figuur 153 (rechts) kapel, oksaal: Grafzerk van priorin Jacomine van Yssche (1522-1551) (AS, 17.10.2023)

Figuur 154 (links) kapel, oksaal: Grafzerk van priorin Anna van der Eertbrugghen (s.d.-1584?)

Grafzerk van priorin Margareta Upscapt

- Steen in blauwe hardsteen. Het hoofd en de handen van de overledene zijn uitgevoerd in witte steen. Rondom een versiering in koper met onder meer het wapen en de zinnebeelden van de evangelisten.
- De randen van de blauwe hardsteen zijn beschadigd.
- De koperen versiering is deels verdwenen.
- De ankers waarmee de steen wordt vastgehouden zijn gecorrodeerd.

Grafzerk priorin Jacomine van Yssche

- Steen in blauwe hardsteen. Centraal bevindt zich de beeltenis van de overledene. In de hoeken zijn de zinnebeelden van de evangelisten gehouwen.
- De randen van de blauwe hardsteen zijn licht beschadigd.
- Aan de voeten van de beeltenis van de overleden bevond zich een koperen plaat met haar familiewapen, dat al aan het einde van de 19de eeuw ontbrak (zie Roegiers).
- De ankers waarmee de steen wordt vastgehouden zijn gecorrodeerd.

Grafzerk priorin Anna van der Eertbrugghen

- Steen in blauwe hardsteen. Centraal bevindt zich de beeltenis van de overledene. In de hoeken zijn de zinnebeelden van de evangelisten gehouwen.
- De randen van de blauwe hardsteen zijn licht beschadigd.
- De beeltenis is sterk afgesleten, wat al in de 19de eeuw het geval was (zie Roegiers).
- De ankers waarmee de steen wordt vastgehouden zijn gecorrodeerd.

Grafkelder

Gemetselde kelder met twaalf vakken waarin begraven werd in de periode 1734 tot 1780.

- De kelder was niet toegankelijk door water. Toegang normaal via een gemetselde trap.
- Het metselwerk en de afwerkingslagen vertonen sporen van opstijgend vocht/waterinfiltratie. Lokaal zijn het metselwerk en de afwerkingslagen beschadigd door zoutuitbloeiingen.
- In het gemetseld tongewelf is een barst aanwezig. (Zie ook hogervermeld stabiliteitsprobleem.)
- Enkele sluitstenen aan de ingang zijn verzakt.
- De grafnissen zijn afgewerkt met tegels. Deze zijn sterk vervuild en enkele tegels liggen los.

Figuur 155 (links) kapel, grafkelder: Grafnissen (AS, 17.10.2023)

Figuur 156 (rechts) kapel, grafkelder: Gemetselde toegangstrap (Monumentenwacht, 2021)

Figuur 157 (links) kapel, grafkelder: Detail grafnissen (AS, 17.10.2023)

Figuur 158 (rechts) kapel, grafkelder: Barst in tongewelf (AS, 17.10.2023)

Technische installaties

Geëlektrificeerde kroonluchter in zwart geschilderd smeedwerk met vergulde details. De kroonluchters zijn opgehangen aan een ketting.

Figuur 159 (links) kapel, schip: Kroonluchter (AS, 17.10.2023)

Exterieur

Overzichtsbeelden

Figuur 160 (links) en Figuur 161 (rechts) Klooster, O: Gevel langs Burchtstraat (AS, 17.10.2023)

Figuur 162 (links) Klooster, N: Gevel langs school DvM htb (AS, 17.10.2023)

Figuur 163 (rechts) Klooster, W: Gevel langs binnengebied (AS, 17.10.2023)

Figuur 164 (links) en Figuur 165 (links) Klooster, kloostertuin: Pandgang (AS, 17.10.2023)

Metselwerk

Noordvleugel

Algemeen

- Verankerde gevels in baksteenmetselwerk met elementen (plinten, raamomlijstingen en dekstenen) in kalkzandsteen.
- Er zijn verschillende bouwsporen aanwezig.
- De noord- en de westgevel vertonen nog sporen van een historische afwerking (kalei?)

Metselwerk in baksteen

- Metselwerk in een donkerrode baksteen met latere herstellingen in een oranjerode baksteen. De herstellingen nemen soms een groot oppervlak in beslag.
- Het metselwerk is gevoegd met een cementrijke beige-keurige mortel. Lokaal ontbreekt voegwerk. Hier is de legmortel in kalk zichtbaar.
- De plint is sterk beschadigd door opstijgend of opspattend vocht. Lokaal biodeterioratie (mosvorming).
- Lokaal komen barsten in het metselwerk voor, vaak ter hoogte van de natuurstenen negblokken.
- Rechts van de toegangsdeur naar lokaal 0.04 bevindt zich de kop van een houten balk. Deze is niet afgewerkt en is ingerot.
- Oostgevel: algenvorming ter hoogte van topgevel, vermoedelijk veroorzaakt door de drup van de dekstenen.
- Westgevel:
  - o Metselwerk in oranjerode baksteen met gedagstreepte voegen. Lokaal vorstschade aan stenen (afschilfering).
  - o Het metselwerk staat licht gebold en er komen enkele oude zettingsbarsten voor.
  - o Het metselwerk van de trapgevel is fel verweerd door erosie. Het voegwerk is op meerdere plaatsen uitgesleten. Op langere termijn valt voor de stabiliteit te vrezen.
  - o Diverse lacunes in het metselwerk.
- Schouw:
  - o Het voegwerk is tamelijk diep uitgespoeld en de afwerkpleister is voor een groot deel verdwenen ten gevolge van vorstschade: door het ontbreken van een deksteen is de schouw sterk onderhevig aan regendoorslag. Door de slechte staat van het metselwerk komen de loden loketten los.

Figuur 166 (links) Klooster, noordvleugel, N: Metselwerk van de plint is sterk beschadigd. Door aanwezigheid van vocht treedt er lokaal mosvorming op (AS, 17.10.2023)

Figuur 167 (rechts) Klooster, noordvleugel, N: Metselwerk van de plint is sterk beschadigd. Kalkzandstenen linteel boven kelderopening gebarsten (AS, 17.10.2023)

Metselwerk en elementen in natuursteen

- Dekstenen, negblokken, kruismonelen en waterlijsten in kalkzandsteen.
- De natuursteen is oppervlakkig verweerd door ouderdom.
- Op enkele plaatsen komen lichte sulfatatiekorsten voor.
- Verschillende lintelen, kruisen en dorpels van de kruisramen zijn gebarsten en enkele zijn ook verzakt.
- Waterlijst in oostgevel is plaatselijk onderbroken. De kalkzandsteen is sterk vervuild en verweerd.

- Oostgevel: natuurstenen plint langs gracht.
  - o De natuursteen is verweerd en de voegen zijn uitgespoeld.
  - o De vijfverfolie zit plaatselijk los, waardoor de vochtbelasting op de fundering hoger is en er waterinfiltratie is in de aanpalende kelder. (Zie ook verder.)
- Westgevel:
  - o Dekstenen en natuurstenen consoles van de topgevel zijn sterk verweerd.
  - o Gepekte natuurstenen plint. Natuursteen is verweerd en afwerkingslaag grotendeels afgespoeld door opstijgend en/of opspattend vocht. Biodeterioratie (plantengroei in voegen, mossen en korstmossen).

Gevelankers

- Smeedijzeren muurankers, zwart geschilderd. Lokaal ontbreekt het voegwerk en is er plantengroei aanwezig.
- De gevelankers in de westgevel vertonen sporen van corrosie.

Hout

- Het hout van de hijsbalk in de westgevel is niet voorzien van een beschermlaag, waardoor het verweerd is en aan de bovenzijde inrotting voorkomt.

Figuur 168 (links) Klooster, noordvleugel, N: Gebarsten dorpel (AS, 17.10.2023)

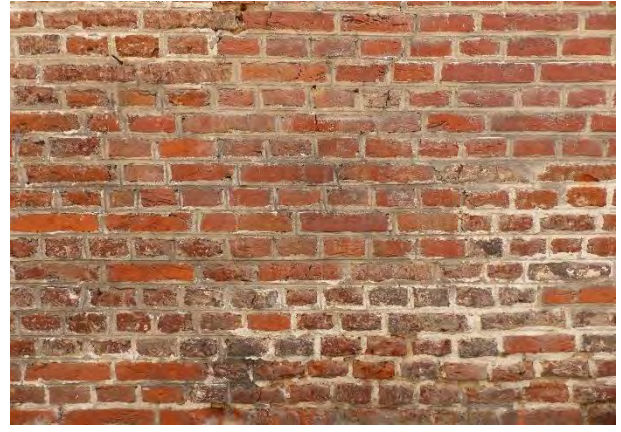
Figuur 169 (rechts) Klooster, noordvleugel, O: Linteeel en kruismoneel gebarsten en verzakt (AS, 17.10.2023)

Figuur 170 (links) Klooster, noordvleugel, N: Ingemetselde houten balk naast toegangsdeur (AS, 17.10.2023)

Figuur 171 (rechts) Klooster, noordvleugel, N: Invulmetselwerk met verschillende types baksteen. Barsten in metselwerk ter hoogte van opleg negblokken (AS, 17.10.2023)

Figuur 172 (links) Klooster, noordvleugel, O: Biodeterioratie topgevel. Kalkzandstenen waterlijst loopt niet door (AS, 17.10.2023)
Figuur 173 (rechts) Klooster, noordvleugel, W: Detail metselwerkverband, herstellingen en schadepatroon (AS, 17.10.2023)

Figuur 174 (links) Klooster, noordvleugel, Z-W: Voegen topgevel (W) uitgespoeld (AS, 17.10.2023)
Figuur 175 (rechts) Klooster, noordvleugel, W: Diverse bouwsporen (AS, 17.10.2023)

Figuur 176 (links) Klooster, noordvleugel, W: Gepekte natuurstenen plint. Lacunes in metselwerk (AS, 17.10.2023)
Figuur 177 (rechts) Klooster, noordvleugel, W: Natuurstenen dekstenen en consoles verweerd (AS, 17.10.2023)

Figuur 178 Klooster, noordvleugel: Voegen schouwen verweerd door ontbreken deksteen (AS, 17.10.2023)

Oostvleugel

Algemeen

- Verankerde gevels in baksteenmetselwerk met elementen (plinten, raamomlijstingen en dekstenen) in kalkzandsteen.
- Er zijn verschillende bouwsporen aanwezig.

Metselwerk in baksteen

- Metselwerk in een oranje-rode baksteen met latere herstellingen en uitbreidingen in een donkerrode baksteen.
- Algemeen vertoont het baksteenmetselwerk een normale verwerking.
- Op een aantal plaatsen zijn bouwsporen aanwezig, die geen invloed hebben op de kwaliteit van het metselwerk.
- Verschillende stenen vertonen vorstschade (afschilfering) of zijn gebarsten.
- Lokaal ontbreekt het voegwerk en is er plantengroei aanwezig.
- Lokaal is het metselwerk sterk vervuild.
- De schouw verkeert in relatief goede staat, maar er ontbreekt een deksteen om het metselwerk te behoeden tegen regendoorslag.
- Zuidgevel:
  - Metselwerk van de topgevel lijkt (recent) vernieuwd.
  - Het voegwerk van de gevel boven het plat dak van de galerij komt op meerdere plaatsen los, omdat de voegen te ondiep zijn aangebracht.
  - De voegen van de plint zijn uitgespoeld door opstijgend en/of opspattend vocht. Lokaal ook vorstschade aan bakstenen. Plaatselijk biodeterioratie (mossen, algen en plantengroei).

Metselwerk en elementen in natuursteen

- Dekstenen, negblokken, kruismonelen en waterlijsten in kalkzandsteen.
- De natuursteen is oppervlakkig verweerd door ouderdom. Vooral het kalf van de kruismonelen zijn sterk verweerd.
- Op enkele plaatsen komen lichte sulfatatiekorsten voor.
- Enkele raamdorpels zijn vervuild met faeces.
- Plinten
  - Natuurstenen plint langs gracht.
  - Lokaal ontbreekt het voegwerk en is er plantengroei aanwezig.
- Lintelen
  - Een aantal lintelen hebben een beperkte opleg. Voorlopig geen structurele problemen waarneembaar.
- Zuidgevel:
  - Natuurstenen elementen (dekstenen, dorpel, negblokken, linteel en consoles) (recent) vernieuwd.
  - De negblokken vertonen lacunes daar waar vroeger luikduimen ingeklemd waren.

Gevelankers

- Smeedijzeren muurankers, zwart geschilderd.
- De gevelankers in de zuidgevel zijn gecorrodeerd.

Figuur 179 (links) Klooster, oostvleugel, O: Gracht langs zijde Burchtstraat (AS, 17.10.2023)

Figuur 180 (rechts) Klooster, oostvleugel, O: Latere uitbreiding in donkerdere baksteen (AS, 17.10.2023)

Figuur 181 (links) Klooster, oostvleugel, O: Metselwerk erker sterk vervuild en lokaal herstellingen met andere kleur baksteen. Kalf van het onderste kruismoneel (recent) vernieuwd (AS, 17.10.2023)

Figuur 182 (rechts) Klooster, oostvleugel, Z: Metselwerk topgevel (recent) vernieuwd (AS, 17.10.2023)

Figuur 183 (links) Klooster, oostvleugel, Z: Verweerde voegen ter hoogte van aansluiting plat dak galerij (AS, 17.10.2023)

Figuur 184 (rechts) Klooster, oostvleugel, Z: Metselwerk met gedagstreepte voegen. Vorstschade aan bakstenen en uitgespoelde voegen ter hoogte van plint. Lacunes in negblokken (AS, 17.10.2023)

Figuur 185 (links) Klooster, oostvleugel, O: Verwerking dorpels, kruismonelen en negblokken (AS, 17.10.2023)

Figuur 186 (rechts) Klooster, oostvleugel, O: Diverse bouwsporen in de gevel. Metselwerk sterk vervuild ter hoogte van riet. Opleg linteel van het rechterraam beperkt (AS, 17.10.2023)

Pandgang

Algemeen

- Gevels in baksteenmetselwerk in donkerrode baksteen met gedagstreepte cementvoegen en met elementen (plintlijsten, raamomlijstingen en dekstenen) in kalkzandsteen.
- Het metselwerk vertoont een normale verwerking en is algemeen in vrij goede staat.
- Het metselwerk vertoont lokaal sporen van een afwerkingslaag.

Metselwerk in baksteen

- Herstellingen van het voegwerk met cementmortel, die door de lage dampdoorlatendheid wordt afgestoten of geleid heeft tot vorstschade aan de bakstenen.
- Lokaal vochtsporen en biodeterioratie (algen) door afloop van regenwater.
- Lokaal gebarsten bakstenen en barsten in het metselwerk.

– Plinten:

- o Het voegwerk van de plint is op verschillende plaatsen uitgespoeld door opstijgend en/of opspattend vocht.
- o Ook sporen van zoutuitbloeiingen aan de binnenzijde.
- o Plaatselijk biodeterioratie (mos, algen en plantengroei: muurvaren¹⁰²).

Elementen in natuursteen

- De plintlijsten zijn plaatselijk sterk verweerd en de voegen zijn lokaal uitgespoeld. Plaatselijk met biodeterioratie (plantengroei) tot gevolg.
- De raamdorpels zijn uitgevoerd in verschillende delen. Enkele raamdorpels vertonen sterke afschilfering en/of lacunes of zijn gebarsten.
- Pandgang west:
  - o Laatgotische accoladeboogdeur in kalkzandsteen met erboven de wapenschilden van priorinnen Margarethe Upscapt en Maria Goethals. De natuursteen is oppervlakkig vervuild. Het reliëf van het wapenschild van Goethals is sterk verweerd.

Gevelankers

- Smeedijzeren muurankers, zwart geschilderd.
- De gevelankers zijn gecorrodeerd.

Figuur 187 (links) Pandgang oost en zuid, W en N: Aansluiting met kapel (AS, 17.10.2023)

Figuur 188 (rechts) Pandgang zuid en west, N en Z (AS, 17.10.2023)

¹⁰² Muurvaren wijst op de aanwezigheid van kalkmortel.

Figuur 189 (links) Pandgang zuid, N: Muurvaren tussen verweerde voegen van de plint (AS, 17.10.2023)

Figuur 190 (links) Pandgang noord, Z: Verwering plint en natuurstenen plintlijst en barst in metselwerk (AS, 17.10.2023)

Figuur 191 Pandgang, noord Z: Verwering natuurstenen plintlijst (AS, 17.10.2023)

Figuur 192 Pandgang, zuid N: Muurvaren in verweerde voegen (AS, 17.10.2023)

Figuur 193 (links) Pandgang, zuid N: Verwering kalkzandstenen negblokken rond ramen gelijkvloers (AS, 17.10.2023)

Figuur 194 (rechts) Pandgang, noord Z: Verwering kalkzandstenen negblokken rond ramen eerste verdieping (AS, 17.10.2023)

Figuur 195 (links) Pandgang west, W (AS, 17.10.2023)

Figuur 196 (rechts) Pandgang west, W: Natuurstenen deuromlijsting (AS, 17.10.2023)

Figuur 197 (links) Pandgang west, W: Aansluiting deurlijst met natuurstenen plint van kapel (AS, 17.10.2023)

Figuur 198 (rechts) Pandgang west, W: Verwering plint (AS, 17.10.2023)

Figuur 199 (links) en Figuur 200 (rechts) Pandgang zuid, O: De kalkzandstenen negblokken van de toegang naar pandgang zuid vertonen verschillende lacunes. Het voegwerk is verweerd. De duimen van het geheng van de oude deur zijn nog aanwezig en zijn gecorrodeerd. Verschillende herstellingen met een ander type baksteen. De onderzijde van de pandgang is afgewerkt met een gepleisterd kruisribgewelf (AS, 17.10.2023)

Galerij (0.11)

Beschrijving

- Koer met overdekt gedeelte (galerij) bestaande uit kalkzandstenen kolommen en een overspanning uit gemetselde korf- en gordelbogen. Aan de andere zijde rusten de gordelbogen op een natuurstenen console ingeklemd in de westgevel. De onderzijde van de gewelven en de westzijde zijn afgewerkt met een kalkpleister en een witte kalei of verf.
- In de koer bevindt zich ook het “kelderken der broeders”, dat zich onder de inmiddels afgebroken sacristie bevond. Het ondergronds gedeelte van de kelder is opgetrokken in grote natuursteenblokken (zijde kapel). Het bovengronds gedeelte is gemetseld.

Westgevel, zijde burgstraat

- Ter hoogte van de galerij (0.12) is het metselwerk vervuild ten gevolge van drup van de dekstenen.

Metselwerk in baksteen

- Westgevel, zijde Burchtstraat
  - o Metselwerk in een oranje- en donkerrode baksteen met latere herstellingen en uitbreidingen in een donkerrode baksteen.
- Galerij
  - o Verankerde gemetselde bogen in donkerrode baksteen.
  - o Het metselwerk vertoont vochtschade.
  - o Het voegwerk is uitgespoeld.
  - o Het metselwerk vertoont op een aantal plaatsen zoutuitbloeiingen.
  - o Biodeterioratie (algen en plantengroei: muurvaren).
- Broederskelder
  - o Verankerde gevel in baksteenmetselwerk met gedagstreepte voegen met elementen (dorpels, deur- en raamomlijstingen en dekstenen) in kalkzandsteen.
  - o Het metselwerk vertoont sterke verweering.
  - o De stenen vertonen vorstschade.
  - o Lokaal ontbreken stenen.
  - o Het voegwerk is op veel plaatsen uitgespoeld, zowel ter hoogte van de plint (opspattend en opstijgend vocht), als ter hoogte van de dakrand.
  - o Lokaal barsten in het metselwerk.
  - o In het gemetselde trapje naar de kelder ontbreken bakstenen en zitten stenen los.

Metselwerk en elementen in natuursteen

- Dekstenen, negblokken, monelen, kolommen en traptreden in kalkzandsteen.
- De natuursteen is op een aantal plaatsen sterk verweerd.
- De voegen tussen de negblokken zijn uitgespoeld.
- Op enkele plaatsen komen lichte sulfatatiekorsten voor.
- Het voegwerk tussen de dekstenen van de platte daken is op meerdere plaatsen weggesleten, waardoor waterinfiltratie in het onderliggend metselwerk optreedt.
- Galerij
  - o De schacht van de noordelijke kolom is vervaardigd uit twee delen. Door druk is de verbinding van de beide delen verbroken en staat het zuidelijk stuk licht gebombeerd. De stabiliteit van het geheel komt niet direct in gevaar, maar herstellen van de natuursteen is raadzaam.
  - o De natuursteen is onderaan verweerd door spatwater en de kolommen staan licht geknikt.
- Broederskelder
  - o Traptreden sterk verweerd.
  - o Biodeterioratie:
    - Mos- en algenvorming op de aantredes.
    - In de voegen groeien planten (o.a. varens en ooievaarsbek).

Pleisterwerk

- Het pleisterwerk is sterk beschadigd door vocht: het pleisterwerk ontbreekt of zit los en vertoont barsten.

Gevelankers

- Smeedijzeren muurankers, zwart geschilderd.
- De gevelankers zijn gecorrodeerd.

Figuur 201 (links) en Figuur 202 (rechts) Galerij, galerij: Korboggen op natuurstenen kolommen. Detail uitspoeling voegen en biodeterioratie (AS, 17.10.2023)

Figuur 203 (links) en Figuur 204 (rechts) Galerij, galerij: Detail verwerking kalkzandstenen kolommen en pleisterwerk gewelven en westgevel (AS, 17.10.2023)

Figuur 205 (links) Galerij, broederskelder: Detail verwerking metselwerk boven raam (AS, 17.10.2023)

Figuur 206 (links) Galerij: Detail verwerking metselwerk broederskelder en kolommen galerij (AS, 17.10.2023)

Figuur 207 (links) Galerij, broederskelder: Detail verwerking metselwerk en kalkzandstenen deuromlijsting (AS, 17.10.2023)

Figuur 208 (rechts) Galerij, broederskelder: Toegangstrap (AS, 17.10.2023)

Figuur 209 (links) Galerij, broederskelder: Detail verwerking metselwerk (AS, 17.10.2023)

Figuur 210 (rechts) Galerij, westgevel zijde burchtstraat: Biodeterioratie (AS, 17.10.2023)

Dak

Dakbedekking

Natuurleien

Algemeen

- Zaddeldaken met dakbedekking in natuurleien (gehaakt).
- De natuurleien zijn algemeen in redelijke staat.
- Lokaal komen enkele gebarsten of uitgeschoven leien voor. Vooral ter hoogte van de nok van de noordvleugel ontbreken verschillende leien.

Figuur 211 (links) Klooster, oostvleugel, O: Schadepatroon daken (AS, 17.10.2023)

Figuur 212 (rechts) Klooster, oostgevel, O: Schadepatroon daken (AS, 17.10.2023)

Figuur 213 (links) Klooster, oostvleugel en pandgang oost, W: Schadepatroon daken (AS, 17.10.2023)

Figuur 214 (rechts) Klooster, pandgang west en zuid, W en Z: Schadepatroon daken (AS, 17.10.2023)

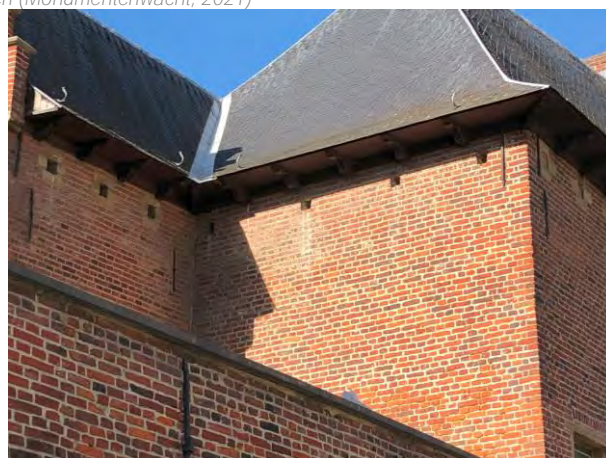
Aansluitingen

- De nokken zijn voorzien in lood dat bevestigd is met beugels in inox.
- De hoekkeperafwerking betreft de noordbomen aan de zuidkant van de oostvleugel en de erker en zijn afgewerkt met ingevlochten loden loketten.
- De kilgoten zijn uitgewerkt in zink.
- Opgaand metselwerk
  - De aansluiting tussen de daken en het opgaand metselwerk is uitgevoerd met loden traploketten.
  - Lokaal zitten loketten los of zijn ze opgewaaid.
  - Aan de westzijde van de noordvleugel ontbreken de traploketten ter hoogte van de nok.
- Dakrandoversteken
  - De oost- en zuidzijde van de oostgevel heeft een dakrandoversteek bestaande uit geprofileerde houten klossen, die gebeitst zijn. De kopse kant is afgewerkt met houten planchetten, waarvan het schilderwerk volledig verweerd is.
- Windveer
  - Er is enkel een windveer aanwezig aan de zuidgevel van de oostvleugel (westzijde).
  - Door het ontbreken van een afwerklaag is het hout oppervlakkig verweerd.
  - De afdekraal is bevestigd met een doorgaande nageling. De nagels komen los.

Figuur 215 (links) Klooster, oostvleugel, O: Opgewaaid traploket boven erker (Monumentenwacht, 2021)

Figuur 216 (rechts) Klooster, pandgang west, Z: Loszittende traploketten (Monumentenwacht, 2021)

Figuur 217 (links) Klooster, noordvleugel, W: Ontbrekende traploketten ter hoogte van de aansluiting van de nok en de trapgevel (Monumentenwacht, 2021)

Figuur 218 (rechts) Klooster, oostvleugel, O-Z: Dakrandoversteek (AS, 17.10.2023)

Bitumen

Pandgang zuid

- Plat dak gerealiseerd met stroken roofing.
- Verspreid over het dak komen blazen voor. Deze kunnen bij belasting openscheuren.

- De roofinglaag is verweerd en op meerdere plaatsen komen barstjes voor.
- Aan de opstand met de deksteen is de afwerking gescheurd.
- Aansluitingen met opgaand metselwerk: de zinken slab is verweerd en komt op sommige plaatsen los.

Figuur 219 (links) Klooster, pandgang zuid: Roofing op plat dak (Monumentenwacht, 2021)

Figuur 220 (rechts) Klooster, pandgang zuid: Verwering roofing ter hoogte van dakrand (Monumentenwacht, 2021)

Galerij

- Plat dak boven galerij en broederskelder.
- Beide daken zijn niet inspecteerbaar. De daken zouden volgens het inspectierapport van Monumentenwacht vzw in 2021 vernieuwd zijn, maar afgaand op het huidig schadepatroon op de gevels en aan het pleisterwerk op de gewelven zowel van de galerij als de broederskelder, kan aangenomen worden dat de aansluitingen mogelijks niet volledig waterdicht zijn. (Zie Figuur 201-Figuur 206)

Figuur 221 (links) Galerij, broederskelder: Plat dak (Monumentenwacht, 2021)

Figuur 222 (rechts) Galerij, broederskelder: Gepleisterd gewelf in de kelder staan zichtbaar nat (AS, 17.10.2023)

Regenwaterafvoer

Mastgoten

Met uitzondering van de oost- en zuidgevel van de oostvleugel zijn alle hellende daken van het kloostercomplex voorzien van zinken mastgoten. In de mastgoten zijn versterkingsbruggetjes aangebracht. De mastgoten zijn opgelegd op metalen goothaken, die ingeklemd zijn in het metselwerk.

- Verspreid over de zinken goten is putcorrosie zichtbaar door het gebruik van koperen leihaken (galvanisch koppel).
- De mastgoot van de westgevel van de pandgang west werd recent vernieuwd.
- Op sommige plaatsen ligt de gootbekleding gekanteld, waardoor het water stagneert.
- Lokaal is de gootbekleding gekanteld, waardoor het daklood niet meer in de goot komt. Hierdoor kan het water tussen de goot en de muur lopen.

- De gootbeugels zijn gecorrodeerd. Lokaal zitten de gootbeugels los.

Figuur 223 (links) Klooster, pandgang west, N: De mastgoot is gekanteld, waardoor het daklood niet meer in de goot komt (Monumentenwacht, 2021)

Figuur 224 (rechts) Klooster, pandgang noord, Z: Gecorrodeerde goothaken (AS, 17.10.2023)

Regenpijpen

De mastgoten wateren af in zinken regenpijpen. Het merendeel van de pijpen heeft een ronde sectie.

- Bij de oudere afvoeren is het zink sterk verweerd en vertoont dit erosie.
- Op meerdere plaatsen zijn de bevestigingsbeugels gecorrodeerd en zelfs plaatselijk doorgeroest.
- De vergaarbakken aan de noordzijde van de galerij hangen scheef.
- De stampijpen vertonen plaatselijk corrosie.
- Op een aantal plaatsen komt een vergaarbak voor. Ook hier is het zink verweerd.
- Door het overlopen van de goot en/of de vergaarbakken is plaatselijk uitspoeling aan het metselwerk ontstaan.
- Kloostertuin: het metselwerk van de rioleringsputjes is niet degelijk beraapt, waardoor erosie en vochtschade aan het metselwerk optreedt.

Pandgang zuid (plat dak)

- De zinken tapbuis is sterk aangetast door putcorrosie.

Galerij (plat dak)

- De staat van de tapbuis kon niet geïnspecteerd worden, maar op basis van het schadepatroon aan de gevels kan aangenomen worden dat deze niet meer waterdicht aansluiten. (Zie Figuur 210)

Figuur 225 (links) Pandgang west, N: Vergaarbak hangt scheef (Monumentenwacht, 2021)

Figuur 226 (rechts) Pandgang noord, ZO: Rioolputjes in kloostertuin (AS, 17.10.2023)

Figuur 227 (linksboven) Pandgang zuid: Sterk verweerde tapbuis in plat dak (Monumentenwacht, 2021)

Figuur 228 (linksonder) Pandgang zuid, N: Schade aan metselwerk ter hoogte van tappunt plat dak (AS, 17.10.2023)

Figuur 229 (rechts) Galerij, Z: Schade aan metselwerk door gebrekkige regenwaterafvoer (AS, 17.10.2023)

Dakelementen

Dakkapellen

In de oostvleugel (oostzijde) en in de noordvleugel (noordzijde) zijn respectievelijk twee en vier dakkapellen aanwezig.

- De dakkapellen zijn afgewerkt met natuurleien.
- Het houten schrijnwerk is gebeitst.
- Aan de stijlen is het lood niet ingewerkt, zodat waterinfiltratie kan optreden.

Figuur 230 (links) Klooster, oostvleugel, O: Dakkapel (AS, 17.10.2023)

Figuur 231 (rechts) Lood niet ingewerkt aan de stijlen (Monumentenwacht, 2021)

Figuur 232 (links) Klooster, noordvleugel, N: Dakkapellen (AS, 17.10.2023)

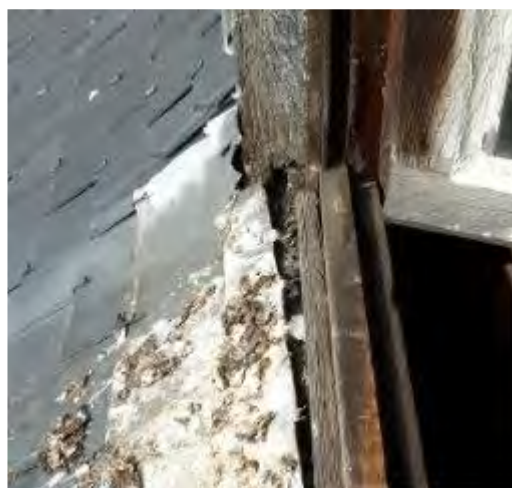
Figuur 233 (rechts) Klooster, noordvleugel, N: Dakkapel (AS, 17.10.2023)

In de noordvleugel (zuidzijde) is een dakkapel aanwezig.

- Het dak en de wangen van de dakkapel zijn afgewerkt met natuurleien.
- Aan het dorpellood ontbreekt een opstand, zodat regenwater tussen de dorpel en de raamvleugel kan binnendringen.
- Het houten schrijnwerk is gebeitst. Op de vaste stijlen is de afwerkingslaag verdwenen en is het hout verweerd.

Figuur 234 (links) Klooster, noordvleugel, Z: Dakkapel (AS, 17.10.2023)

Figuur 235 (rechts) Klooster, noordvleugel, Z: Dorpellood niet opgetrokken (Monumentenwacht, 2021)

Toegankelijkheid

Ladderhaken

Er zijn niet-genormeerde ladderhaken aanwezig.

Dakstructuur

Noordvleugel

Getelmerkt spant bestaande uit drie gestapelde schaargebinten met vieringen.

- De kreupele stijl rust deels op een muurplaat.
- Het spant is bruin gebeitst.
- De kepers zijn niet zichtbaar door de aangebrachte plafondafwerking.
- Lokaal zijn er herstellingen aanwezig.
- Lokaal is er een oppervlakteschimmel zichtbaar en zijn er sporen van oude aantastingen door houtborende insecten.

Figuur 236 (links) Klooster, noordvleugel: Verankering spant aan muurplaat (AS, 17.10.2023)

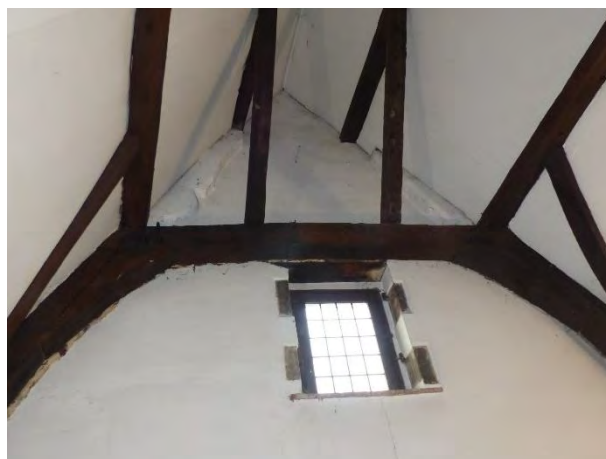
Figuur 237 (rechts) Klooster, noordvleugel: Zicht op spant zolder noordvleugel (AS, 17.10.2023)

Figuur 238 (links) en Figuur 239 (rechts) Klooster, noordvleugel: Dakstructuur met ingeklemde takel in westgevel (AS, 17.10.2023)

Figuur 240 (links) Klooster, noordvleugel: Detail daksant (AS, 17.10.2023)

Figuur 241 (rechts) Klooster, noordvleugel: Spant ter hoogte van de oostgevel (AS, 17.10.2023)

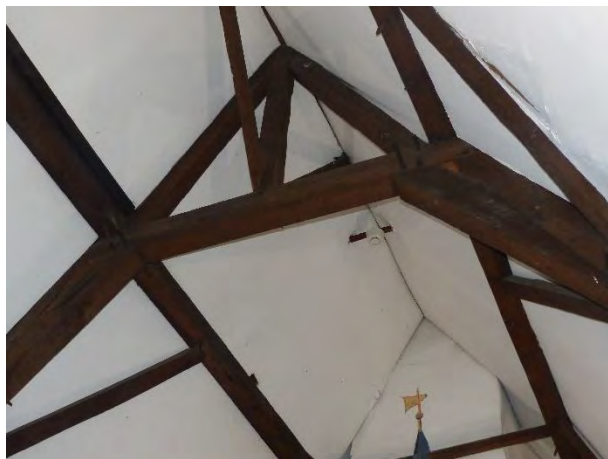
Oostvleugel

Kromstijlgebinte waarop een schaar- en een nokgebinte met vlieringen staan.

- Het spant is bruin gebeitst.
- De muurplaat en de kepers zijn niet zichtbaar door de aangebrachte plafondafwerking.
- Lokaal zijn er herstellingen aanwezig.
- Lokaal zijn er sporen van oude aantastingen door houtborende insecten. Eén vliering sterk aangetast (zuidwestzijde).
- Verschillende onderdelen vertonen windscheuren.

Figuur 242 (links) en Figuur 243 (rechts) Klooster, oostvleugel: Daksant (AS, 17.10.2023)

Figuur 244 (links) Klooster, oostvleugel: Nokgebinte (AS, 17.10.2023)

Figuur 245 (rechts) Klooster, oostvleugel: Aangetaste vloering in zuidwesthoek (AS, 17.10.2023)

Figuur 246 (links) Klooster, oostvleugel: Gekromde kreupele stijl (AS, 17.10.2023)

Figuur 247 (rechts) Klooster, oostvleugel: Detail dakspant (AS, 17.10.2023)

Pandgang

De structuur van de pandgang zit boven de gewelven van de eerste verdieping en is niet inspecteerbaar.

Gevelsluiting

Deuren

Opgeklampte eikenhouten deuren.

- Vermoedelijk werden alle deuren vernieuwd tijdens de restauratie van 1960.
- De toegangsdeur tot de pandgang (westzijde) en de toegangsdeur tot de kloostertuin (oostgevel pandgang) bestaan uit één vleugel met twee delen.
- De toegangsdeur tot de noordvleugel (noordzijde) bestaat uit twee vleugels.
- Behalve van de toegangsdeur tot de pandgang (westzijde) is bij alle deuren de vernislaag afgesleten door opspattend vocht en zijn de deuren aan de onderzijde verweerd.

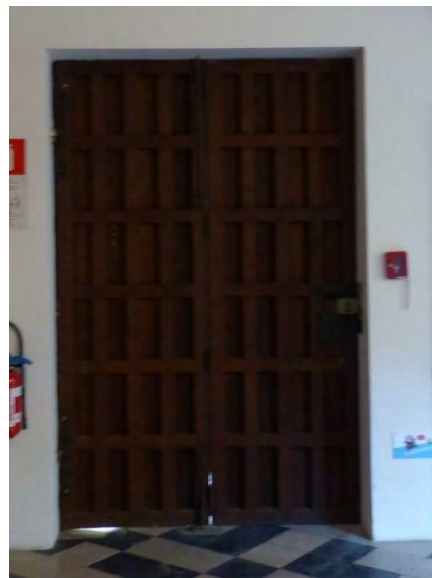
- De beplanking van de buitendeuren van de pandgang (westzijde), van de toegangsdeur tot de kloostertuin (oostgevel pandgang) en van de buitendeur van de noordvleugel (noordzijde) is plaatselijk gespleten.

Figuur 248 (links) en Figuur 249 (rechts) Klooster, noordvleugel, N: Vernislaag afgesleten over de volledige oppervlakte van de deur, waardoor aan de binnenzijde sporen van waterinfiltratie zichtbaar zijn. De beplanking is lokaal gespleten (AS, 17.10.2023)

Figuur 250 (links) en Figuur 251 (rechts) Klooster, oostvleugel, Z: Vernislaag afgesleten, vooral aan de onderzijde (AS, 17.10.2023)

Figuur 252 (links) en Figuur 253 (rechts) Klooster, pandgang, W: Beplanking gespleten. Aan de binnenzijde is buitenlicht zichtbaar onder de deur en tussen de twee deurvleugels (AS, 17.10.2023)

Figuur 254 (links) en Figuur 255 (rechts) Klooster, pandgang, O: Verweerde afwerkingslaag van de toegangsdeur tot de kloostertuin (AS, 17.10.2023)

Ramen

Eikenhouten ramen daterend van de restauratie van 1960.

- Er komen zowel kruisramen, enkele vleugels met en zonder bovenlicht voor. De openingen zijn ingevuld met een glas-in-lood-paneel met klare, getrokken glas.
- De mastiek waarmee de glas-in-loodpanelen zijn vastgezet is verweerd. De mastiek is soms heel slordig aangebracht. Het is aangewezen om een staal te laten onderzoeken op de aanwezigheid van asbest.
- De ramen zijn vernist, maar aan de buitenzijde is deze volledig afgesleten. Vooral ter hoogte van de onderdorpel en van de onderregel van de vleugel is het hout hierdoor verweerd.
- Verscheidene ramen knellen in het kader en zijn moeilijk te openen. Een aantal vleugels is geblokkeerd om openen te vermijden.

- Bij enkele ramen is het scharnier afgebroken.
- Bij enkele kruisramen is de middenstijl gebarsten door de aanwezigheid van vocht.

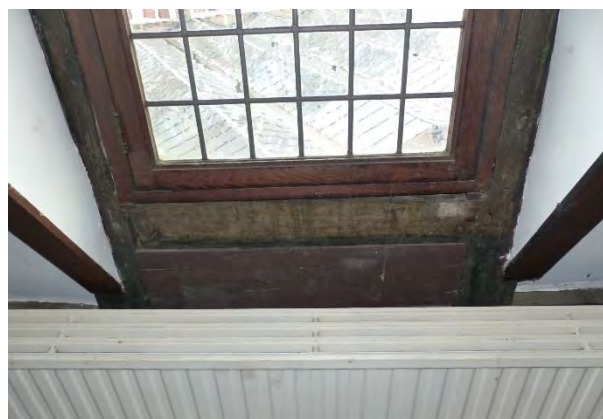
Figuur 256 (links) Klooster, noordvleugel, N: Kruisraam, afwerkingslaag volledig verweerd aan de buitenzijde (AS, 17.10.2023)

Figuur 257 (rechts) Klooster, noordvleugel, N: Kruisraam gezien vanaf de binnenzijde. Het hout aan de binnenzijde vertoont sporen van doorslaand vocht (AS, 17.10.2023)

Figuur 258 (links) Klooster, noordvleugel, N: Enkele vleugel, afwerkingslaag volledig verweerd (AS, 17.10.2023)

Figuur 259 (rechts) Klooster, noordvleugel, N: Detail raam dakkapel (AS, 17.10.2023)

Figuur 260 (links) Klooster, oostvleugel, O: Verschillende types ramen. Mastiek bij de raamvleugel van de dakkapel zeer dik uitgevoerd (AS, 17.10.2023)

Figuur 261 (rechts) Klooster, oostvleugel, O: Sporen van doorslaand vocht aan de binnenzijde van een van de kruisramen (AS, 17.10.2023)

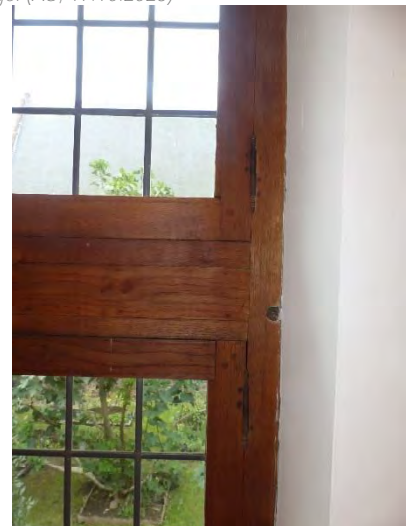
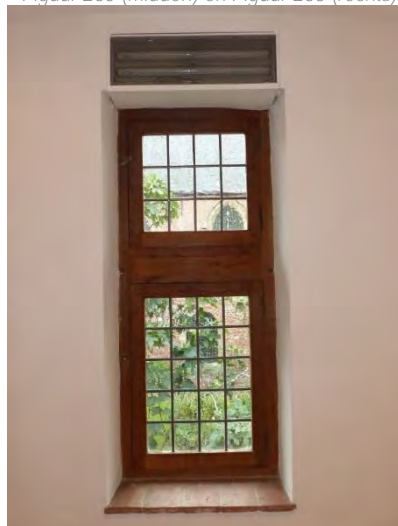
Figuur 262 (links) Klooster, oostvleugel, Z: Afwerkingslaag volledig verweerd (AS, 17.10.2023)

Figuur 263 (rechts) Klooster, oostvleugel, Z: Middenstijl kruisraam gespleten. De opengaande vleugels zijn geblokkeerd met een houten latje (AS, 17.10.2023)

Figuur 264 (links) Klooster, pandgang west, O: Enkele vleugel met bovenlicht. Afwerkingslaag volledig verweerd (AS, 17.10.2023)

Figuur 265 (midden) en Figuur 266 (rechts) Klooster, pandgang oost, W: Detail verwerking vleugel (AS, 17.10.2023)

Figuur 267 (links), Figuur 268 (midden) en Figuur 269 (rechts) Klooster, pandgang noord, Z: Binnenzijde raam met detail hang- en sluitwerk (AS, 17.10.2023)

Glas-in-loodvensters

De glas-in-loodvensters bevinden zich in de pandgang op het gelijkvloers.

- De glas-in-loodpanelen verkeren over het algemeen in een goede staat. Lokaal zijn de vensters vervuild, voornamelijk door opspattend vocht.
- Lokaal is de mastiek verweerd.
- Door opspattend vocht is de onderste rij loodverbindingen gecorrodeerd. Ook de aansluiting van de mastiek onderaan is niet meer waterdicht, waardoor er vocht kan infiltreren. Aan de binnenzijde is dit recent hersteld met een aanstrijkmortel, maar er zijn alweer nieuwe barsten waarneembaar.

Figuur 270 (links) Klooster, pandgang west, O: Glas-in-loodvenster (AS, 17.10.2023)

Figuur 271 (rechts) Klooster, pandgang west, O: Glas-in-loodvenster (AS, 17.10.2023)

Figuur 272 (links) en Figuur 273 (rechts) Klooster, pandgang west, O: Onderzijde glas-in-loodpaneel aangestreaken met nieuwe mortel, maar deze vertoont alweer barsten door vochtschade (AS, 17.10.2023)

Interieur

Overzichtsbeelden

Figuur 274 (links) klooster, 0.09: Pandgang oost gelijkvloers (AS, 17.10.2023)

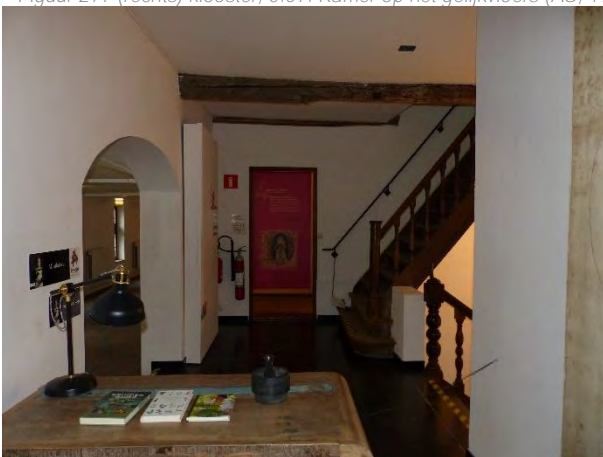
Figuur 275 (rechts) klooster, 0.04: Voormalige keuken (AS, 17.10.2023)

Figuur 276 (links) klooster, 0.01: Voormalige naaikamer (AS, 17.10.2023)

Figuur 277 (rechts) klooster, 0.07: Kamer op het gelijkvloers (AS, 17.10.2023)

Figuur 278 (links) klooster, 1.08: Traphal uit 1815 (AS, 17.10.2023)

Figuur 279 (rechts) klooster, 1.09: Pandgang noord (AS, 17.10.2023)

Figuur 280 (links) klooster, 1.06: Kamer in de oostvleugel (AS, 17.10.2023)

Figuur 281 (rechts) klooster, 1.05: Kamer in de noordvleugel (AS, 17.10.2023)

Structuur

Dragend metselwerk

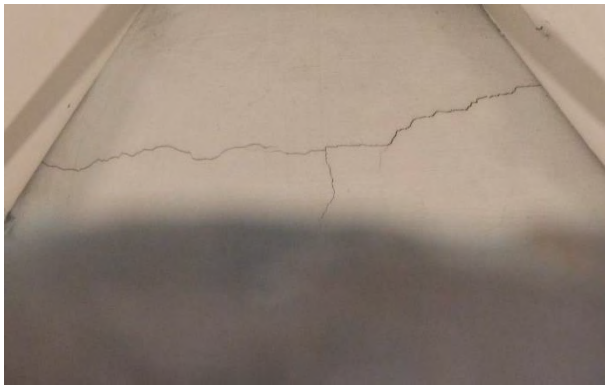
Dragend metselwerk in baksteen, voornamelijk met kalkhoudende legmortel.

- Op verschillende plaatsen in het pleisterwerk komen barsten voor, maar deze komen doorgaans niet terug in de gevels. Op een aantal plaatsen is dit niet controleerbaar en kan de barst wijzen op een structureel probleem.
- Op een aantal plaatsen is er zoutkristallisatie zichtbaar aan de binnenzijde. Dit is te wijten aan opstijgend vocht of regendoorslag ter hoogte van regenpijpen.
- In de later toegevoegde gebouwdelen zijn muurankers zichtbaar in de voormalige buitengevels. De muurankers zijn mee wit geschilderd.
- In het dragend metselwerk zijn kalkzandstenen kraagstenen aanwezig voor het dragen van de gordelbogen (gewelven) en van de moerbalken (houten roosteringen).
  - o Er zijn verschillende vormen consoles aanwezig.
  - o Lokaal is de natuursteen verweerd.
  - o Een groot deel werd wellicht vernieuwd tijdens de restauratie van 1960.

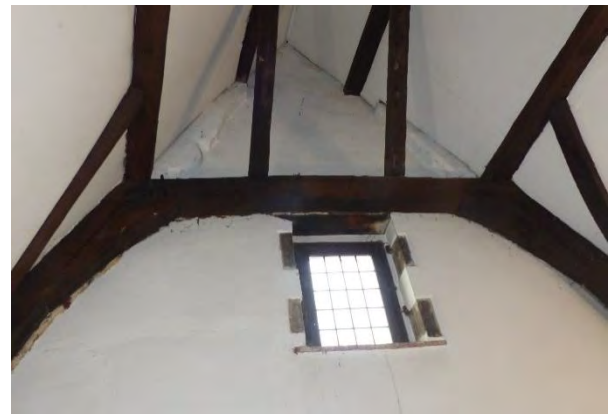
Figuur 282 (links) klooster, 0.07: Barst onder natuurstenen console, vermoedelijk structureel (AS, 17.10.2023)

Figuur 283 (midden) en Figuur 284 (rechts) klooster, 1.09(Z): Barst die doorloopt van de noordgevel van de zuidelijke pandgang, over het plafond tot de gemene muur met de kapel, vermoedelijk structureel (AS, 17.10.2023)

Figuur 285 (links) klooster, 2.02: Barst in de schouw van de oostvleugel, vermoedelijk structureel (AS, 17.10.2023)

Figuur 286 (rechts) klooster, 2.01: Barst in de schouw van de noordvleugel, vermoedelijk structureel. Er is ook schade aan het pleisterwerk door vochtdoorslag (AS, 17.10.2023)

Figuur 287 (links), Figuur 288 (midden) en Figuur 289 (rechts) klooster, 2.01: Diverse barsten in de oostgevel (AS, 17.10.2023)

Figuur 290 (links) klooster, -1.05: Zoutuitbloeiingen op cementering en barsten ten gevolge van waterdoorslag. De andere kelders konden niet bezocht worden, maar hebben wellicht een gelijkaardig schadebeeld (AS, 17.10.2023)

Figuur 291 (rechts) klooster, 0.04: Schade aan pleisterwerk door opstijgend vocht (AS, 17.10.2023)

Figuur 292 (links) en Figuur 293 (rechts) klooster, 0.09 (Z): In elke hoek van de pandgang is er schade aan het pleisterwerk door vochtdoorslag ter hoogte van de regenpijpen (AS, 17.10.2023)

Figuur 294 (links) klooster, 0.09 (Z): Vochtschade door vochtdoorslag ter hoogte van de regenpijpen (AS, 17.10.2023)

Figuur 295 (midden) klooster, 0.08 en Figuur 296 (rechts) klooster, 1.06: Muuranker in voormalige buitengevel (AS, 17.10.2023)

Figuur 297 (links) klooster, 1.09 (N): Muuranker in de voormalige buitengevel van de noordvleugel (AS, 17.10.2023)

Figuur 298 (rechts) klooster, 0.08: Kraagsteen van de voormalige buitengalerij (AS, 17.10.2023)

Figuur 299 (links) klooster, 1.07: Sterk verweerde en gebarsten kraagsteen ter hoogte van later ingevoegde wand (AS, 17.10.2023)

Figuur 300 (midden) klooster, 1.05: In de oostgevel bevinden zich drie natuurstenen hoofdjes. Tijdens het materiaaltechnisch onderzoek uit 2002 werden verschillende kalkafwerkingslagen onderscheiden¹⁰³ (AS, 17.10.2023)

Figuur 301 (rechts) klooster, 2.01: Verweerde kraagstenen in de oostgevel (AS, 17.10.2023)

Betonnen draagvloeren

Draagvloer in ter plaatse gestort gewapend beton

- Granulaten zeer goed zichtbaar aan de onderzijde. Het beton werd wellicht onvoldoende verdicht en/of de watercementfactor was te laag, waardoor het beton te weinig vloeide. Vermoedelijk is hierdoor de wapening te weinig gedekt.

¹⁰³ VANDEGEHUCHTE, C., *Oud-Hospitaal te Aalst*, p. 79-80.

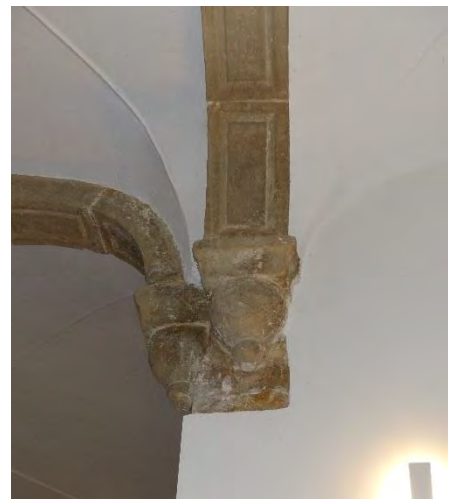

Figuur 302 (links) en Figuur 303 (rechts) klooster, -1.05: Draagvloer in gewapend beton (AS, 17.10.2023)

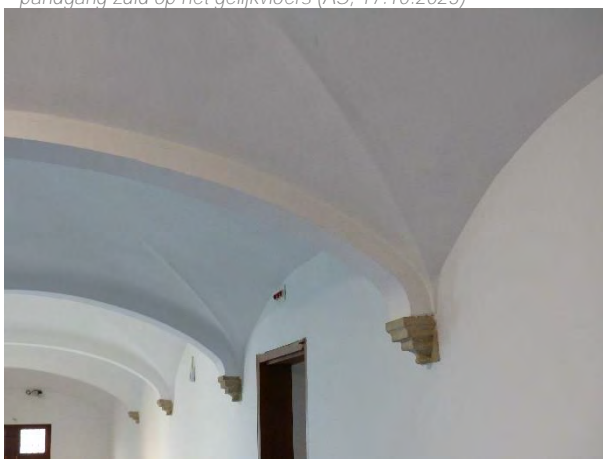
Gemetselde gewelven

Gedrukte bakstenen gewelven tussen kalkzandstenen gordelbogen

- De kalkzandstenen gordelbogen rusten op kraagstenen in de metselwerkwallen. Dit is niet het geval in de pandgang oost op de eerste verdieping. Daar zijn metalen trekkers aanwezig.
- De afwerking werd vernieuwd naar historisch model tijdens de restauratie van 1960 en werd later hersteld.
- De gewelven zijn gepleisterd en geschilderd. De afwerking verkeert in een goede staat.

Figuur 304 (links) en Figuur 305 (rechts) klooster, 0.09 (O): Detail gewelf en gordelbogen op het knooppunt van pandgang oost en pandgang zuid op het gelijkvloers (AS, 17.10.2023)

Figuur 306 (links) klooster, 1.09 (N): Detail kraagstenen in pandgang noord op de eerste verdieping (AS, 17.10.2023)
Figuur 307 (rechts) klooster, 1.09 (N): Ander type kraagsteen (AS, 17.10.2023)

Figuur 308 klooster, 1.09 (O): Doorboring in kraagsteen pandgang oost op de eerste verdieping (AS, 17.10.2023)

Figuur 309 klooster, 1.09 (O): Geen kraagstenen, maar metalen trekkers in pandgang oost op de eerste verdieping (AS, 17.10.2023)

Houten roosteringen

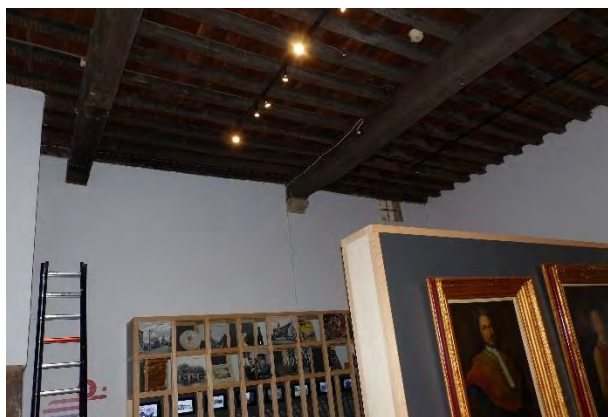
De verdiepingvloeren van de noord- en de oostvleugel zijn uitgevoerd met houten roosteringen.

- In de oostvleugel zijn alle plafonds afgewerkt, waardoor de staat niet na te gaan is.
- Noordvleugel
  - o De roosteringen bestaan uit moerbalken met sleutelstuk, opgelegd op kraagstenen, waarin kinderbalken uitgespaard zijn.
  - o De historische moerbalken vertonen vaak barsten in de langsrichting van de balk.
  - o In een aantal vertrekken is de sectie van de kinderbalken geprofileerd.
  - o Lokaal zijn er herstellingen uitgevoerd aan de moerbalken of zijn er moer- en/of kinderbalken vervangen.
  - o Lokaal zijn er vochtsporen op de ingeklemde balkkoppen. Het is op vandaag niet duidelijk of dit om een actueel probleem gaat.
  - o Een aantal moerbalken is met zichtbare metalen beugel verankerd. Deze beugels gecorrodeerd.
  - o De historische kinderbalken vertonen sporen van rinkellatten en de moerbalken waren ingekeept voor een pleisterafwerking. De plafonds waren in een bepaalde periode dus afgewerkt. Zie ook: [foto's restauratie 1960 in Stadsarchief Aalst](#)

Figuur 310 (links) klooster, 0.01: Zichtbare roostering in noordvleugel (AS, 17.10.2023)

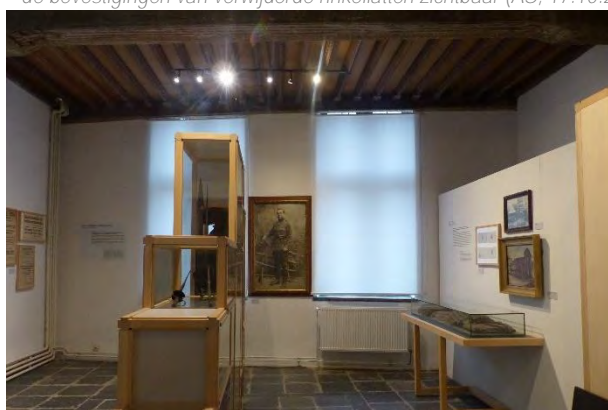
Figuur 311 (rechts) klooster, 0.01: De moerbalk met renaissancestische vormgeving is gespleten. Gecorrodeerde beugel (AS, 17.10.2023)

Figuur 312 (links) klooster, 0.04: Zichtbare roostering in noordvleugel (AS, 17.10.2023)

Figuur 313 (rechts) klooster, 0.04: De moerbalk vertoont aan de bovenzijde vochtschade. Georroedeerde beugel. Op de kinderbalken zijn de bevestigingen van verwijderde rinkellatten zichtbaar (AS, 17.10.2023)

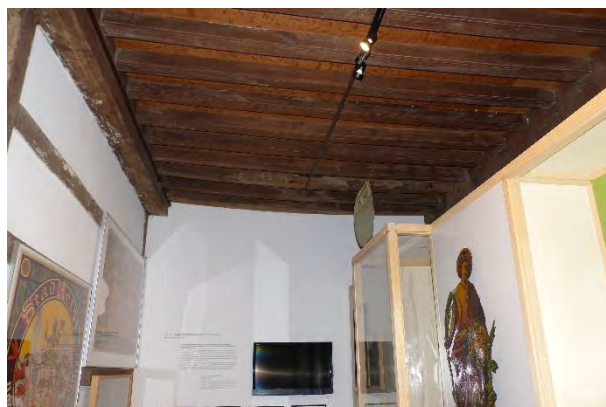
Figuur 314 (links) klooster, 0.05: Zichtbare roostering in de noordvleugel (AS, 17.10.2023)

Figuur 315 (rechts) klooster, 0.05: Moerbalk met ontbrekend sleutelstuk. Gotische kinderbalken met peerkraalmotief met sporen van verwijderde rinkellatten (AS, 17.10.2023)

Figuur 316 (links) klooster, 1.01: Zichtbare roostering in noordvleugel (AS, 17.10.2023)

Figuur 317 (rechts) klooster, 1.01: Kinderbalken hangen door (AS, 17.10.2023)

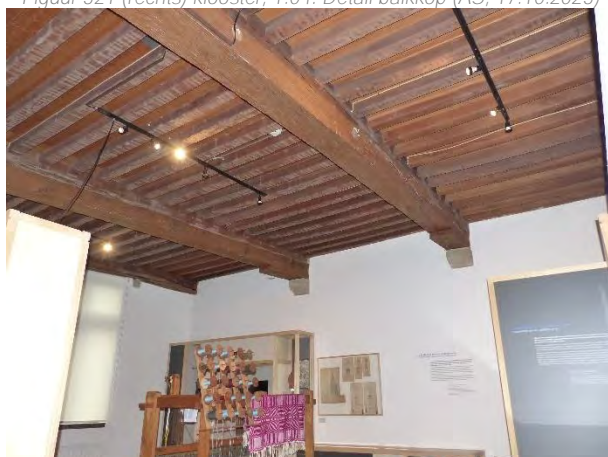
Figuur 318 (links) en Figuur 319 (rechts) klooster, 1.01: Oude (?) vochtschade aan de balkkoppen (AS, 17.10.2023)

Figuur 320 (links) klooster, 1.04: Zichtbare roostering in de noordvleugel (AS, 17.10.2023)

Figuur 321 (rechts) klooster, 1.04: Detail balkkop (AS, 17.10.2023)

Figuur 322 (links) en Figuur 323 (rechts) klooster, 1.05: De moerbalken zijn deels vervangen (AS, 17.10.2023)

Wand- en plafondafwerking

Bepoistering + afwerking

De wanden zijn gepleisterd en wit geschilderd.

- Op de foto's van de restauratie van 1960 is te zien dat het pleisterwerk van alle muren afgekapt werd. Er is dus, op de stijlwallen na, geen oorspronkelijk pleisterwerk meer aanwezig.
- Het pleisterwerk vertoont weinig gebreken. Enkele barsten wijzen op loszittend pleisterwerk en er komen lokaal zoutuitbloeiingen voor. (Zie hoger.)
- Het schilderwerk in de publiek toegankelijke ruimtes vertoont weinig gebreken.
- In de vertrekken die als opslagruimte gebruikt worden en op de zolders zijn meer barsten aanwezig in het pleisterwerk en is de afwerking vervuild.

De plafonds zijn gepleisterd en wit geschilderd.

- Op de foto's van de restauratie van 1960 is te zien dat het pleisterwerk van alle plafonds afgekapt werd. Er is dus vermoedelijk geen oorspronkelijk plafondpleisterwerk meer aanwezig. Het is niet duidelijk of de herpleisterde plafonds zijn uitgevoerd met rinkelatten of met een plaatmateriaal.
- Op het gelijkvloers zijn de plafonds uitgevoerd met stucijsten. Op de verdieping van de oostvleugel zijn de plafonds vlak uitgevoerd tussen de moerbalken. Op de historische foto's waren hier in een aantal vertrekken ook stucijsten aanwezig.
- Het pleister- en schilderwerk in de publiek toegankelijke ruimtes vertoont weinig gebreken.
- In de vertrekken die als opslagruimte gebruikt worden en op de zolders zijn meer barsten aanwezig in het pleisterwerk en is de afwerking vervuild.

Figuur 324 (links) klooster, 0.04: Vermoedelijk nog oorspronkelijk pleisterwerk in de bewaarplaats voor vlees boven de schouw van de keuken (AS, 17.10.2023)

Figuur 325 (rechts) klooster, 0.07: Pleister- en schilderwerk wordt niet onderhouden in de niet-toegankelijke ruimtes (AS, 17.10.2023)

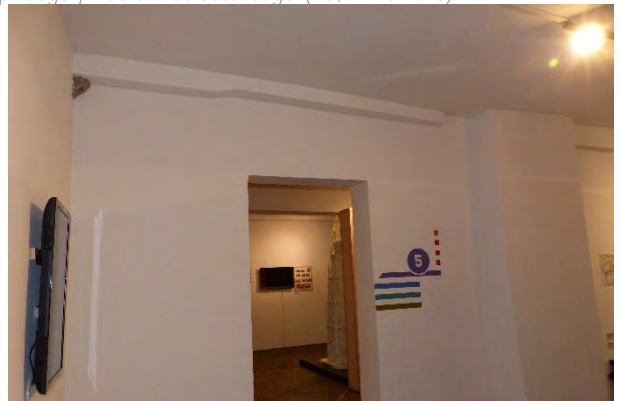
Figuur 326 (links) klooster, 0.06: Gepleisterd plafond met stuclijsten op het gelijkvloers in de oostvleugel (AS, 17.10.2023)

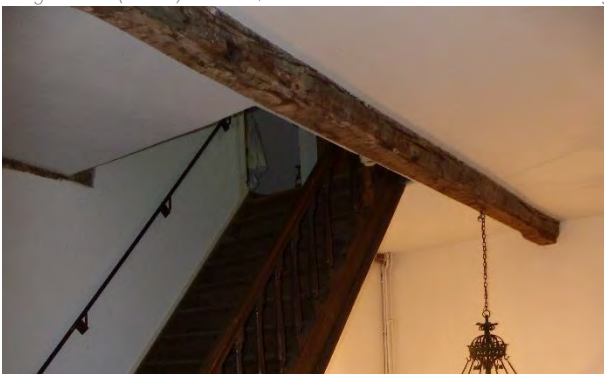
Figuur 327 (rechts) klooster, 0.07: Gepleisterd plafond met stuclijsten op het gelijkvloers in de oostvleugel (AS, 17.10.2023)

Figuur 328 (links) klooster, 1.06: Vlak gepleisterde plafonds op de verdieping van de oostvleugel (AS, 17.10.2023)

Figuur 329 (rechts) klooster, 1.07: Moerbalk is onderbroken ter hoogte van schouw (AS, 17.10.2023)

Figuur 330 (links) klooster, 1.08: Zichtbare S-vormige moerbalk in vlak gepleisterd plafond (AS, 17.10.2023)

Figuur 331 (rechts) klooster, 1.09 (Z): Doorlopende barst in plafond pandgang zuid, zie ook hoger (AS, 17.10.2023)

Figuur 332 (links) klooster, 2.02: Openstaande naad tussen afwerking hellend dak (AS, 17.10.2023)

Figuur 333 (rechts) klooster, 2.02: Barsten in afwerking (AS, 17.10.2023)

Cementering

Gecementeerde kelderwanden

- De cementering vertoont barsten.
- De cementering vertoont sporen van infiltrerend grondwater (zoutuitbloeiingen, verkleuringen, ...)

Figuur 334 (links) en Figuur 335 (rechts) klooster, -1.08: Cementering (AS, 17.10.2023)

Vakwerkwanden

Op de tussenverdieping en op de eerste verdieping van de noordvleugel is een aantal tussenwanden uitgevoerd als vakwerkstructuur met horizontale balken en gepleisterde vlakken.

- Vakwerkbouw bestaat traditioneel uit gevlochten takken of vitsen tussen het kader, waarop een leemopvulling is aangebracht. De onderste laag van de wand tussen de vertrekken 1.02 en 1.03 bevat veel grof zand en stro en zeer weinig kalk. De bovenste laag bevat meer kalk en is gladgestreken om beschildering mogelijk te maken.
- De oude lemen pleisterlaag is plaatselijk beschadigd.
- In het kamertje op de tussenverdieping is er mogelijks een actieve aantasting door houtborende insecten. **Op te volgen.**

Figuur 336 (links) klooster, 0,5.02: Vakwerkwand tussen vertrek en traphal (AS, 17.10.2023)

Figuur 337 (rechts) klooster, 0,5.02: Oude (?) aantasting door houtborende insecten (AS, 17.10.2023)

Figuur 338 (links) klooster, 0,5.02: Detail vakwerkwand met mogelijks actieve aantasting door houtborende insecten (AS, 17.10.2023)

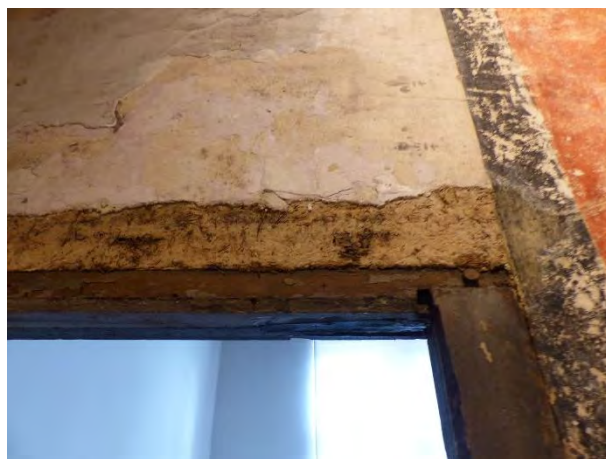
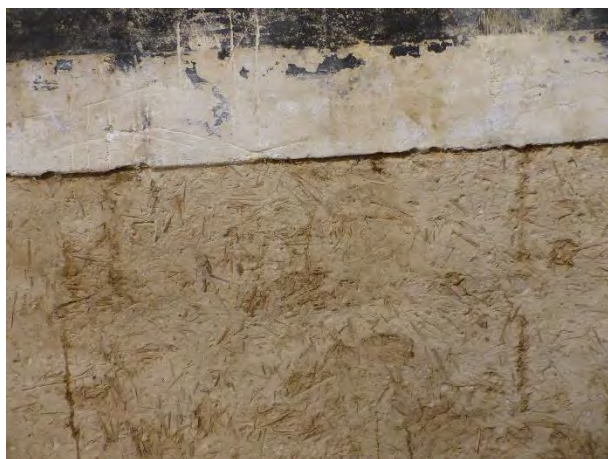
Figuur 339 (rechts) klooster, 0,5.02: Detail vakwerkwand met mogelijks actieve aantasting door houtborende insecten (AS, 17.10.2023)

Figuur 340 (links) klooster, 1.01: Vakwerkwand tussen vertrek en traphal. De zone boven de deur is niet bepleisterd en bestaat uit verticale vitsen waartegen leem en stro zijn aangebracht. In de leemlaag zijn afdrucken van bakstenen aanwezig (AS, 17.10.2023)

Figuur 341 (rechts) klooster, 1.02: Vakwerkwand tussen vertrek en traphal (AS, 17.10.2023)

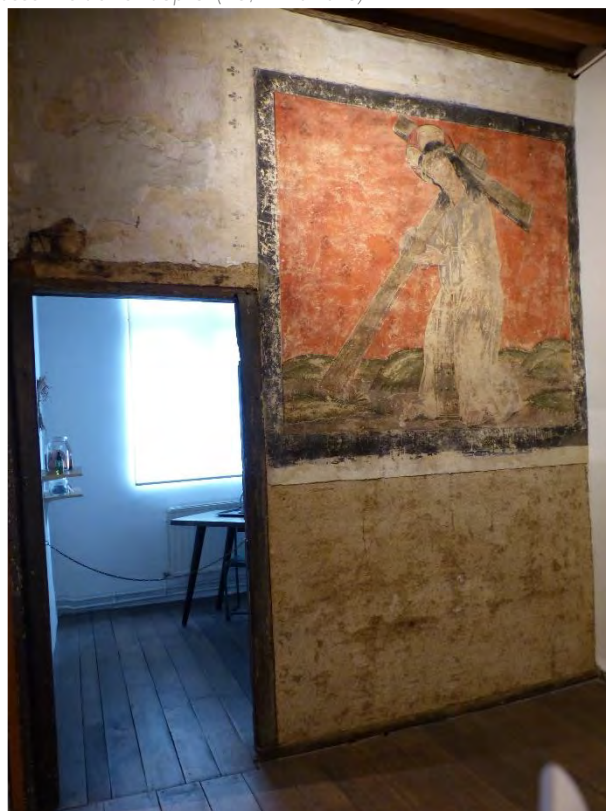
Figuur 342 (links) en Figuur 343 (rechts) klooster, 1.03: Detail opbouw van de vakwerkwand waarop de wandschildering is aangebracht (AS, 17.10.2023)

Figuur 344 (links) en Figuur 345 (rechts) klooster, 1.04: Vakwerkwand tussen vertrek en traphal (AS, 17.10.2023)

Wandschildering¹⁰⁴

In de noordelijke kloostervleugel is een Kruisdragende Christus (185 x 176 cm) voorgesteld. De Christusfiguur met kruisnimbus, doornenkroon en een bloedend hoofd, torst het kruis met opschrift INRI op zijn rechterschouder. Hij draagt een grijsblauw kleed. Aan de gordel in zijn lende is een touw met spijkerblok bevestigd. Dat is een houten folterblok waarop spijkers zijn geslagen die bij het stappen zijn benen verwonden. Het is een iconografisch detail dat het lijden van Christus versterkt en typisch is voor de laatmiddeleeuwse uitbeelding van het thema in de Nederlanden. Hij loopt op een heuvelachtige begroeide grond. De rode achtergrond is bezaaid met een donkerrood sjabloonmotief. Een zwarte boord omkadert de voorstelling met onderaan een niet meer leesbare tekst in gotische minuskel. Rond de zwarte boord zijn leliemotieven met het sjabloon aangebracht op de witte bepleistering. De bepleistering is traditioneel en bevindt zich op een binnenmuur met gevlochten takken en leemopvulling. In de onderste laag is veel grof zand en stro aanwezig en zeer weinig kalk. De bovenste laag

Figuur 346 klooster, 1.03: Wandschildering van kruisdragende Christus op vakwerkwand (AS, 17.10.2023)

¹⁰⁴ BERGMANS, A., *Muurschildering Onze-Lieve-Vrouwhospitaal*.

bevat meer kalk en is gladgestreken om beschildering mogelijk te maken. De muurschildering uit de late 15de - begin 16de eeuw is goed bewaard. De detaillering van plooien en schaduwen is nog zichtbaar in negatief, terwijl de kleur nagenoeg verdwenen is.

Houten plafondbekleding

Gebeitste eikenhouten plafondbekleding op bordes tussen vertrekken 0.05 en 0.06. De bekleding verkeert in goede staat.

Vloerafwerking

Natuursteen

Witte en zwarte tegels

De pandgang op het gelijkvloers is bekleed met witte en zwarte natuursteentegels.

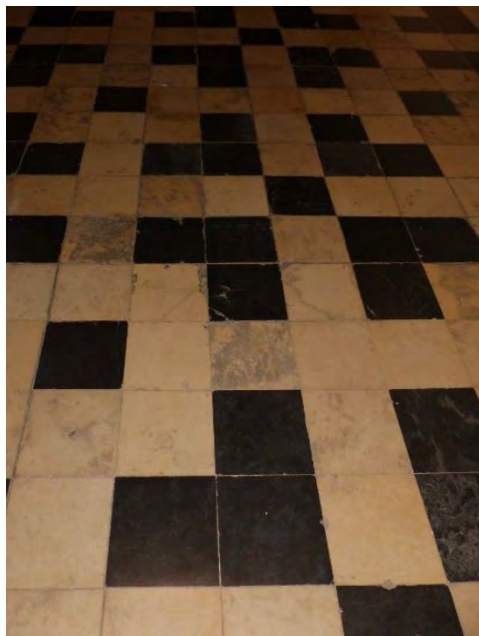
- De afmetingen van de tegels bedragen circa 22 x 22 cm (vertrek 0.01) en circa 27,5 x 27,5 cm (= 10 Aalsterse duim?) (pandgang 0.09)
- De tegels zijn met fijne voegen geplaatst in verschillende geometrische patronen.
- Dit soort tegels en de patronen dateren uit de tweede helft van de 17de eeuw.¹⁰⁵
- Tijdens de restauratie van 1960 zijn er delen vernieuwd. In de pandgangen noord en oost bevinden zich nog voornamelijk historische tegels.
- Daar waar er nog historische tegels aanwezig zijn, komen soms sterk beschadigde zones voor: door vocht en ingesloten verontreinigingen is de oppervlaktelaag verpoederd en afgesleten.

Er zijn bij deze tegels verschillende soorten plinten toegepast:

- Zwart geschilderde houten plinten.
- Plinten in blauwe hardsteen.
- Geen plint.

Figuur 347 klooster, tussen 0.05 en 0.06: Houten plafondbekleding (AS, 17.10.2023)

Figuur 348 (links) en Figuur 349 (rechts) klooster, 0.01: Beschadiging vloer door vocht en verontreiniging door gecorrodeerde metalen objecten (AS, 17.10.2023)

¹⁰⁵ VANDEGEHUCHTE, C., *Oud-Hospitaal te Aalst*, p. 43.

Figuur 350 (links) klooster, 0.08: Beschadigingen vloer door vocht en ingesloten verontreinigingen (AS, 17.10.2023)

Figuur 351 (rechts) klooster, 0.08: Trapboom rust op een console in gefrijnde natuursteen (AS, 17.10.2023)

Figuur 352 (links) klooster, 0.09 (N): Pathologie natuurstenen vloer pandgang noord (AS, 17.10.2023)

Figuur 353 (rechts) klooster, 0.09 (O): Pathologie natuurstenen vloer pandgang oost (AS, 17.10.2023)

Figuur 354 (links) en Figuur 355 (midden) klooster, 0.09 (Z): Verschillende geometrische patronen. Pathologie natuurstenen vloer pandgang zuid (AS, 17.10.2023)

Figuur 356 (rechts) klooster, 0.09 (W): Pathologie natuurstenen vloer pandgang west (AS, 17.10.2023)

Tegels in blauwe hardsteen

Gerecupereerde tegels

Tegels in gezoete blauwe hardsteen in voormalige refter (0.05)

- Tegels type 'basècles' met afgebrokkelde randen. Lokaal komen tegels voor waarvan het oppervlak verpoederd en afgesleten is.
- De tegels zijn heringevoegd met mortel. Ter hoogte van de mortelvoegen komen zoutuitbloeiingen voor. Dit kan te wijten zijn aan condensatie vanuit de kelder of aan kuisvocht.
- Het is niet met zekerheid vast te stellen dat de tegels oorspronkelijk ook in de refter lagen of dat zij gerecupereerd zijn van een andere locatie. De vloertegels zijn in elk geval (her)plaatst aangezien hieronder een betonnen draagvloer gerealiseerd is. (Zie hoger.)
- Centraal is er een rechthoek afgebakend met een reep nieuwe gezoete blauwe hardsteen.
- Er zijn geen plinten aanwezig.

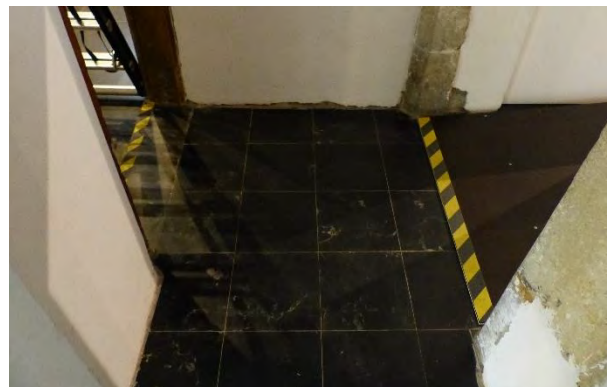

Figuur 357 (links) klooster, 0.05: Vloer in basècles (AS, 17.10.2023)

Figuur 358 (rechts) klooster, 0.05: Zoutuitbloeiingen ter hoogte van mortelvoegen (AS, 17.10.2023)

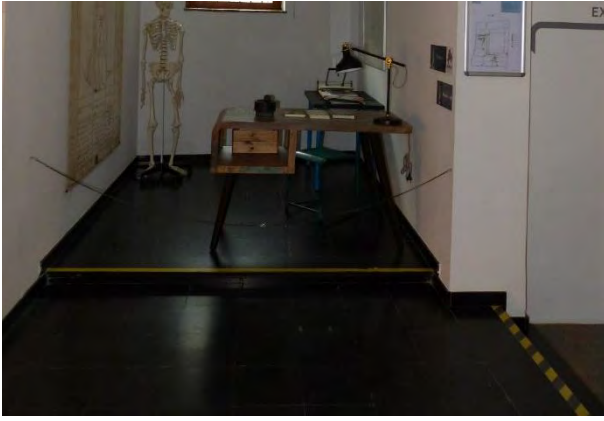
Recente vloer in blauwe hardsteen

Recent geplaatste tegels in gezoete blauwe hardsteen. Er komen verschillende formaten voor. Ook tredes en tussendorpels werden in dit materiaal uitgevoerd.

Figuur 359 (links) klooster, 0.04: Vloer in recente blauwe hardsteentegels (AS, 17.10.2023)

Figuur 360 (rechts) klooster, tussen 0.04 en 0.05: Vloer in recente blauwe hardsteentegels (AS, 17.10.2023)

Figuur 361 (links) klooster, 1.08: Vloer in recente blauwe hardsteentegels (AS, 17.10.2023)

Figuur 362 (rechts) klooster, 1.08: Trede en tussendorpel in recente blauwe hardsteentegels (AS, 17.10.2023)

Aardewerktegels

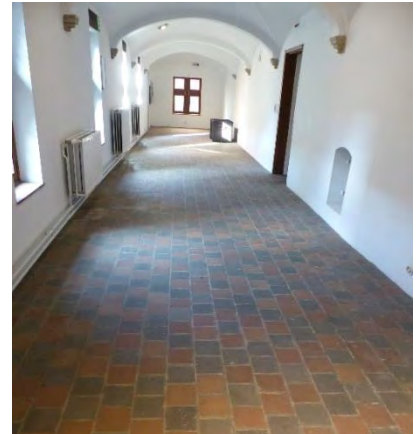
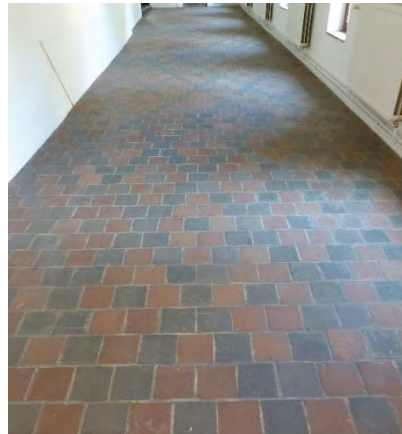
In verschillende vertrekken komen ongeglazuurde rode en blauwgrijze aardewerktegels voor.

- Er komen zowel oorspronkelijke, gerecupereerde als nieuwe aardewerktegels voor.
- De oorspronkelijke aardewerktegels zijn soms sterk beschadigd (gebarsten, afgebrokelede randen) of vervuild.
- De aardewerktegels zijn op sommige plaatsen vervuild door zoutuitbloeiingen, afkomstig van (oude) waterlekken.
- Lokaal ontbreekt een voeg.
- Er komen doorgaans geen plinten voor.

Figuur 363 (links) klooster, 0.04: De haard in de keuken is voorzien van een vloer in ongeglazuurde blauwgrijze aardewerktegels. De tegels zijn sterk beschadigd (AS, 17.10.2023)

Figuur 364 (rechts) klooster, 0.06: Ongeglazuurde rode aardewerktegels in banen met een verspringend patroon. De tegels zijn licht beschadigd (AS, 17.10.2023)

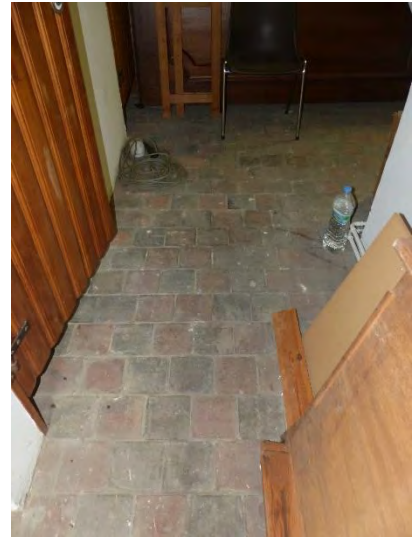
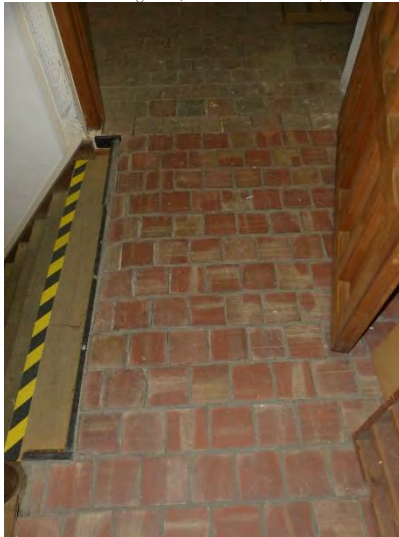
Figuur 365 (links) klooster, 0.07: Ongeglazuurde blauwgrijze aardewerktegels van circa 14 x 14 cm. De tegels zijn gelegd in banen met een verspringend patroon. Er komen afgesleten en gebarsten tegels voor. Lokaal zijn de tegels vervuild door verplekken (AS, 17.10.2023)

Figuur 366 (midden) klooster, 1.09 (O) en Figuur 367 (rechts) klooster, 1.09 (N): Ongeglazuurde blauwgrijze aardewerktegels in ruitvormig patroon. Het patroon loopt door in alle pandgangen (AS, 17.10.2023)

Figuur 368 (links) klooster, 1.09 (O): Vervuilde aardewerktegels. Losgekomen voegen (AS, 17.10.2023)

Figuur 369 (rechts) klooster, 1.09 (O-Z): Trede in aardewerktegels (AS, 17.10.2023)

Figuur 370 (links) klooster, 1.09 (W): Aardewerktegels gerecupereerd uit het hof Schockaert te Erondegem en geplaatst in 1959. De randen zijn afgebrokkeld en lokaal komt schade door een waterlek voor (AS, 17.10.2023)

Figuur 371 (midden) klooster, 2.08: Ongeglazuurde rode aardewerktegels met brede mortelvoegen, geplaatst in 1987 (AS, 17.10.2023)

Figuur 372 (rechts) klooster, 2.08: Ongeglazuurde rode en grijsblauwe aardewerktegels in ruitpatroon, vermoedelijk origineel. Sterk vervuild (AS, 17.10.2023)

Figuur 373 (links) klooster, 2.01: Ongeglazuurde rode en grijsblauwe aardewerktegels in ruitpatroon, vermoedelijk origineel. Sterk vervuild. Er komen afgebrokkelde en afgesleten tegels voor (AS, 17.10.2023)

Figuur 374 (rechts) klooster, 2.01: Randafwerking aan hoogteverschil naar zolder 2.02 (AS, 17.10.2023)

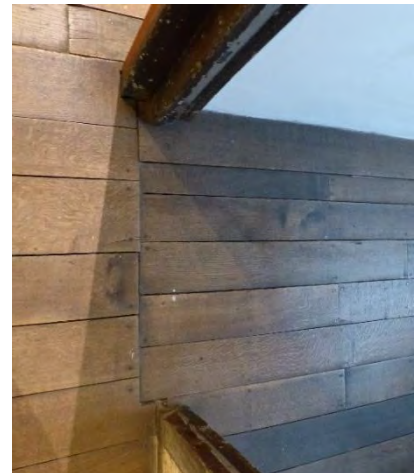

Figuur 375 (links) en Figuur 376 (rechts) klooster, 2.02: Ongeglazuurde rode en grijsblauwe aardewerktegels in ruitpatroon, vermoedelijk origineel. Sterk vervuild. Er komen afgebrokkelde en afgesleten tegels voor (AS, 17.10.2023)

Houten vloerafwerking: plankenvloer

Plankenvloer op houten roosteringen

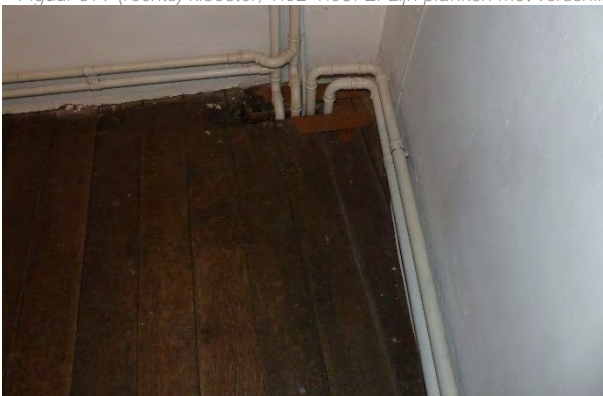
- Eikenhouten planken met verschillende breedtes. In de noordvleugel komen vermoedelijk nog een aantal oorspronkelijke plankenvloeren voor. Herstellingen vermoedelijk daterend uit de 20ste eeuw.
- De planken verkeren in een goede staat.
- Bruin gebeitst of vernist met een pigment. Lokaal zijn krassen aanwezig of is de afwerkingslaag afgesleten.
- De planken fungeren ook als tussendorpel.
- Doordat er geen plinten aanwezig zijn, is er soms een brede opening tussen de vloer en de wandafwerking.

Figuur 377 (links) klooster, 0,5.02: Gebeitste eikenhouten planken (AS, 17.10.2023)

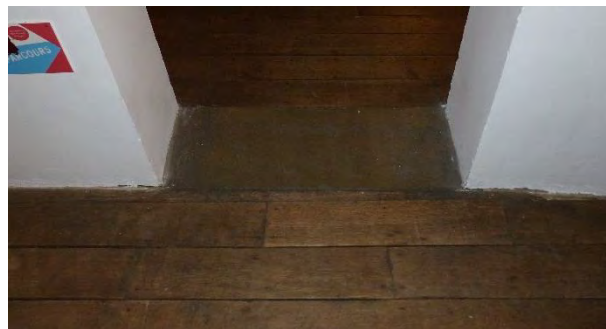
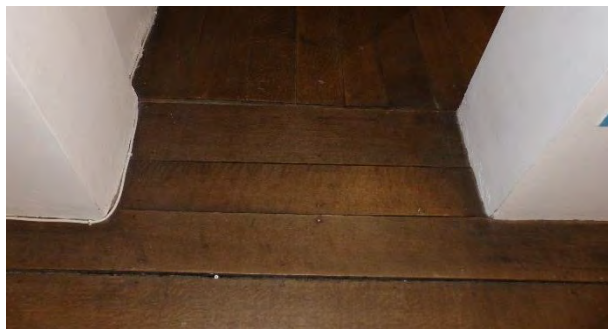
Figuur 378 (midden) klooster, 1.01: De afwerkingslaag bevat krassen en is lokaal afgesloten (AS, 17.10.2023)

Figuur 379 (rechts) klooster, 1.02-1.03: Er zijn planken met verschillende breedtes toegepast (AS, 17.10.2023)

Figuur 380 (links) klooster, 1.05: Er zijn allerlei openingen gemaakt in de vloer voor de doorvoer van leidingen (AS, 17.10.2023)

Figuur 381 (rechts) klooster, 1.05: Spleet tussen pleisterwerk en vloer, waardoor het raam van het gelijkvloers zichtbaar is (AS, 17.10.2023)

Figuur 382 (links) klooster, 1.06-1.05: De planken zijn ook gebruikt als tussendorpel (AS, 17.10.2023)

Figuur 383 (rechts) klooster, 1.06-1.07: De planken op de voorgrond zijn wellicht recenter dan deze in de achterliggende kamer (AS, 17.10.2023)

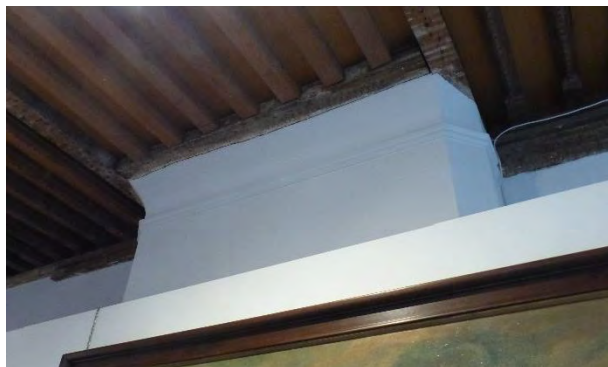
Schouwen

Gepleisterde schouwkanalen en schouwboezems

Alle rookkanalen zijn gepleisterd. Niet alle schouwmantels werden bewaard tijdens de restauratie van 1960.

Schouwboezems

- Er komen verschillende schouwen voor met een bepleisterde afwerking in stucwerk. Op de foto's van de restauratie van 1960 is te zien dat getracht werd het stucwerk te consolideren.
- Het stucwerk vertoont op verschillende plaatsen barsten en waarschijnlijk zitten relatief grote zones pleisterwerk los. Dit kan te wijten zijn aan regendoorslag via de (onafgedekte) schouwen.
- Een aantal schouwen zijn verborgen achter de tentoonstellingsinfrastructuur en kunnen niet verder onderzocht worden.

Figuur 384 (links) klooster, 0.05: Vrij eenvoudig stucwerk. De afwerking is vermoedelijk niet oorspronkelijk, aangezien in het interieur gotische elementen terug te vinden zijn (AS, 17.10.2023)

Figuur 385 (rechts) klooster, 0.06: Stucwerk op schouwboezem (AS, 17.10.2023)

Figuur 386 (links) klooster, 0.07: Eenvoudig stucwerk dat op verschillende plaatsen scheuren vertoont. Vermoedelijk zit een grote oppervlakte pleisterwerk los (AS, 17.10.2023)

Figuur 387 (rechts) klooster, 1.05: Schouwboezem met guirlandes en rocaillmotieven. Op het pleisterwerk zijn lokaal nog afwerkingslagen zichtbaar, die werden bepaald tijdens het materiaaltechnisch onderzoek van 2002¹⁰⁶: er werden verschillende blauwgrijze, een roomkleurige, een lichtblauwe en een okergele kalkverf onderscheiden (AS, 17.10.2023)

¹⁰⁶ VANDEGEHUCHTE, C., *Oud-Hospitaal te Aalst*, p. 80-81.

Figuur 388 (links), Figuur 389 (midden) en Figuur 390 (rechts) klooster, 1.06: Schouwboezem met kruis, Mariamonogram en kroon. Het onderste gedeelte werd hersteld tijdens de restauratie van de jaren 1960. In 2002 werd een strategisch onderzoek uitgevoerd.¹⁰⁷ Er werden vier trappen blootgelegd (okergele kalkverf, lichte blauwgrijze kalkverf, donkerder blauwgrijze kalkverf en huidige bruinbeige verflaag) en er werden geen kleurverschillen- of gradaties waargenomen. De schouw is dus altijd in zijn geheel monochroom geschilderd geweest (AS, 17.10.2023)

Gemetselde schouwmantels

Gemetselde schouwmantels in een grijze baksteen

- Schouwmantel in de voormalige keuken (0.04)
  - o Historisch metselwerk met latere herstellingen, onder andere in een oranje-rode steen.
  - o Verontreiniging door roetafzetting en vet.
  - o In de achterwand is een gecorrodeerde lijst ingewerkt, waarachter zich een nis voor een oven bevindt.
  - o Lokaal zijn de voegen afgesleten.
  - o Er bevinden zich sporen van een witte afwerkingslaag op de stenen.
  - o De rookvanger is dichtgemaakt.
- Overige schouwmantels (vertrekken 0.05 en 1.06)
  - o Het metselwerk dateert van de restauratie van 1960 en verkeert in een goede staat.
  - o De bovenzijde van de schouwmantel van vertrek 0.05 is niet afgewerkt.
  - o Op de schouwmantel van vertrek 1.06 is een geprofileerde plaat in rood marmer geplaatst. Ditzelfde materiaal komt terug in de vensterbanken. (Zie figuren bovenaan deze bladzijde.)
  - o Mogelijks zijn er meer nieuw gemetselde schouwen aanwezig achter de tentoonstellingspanelen en de gestockeerde materialen.

Figuur 391 (links) en Figuur 392 (rechts) klooster, 0.04: Schouwmantel in voormalige keuken (AS, 17.10.2023)

¹⁰⁷ VANDEGEHUCHTE, C., *Oud-Hospitaal te Aalst*, p. 77-78.

Figuur 393 (links) en Figuur 394 (midden) klooster, 0.04: Details schouwmantel voormalige keuken (AS, 17.10.2023)

Figuur 395 (rechts) klooster, 0.05: Nieuw gemetselde schoorsteenmantel in voormalige refter (AS, 17.10.2023)

Natuurstenen schouwmantels

Diverse schouwmantels in natuursteen

- Gotische schouw in voormalige naaikamer (0.01)
  - o De herkomst van de schouw is niet bekend.
  - o Door de opstelling van de tentoonstellingspanelen is de staat niet na te gaan.
  - o De rookvanger werd gedeeltelijk met beton en gipskartonplaten dichtgemaakt.
- Schouw in rode marmer in vertrek 0.07
  - o De herkomst van de schouw is niet bekend.
  - o Door de opeenstapeling van materialen is de staat niet na te gaan.
  - o Ditzelfde materiaal komt terug in de vensterbanken. (Zie verder.)
- Gotische schouw in natuursteen in vertrek 1.01
  - o De herkomst van de schouw is niet bekend.
  - o Plaatselijke herstellingen met restauratiemortel.
  - o Het rookkanaal is dichtgemaakt met beton en een gipsplaat.
- Schouw in rode marmer in vertrek 1.05
  - o De schouw is niet origineel.
  - o Door de opstelling van de tentoonstellingspanelen is de staat niet na te gaan.
  - o Ditzelfde materiaal komt terug in de vensterbanken. (Zie verder.)

Figuur 396 (links) klooster, 0.01: Gotische schoorsteenmantel in natuursteen (AS, 17.10.2023)

Figuur 397 (rechts) klooster, 0.07: Marmeren schoorsteenmantel (AS, 17.10.2023)

Figuur 398 (rechts) klooster, 1.01: Gotische schoorsteenmantel in natuursteen (AS, 17.10.2023)

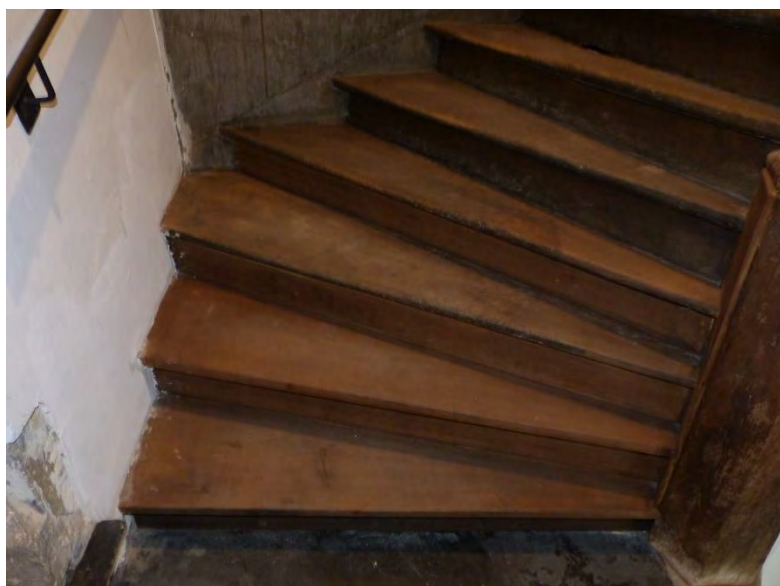
Binnentrappen¹⁰⁸

Houten binnentrappen

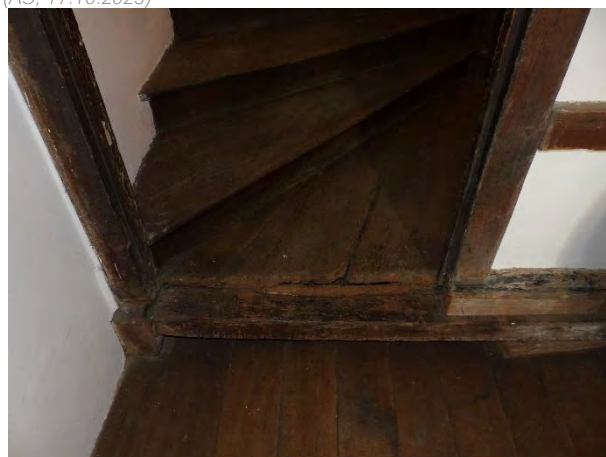
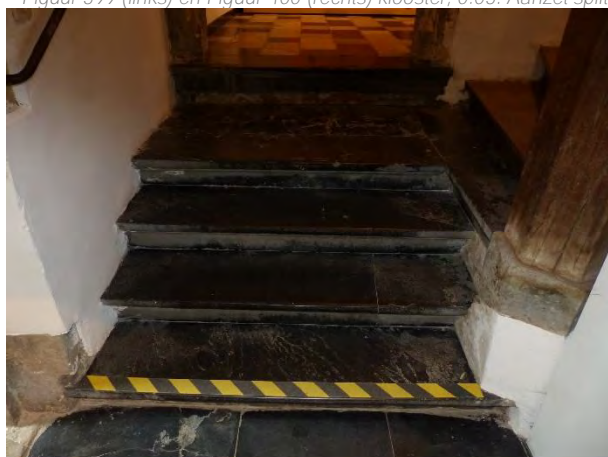
Spiltrap

Gebeitste of verniste eikenhouten spiltrap op een hecagonale trapboom

- De trapboom staat op een console in blauwe hardsteen. De trap zelf start op een bloktrede in blauwe hardsteen.
- De treden verlopen waaivormig rond de trapboom.
  - o Een groot aantal treden is uitgesleten in het loopvlak.
  - o Verschillende treden zijn vernieuwd.
  - o Op het loopvlak is de afwerklaag quasi volledig verdwenen. Bij de tegentrede is de afwerklaag afgesleten door kuiswater.
  - o Een aantal treden zijn voorzien van een telmerk.
  - o Bij een aantal trede is een (oude) aantasting door houtborende insecten aanwezig.
- Ter hoogte van vertrek 0,5.02 en pandgang 1.09 is een tussenbordes aanwezig.
- Er komen verschillende types handgrepen voor, zowel in hout als in metaal.
- De onderzijde is gepleisterd.

Figuur 399 (links) en Figuur 400 (rechts) klooster, 0.03: Aanzet spiltrap (AS, 17.10.2023)

Figuur 401 (links) klooster, 0.03: Aanzet spiltrap en trap in natuursteen (AS, 17.10.2023)

Figuur 402 (rechts) klooster, 0.5.02: Oude aantasting van de treden van de spiltrap (zie ook hoger) (AS, 17.10.2023)

¹⁰⁸ Daar de kelders niet toegankelijk zijn door de opgestelde tentoonstellingsinfrastructuur konden deze niet geïnventariseerd worden.

Figuur 403 (links) klooster, 0.03: Uitgesleten traptreden (AS, 17.10.2023)

Figuur 404 (rechts) klooster, 1.03: Bordes naar pandgang noord (1.09) (AS, 17.10.2023)

Figuur 405 (links) klooster, 1.03: Bordes naar pandgang noord (1.09) (AS, 17.10.2023)

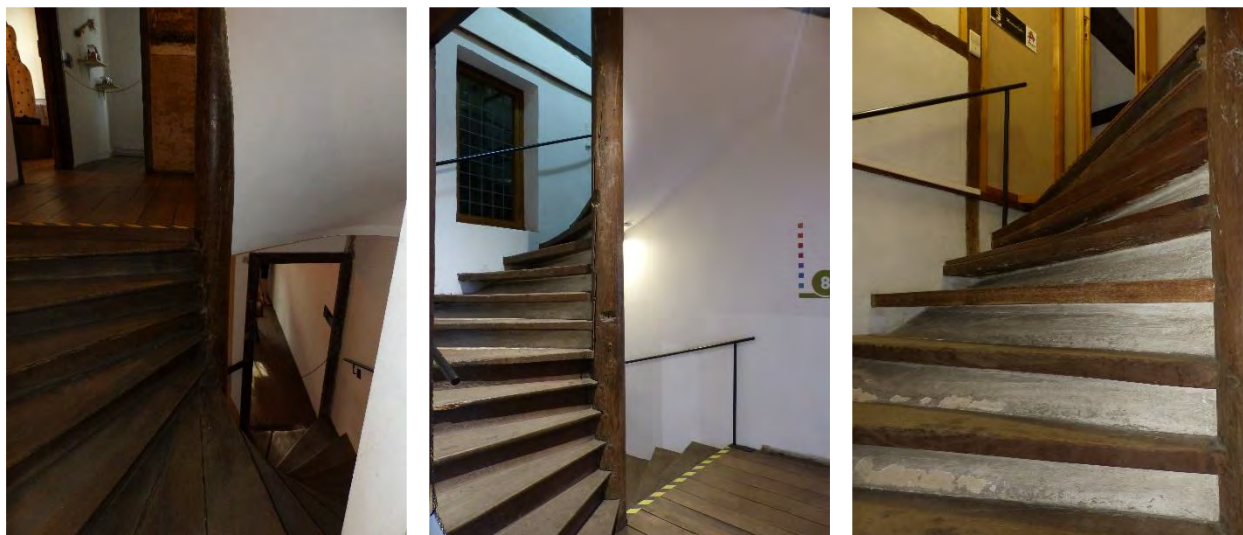
Figuur 406 (rechts) klooster, 0.03: Bovenzicht trap van gelijkvloers naar eerste verdieping (AS, 17.10.2023)

Figuur 407 (links) klooster, 1.03: Aanzet trap naar zolder (AS, 17.10.2023)

Figuur 408 (rechts) klooster, 1.03: Trap naar zolder. Op een aantal treden zijn telmerken aangebracht (AS, 17.10.2023)

Figuur 409 (links) klooster, 1.09: Zicht vanuit pandgang op trap van gelijkvloers naar eerste verdieping (AS, 17.10.2023)

Figuur 410 (midden) klooster, 1.03: Aanzet zoldertrap (AS, 17.10.2023)

Figuur 411 (rechts) klooster, 1.03: De tegentreden van de zoldertrap zijn gepleisterd en geschilderd. De afwerklaag ontbreekt plaatselijk (AS, 17.10.2023)

Figuur 412 (links) klooster, 2.03: Landing zoldertrap (AS, 17.10.2023)

Figuur 413 (rechts) klooster, 2.03: Bovenzijde trapboom (AS, 17.10.2023)

Bordestrap

Eikenhouten bordestrap uit 1815

- Rechte steektrappen met tussenbordes in donker gebeitst of vernist eikenhout. Leuning met houten handgreep en gedraaide balusters.
- De trap tussen de eerste en tweede verdieping is eenvoudiger gedetailleerd. Er ontbreekt een baluster.
- De trap bestaat uit een groot deel vernieuwde onderdelen. (Zie ook Figuur 58) De bovenste treden van de zoldertrap werden in de jaren 1980 aangepast.
- De treden zijn uitgefreesd tussen de twee trapbomen
  - o Een groot aantal treden is uitgesleten in het loopvlak.
  - o Op het loopvlak is de afwerklaag quasi volledig verdwenen.
Bij de tegentrede is de afwerklaag afgesleten door kuiswater.
- De onderzijde is glad gepleisterd en wit geschilderd.

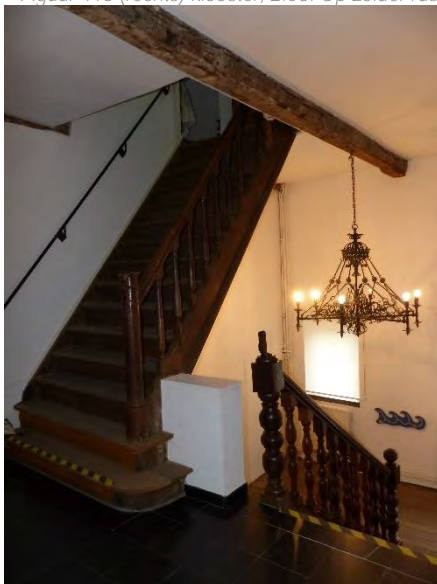
Figuur 414 (links) en Figuur 415 (rechts) klooster, 0.08: Trapaanzet (AS, 17.10.2023)

Figuur 416 (links) klooster, 0.08: De trapboom rust op een console in blauwe hardsteen (AS, 17.10.2023)

Figuur 417 (midden) klooster, 0.08: Eikenhouten beplanking van het tussenbordes (AS, 17.10.2023)

Figuur 418 (rechts) klooster, 2.08: Op zolder rust de borstwering op een ingemetselde houten console (AS, 17.10.2023)

Figuur 419 (links) klooster, 1.08: De aansluiting tussen de trap naar de eerste verdieping en de zoldertrap loopt niet door (AS, 17.10.2023)

Figuur 420 (rechts) klooster, 2.08: Er ontbreekt een baluster in borstwering van de zoldertrap. (AS, 17.10.2023)

Houten tredes

Op verschillende plaatsen in het kloostergebouw komen enkele tredes in hout voor om het hoogteverschil tussen de vertrekken te overbruggen.

- Het loopvlak van de aantrede is licht uitgesleten.

Figuur 421 (links) klooster, 1.05-1.04: Twee tredes in dennenhout (AS, 17.10.2023)

Figuur 422 (midden) klooster, 1.09-1.08: Twee tredes in eikenhout (AS, 17.10.2023)

Figuur 423 (rechts) klooster, 1.09: Gemetselde trede (AS, 17.10.2023)

Trappen in metselwerk

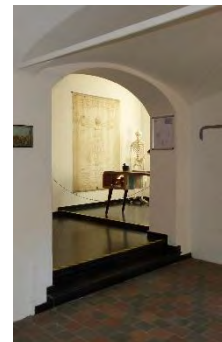
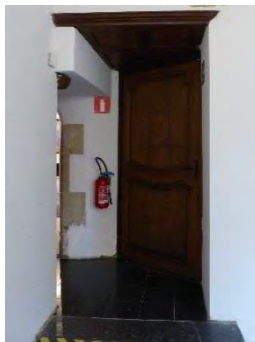
Op het einde van pandgang oost naar de berging is een gemetselde trede aanwezig.

- De voegen zijn uitgesleten.

Trappen in natuursteen

Op verschillende plaatsen in het kloostergebouw komen enkele tredes in blauwe hardsteen voor om het hoogteverschil tussen de vertrekken te overbruggen.

- De randen zijn beschadigd door een fysieke impact.
- Lokaal is het oppervlak afgesleten door vochtbelasting en inwendige verontreiniging.

Figuur 424 (links) klooster, 0.03-0.01: Vier tredes in natuursteen (AS, 17.10.2023)

Figuur 425 (midden links) klooster, 0.09-0.05-0.06: Trede in natuursteen (AS, 17.10.2023)

Figuur 426 (midden rechts) klooster, 0.09-0.07: Trede in natuursteen (AS, 17.10.2023)

Figuur 427 (rechts) klooster, 1.09-1.08: Trede in natuursteen (AS, 17.10.2023)

Keldertrappen

Daar de kelders niet toegankelijk zijn door de opgestelde tentoonstellingsinfrastructuur konden deze niet geïnventariseerd worden.

Binnenschrijnwerk¹⁰⁹

Binnendeuren

Opgeklampte deuren

Historische opgeklampte deuren

- Gebeitste of verniste spindeldeur in eikenhout als toegang tot de rookkamer in de keuken.
  - o Opening ingevuld met gedraaide pilasters.
  - o De onderzijde van de planken is verweerd.
  - o Lokaal zijn witte verfplekken aanwezig.

Nieuwe opgeklampte deuren

- Gebeitste of verniste opgeklampte deuren in eikenhout.
  - o De deuren werden vernieuwd tijdens de restauratie van 1960 of tijdens een latere renovatiecampagne.
  - o Rechthoekige deuren achter of in een rondboogopening, al dan niet in kalkzandsteen. De kalkzandsteen vertoont plaatselijk verwerking. Vooral de onderste stenen zijn aangetast door vocht. De kelderdeur is ingebracht in het metselwerk van de schouwmantel van vertrek 0.04.
  - o Zwartgelakte smeedijzeren sluitwerk (trekker en grendel) en messing spoorwegkruk.
  - o De afwerking is aan de onderzijde afgesleten door kuiswater. Het hout is hier verweerd.

Figuur 428 (links) klooster, 0.04: Spindel deur rookkamer boven schouw keuken (AS, 17.10.2023)

Figuur 429 (midden) en Figuur 430 (rechts) klooster, 0.03: Nieuwe opgeklampte deur met apart paneel (AS, 17.10.2023)

Figuur 431 (links) klooster, 0.04: Kelderdeur met smeedijzeren geheng, plaatselijk gecorrodeerd (AS, 17.10.2023)

Figuur 432 (midden) en Figuur 433 (rechts) klooster, 0.08: Nieuwe opgeklampte deur (AS, 17.10.2023)

¹⁰⁹ Een aantal deuren kon niet geïnventariseerd worden omdat deze zich achter de tentoonstellingsinfrastructuur bevonden. Het gaat bijvoorbeeld om de kelderdeur aan vertrek 0.06, waarop het waterpeil van de overstroming van januari 1820 aangeduid is.

Figuur 434 (links) en Figuur 435 (midden links) klooster, 2.08-2.02: Opgeklampte deur geplaatst in 1987 (AS, 17.10.2023)
 Figuur 436 (midden rechts) en Figuur 437 (rechts) klooster, 2.08: Twee opgeklampte toiletdeuren (AS, 17.10.2023)

Paneeldeuren

Eikenhouten paneeldeuren

- Gebeitste of verniste eikenhouten deur met twee panelen
  - o Bij de deur naar het vertrek 0.07 staat de verbinding tussen het paneel en het deurkader open. Het paneel vertoont ook een barst.
  - o Messing hang- en sluitwerk

Figuur 438 (links), Figuur 439 (midden) en Figuur 440 (rechts) klooster, 0.07: Eikenhouten paneeldeur met messing beslag (AS, 17.10.2023)

Figuur 441 (links), Figuur 442 (midden) en Figuur 443 (rechts) klooster, 0.06: Eikenhouten paneeldeur met messing beslag (AS, 17.10.2023)

Standaarddeuren

In het gebouw komen verschillende recente standaarddeuren voor. Deze hebben geen erfgoedwaarde.

Openingen en deurlijsten zonder deurpaneel

Er komen verschillende deuropeningen voor waar het deurpaneel uit verwijderd is. Het gaat zowel om gepleisterde, natuurstenen als houten deuromlijstingen.

Natuurstenen deuromlijstingen

- Op veel plaatsen treedt aan de onderzijde vochtschade op: afschilfering, verkleuring, ...

Houten deuromlijstingen

- Een aantal houten deuromlijstingen is in 2002 aan een strategisch onderzoek onderworpen en er werden verschillende kleurtrappen blootgelegd.¹¹⁰
- Op veel plaatsen treedt aan de onderzijde vochtschade op: de afwerkingslaag is afgesleten en het hout is verweerd.
- Bij een aantal deuren zijn er krassen op de deurlijsten of zijn er sporen van (oude) aantastingen door houtborende insecten.

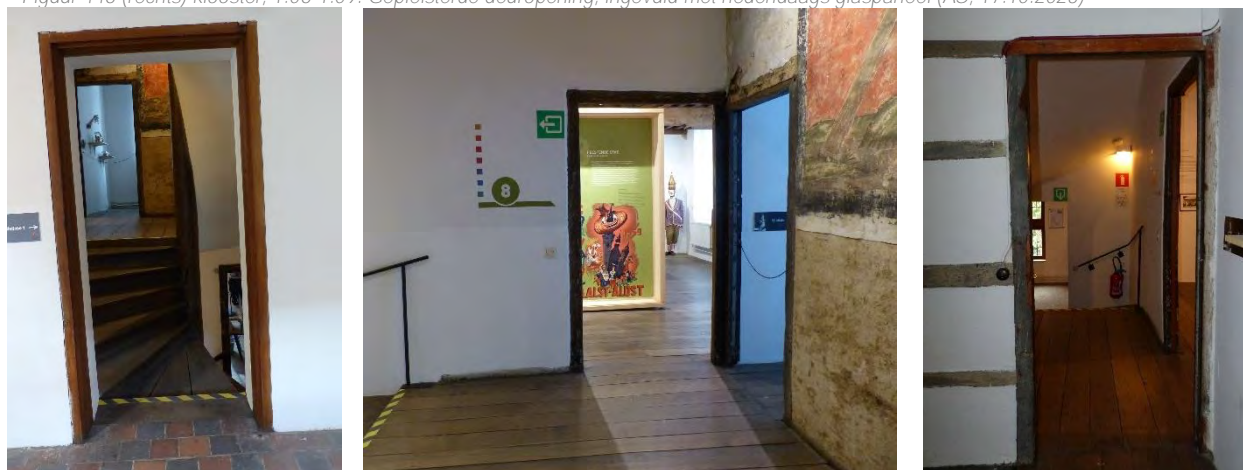
Hieronder een kleine selectie:

Figuur 444 (links) klooster, 0.04 en 0.05: Houten deuromlijsting naar voormalige keuken en natuurstenen en gepleisterde deuromlijsting naar voormalige refter (AS, 17.10.2023)

Figuur 445 (midden) klooster, 1.09: Barst in natuurstenen deuromlijsting naar keldertrap onder vertrek 0.06 (AS, 17.10.2023)

Figuur 446 (rechts) klooster, 1.06-1.09: Gepleisterde deuropening, ingevuld met hedendaags glaspaneel (AS, 17.10.2023)

Figuur 447 (links) klooster, 1.09-1.03: Houten deuromlijsting. Door kuiswater is het hout uitgelooft (AS, 17.10.2023)

Figuur 448 (links) klooster 1.03-1.01 en 1.02 en Figuur 449 (rechts) klooster, 1.02: De deuromlijstingen in de vakwerk wanden zijn opgebouwd met pen-in-gatverbindingen (AS, 17.10.2023)

¹¹⁰ VANDEGEHUCHTE, C., *Oud-Hospitaal te Aalst*.

Binnenluiken

Op de foto's van de restauratie van 1960 is te zien dat er bij een aantal ramen binnenluiken aanwezig waren. Deze zijn allemaal verwijderd.

Binnenramen

Opening met houten kader

Doorgeefopening met houten kader tussen de voormalige keuken (0.04) en de refter (0.05) en tussen de voormalige keuken en vertrek 0.02.

- Rechthoekig kader in elkaar gezet met pen-in-gatverbindingen.
- Het hout vertoont vochtschade en is verweerd. De onderzijde van de onderregel heeft kubisch rot.
- Deels overschilderd.

*Figuur 450 (links) klooster, 0.05 en Figuur 451 (midden) klooster, 0.04: Houten kader rond opening in muur (AS, 17.10.2023)
Figuur 452 (rechts) klooster, 0.04: Houten kader rond opening in muur naar vertrek 0.02 (AS, 17.10.2023)*

Opening met diefijzer

Gepleisterde opening tussen pandgang noord (1.09) en de voormalige refter (0.04)

- Oorspronkelijk was dit vermoedelijk een buitenraam.
- In natuurstenen omlijsting. De natuursteen is verweerd en lokaal gebarsten.
- Er zijn sporen van oude afwerkingslagen aanwezig.
- De diefijzers zijn gecorrodeerd.

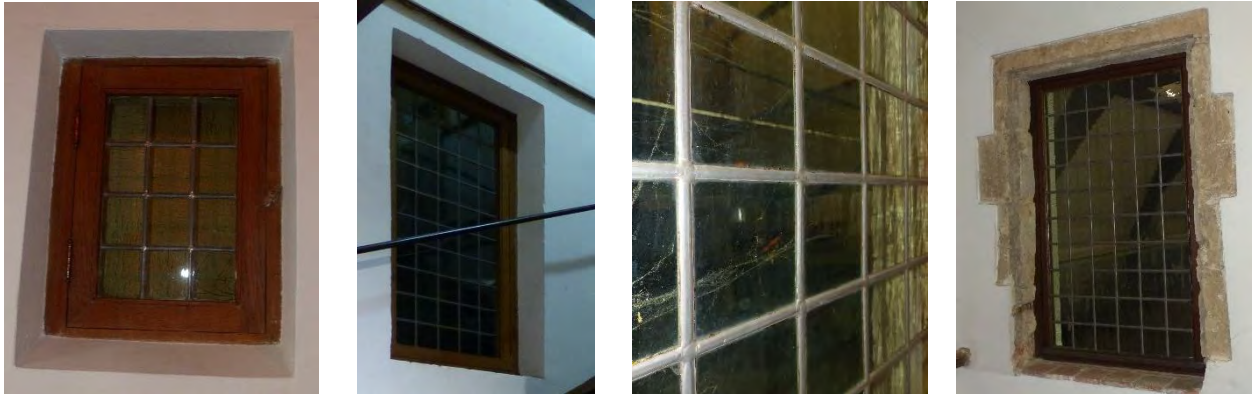

Figuur 453 (links) klooster 0.05 en Figuur 454 (rechts) klooster, 1.09: Opening met diefijzer (AS, 17.10.2023)

Houten raam met glas-in-loodpaneel

Gebeitst houten kader met glas-in-loodpaneel

- Het betreft vermoedelijk oude raamopeningen in voormalige buitengevels.
- De ramen dateren vermoedelijk van de restauratie van 1960.

Figuur 455 (links) klooster, 0.05.02-0.04: Eikenhouten raam met glas-in-loodpaneel in gepleisterde dag (AS, 17.10.2023)

Figuur 456 (midden links) en Figuur 457 (midden rechts) klooster, 1.03: Eikenhouten raam met glas-in-loodpaneel langs de zoldertrap boven de gewelven van de pandgang. Sporen van roest op de glaskalibers (AS, 17.10.2023)

Figuur 458 (rechts) klooster, 2.02-2.08: Vast eikenhouten raam met glas-in-loodpaneel in voormalige buitengevel op de zolder van de oostvleugel (AS, 17.10.2023)

Venstertabletten

Houten venstertabletten

Eikenhouten planken

- Vermoedelijk bedoeld als drager voor een betegelde afwerking, zie bijvoorbeeld de andere venstertabletten in vertrek 0.05. (Zie Figuur 466)
- Het hout in vertrek 0.05 heeft een olijfgroene afwerkingslaag, die afgesleten is.
- Het hout vertoont vochtsporen (verkleuringen) en is verweerd.
- Lokaal herstellingen met blank dennenhout.

Figuur 459 (links) en Figuur 460 (rechts) klooster, 0.05: Houten venstertabletten met olijfgroene verweerde afwerkingslaag in de voormalige refter (0.05) (AS, 17.10.2023)

Figuur 461 (links) en Figuur 462 (rechts) klooster, 0.08: Houten venstertabletten in de traphal op het gelijkvloers (0.08) (AS, 17.10.2023)

Afgeronde houten venstertabletten

- Vermoedelijk vernieuwd tijdens de restauratie van 1960 of later.
- Gebeitst of vernist. De venstertabletten bevatten witte verfspatten.
- De bovenzijde van de tablet is afgerond.

Venstertabletten in MDF

- Het merendeel van de venstertabletten van de ramen van de pandgang op het gelijkvloers werden aan het begin van de 20ste eeuw vervangen door wit gelakte MDF-tabletten. Voorheen waren bij negen ramen de venstertabletten uitgevoerd met Delftse tegels.¹¹¹ De tegels werden tijdens restauratiewerken in 2008 beschadigd en verwijderd.¹¹² Bij een aantal andere ramen werden de rode aardewerktegels vervangen door een MDF-tablet.

Figuur 463 (links) klooster, 0.01: Afgeronde houten venstertablet (AS, 17.10.2023)

Figuur 464 (midden) klooster, 0.09: Gelakte MDF-tablet in pandgang (AS, 17.10.2023)

Figuur 465 (rechts) klooster, 0.09: Venstertabletten met Delftse tegels tijdens werken in 2006 (S.N., Foto venstertablet, 2006, Stad Aalst: FOTO'S_2006)

Venstertabletten in aardewerktegels

Venstertabletten in ongeglazuurde rode aardewerktegels

- Vermoedelijk zijn er nog een aantal venstertabletten origineel, maar er werden er ook vernieuwd tijdens de restauratie van 1960, al dan niet met gerecupereerde tegels.
- Bij een aantal tegels is de oppervlakte verweerd door vocht.
- Een aantal tegels zijn gebroken of zijn de randen afgebrokkeld. Lokaal werd een nieuw stuk ingezet.
- Lokaal zijn de voegen uitgesleten.
- De tabletten zijn plaatselijk verontreinigd met verfplekken en pleisterwerk.

Figuur 466 (links) klooster, 0.05: Van de middelste tegels is de oppervlaktelaag verwerd (AS, 17.10.2023)

Figuur 467 (rechts) klooster, 0.09: Een aantal venstertabletten in de pandgang gelijkvloers zijn uitgevoerd met ongeglazuurde rode aardewerktegels (AS, 17.10.2023)

¹¹¹ De Delftse tegels werden in detail geïnventariseerd door Caroline Vandegheuchte. Zij schreef in haar onderzoeksrapport over de tegels: "De binnendorpels van deze vensters werden met gerecupereerde Delftse tegels versierd." VANDEGEHUCHTE, C., *Oud-Hospitaal te Aalst*, p. 43-55.

¹¹² Volgens een werfverslag uit 2008 werden de tegels uitgebrouwen en bewaard. VAN DE VELDE, *Wurfverslag 1*, 3.06.2008, Stad Aalst.

Figuur 468 (links) klooster, 1.04: In de kamers op de eerste verdieping zijn verschillende venstertabletten uitgevoerd met aardewerktegels (AS, 17.10.2023)

Figuur 469 (rechts) klooster, 1.08: Verflekken op de venstertablet in aardewerktegels (AS, 17.10.2023)

Figuur 470 (links) klooster, 1.09 (O): Herstellingen in de venstertablet (AS, 17.10.2023)

Figuur 471 (rechts) klooster, 1.09 (W): Alle venstertabletten in de pandgang op de eerste verdieping zijn uitgevoerd met aardewerktegels (AS, 17.10.2023)

Venstertabletten in Delftse tegels

(Gerecupereerde) Delftse tegels

- Enkel nog terug te vinden in kamer 1.01, terwijl er vroeger ook aanwezig waren in de pandgang. (Zie hoger.)
- Het zijn tegels met bucolische taferelen. De tekeningen zijn stilistisch te situeren in de tweede helft van de 17de en begin 18de eeuw.
- Een aantal tegels is gebarsten.
- Aan de vrije hoeken zijn op twee plaatsen de randen afgebroken.

Figuur 472 (links) en Figuur 473 (rechts) klooster, 1.01: Venstertablet in Delftse tegels (AS, 17.10.2023)

Figuur 474 (links) en Figuur 475 (rechts) klooster, 1.01: Venstertablet in Delfse tegels (AS, 17.10.2023)

Venstertabletten in marmer

Venstertabletten in wit geaderde rode of zwarte marmer

- In de lokalen waar een schouwmantel met marmer voorkomt en in de traphal (0.08, 1.08)
- De herkomst is niet bekend.
- Lokaal een barst die gedicht is met een reparatiemortel.

Figuur 476 (links) klooster, 0.08, Figuur 477 (midden) klooster, 1.06 en Figuur 478 (rechts) klooster, 1.07: Venstertablet in rode marmer (AS, 17.10.2023)

Technische installaties

Verlichting

Kroonluchter

Geëlektrificeerde kroonluchter in zwart geschilderd smeedwerk met vergulde details. De kroonluchter is opgehangen aan een ketting.

Het betreft hetzelfde verlichtingsarmatuur als in de kapel.

Indirecte verlichting

TL-lampen aangebracht in nissen achter een gaas boven de ramen van de pandgang op de eerste verdieping.

Figuur 479 (links) klooster, 1.08: Kroonluchter in traphal (AS, 17.10.2023)

Figuur 480 (midden) en Figuur 481 (rechts) klooster, 1.09: Indirecte verlichting boven de ramen van de pandgang (AS, 17.10.2023)

Eerste ziekenzaal

Exterieur

Algemene beschrijving¹¹³

Éénlaags rechthoekig gebouw onder afgesnuit zadeldak (leien), van 1616, aangepast in de 18de eeuw. Traditionele bak- en zandsteenbouw op afgeschuinde plint met negblokken.

De drie traveeën brede noordgevel is meest authentiek gebleven. Links, kloosterkozijn, rechts, opkamer met kruiskozijn onder gekoppelde ontlastingsboogjes. Segmentboogdeur onder rechthoekig venster, beiden in omlijsting van zandsteen. Steigeraten met zandstenen blokken.

Westelijke puntgevel met schouderboogvormige Lodewijk XV-deur in kwartholle omlijsting van arduin met sleutel onder gebogen driuplijst; tussendorpel met rocaillmotief, fraaie waaier. Daarboven, segmentboogvensters met negblokken van zandsteen onder segmentboogvormige driuplijst.

Zuidgevel van tien traveeën; rechthoekige vensters, voormalige kruiskozijnen in omlijsting van zandsteen onder gekoppelde ontlastingsboogjes; arduinen lekdrempels. Rechthoekige deuren in omlijsting van zandsteen: links en rechts, lage deur respectievelijk onder rechthoekig en segmentboogvormig venster, in midden tot deur verbouwd venster, deels in omlijsting van zandsteen. Links, verbouwd venster. Getrapt dakvenster met bolkozijn, geflankeerd door dakkapellen onder afgesnuit zadeldak.

Oostelijke trapgevel (10 trappen en topstuk), afgelijnd door cordonlijst. Rechthoekige vensters in omlijsting van zandsteen.

Figuur 482 (links) eerste ziekenzaal, O: Trapgevel langs de Burchtstraat (AS, 17.10.2023)

Figuur 483 (rechts) eerste ziekenzaal, W: Puntgevel langs het binnengebied (AS, 17.10.2023)

¹¹³ Inventaris Onroerend Erfgoed, *Onze-Lieve-Vrouwhospitaal*, <https://inventaris.onroenderfgoed.be/erfgoedobjecten/212>.

Figuur 484 (links) en Figuur 485 (rechts) eerste ziekenzaal, Z: Langsgevel met tien traveeën langs het binnengebied (AS, 17.10.2023)

Figuur 486 (links) en Figuur 487 (rechts) eerste ziekenzaal, N: Langsgevel met drie traveeën langs binnengebied, sluit aan op kapel (AS, 17.10.2023)

Metselwerk

Baksteen

Noordgevel ten oosten van de kapel

- Verankerde blinde gevel in volsteens verband.
- Metselwerk in orangerode baksteen met gedagstreepte voegen. Lokaal hervoegd.
- De gevel vertoont veel vocht- en vorstschade:
  - o Ter hoogte van de plint is er schade door opstijgend of opspattend vocht, met name ontbrekende voegen en vervuiling van het metselwerk.
  - o Ter hoogte van de regenwaterafvoeren:
    - Biodeterioratie: algen- en mosvorming.
    - Zoutuitbloeiingen.
    - Uitgespoelde voegen.
    - Afgeschilferde stenen.
- Smeedijzeren muurankers, zwart geschilderd. Lokaal bladdert de verf af en is het anker gecorrodeerd.

Noordgevel ten westen van de kapel

- Verankerde gevel in volsteens verband op natuurstenen plint.
- Orangerode baksteen, deels met (hernieuwde) gedagstreepte voegen, maar grote oppervlaktes zijn nadien opnieuw hervoegd.
- Er komen barsten en lacunes voor in de bakstenen.
- Lokaal ontbreekt het voegwerk.
- Het metselwerk is sterk vervuild door aflopend regenwater, vooral ter hoogte van de ramen.
- Er zijn twee metselaarsstekens aangebracht op de gevel: een kruis en een ruit.

- Smeedijzeren muurankers, zwart geschilderd. Lokaal bladdert de verf af en is het anker gecorrodeerd.

Westgevel

- Verankerde puntgevel in volsteens verband op afgeschuinde bakstenen plint met natuurstenen randafwerking.
- Metselwerk in orangerode baksteen, hervoegd. Lokaal komen barsten en ontbrekende voegen in het metselwerk voor.
- De plint vertoont schade van opstijgend of opspattend vocht, met name ontbrekende voegen en sterke vervuiling door biodeterioratie.
- Lokaal komt vorstschade voor: ontbrekende voegen en afgeschilferde baksteen.
- Diverse herstellingen met andere baksteen ter hoogte van de randen van de puntgevel en ter hoogte van de later ingebrachte deuroplijsting.
- Het metselwerk is sterk vervuild boven de deurlijst door biodeterioratie ten gevolge van opspattend vocht en regenwater dat blijft staan.
- Diverse metselaarstekens in gesmoorde baksteen.
- Smeedijzeren gebogen muurankers, zwart geschilderd. Lokaal bladdert de verf af en is het anker gecorrodeerd.

Zuidgevel

- Verankerde gevel in volsteens verband op afgeschuinde natuurstenen plint.
- Orangerode baksteen hervoegd met bleke cementvoeg.
- Diverse herstellingen in metselwerk met andere baksteen, bijvoorbeeld onder de raamschoten, waar vroeger deuren zaten.
- Het metselwerk vertoont sporen van een oude (gekaleide?) afwerking.
- Getrapte dakkapel
  - o Het metselwerk van de rechterwang (oostzijde) is vermoedelijk nog gevoegd met een kalkmortel met gedagstrepen.
  - o Het metselwerk van de trapgevel verkeert in slechte staat: ontbrekende en loszittende voegen en biodeterioratie (plantengroei, mossen en korstmossen). Vermoedelijk doordat de dekstenen onvoldoende overkragen.
- Smeedijzeren muurankers. De afwerkingslaag is verdwenen en de ankers zijn gecorrodeerd.

Oostgevel

- Verankerde trapgevel in volsteens verband op natuurstenen plint.
- Metselwerk in orangerode baksteen, verschillende keren hervoegd. Lokaal komen er barsten en ontbrekende voegen in het metselwerk voor.
- Lokaal structurele barst boven raamopeningen.
- Boven de cordonlijst zijn metselaarstekens aangebracht: twee kruisen in donker gesmoorde baksteen, symmetrisch ten opzichte van de raamopening.
- Het metselwerk vertoont sporen van een oude (gekaleide?) afwerking.
- Trapgevel
  - o Integraal hersteld met rode handvormsteen boven de aansluiting met het dak.
  - o Biodeterioratie: er komen vooral aan de noordelijke helft veel korstmossen en algen voor doordat de afgeronde vorm van de bakstenen het regenwater naar het metselwerk leiden.
- Smeedijzeren muurankers, zwart geschilderd. Lokaal bladdert de verf af en is het anker gecorrodeerd.

Figuur 488 (links) en Figuur 489 (rechts) eerste ziekenzaal, N(O): Vocht- en vorstschade aan het metselwerk van de noordgevel ten oosten van de kapel (AS, 17.10.2023)

Figuur 490 (links) eerste ziekenzaal, N(W): Pathologie noordgevel ten westen van de kapel (AS, 17.10.2023)

Figuur 491 (rechts) eerste ziekenzaal, W: Vochtschade en biodeterioratie rond en boven de natuurstenen deuromlijsting (AS, 17.10.2023)

Figuur 492 (links) eerste ziekenzaal, N: Vocht- en vorstschade aan de plint van de noordgevel (AS, 17.10.2023)

Figuur 493 (rechts) eerste ziekenzaal, N: Detail metselaarstekens en muurankers (AS, 17.10.2023)

Figuur 494 (links) en Figuur 495 (midden) eerste ziekenzaal, Z: Pathologie plint zuidgevel (AS, 17.10.2023)

Figuur 496 (rechts) eerste ziekenzaal, Z: Getrapte dakkapel (AS, 17.10.2023)

Figuur 497 (links) eerste ziekenzaal, O: Vervuiling metselwerk oostgevel (AS, 17.10.2023)

Figuur 498 (rechts) eerste ziekenzaal, O: Herstelmetselwerk en vochtschade trapgevel. Detail metselaarstekens (AS, 17.10.2023)

Natuursteen

Noordgevel ten oosten van de kapel

- Kalkzandstenen speklaag
  - o Sterk verweerd door vorstschade daar waar ook het metselwerk sterk beschadigd is.

- Kalkzandstenen consoles rond steigergaten: staat moeilijk te evalueren door de aanwezigheid van het net.
- Kalkzandstenen kroonlijst voor bakgoot: verkeert nog in goede staat.

Noordgevel ten westen van de kapel

- Kalkzandstenen afgeschuinde plint
  - o Opgebouwd uit blokken van verschillende afmetingen.
  - o De plint verkeert over het algemeen in een goede staat. Vermoedelijk werd ze in de 20ste eeuw deels vervangen.
  - o Lokaal afschilfering van de oppervlaktelaag.
  - o Sporen van diverse afwerkingslagen aanwezig.
  - o Opspattend of opstijgend vocht: verweerde voegen aan de onderzijde van de plint.
  - o Corrosiesporen en vochtschade ter hoogte van de regenpijp.
- Hoekblokken
  - o Lokaal is de oppervlaktelaag weg door afschilfering. Sommige blokken werden eerder vervangen.
  - o De oude stenen vertonen nog sporen van een afwerkingslaag.
- Kalkzandstenen negblokken, dorpels en onderdelen bij ramen
  - o Lokaal is de oppervlaktelaag weg door afschilfering. Sommige onderdelen werden eerder vervangen.
  - o Lokaal sterk vervuild.
  - o De dorpels zijn lokaal gebarsten en het horizontaal oppervlak is soms diep uitgespoeld.
  - o Doordat de dorpels in het gevelvlak liggen, loopt het regenwater af over de gevel, waardoor het onderliggend metselwerk soms sterk vervuild is.
  - o Kruismoneel raam gelijkvloers: half sterk verweerd.
- Korfboogdeur
  - o Kalkzandstenen negblokken
    - Gefrijnde afwerking van sommige blokken nog aanwezig.
    - Lokaal is de oppervlaktelaag weg door afschilfering. Sommige onderdelen werden eerder vervangen.
    - Lokaal sterk vervuild.
  - o Dorpel in blauwe hardsteen
    - Vernieuwd.
    - Aan de onderzijde zijn enkele stukken afgebroken.
    - Biodeterioratie: aanwezigheid van korstmossen.

Westgevel

- Kalkzandstenen randafwerking plint
  - o Het voegwerk ontbreekt lokaal.
  - o De natuurstenen onderdelen van de plint zijn sterk vervuild.
  - o Biodeterioratie: aanwezigheid van algen en (korst)mossen.
- Hoekblokken
  - o Lokaal is de oppervlaktelaag weg door afschilfering. Sommige blokken werden eerder vervangen.
  - o De oude stenen vertonen nog sporen van een afwerkingslaag.
- Deuromlijsting in blauwe hardsteen van gerecupereerde deur
  - o De deuromlijsting verkeert in relatief goede staat.
  - o Voegen verweerd.
  - o Lokaal vervuild door aflopend water.
  - o Biodeterioratie: op en rond de topbekroning groeien mossen.
- Kalkzandstenen negblokken, dorpels en lintelen van de ramen
  - o Lokaal is de oppervlaktelaag weg door afschilfering. Sommige onderdelen werden eerder vervangen.
  - o De oude delen vertonen nog sporen van een oude afwerkingslaag.
  - o Lokaal sterk vervuild, vooral de dorpels.
  - o De omlijsting van het zolderraam heeft corrosieplekken, afkomstig van het muuranker erboven.

- o Doordat de dorpels in het gevelvlak liggen, loopt het regenwater af over de gevel, waardoor het onderliggend metselwerk soms sterk vervuild is.
  - o De dorpel van het raam op de eerste verdieping bestaat uit verschillende, gevoegde delen. Bij verweerde voegen kan dit waterinfiltratie en vorstschade tot gevolg hebben.
  - o Biodeterioratie: aanwezigheid van algen en korstmossen, vooral op de dorpels.
  - o Linteeel van het raam op de eerste verdieping vertoont een structurele barst.
- Natuurstenen blokken rond steigergat
- o Sterk verweerd: de oppervlaktelaag is volledig afgeschilferd.

Zuidgevel

- Verstevigde natuurstenen plint.
- o Uit het rapport van het materiaaltechnisch onderzoek uit 1999: "De plint van de gevel van gebouw A uitgevend op de binnenkoer bestaat uit grote blokken kalksteen van onregelmatige grootte. De plint werd zwart geschilderd, maar de kleur is op vele plaatsen vervaagd. Bovendien kan op het eerste zicht ook vastgesteld worden dat het oppervlak van de kalksteen zelf aan het afschilferen en aan het verzanden is. Tijdens de uitvoering van het strategisch onderzoek is gebleken dat de oorspronkelijke afwerkingslaag van de plint verdwenen is. Mogelijk werd de plint gelijktijdig met de bakstenen gevel gereinigd waardoor alle sporen van het authentieke kleurenpalet verloren gingen. Hoewel de bakstenen gevel na deze behandeling niet meer gepleisterd of geverfd blijkt te zijn werd de kalkstenen plint met ene cementlaagje bedekt en nadien zwart geschilderd.

Fig. 2: vertering en verzanding van het steenoppervlak van de kalkstenen plint van de gevel uitgevend op de binnenkoer van gebouw A

Figuur 499 eerste ziekenzaal, Z: Pathologie plint in 1999 (VANDEGEHUCHTE, C., Materieel technisch vooronderzoek. Bijkomend onderzoek, p. 4.

Precies door de aanwezigheid van de water ondoorlaatbare cementlaag werd het verweringsproces van de natuursteen versneld. Het opstijgend grondwater in combinatie met insijpelend regenwater dat via de bakstenen bovenbouw in de plint terechtkwam en de mogelijke condensatie binnenin het gebouw heeft zich in de kalksteen opgestapeld aangezien het doorheen de cementlaag niet zomaar kon verdampen. De uiteindelijke spanning die zo ontstond heeft geleid tot barsten in de cementlaag en uitzonderlijk zijn er stukken cement afgebrokkeld. Toch had het steenoppervlak dan reeds grote schade geleden waardoor de plint afgeschilferd en verzand is.

Bij de restauratie moet de cementlaag zo snel mogelijk, maar ook zo voorzichtig mogelijk verwijderd worden. Hiervoor gebruikt men best een hamer en kleine beitels waarbij het steenoppervlak zo weinig mogelijk mag beschadigd worden. Na reiniging van de plint met zachte borstels zal een steenverhardend product moeten worden aangebracht op basis van ethylsilicaat waardoor de kern van de steenblokken verstevigd wordt en het verzandingseffect aan de oppervlakte verdwijnt. Eventueel wordt nadien een waterwerende bescherming op basis van siloxanen met een actief stofgehalte van 8 à 10 % aangebracht.¹¹⁴

- o Hersteld na onderzoeksrapport uit 1999.
  - o De afwerkingslaag is gebarsten en er zijn brokken afgebroken.
  - o De plint is in een zandkleur geschilderd. De verf bladdert af.
  - o Biodeterioratie (mossen en algen) door opspattend water.
- Dorpels in blauwe hardsteen
- o De dorpels in blauwe hardsteen zijn vernieuwd.
  - o Lokaal komen barstjes parallel met het groeflegger voor.

¹¹⁴ VANDEGEHUCHTE, C., *Materieel technisch vooronderzoek van het pleister- en schilderwerk. Oud-Hospitaal te Aalst. Bijkomend onderzoek*, onuitgegeven studie: Studiebureau Monumentenzorg: 1999, p. 2.

- Negblokken ramen in kalkzandsteen
  - o Lokaal is de oppervlaktelaag verweerd. Een groot deel werd eerder vervangen en verkeert in goede staat.
  - o De oude delen vertonen nog sporen van een afwerkingslaag.
  - o Bij een aantal ramen zijn nog luikduimen aanwezig. De gecorrodeerde luikduimen brengen schade toe door inwendige roestexpansie.
- Getrapte dakkapel
  - o Natuurstenen dekstenen
    - De dekstenen zijn sterk verweerd.
    - Een aantal dekstenen zijn onvoldoende breed om het metselwerk af te dekken, waardoor regenwater infiltreert in het onderliggend metselwerk.
    - De voegen tussen de dekstenen van de bovenste trapgevel ontbreken.
  - o Kalkzandstenen afwerking opening dakkapel (wangen, linteel en dorpel)
    - De stenen zijn verweerd: afschilfering en verzanding van de oppervlaktelaag.
    - Het voegwerk en lacunes zijn hersteld met een witte mortel.
    - De luikduimen zijn gecorrodeerd en kunnen nieuwe schade toebrengen door inwendige roestexpansie.
- Kalkzandstenen blokken rond steigersgaten
  - o Verkeren in goede toestand.
  - o Lokaal nog sporen van oude afwerkingslaag aanwezig.

Oostgevel (Burchtstraat)

- Afgeschuinde plint
  - o De oppervlaktelaag is verweerd, vooral van de kalkstenen speklaag boven de plint.
  - o Er ontbreken voegen.
  - o Een deel van de natuurstenen fundering is afgeschermd met een vijverfolie en dus niet inspecteerbaar.
- Hoekblokken
  - o De oppervlaktelaag is quasi volledig afgeschilderd.
- Cordonlijst
  - o De cordonlijst verkeert over het algemeen in goede staat.
  - o Lokaal ontbreekt voegwerk.
  - o Biodeterioratie aan de bovenzijde: korstmossen en algen.
- Raamomlijstingen
  - o De kalkzandstenen raamomlijstingen zijn sterk verweerd (afgeschilderd en verzand) en vervuild. Vooral de dorpel van het zolderraam is sterk uitgespoeld.
  - o Biodeterioratie: algen en korstmossen.
  - o Dorpels
    - Doordat de dorpels in het gevelvlak liggen, loopt het regenwater af over de gevel, waardoor het onderliggend metselwerk soms sterk vervuild is.
    - De dorpels van de ramen van het gelijkvloers zijn uitgevoerd in afzonderlijke delen. De voegen tussen de blokken zijn uitgesleten, waardoor water infiltreert in het onderliggend metselwerk.
    - Lokaal komen barsten voor.
  - o Lintelen
    - De lintelen van de ramen op het gelijkvloers zijn uitgevoerd in stukken. De lintelen hangen door, ondanks de aangebrachte versteviging. Boven het rechterraam is hierdoor een structurele barst ontstaan in het metselwerk.
- Dekstenen
  - o De dekstenen zijn vernieuwd.
  - o Biodeterioratie: korstmossen.
  - o Door de afgeronde vorm van de dekstenen loopt het regenwater af langs de deksteen zelf naar het metselwerk i.p.v. van de rand te druppen, waardoor de trapgevels meer blootgesteld worden aan water dan de bedoeling is.

- Kalkzandstenen blokken rond steigergat
  - o Sterk verweerd: de oppervlaktelaag van drie van de vier is volledig afgeschilferd en verzand.

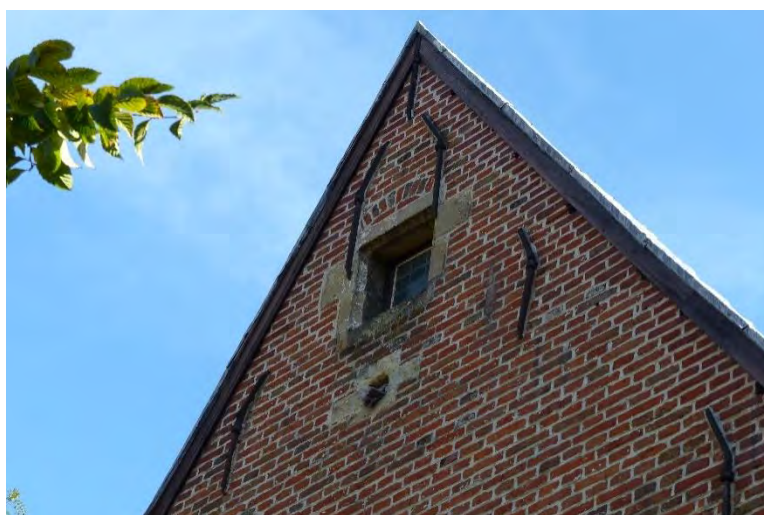

Figuur 500 (links) eerste ziekenzaal, N: Kalkzandstenen plint en deuroplijsting (AS, 17.10.2023)

Figuur 501 (rechts) eerste ziekenzaal, N: Kalkzandstenen raamomlijsting, dorpel sterk verweerd (AS, 17.10.2023)

Figuur 502 (links) en Figuur 503 (rechts) eerste ziekenzaal, N: Kalkzandstenen raamomlijstingen gelijkvloers (AS, 17.10.2023)

Figuur 504 (links) eerste ziekenzaal, W: Arduinen deuromlijsting (AS, 17.10.2023)

Figuur 505 (rechts) eerste ziekenzaal, W: Kalkzandstenen raamomlijsting en blokken rond steigergat (AS, 17.10.2023)

Figuur 506 (links) en Figuur 507 (rechts) eerste ziekenzaal, Z: Kalkzandstenen raamomlijstingen en plint (AS, 17.10.2023)

Figuur 508 (links) eerste ziekenzaal, O: Cordonlijst en omlijsting raam eerste verdieping (AS, 17.10.2023)

Figuur 509 (rechts) eerste ziekenzaal, O: Omlijsting zolderraam, steigergat en dekstenen trappevel (AS, 17.10.2023)

Figuur 510 (links) eerste ziekenzaal, O: Plint en speklaag (AS, 17.10.2023)

Figuur 511 (midden) en Figuur 512 (rechts) eerste ziekenzaal, O: Kalkzandstenen raamomlijstingen gelijkvloers (AS, 17.10.2023)

Dak

Dakbedekking

Natuurleien

Zadeldak in natuurleien

- De daken zijn bedekt met genagelde natuurleien, maar een aantal zones is eerder hersteld met haken.
- Er komen gebarsten, uitgeschoven en ontbrekende leien voor.
- Lokaal is er een grote opening tussen de leien, waardoor er onvoldoende dekking is.
- Er komen onzuiverheden voor.
- Biodeterioratie: mossen en korstmossen.

Aansluitingen

- De nokken zijn voorzien in loodslabben die bevestigd zijn met beugels. Er ontbreken verschillende beugels.
- De hoekkeperafwerking betreft de noordbomen van de dakkapel en zijn afgewerkt met genagelde loden slabben.
- De kilgoten zijn uitgewerkt in zink.
- Opgaand metselwerk
  - o Aansluiting met oostgevel
    - De traploketten waarmee de ingevlochten loketten dienen afgedekt te worden, ontbreken zodat een tamelijke hoeveelheid regenwater tussen de gevel en het dak kan binnendringen.
  - o Aansluiting met westgevel kapel
    - De traploketten beginnen los te komen uit de muur waardoor de dichtheid van de aansluiting in gedrang komt.
  - o Aansluiting met getrapte dakkapel
    - Aan de oostzijde: ingeslepen loden traploketten. De onderste traploketten vertonen putcorrosie en het voegwerk is verweerd.
    - Aan de westzijde: loden traploketten verankerd met een metalen kram. De krammen zijn gecorrodeerd. De krammen van de twee onderste loketten zijn vervangen door een aanstrijkmortel.
- Puntgevel (westgevel)
  - o Afdeklood
    - Het afdeklood is zeer dun geworden en vertoont enkele perforaties.
  - o Windveer
    - Het hout staat zeer ruw en is oppervlakkig ingerot door het uitblijven van het onderhoudsschilderwerk.
    - De afwerklaag biedt geen bescherming meer aan het hout.

Figuur 513 (links) en Figuur 514 (rechts) eerste ziekenzaal, Z: Verschillende uitgeschoven en ontbrekende leien (AS, 17.10.2023)

Figuur 515 (links) eerste ziekenzaal, N: Verschillende uitgeschoven en ontbrekende leien (AS, 17.10.2023)

Figuur 516 (rechts) eerste ziekenzaal, N: Nok onvoldoende bevestigd (AS, 17.10.2023)

Figuur 517 (links) eerste ziekenzaal, N(W): Aansluiting van het dak met de westgevel van de kapel (Monumentenwacht, 2021)

Figuur 518 (rechts) eerste ziekenzaal, N(O): Aansluiting van het dak met de oostgevel (Monumentenwacht, 2021)

Figuur 519 (links) eerste ziekenzaal, Z: Aansluiting met getrapte dakkapel (AS, 17.10.2023)

Figuur 520 (rechts) eerste ziekenzaal, N(W): Aansluiting puntgevel (AS, 17.10.2023)

Regenwaterafvoer

Bakgoten

Bakgoot aan de noordgevel ten oosten van de kapel

- Zinken bekleding
  - o Voornamelijk aan de afvoer van de zakgoot is putcorrosie merkbaar. Er werden voorlopige herstellingen aangebracht door Monumentenwacht vzw.
- Houten afkasting
  - o Structureel: het hout van de boeiplank staat ruw door het uitblijven van het schilderwerk.
  - o Afwerking: het schilderwerk is afgesleten.
- De goot is niet vlot bereikbaar door de plaatsing van het net.

Figuur 521 (linksboven) eerste ziekenzaal, N(O): Putcorrosie ter hoogte van de afvoer van de bakgoot (Monumentenwacht, 2021)

Figuur 522 (rechtsboven) eerste ziekenzaal, N(O): Voorlopige herstellingen van de zinken gootbekleding (Monumentenwacht, 2021)

Figuur 523 (links) eerste ziekenzaal, N(O): Staat van de houten bekleding (Monumentenwacht, 2021)

Mastgoten

Zinken mastgoten voorzien van versterkingsbruggetjes.

- De goten zijn recent vernieuwd.
- De mastgoten zijn opgelegd op goothaken in gegalvaniseerd staal, die ingeklemd zijn in het metselwerk. De goothaken zijn licht gecorrodeerd.

Zakgoten

Zie beschrijving kapel, p. 57.

Regenpijpen

Regenpijpen in zink met een ronde sectie

- Regenpijpen in zink, recent vernieuwd.
- Er is enkel een gietijzeren stampijp voorzien aan de noordwesthoek. De stampijp is zwart geschilderd en vertoont sporen van corrosie.

Regenpijp noordoosthoek

- Het bovenste deel is uitgevoerd in zink.
  - o Vermoedelijk vertoont minstens het bochtstuk sporen van putcorrosie door de aanwezigheid van een galvanisch koppel (zie ook gootbekleding bakgoot).
  - o De gootbeugels zijn gecorrodeerd.
- Regenpijp in koper.
  - o De zinken pijp watert samen met het tappunt van het plat dak van de galerij uit in een koperen vergaarbak, die overgaat in een koperen regenpijp.
  - o Het metselwerk rond de regenpijp staat vochtig en onderaan treedt er mosvorming op. Hetzij de naden, hetzij de aansluitingen of beide zijn niet waterdicht.

Figuur 524 (links) en Figuur 525 (rechts) eerste ziekenzaal, Z: Zinken regenpijpen met gelaste naden (AS, 17.10.2023)

Dakelementen

Dakkapellen

Getrapte dakkapel

- Het houten schrijnwerk is groen geschilderd. De afwerkingslaag staat mager, waardoor het hout verweerd is.
- De kitvoeg tussen het vast kader en het raam is verweerd.
- Aan het dorpellood ontbreekt een opstand, zodat regenwater tussen de dorpel en de raamvleugel kan binnendringen.

Figuur 526 (links) eerste ziekenzaal, Z: Drie dakkapellen (AS, 17.10.2023)

Figuur 527 (midden) eerste ziekenzaal, Z: Linkse dakkapel (AS, 17.10.2023)

Figuur 528 (rechts) eerste ziekenzaal, Z: Rechtse dakkapel (AS, 17.10.2023)

In het zuidelijk dakvlak zijn twee houten dakkapellen aanwezig.

- De dakkapellen zijn afgewerkt met natuurleien.

- Het houten schrijnwerk is groen geschilderd. De afwerkingslaag staat mager, waardoor het hout verweerd is.
- De kitvoeg tussen het vast kader en het raam is verweerd.
- Aan het dorpellood ontbreekt een opstand, zodat regenwater tussen de dorpel en de raamvleugel kan binnendringen.

Slechts één van de dakkapellen is via de binnenzijde inspecteerbaar. Aan de onderzijde is vochtschade zichtbaar, wat kan wijzen op een slechte aansluiting tussen dakkapel en hellend dak.

Dakvlakramen

Dakvlakramen van het merk “Velux”, geplaatst tijdens de verbouwing van 2000. Geen erfgoedwaarde.

Toegankelijkheid

Ladderhaken

Er zijn niet-genormeerde ladderhaken aanwezig. De ladderhaken zijn gecorrodeerd.

Dakstructuur

Getelmerkt houten dakspant

- Dubbel schaargebinte en een nokgebinte met vlieringen.
- De dakstructuur is bruin gebeitst.
- De zolderbalken werden tijdens de renovatiecampagne van 1980 verstevigd met staalprofielen. De balken zijn aan de onderzijde afgewerkt, waardoor de staat niet na te gaan is. De roostering werd vervangen door welfsels.
- In een aantal kapbalken zijn uitsparingen voor kinderbalken aanwezig. Vermoedelijk was hier dus een extra verdiepingsvloer aanwezig.
- Van de spanten zijn verschillende historische onderdelen vervangen door nieuw hout.
- Pen-in-gatverbindingen deels vervangen door geboute verbindingen.
- Lokaal zijn er openstaande verbindingen aanwezig.
- Lokaal zijn er sporen van een (oude) aantastingen door houtborende insecten aanwezig.
- De kepers zijn niet zichtbaar door de aanwezigheid van een uitbekleding aan de binnenzijde. Aan de buitenzijde hangen de nok en de zones tussen de spantbenen door, waardoor aangenomen kan worden dat de nok en de vlieringen op die plaatsen onvoldoende sectie hebben.

Figuur 529 (links) en Figuur 530 (rechts) eerste ziekenzaal, 1.31: Dakstructuur (AS, 17.10.2023)

Figuur 531 (links) eerste ziekenzaal, 1.31: Dakstructuur (AS, 17.10.2023)

Figuur 532 (rechts) eerste ziekenzaal, 1.31: Telmerken, oude aantastingen en vernieuwde onderdelen (AS, 17.10.2023)

Figuur 533 (links) eerste ziekenzaal, 1.31: Dakstructuur verankerd met ijzeren latten aan gevel (AS, 17.10.2023)

Figuur 534 (rechts) eerste ziekenzaal, 1.31: Uitsparingen voor kinderbalken in kapbalk (AS, 17.10.2023)

Gevelsluiting

Deuren

Opgeklampte deuren

Korfboogdeur noordgevel (zie Figuur 500)

- Opgeklampte eikenhouten deur. Vermoedelijk vernieuwd tijdens de restauratie van 1960.
- De deur is niet zichtbaar aan de binnenzijde.
- De vernislaag is afgesletten door opspattend vocht en het hout is aan de onderzijde verweerd.

Rechthoekige deur met bovenlicht zuidgevel

- Houten deur met vernieuwd hang- en sluitwerk.

- De deur is groen geschilderd. De afwerkingslaag staat mager, waardoor het hout verweerd is. Onderaan zijn enkele planken gebarsten.

Paneeldeur

Gerecupereerde paneeldeur westgevel (Zie Figuur 504)

- Schouderboogvormige Lodewijk XV-deur met tussendorpel met rocaillemotief en waaier. De deur is afkomstig uit de gesloopte woning Nieuwstraat 10 in Aalst.
- Het sluitwerk werd vernieuwd. De brievenbus werd dichtgemaakt.
- De oorspronkelijke deurengsels zijn nog aanwezig, maar zijn gecorrodeerd.
- De deur is groen geschilderd aan de buitenzijde en wit geschilderd aan de binnenzijde. De afwerkingslaag staat mager en is onderaan beschadigd, waardoor het hout verweerd is. Vooral het hout van de onderdorpel is verweerd en aan de binnenzijde is de beplanking gebarsten.

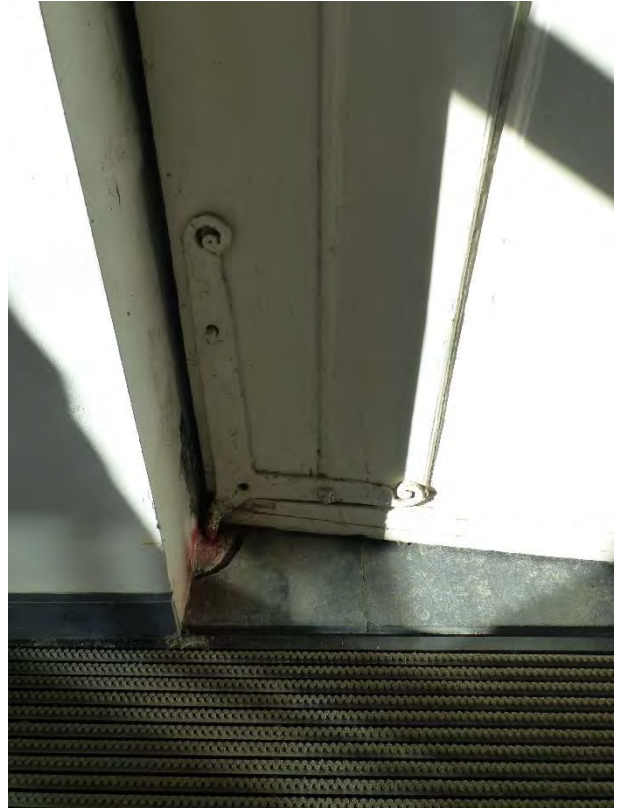

Figuur 535 (links) en Figuur 536 (rechts) eerste ziekenzaal. Z: Opgeklampte houten deur in de zuidgevel (AS, 17.10.2023)

Figuur 537 (links) eerste ziekenzaal, W: Schouderboogvormige deur met waaier, gerecupereerd uit Nieuwstraat 10 (AS, 17.10.2023)

Figuur 538 (rechts) De schouderboogvormige deur in de oorspronkelijke opstelling in de woning Nieuwstraat 10 (LOUIES, H., Voordeur - Nieuwstraat 10 - Aalst -1964, 1964, © SAA: Collectie Louies J., ALS002000156_001.)

Figuur 539 (links) en Figuur 540 (rechts) eerste ziekenzaal, W: Binnenzijde paneeldeur (AS, 17.10.2023)

Ramen

Zuidgevel

Dubbele vleugel met rechthoekig bovenlicht (zie Figuur 506 en verder)

- De ramen zijn groen geschilderd. De verf staat mager en is lokaal beschadigd.
- Het hout, vooral de onderdorpels en de onderregels, is verweerd.
- Lokaal komt de kitvoeg langs de ramen los.

Overige gevels

Dubbele vleugel met rechthoekig bovenlicht (oostgevel gelijkvloers – zie Figuur 510 en verder)

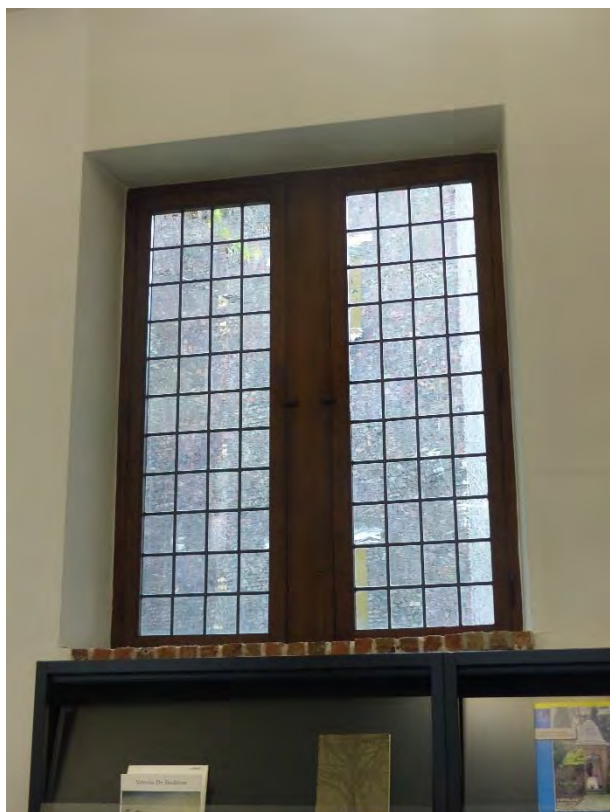
- De ramen waren bruin gebeitst. De verf is quasi volledig afgesleten.
- Het hout, vooral de onderdorpels, is verweerd.
- Lokaal ontbreekt de kitvoeg langs de ramen of komt ze los.

Kruisraam (noordgevel – zie Figuur 502)

- Het raam is bruin gebeitst. De afwerkingslaag verkeert in relatief goede toestand.
- Invulling met glas-in-loodpanelen.
- De mastiek waarmee de glas-in-loodpanelen zijn vastgezet is lokaal verweerd.

Dubbele, enkele vleugels en vaste ramen (west-, noord- en oostgevel – zie onder meer Figuur 505, Figuur 500 en Figuur 508)

- De ramen zijn bruin gebeitst. De afwerkingslagen verkeren in relatief goede toestand, met uitzondering van de twee zolderramen in de topgevels.
- De onderdorpels zijn licht verweerd.
- Invulling met glas-in-loodpanelen.
- De mastiek waarmee de glas-in-loodpanelen zijn vastgezet is lokaal verweerd.

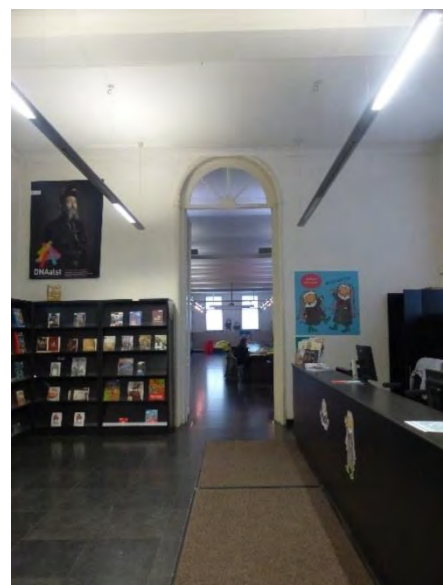
Figuur 541 (links) en Figuur 542 (rechts) eerste ziekenzaal, N: Dubbele vleugel en detail sluitwerk (AS, 17.10.2023)

Interieur

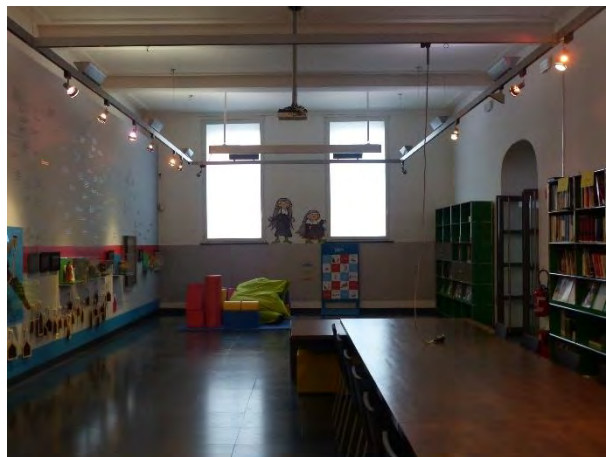
Overzichtsbeelden

Het interieur van de eerste ziekenzaal werd gerenoveerd tijdens de renovatiecampagne van 2000. Er werden nieuwe vloeren geplaatst: een tegelvloer in blauwe hardsteen op het gelijkvloers en een parket op de verdieping. Ook een groot deel van het schrijnwerk werd vernieuwd.

Het gelijkvloers bestaat uit drie vertrekken: de inkom (0.33), de toegangsbalie (0.32) en de gastentafel (0.31). De verdieping uit een tentoonstellingsruimte (1.31) en een traphal (1.33).

Figuur 543 (links) en Figuur 544 (rechts) eerste ziekenzaal, 0.32: Inkomhal (AS, 17.10.2023)

Figuur 545 (links) en Figuur 546 (rechts) eerste ziekenzaal, 0.31: Gastentafel (AS, 17.10.2023)

Figuur 547 (links) en Figuur 548 (rechts) eerste ziekenzaal, 1.31: Tentoonstellingsruimte (AS, 17.10.2023)

Structuur

Dragend metselwerk

Kalkzandstenen deuromlijsting en dorpel van een voormalige buitendeur tussen het portaal van de kapel (0.21) en de gastentafel (0.31).

- De omlijsting verkeert in een goede staat. Aan de onderzijde is de lijst beschadigd.
- De omlijsting vertoont sporen van een oude afwerking.

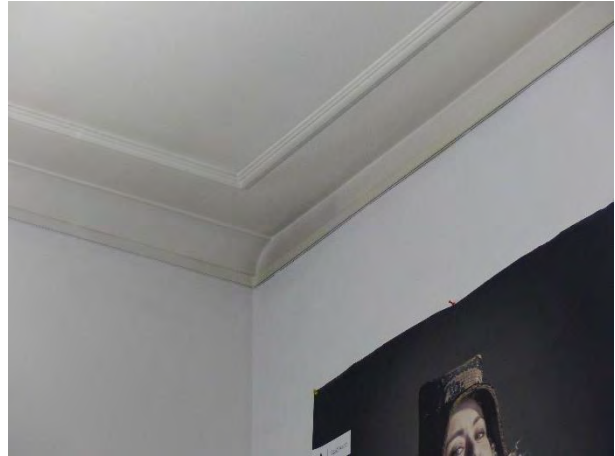

Figuur 549 (links), Figuur 550 (midden) en Figuur 551 (rechts) eerste ziekenzaal, 0.31: Kalkzandstenen deuromlijsting tussen ziekenzaal en kapel (AS, 17.10.2023)

Wand- en plafondafwerking

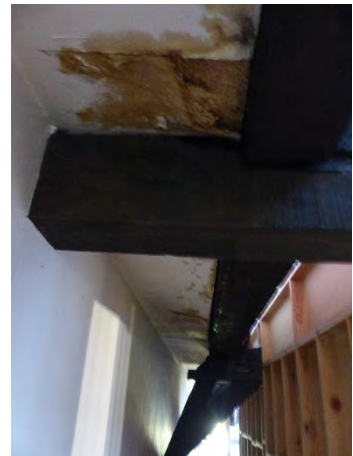
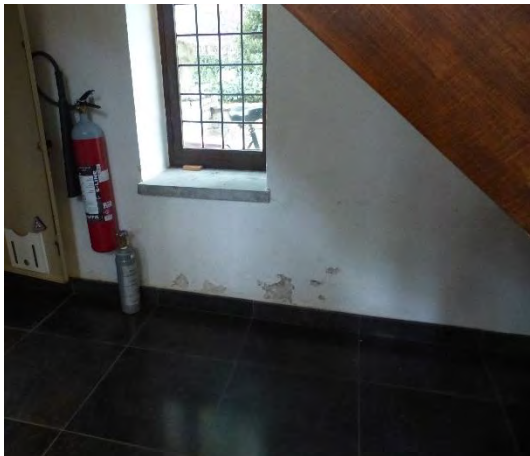
Bepleistering + afwerking

De wanden en de plafonds zijn gepleisterd en wit geschilderd. De plafonds van het gelijkvloers zijn voorzien van een sierlijst. De historische zolderbalken zijn uitgewerkt met een plaatmateriaal en eveneens wit geschilderd. Door de opstelling van de tentoonstellingsinfrastructuur is niet na te gaan wat de staat van het pleisterwerk is. Lokaal zijn sporen van opstijgend vocht of (oude) waterinfiltratie.

Figuur 552 (links) en Figuur 553 (rechts) eerste ziekenzaal, 0.32: Detail plafondafwerking. De plafondafwerking dateert van na de aanpassingswerken aan de zoldervloer begin jaren 1980 (AS, 17.10.2023)

De hellende daken zijn aan de binnenzijde bekleed met een gipskartonplaat. De bekleding onder de zakgoot is sterk beschadigd door een oud waterlek.

Figuur 554 (links) eerste ziekenzaal, 0.32: Schade door opstijgend vocht (AS, 17.10.2023)

Figuur 555 (midden) eerste ziekenzaal, 1.31: Schade door waterinfiltratie via aansluitingen dakkapel (AS, 17.10.2023)

Figuur 556 (rechts) eerste ziekenzaal, 1.31: Schade door lek in zakgoot (AS, 17.10.2023)

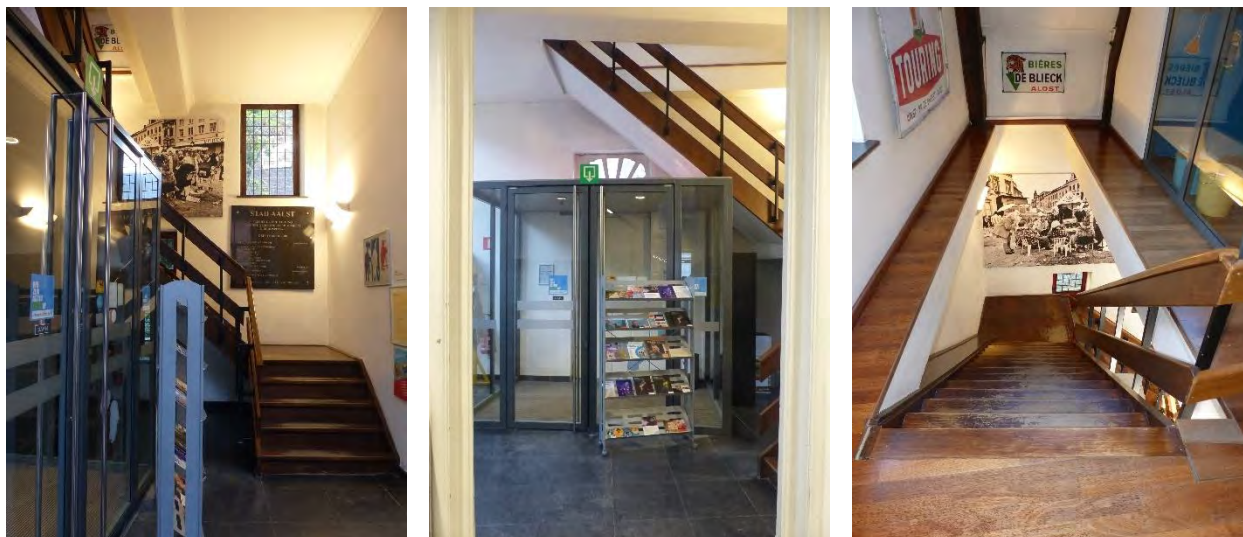
Vloerafwerking

De vloerafwerking in blauwe hardsteen op het gelijkvloers en het parket op de eerste verdieping dateren uit 2000.

Binnentrappen

Houten binnentrappen

Bruin gebeitste houten trap met zwart geschilderde aluminium borstwering en houten handgreep, daterend uit de tweede helft van de 20ste eeuw. De afwerking is afgesleten op de looplijn. De verf van de aluminium spijlen bladdert af.

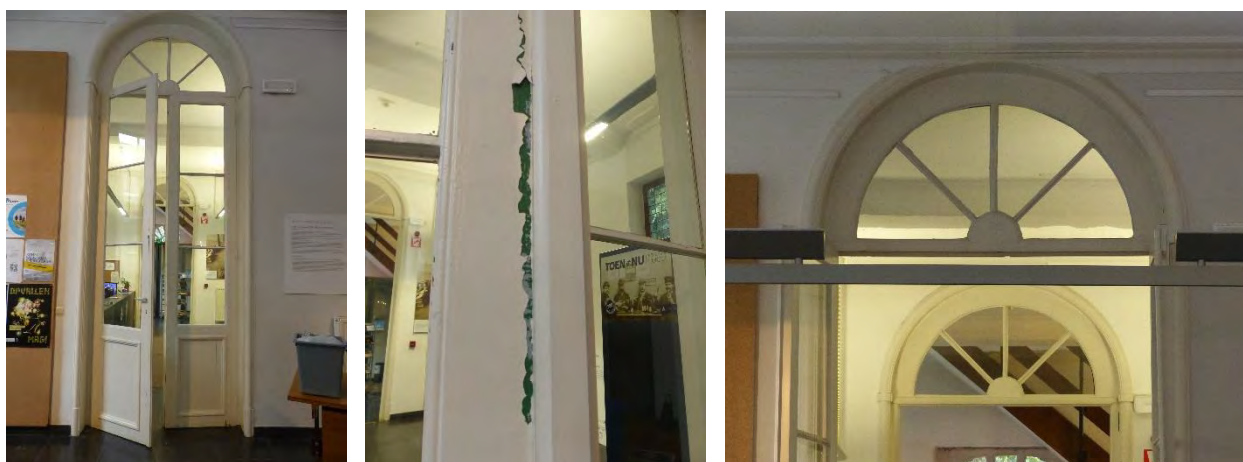
Figuur 557 (links), Figuur 558 (midden) en Figuur 559 (rechts) eerste ziekenzaal, 0.33 en 1.33: Houten trap (AS, 17.10.2023)

Binnenschrijnwerk

Paneeldeuren

Beglaasde dubbele paneeldeur met rondboogwaaier

- Tussen vertrekken 0.31 en 0.32 en vertrekken 0.32 en 0.33. De deurvleugels van de laatste deur zijn uitgenomen.
- Eenvoudig geprofileerde deuroplijsting.
- De deurvleugel bestaat uit drie panelen in enkel glas en één paneel in hout. De glaspanelen zijn gescheiden door metalen roeden.
- De vleugels zijn opgehangen met briquetscharnieren. De deurkruk is vervangen.
- De waaier bestaat uit vier glaspanelen, eveneens gescheiden door metalen roeden.
- Het deurgeheel is wit geschilderd.
  - o Onderaan is de afwerkingslaag afgesleten door kuiswater en is het blanke hout zichtbaar.
  - o De verf bladdert af. Onder een scheur zijn een groene en een grijze afwerkingslaag zichtbaar. De grijze kleur werd ook teruggevonden op de oude ramen van de tweede ziekenzaal.¹¹⁵

Figuur 560 (links), Figuur 561 (midden) en Figuur 562 (rechts) eerste ziekenzaal, 0.31: Beglaasde dubbele paneeldeur (AS, 17.10.2023)

Standaarddeuren

Branddeur ter hoogte van de toegang tot de kapel. (Zie Figuur 549.) Geen erfgoedwaarde.

¹¹⁵ VANDEGEHUCHTE, C., *Materieel technisch vooronderzoek van het pleister- en schilderwerk. Oud-Hospitaal te Aalst*, onuitgegeven studie: Studiebureau Monumentenzorg: 1999, p. 20.

Aluminium deur, raam en schrijnwerkgeheel

Ter hoogte van de toegang tot de tweede ziekenzaal, van de inkomzas (0.33) en van de traphal (1.33). (Zie Figuur 557 en verder). Geen erfgoedwaarde.

Luiwerk

Bruin gebeitst houten luiwerk, opgehangen tussen de dakstructuur. Het luiwerk bestaat uit een gaffelwiel en een luias en werd gebruikt voor het ophijsen van zakken graan.

De smeedijzeren V-vormige beugels zijn plaatselijk gecorrodeerd.

Figuur 563 (links) en Figuur 564 (rechts) eerste ziekenzaal, 1.33: Luiwerk (AS, 17.10.2023)

Tweede ziekenzaal

Exterieur

Algemene beschrijving¹¹⁶

Rechthoekig gebouw van één bouwlaag en vier traveeën onder gebogen zadeldak (leien) uit 1622, aangepast eind 18de eeuw. Geschilderd gebouw van baksteen, voorgevel op zandstenen plint. West- en oostgevel (laatstgenoemde uitziend op Dender), met rondboogvensters respectievelijk in omlijsting van zandsteen, arduinen lekdrempels en vlakke gepleisterde omlijsting. Dakkapel onder afgesnuit zadeldak.

Figuur 565 (links) tweede ziekenzaal, O: Zicht op de gevel langs de Burchtstraat (AS, 17.10.2023)

Figuur 566 (rechts) tweede ziekenzaal, W: Zicht op de gevel langs het binnengebied (AS, 17.10.2023)

Metselwerk

Baksteen

Oostgevel (Burchtstraat)

- Verankerde gevel bestaande uit donkerrode baksteen in volsteens verband. Het metselwerk werd hervoeegd met een cementmortel. De voegen zijn op sommige plaatsen zeer dik, wat wellicht wijst op oude vorstschade aan het metselwerk.
- Het metselwerk vertoont sporen van een (gekaleide) afwerkingslaag, die te zien is op historische foto's (zie hoofdstuk 2).
- Verjongend metselwerk afgedekt met een blauw gesmoorde tegelpan. Biodeterioratie op de tegelpannen (korstmossen) en in de voeg tussen de tegelpannen en het metselwerk (plantengroei).
- Deels gecementeerde plint. Biodeterioratie (korstmossen en algen). Lokaal is de cementering gebarsten (vorstschade).
- Ter hoogte van de plint zijn er zoutuitbloeiingen en biodeterioratie (algen en mossen) zichtbaar, vermoedelijk als gevolg van opstijgend vocht.
- Zwart geschilderd muurankers, lokaal is de verf afgebladderd en is corrosie zichtbaar. Er zijn twee types muurankers:
  - o Smeedijzeren muurankers ter hoogte van de historische spanten.
  - o Staaftprofielen ter hoogte van de betonbalken (verbouwing 1999-2002).

¹¹⁶ Inventaris Onroerend Erfgoed, *Onze-Lieve-Vrouwshospitaal*, <https://inventaris.onroenderfgoed.be/erfgoedobjecten/212>.

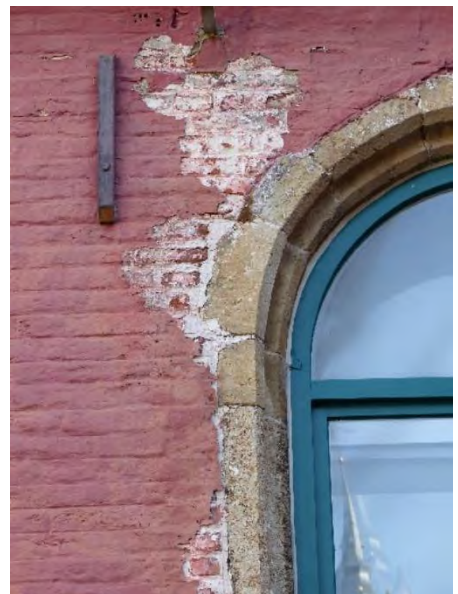

Figuur 567 (links) tweede ziekenzaal, O: Verjongend metselwerk (AS, 17.10.2023)

Figuur 568 (rechts) tweede ziekenzaal, O: Detail pathologie funderingsaanzet (AS, 17.10.2023)

Westgevel (binnengebied)

- Rozerood gekaleid metselwerk in volsteens verband.
- De kalei bladdert af. Op sommige plaatsen grote zones waar geen kalei meer aanwezig is.
- Er zijn lokaal lacunes in het metselwerk en ontbrekende voegen, maar deze zijn overschilderd, waardoor het om oude gebreken lijkt te gaan.
- Geschilderde of gekaleide gecementeerde plint. De cementering is gebarsten en bevat op verschillende plaatsen lacunes. De verf bladdert af.
- Sporen van opstijgend vocht.
- Zwart geschilderd muurankers, lokaal is de verf afgebladderd en is corrosie zichtbaar. Er zijn twee types muurankers:
  - o Smeedijzeren muurankers ter hoogte van de historische spanten.
  - o Staaftprofielen ter hoogte van de betonbalken (verbouwing 1999-2002).

Figuur 569 (links) tweede ziekenzaal, W: Pathologie plint (AS, 17.10.2023)

Figuur 570 (rechts) tweede ziekenzaal, W: Kalei ontbreekt op een aantal plaatsen (AS, 17.10.2023)

Natuursteen

Oostgevel (Burchtstraat)

- Er zijn verschillende elementen in kalkzandsteen aanwezig.
- De kalkzandsteen is vervuild en verweerd. Lokaal is de oppervlaktelaag afgeschilderd.

Raamomlijstingen in kalkzandsteen

- De geprofileerde raamlijsten zijn lokaal sterk verweerd en de voegen ontbreken.
- Lokaal werden de raamomlijstingen vernieuwd.

Dorpels in blauwe hardsteen

- De dorpels vertonen barsten parallel met het groefleger. Lokaal ook een barst dwars op de dorpel.
- Lokaal zijn lacunes aanwezig (vorstschade).
- Lokaal komen korstmossen voor.

Figuur 571 (links) en Figuur 572 (midden) tweede ziekenzaal, O: Kalkzandstenen raamomlijsting en kalkzandstenen elementen boven de ramen (AS, 17.10.2023)

Figuur 573 (rechts) tweede ziekenzaal, W: Kalkzandstenen raamomlijsting (AS, 17.10.2023)

Dak

Dakbedekking

Natuurleien

Algemeen

- Zadeldaken met dakbedekking in natuurleien (gehaakt).
- De natuurleien zijn algemeen in redelijke staat.
- Lokaal komen enkele gebarsten of uitgeschoven leien voor. Vooral ter hoogte van de nok van de noordvleugel ontbreken verschillende leien.
- Lokaal komen ingesloten onzuiverheden voor.
- Biodeterioratie: vorming van mossen en korstmossen op en tussen de leien.

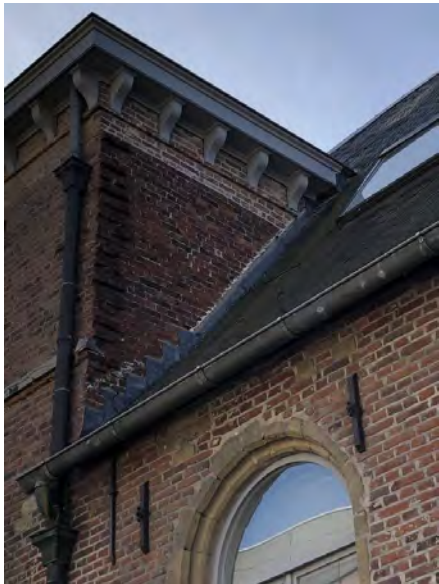

Figuur 574 (links) tweede ziekenzaal, O: Vershoven en ontbrekende leien (AS, 17.10.2023)

Figuur 575 (rechts) tweede ziekenzaal, W: Dakbedekking in natuurleien (AS, 17.10.2023)

Aansluitingen

- De nokken zijn voorzien in loodslabben die bevestigd zijn met beugels in inox.
- De hoekkeperafwerking betreft de noordbomen van de dakkapel en zijn afgewerkt met ingevlochten loden loketten.
- De kilgoten zijn uitgewerkt in zink.
- Opgaand metselwerk
  - o De aansluiting tussen de daken en het opgaand metselwerk is uitgevoerd met loden traploketten of met ingevlochten loden loketten, afgedekt met een doorlopende loden slab.
  - o De loketten zijn wellicht onvoldoende verankerd of de voegdichting komt los, aangezien er zoutuitbloeiingen zichtbaar zijn boven de aansluiting tussen het hellend dak van de tweede ziekenzaal en het opgaand metselwerk van de derde ziekenzaal (oostzijde).

Figuur 576 (links) tweede ziekenzaal, O: Zoutuitbloeiingen boven loketten (AS, 17.10.2023)

Figuur 577 (rechts) tweede ziekenzaal, W: Detail nok een aansluiting met derde ziekenzaal (AS, 17.10.2023)

Regenwaterafvoer

Mastgoten

Zinken mastgoten voorzien van versterkingsbruggetjes.

- Aan de westzijde zijn de mastgoten opgelegd op goothaken in gegalvaniseerd staal, die ingeklemd zijn in het metselwerk. De goothaken zijn licht gecorrodeerd.

Regenpijpen

De mastgoot aan de oostzijde watert af via de regenpijp van de derde ziekenzaal.

De mastgoot aan de westzijde watert af via de goten van de eerste en de derde ziekenzaal.

Dakelementen

Dakkapel

Aan de oostzijde bevindt er zich één dakkapel.

- De dakkapel is afgewerkt met natuurleien. Er ontbreken verschillende leien, waardoor de waterdichtheid niet gegarandeerd kan worden. Het achterliggend hout is verweerd en het beslag is gecorrodeerd.
- Aan het dorpellood ontbreekt een opstand, zodat regenwater tussen de dorpel en de raamvleugel kan binnendringen.
- Het toegangsluik is wit geschilderd en hangt af. Het hout is verweerd en lokaal gebarsten. De metalen onderdelen zijn gecorrodeerd. Afgaand op de aangewende plankdiktes en het hang- en sluitwerk is het luik vermoedelijk origineel of gemaakt uit recuperatiehout.
- De aansluitingen tussen het luik en het vast kader zijn niet wind- en waterdicht.

Figuur 578 (links) en Figuur 579 (rechts) tweede ziekenzaal, O: Pathologie dakkapel (AS, 17.10.2023)

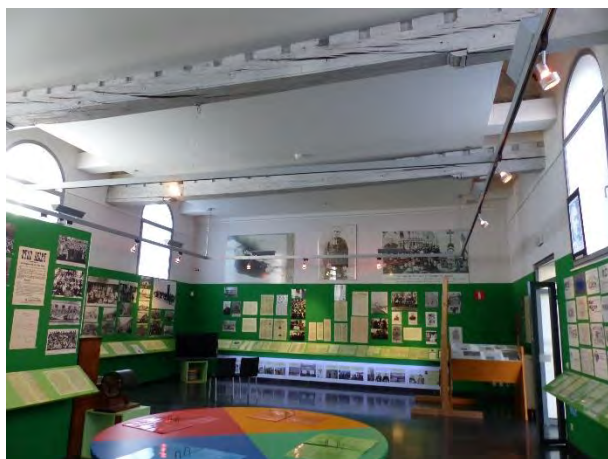
Dakvlakramen

Dakvlakramen van het merk “Velux”, geplaatst tijdens de verbouwing van 2000. Geen erfgoedwaarde.

Dakstructuur

Getelmerkt houten dakspant

- Kromstijlgebinte waarop een schaar- en een nokgebinte met vlieringen staan.
- De dakstructuur is wit geschilderd.
- De vloer van de tweede ziekenzaal werd vernield tijdens een brand in 1979. In 2000 werd een nieuwe houten vloer geplaatst, die draagt op balken in gewapend beton tussen de oost- en de westgevel. De nieuwe structuur heeft geen erfgoedwaarde.
De bestaande zolderbalken, waarin uitsparingen voorzien zijn voor kinderbalken, hebben geen dragende functie meer. De balken vertonen zeer veel barsten en zijn lokaal hersteld met een reparatiemortel.
- Ook in de spanten zelf zijn er verschillende historische onderdelen vervangen door nieuw hout.
- Pen-in-gatverbindingen deels vervangen door geboute of genagelde verbindingen. Een aantal spijkers is gecorrodeerd en de bijgaande roestexpansie heeft barsten veroorzaakt in het hout.
- Lokaal zijn er openstaande verbindingen aanwezig.
- Lokaal zijn er sporen van een (oude) aantasting door houtborende insecten aanwezig.
- Het nokgebinte is niet zichtbaar door de aanwezigheid van een verlaagd plafond. Ook de kepers zijn niet zichtbaar door de aanwezigheid van een uitbekleding aan de binnenzijde.

Figuur 580 (links) tweede ziekenzaal, 0.30: Zolderbalken zijn zwaar beschadigd door brand in 1979 (AS, 17.10.2023)

Figuur 581 (rechts) tweede ziekenzaal, 0.30: Herstelling van een beschadigde zolderbalk (AS, 17.10.2023)

Figuur 582 (links) tweede ziekenzaal, 1.30: Historisch dakspant met verschillende vervangingen (AS, 17.10.2023)

Figuur 583 (rechts) tweede ziekenzaal, 1.30: Detail historisch dakspant (AS, 17.10.2023)

Figuur 584 (links) tweede ziekenzaal, 1.30: Barsten in hout door corrosie-expansie (AS, 17.10.2023)

Figuur 585 (rechts) tweede ziekenzaal, 1.30: Telmerk en openstaande verbindingen (AS, 17.10.2023)

Gevelsluiting

Ramen

Geschilderde houten ramen, vernieuwd in 1988

- Twee vleugels met een rond bovenlicht. De ramen in de oostgevel zijn hoger dan de ramen in de westgevel. Mogelijks werden de ramen in de oostgevel op een bepaald moment verlaagd, aangezien de kalkzandstenen raamomlijsting stopt ter hoogte van de onderste verdeling.
- Glaspanelen verdeeld door houten roedes.
- Lokaal is de onderdorpel licht verweerd.
- De ramen in de oostgevel zijn grijs geschilderd, de ramen in de westgevel donkergroen. Het schilderwerk verkeert over het algemeen in een goede toestand.
- Bij het raam in de vierde travee van de oostgevel komt de mastiek los.
- De tentoonstellingsinfrastructuur overlapt met de ramen. Aan de binnenzijde zijn er grijs geschilderde achterzetramen aanwezig met een paneel in melkglas om het licht te temperen.

Figuur 586 (links) tweede ziekenzaal, O: Houten ramen in de oostgevel (AS, 17.10.2023)

Figuur 587 (midden) tweede ziekenzaal, W: Houten raam in westgevel (AS, 17.10.2023)

Figuur 588 (rechts) tweede ziekenzaal, W, 0.30: Achterzetraam (AS, 17.10.2023)

Interieur

Overzichtsbeelden

Het interieur van de tweede ziekenzaal werd gerenoveerd tijdens de renovatiecampagne van 2000. Er werden nieuwe vloeren geplaatst: een tegelvloer in blauwe hardsteen op het gelijkvloers en een parket op de verdieping. Op het gelijkvloers zijn toen aluminium deuren geplaatst en op de verdieping branddeuren. Voor zover zichtbaar zijn er geen oorspronkelijke interieurelementen meer aanwezig.

Figuur 589 (links) en Figuur 590 (rechts) tweede ziekenzaal, 0.30: Tentoonstellingsruimte op het gelijkvloers (AS, 17.10.2023)

Figuur 591 (links) tweede ziekenzaal, 0.30: Aluminium deur tussen tweede en derde ziekenzaal (AS, 17.10.2023)

Figuur 592 (rechts) derde ziekenzaal, traphal: Nieuwe trap naar de verdieping van de tweede en de derde ziekenzaal (AS, 17.10.2023)

Figuur 593 (links) en Figuur 594 (rechts) tweede ziekenzaal, 1.30: Tentoonstellingsruimte op de zolder van de tweede ziekenzaal (AS, 17.10.2023)

Wandafwerking

Bepkeistering + afwerking

De wanden zijn bepleisterd en wit geschilderd. Door de opstelling van de tentoonstellingsinfrastructuur is niet na te gaan wat de staat van het pleisterwerk is. Mogelijks zijn er zoutuitbloeiingen aanwezig door opstijgend vocht.

Derde ziekenzaal

Exterieur

Algemene beschrijving

Derde ziekenzaal¹¹⁷

Smal rechthoekig gebouw met twee bouwlagen van acht traveeën (Oude Vismarkt) en twee traveeën (Burchtstraat) onder afgesnuit zadeldak (leien), uit de 19de eeuw. Geschilderd gebouw van baksteen afgelijnd door bakstenen negblokken. Rondboogvormige benedenvensters met roedeverdeling, tussendorpels verbonden over de penanten. Rechthoekige bovenvensters met doorlopende onderdorpels. Zijgevel met kroonlijst op modillons.

Figuur 595 (links) Derde ziekenzaal, Z: Voorgevel Oude Vismarkt (AS, 17.10.2023)

Figuur 596 (rechts) Derde ziekenzaal O: Gevel Burchtstraat (AS, 17.10.2023)

Beeldengalerij

Beeldengalerij uit de jaren 1920 naar ontwerp van Julius Goethals. Het betreft een veelhoekig gebouw van één bouwlaag met een plat dak. De wanden zijn opgebouwd uit metselwerkkolommen ingevuld met verdiept metselwerk. De bovenzijde is gedetailleerd met een tandlijst. Boven ooghoogte bevindt zich per muurdeel een raamopening bestaande uit een doorlopende dorpel en een doorlopend metalen linteel. De openingen zijn in twee verdeeld door een penant bekroond met een natuurstenen profiel. Deze penanten komen ook voor links en rechts van de raamopening. Het geheel is afgewerkt met een geprofileerde houten kroonlijst.

Figuur 597 (links) en Figuur 598 (rechts) Derde ziekenzaal: Achtergevel en beeldengalerij aan de binnenkoer (AS, 17.10.2023)

¹¹⁷ Inventaris Onroerend Erfgoed, *Onze-Lieve-Vrouwshospitaal*, <https://inventaris.onroenderfgoed.be/erfgoedobjecten/212>.

Metselwerk

Baksteen

Derde ziekenzaal

Voorgevel (Oude Vismarkt)

- Rozerood gekaleid baksteenmetselwerk en wit gekaleide bakstenen hoekkettingen.
- Een deel van de eerste verdieping werd hermetseled met een strengperssteen. Ook het metselwerk van de nieuwe toegangsdeur uit 1999-2002, geplaatst in een rondboognis, is vernieuwd gebruik makend van strengpersstenen.
- De rozerode kleur van de kalei is teruggevonden tijdens het strategisch onderzoek uit 1999. De teruggevonden kleur varieerde van oranjerood (NCS S2060-Y50R en S3050-Y40R) tot rozerood (NCS S2030-Y60R en NCS S2040-Y60R).¹¹⁸ Verder in het rapport worden ook de NCS-codes S2070-Y70R, S2060-Y70R en S3060-Y70R opgelijst. Uit een eerder rapport: "Het oorspronkelijke verfmengsel was samengesteld uit kalk waaraan mogelijk de volgende pigmenten of verfstoffen waren toegevoegd: Engels rood, een weinig gele oker, wat omber en indien nodig een beetje zwart (afhankelijk van de baksteenkleur die geïmiteerd werd)."¹¹⁹
- De gekaleide afwerking is vervuild en vertoont sporen van waterdrup onder vensterbanken en lijsten. Lokaal ontbreekt de afwerkingslaag en is het achterliggend metselwerk zichtbaar.
- Ter hoogte van de aansluiting met het maaiveld is de afwerking verdwenen door opspattend en opstijgend vocht.
- Lokaal bevat het metselwerk structurele scheuren.
- De laatste twee traveeën bevatten nog smeedijzeren muurankers, die mee gekaleid zijn.

Figuur 599 (links) derde ziekenzaal, Z: Aansluiting met neogotische vleugel zuid (AS, 17.10.2023)

Figuur 600 (rechts) derde ziekenzaal, Z: Detail metselwerk (AS, 17.10.2023)

¹¹⁸ VANDEGEHUCHTE, C., *Materieel technisch vooronderzoek. Bijkomend onderzoek*, p. 6.

¹¹⁹ VANDEGEHUCHTE, C., *Materieel technisch vooronderzoek*, p. 28.

Figuur 601 (links) derde ziekenzaal Z: Vochtschade door opspattend en/of opstijgend vocht (AS, 17.10.2023)

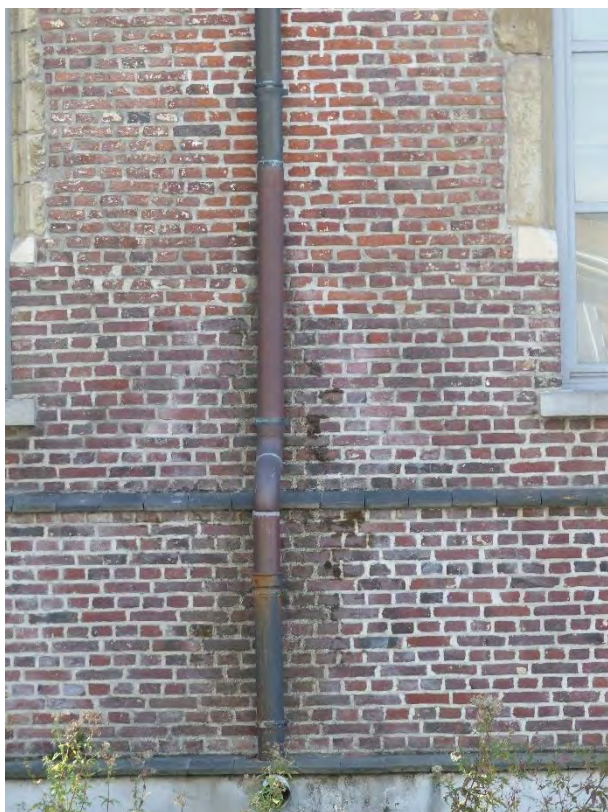
Figuur 602 (rechts) derde ziekenzaal Z: Toepassing van verschillende types baksteen. Barst boven nieuw horizontaal raam (AS, 26.09.2023)

Zijgevel (Burchtstraat)

- Verankerde gevel bestaande uit donkerrode baksteen in volsteens verband. Het metselwerk werd hervoegd met een cementmortel.
- Het metselwerk vertoont verschillende bouwsporen: naden, andere kleuren/ander type baksteen, ingemetselde kalkzandstenen consoles, ...
- Het metselwerk vertoont sporen van een (gekaleide) afwerkingslaag. Op historische foto's (zie hoofdstuk 2) lijkt deze gevel afgewerkt met een pleister.
- Verjongend metselwerk afgedekt met een blauw gesmoorde tegelpan. Biodeterioratie op de tegelpannen (korstmossen) en in de voeg tussen de tegelpannen en het metselwerk (plantengroei).
- Gecementeerde plint. Biodeterioratie (korstmossen en algen). Lokaal is de cementering gebarsten (vorstschade).
- Ter hoogte van de regenpijp en de aansluiting met het hellend dak van de tweede ziekenzaal zijn er zoutuitbloeiingen en biodeterioratie zichtbaar.
- Zwart geschilderd smeedijzeren muuranker, lokaal is de verf afgebladderd en is corrosie zichtbaar.

Figuur 603 (links) en Figuur 604 (rechts) derde ziekenzaal, O: Diverse bouwsporen in de gevel langs de Burchtstraat (AS, 17.10.2023)

Figuur 605 (links) derde ziekenzaal, O: Zoutuitbloeiingen en biodeterioratie rond regenpijp (AS, 17.10.2023)

Figuur 606 (rechts) derde ziekenzaal, N: Zoutuitbloeiingen boven de aansluiting met het hellend dak van de tweede ziekenzaal. Gecementeerde plint en tegelpannen vertonen sporen van biodeterioratie (AS, 17.10.2023)

Achtergevel (binnengebied)

- Blinde gevel bestaande uit een parement in oranje stengperssteen met witte voegen. (Zie Figuur 597, Figuur 597 en Figuur 610)
- De ramen zijn dichtgemetseld.
- Het metselwerk is lokaal vervuild door zoutuitbloeiingen.

Beeldengalerij

Voorgevel (binnengebied)

- Rood gekaleid metselwerk op een grijs gekaleide plint.
- De afwerkingslaag van de plint is lokaal afgesleten, deels door opstijgend of opspattend vocht aan de onderzijde. Hieronder zijn een blekere en een zwarte laag zichtbaar.
- Een beperkt deel van de plint is gecementeerd.
- Lokaal bevat het metselwerk lacunes.

Figuur 607 (links) beeldengalerij, N: Rozerood gekaleid metselwerk op grijs gekaleide plint (AS, 17.10.2023)

Figuur 608 (rechts) beeldengalerij, N: Een deel van de plint is gecementeerd (AS, 17.10.2023)

Figuur 609 (links) beeldengalerij, N: Detail metselwerk rond ramen. Lokaal lacunes in het parement (AS, 17.10.2023)

Figuur 610 (rechts) beeldengalerij, W: Rechtstreekse toegang tot beeldengalerij (AS, 17.10.2023)

Natuursteen

Derde ziekenzaal

Dorpels in blauwe hardsteen bij de raamopeningen op het gelijkvloers

- De natuurstenen dorpels hebben geen afwerkingslaag.
- De dorpels vertonen barsten parallel met het groefleger. Lokaal ook een barst dwars op de dorpel.
- Lokaal zijn lacunes aanwezig (vorstschade).
- Lokaal komen korstmossen voor.

Doorlopende natuurstenen cordonlijst ter hoogte van het kalf van de ramen van het gelijkvloers

- De cordonlijst is rozerood gekaleid.
- De cordonlijst vertoont lokaal sporen van oude verwerking, waarover de afwerking naadloos doorloopt.

Figuur 611 (links) derde ziekenzaal, Z: Doorlopende natuurstenen dorpel op de verdieping is vernieuwd tot de achtste travee (AS, 17.10.2023)

Figuur 612 (rechts) derde ziekenzaal, O: Kalkzandstenen elementen in de zijgevel. Arduinen dorpel gebarsten (AS, 17.10.2023)

Doorlopende dorpel in blauwe hardsteen bij de raamopeningen op de verdieping

- De dorpel werd zowel in de voor- als in de zijgevel vernieuwd en verkeert dus in goede toestand.

- Enkel in de laatste twee traveeën van de voorgevel werd de oude dorpel behouden. Deze vertoont dezelfde pathologie als de dorpels op het gelijkvloers.

Zijgevel (Burchtstraat)

- Er zijn verschillende elementen in kalkzandsteen en één in blauwe hardsteen aanwezig.
- De kalkzandsteen is vervuild en verweerd. Lokaal is de oppervlaktelaag afgeschilferd.
- De geprofileerde raamlijst is lokaal sterk verweerd en de voegen ontbreken.

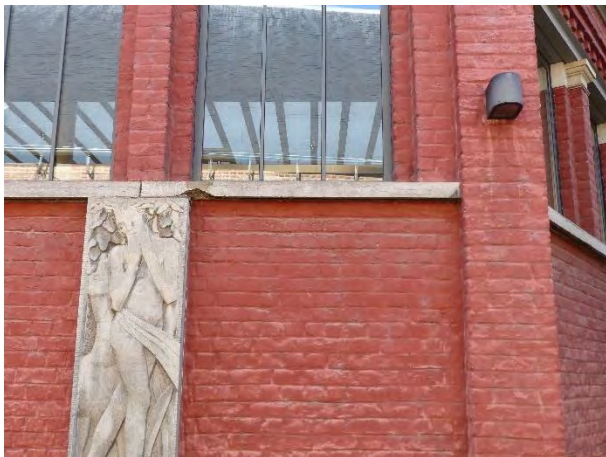
Beeldengalerij

Raamdorpels

- Dorpels in blauwe hardsteen.
- De dorpels vertonen barsten parallel met het groefleger.
- Lokaal zijn er lacunes aanwezig, die op sommige plaatsen hersteld werden.

Bekroning van de penanten

- Bekroning in natuursteen, wit geschilderd of gekaleid.
- Lokaal zijn er lacunes aanwezig, waarover de afwerkingslaag doorloopt.

Figuur 613 (links) beeldengalerij, N: Lacune in arduinen dorpel t.h.v. eerdere herstelling (AS, 17.10.2023)

Figuur 614 (rechts) beeldengalerij, N: Lacune in bekroning penanten (AS, 17.10.2023)

Natuurstenen basreliëfs

- Twee natuurstenen basreliëfs op betonnen sokkels onder de ramen van de beeldengalerij.
- De ankers waarmee de platen aan de muur zijn bevestigd zijn gecorrodeerd.
- Onroerend door bestemming en al aanwezig voor de bescherming. (Zie Figuur 80)

Dak

Dakbedekking

Natuurleien

Dakbedekking in natuurleien

- De daken zijn bedekt met gehaakte natuurleien.
- De dakbedekking werd recent vernieuwd, waardoor er momenteel geen schadebeeld is.

Aansluitingen

- Nok:
  - Ingevlochten loden loketten, waarop langs weerszijden in overlap natuurleien genageld zijn.
  - Lokaal is een lei verschoven.
- Hoekkeperafwerking:
  - Met name de noordbomen ter hoogte van de zijgevel (Burchtstraat).

- o Ingevlochten loden loketten over een panlat.
- Opgaand metselwerk
  - o Topgevels
    - Ingevlochten loden loketten afgedekt met een loden slab.

Figuur 615 (links) derde ziekenzaal, W: Hoekkeperafwerking (AS, 17.10.2023)

Figuur 616 (rechts) derde ziekenzaal en beeldengalerij, N: Detail aansluiting met opgaand metselwerk en bakgoten bij het hellend dak van de derde ziekenzaal en dakrand van het plat dak van de beeldengalerij (AS, 17.10.2023)

Bitumen

Het plat dak van de beeldengalerij was niet toegankelijk en werd niet bezocht. Het dak werd vernieuwd tijdens de renovatiecampagne van 1999-2002 en verkeert dus vermoedelijk nog in een goede staat. Er zijn geen pathologieën ter hoogte van de dakranden of het opgaand metselwerk die op dit moment wijzen op lekken. De aansluiting met de lichtstraat is wellicht de meest delicate aansluiting en dient geregeld gecontroleerd te worden.

Regenwaterafvoer

Bakgoten

Derde ziekenzaal

Voorgevel

- Grijs geschilderde, eenvoudig geprofileerde houten bakgoot met zinken gootbekleding op gebogen gootklossen.
- De bakgoot werd integraal vernieuwd tijdens de renovatie van 1999-2002 en verkeert in goede toestand.

Achtergevel

- Grijs geschilderde, eenvoudig geprofileerde houten bakgoot met zinken gootbekleding.
- De bakgoot werd integraal vernieuwd tijdens de renovatie van 1999-2002 en verkeert in goede toestand.

Regenpijpen

Voorgevel derde ziekenzaal (Oude Vismarkt) en voorgevel beeldengalerij

- Regenpijpen in zink, recent vernieuwd.
- Er zijn geen stampijpen voorzien, waardoor de regenpijpen aan de voorgevel onderaan geblutst zijn.

Zijgevel derde ziekenzaal (Burchtstraat)

- Regenpijp in koper.

Figuur 617 derde ziekenzaal, O: Detail bakgoot (AS, 17.10.2023)

Figuur 618 derde ziekenzaal, O: Regenpijp in koper (AS, 17.10.2023)

- Enkele delen zijn recent vernieuwd.
- Het achterliggend metselwerk vertoont sporen van waterinfiltratie (zoutuitbloeiingen en biodeterioratie – zie hoger). Mogelijks zijn niet alle naden of alle aansluitingen nog waterdicht.
- Zwart geschilderde gietijzeren stampijp. De stampijp is sterk gecorrodeerd en ingewerkt in het funderingsmetselwerk. De tegelpan ter hoogte van de stampijp, die als deksteen dient, is gebarsten ten gevolge van roestexpansie. Ook de omliggende cementering vertoont barsten.

Dakelementen

Lichtstraat

Lichtstraat in grijs aluminium op het plat dak van de beeldengalerij. Geen erfgoedwaarde.

Toegankelijkheid

Ladderhaken

Er zijn ladderhaken aanwezig, maar onvoldoende om een goed onderhoud van het dak toe te laten.

Gevelsluiting

Derde ziekenzaal

Deur en bandraam in aluminium.

Deur en bandraam in grijs aluminium. Geen erfgoedwaarde.

Ramen

Grijs geschilderde houten ramen, vernieuwd in 1988

- Op het gelijkvloers twee vleugels met een rond bovenlicht en op de verdieping twee vleugels met een rechthoekig bovenlicht.
- Glaspanelen verdeeld door houten roedes. Lokaal ontbreekt een roede.
- De verf staat dun. Het hout is verweerd, vooral de onderdorpel en de onderregel van de vleugels verkeren in slechte staat, maar ook de sluitlatten, de roedes en de kalven zijn lokaal verweerd.

Figuur 619 (links) derde ziekenzaal, Z: Houten ramen (AS, 17.10.2023)

Figuur 620 (midden) en Figuur 621 (rechts) derde ziekenzaal, Z: Toplaag schilderwerk staat mager, waardoor het hout verweerd is. Lokaal ontbreekt een roede (AS, 17.10.2023)

Beeldengalerij

Deuren en ramen in grijs aluminium. Geen erfgoedwaarde.

Gevelelementen

Stalen lintelen en kolommen

De stalen lintelen boven de ramen zijn vermoedelijk oorspronkelijk. In de openingen zichtbaar op Figuur 614 zaten oorspronkelijk bouten, die de twee liggers met elkaar verbonden en afgewerkt waren met bloemen, zie Figuur 80.

De stalen kolommen zijn een toevoeging uit 2000 en hebben geen erfgoedwaarde.

Neogotische vleugels

Exterieur

Algemene beschrijving

Twee neogotische vleugels langs de Onderwijsstraat (noordelijke vleugel) en langs de Oude Vismarkt (zuidelijke vleugel), opgericht tussen 1877 en 1883. De noordelijke vleugel (0.70) huisvestte de woning van de apotheker. De zuidelijke vleugel (0.60 en verder) was ingericht als pastorie en als ziekenzalen. Het interieur is grotendeels verbouwd in de 20ste eeuw en is niet beschermd.

Neogotische vleugel noord

Het hoofdvolume bestaat uit twee bouwlagen en vijf traveeën onder hellend dak, bedekt met natuurleien. De linkse traveeën van de voorgevel betreffen een schermgevel, waarachter zich de trap bevindt. De derde travee met voordeur bevindt zich in ditzelfde vlak. De voordeur heeft een spitsboogvormige deuromlijsting in een korfboogvormige nis. Het timpaan is ingevuld met een driepas. De gevel is bekroond met trappen, in het verlengde van de trapgevel van de vierde en vijfde travee. Rechts van de toegangsdeur heeft het gebouw een lichte knik om de kromming van de straat te volgen. De twee rechtse traveeën vormen een trapgevel in neo-Brugse stijl en bestaan uit twee keer twee ramen, van elkaar gescheiden door een penant. In de topgevel bevindt zich een driepas ingeschreven in de spitsboogvormige nis en centraal een zolderraam.

Tussen de woning en de linkerbuur bevindt zich een verdiepingshoge tuinmuur, waarachter later een uitbreiding opgetrokken is. Aan de noordzijde van het hoofdvolume is een lager volume aangebouwd dat aan twee zijden voorzien is van een trapgevel. De zuidgevel is een blinde muur met op de verdieping drie blinde nissen. De houten kroonlijst wordt doorbroken door twee hoge gemetselde schouwen. De oostgevel bestaat uit zeven traveeën en een veranda. De trapgevel van de voorgevel is doorgetrokken zij het met minder detaillering.

Figuur 622 (links) neogotische vleugel noord, W: Voorgevel in neo-Brugse stijl (AS, 26.09.2023)

Figuur 623 (rechts) neogotische vleugel noord, W: Noordelijke aanbouw en tuinmuur (AS, 26.09.2023)

Figuur 624 (links) neogotische vleugel noord, Z: Blinde zuidgevel (AS, 26.09.2023)

Figuur 625 (rechts) neogotische vleugel noord, O: Achtergevel met later aangebouwde veranda (AS, 17.10.2023)

Neogotische vleugel zuid

De pastorie (0.60) bestaat aan de straatkant uit twee bouwlagen, vijf traveeën onder zadeldaken, bedekt met natuurleien. De eerste travee bestaat uit een trapgevel in neo-Brugse stijl en bevat de voordeur. De buitenste twee traveeën bestaan eveneens uit een trapgevel in neo-Brugse stijl en bevatten twee keer twee ramen en een raam in de topgevel. Tussen de twee trapgevels bevinden zich twee traveeën bekroond met een houten kroonlijst. Op het gelijkvloers is hier één raamopening door middel van een kalkzandstenen invulling onderverdeeld in drie en vier openingen. Op de verdieping zijn er twee ramen die de vorm en de detaillering volgen van de ramen in de vierde en vijfde travee.

Figuur 626 (links) neogotische vleugel zuid: Voorgevel pastorie en vijfde ziekenzaal langs Onderwijsstraat (AS, 26.09.2023)

Figuur 627 (rechts) neogotische vleugel zuid: Voorgevel vierde ziekenzaal langs Oude Vismarkt (AS, 26.09.2023)

In het verlengde van de pastorie ligt in de Onderwijsstraat de vijfde ziekenzaal (0.62), bestaande uit twee bouwlagen en vier traveeën met overkragende kroonlijst onder zadeldak. Ter hoogte van de Oude Vismarkt knikt het gebouw. Hierachter ligt de vierde ziekenzaal, eveneens bestaande uit twee bouwlagen en vier traveeën met overkragende kroonlijst onder zadeldak. De detaillering van beide geveldelen is hetzelfde, maar gespiegeld: drie kruisramen op het gelijkvloers in spitsboognis met ingeschreven driepas, één raam verdeeld in zes delen ter hoogte van de knik en vier kruisramen op de verdieping in een rondboognis.

De noordgevel van de pastorie is een op één raam na blinde trapgevel, waarin dichtgemetselde openingen zichtbaar zijn. Aan de oostgevel is langs de Oude Vismarkt de derde ziekenzaal aangebouwd. Hierboven is een blinde verankerde puntgevel zichtbaar. In de achtergevel van de pastorie is de rechtse trapgevel doorgetrokken. Tegen de eerste twee traveeën is later een volume van één bouwlaag met een plat dak aangebouwd. Het volume van de ziekenzalen heeft een kleinere bouwdiepte. Ter hoogte van de knik tussen de ziekenzalen is een trappenhuis aangebouwd. De achtergevel is wit gekaleid.

Figuur 628 (links) neogotische vleugel zuid: Achtergevel pastorie en overgang naar vijfde ziekenzaal (AS, 17.10.2023)

Figuur 629 (rechts) neogotische vleugel zuid: Achtergevel ziekenzalen (AS, 17.10.2023)

Metselwerk

Baksteen

Baksteenmetselwerk in donkerrode steen volgens volsteens verband.

- Lokaal gebarsten stenen, voornamelijk te wijten aan te hard gebakken stenen.
- Gevoegd met witte voegmortel (volgens onderzoeksrapport uit 2000 kalkmortelvoegen), lokaal vervuild. Lokaal nog gedagstreepte voegen waarneembaar.¹²⁰
- Invulmetselwerk met een oranje- en paarsbruine baksteen.
- Lokaal sporen van gekaleide afwerking:
  - o Op de voorgevel van de vierde en vijfde ziekenzaal: tot op een hoogte van ca. 113 cm boven straatniveau sporen van gekaleide afwerking in lichte okerkleur (NCS S2010-Y20R).¹²¹ Vermoedelijk om indruk te geven dat het gebouw een natuurstenen plint had.
  - o Onderste 30 cm met dekkende zwarte verf overschilderd.

¹²⁰ VANDEGEHUCHTE, C., *Materieel technisch vooronderzoek van het pleister- en schilderwerk in de neogotische gebouwen van het Oud Hospitaal te Aalst*, onuitgegeven studie: Studiebureau Monumentenzorg; 2000, p. 7.

¹²¹ VANDEGEHUCHTE, C., *Materieel technisch vooronderzoek ... neogotische gebouwen*, p. 7.

- Opstijgend en opspattend vocht: verweerd voegwerk en zoutuitbloeiingen.
- Lokaal doorlopende barsten in het metselwerk.
- Vochtschade en zoutuitbloeiingen ter hoogte van de regenwaterafvoeren.
- Trapgevels:
  - o Het metselwerk van de trappen is sterk vervuild en lokaal ontbreekt voegwerk (vorstschade).
  - o Zoutuitbloeiingen onder de aansluiting van de trapgevel met het hellend dak.
  - o Lokaal leidt dit tot biodeterioratie (algen en korstmossen).
- Schouwen:
  - o Vocht- en vorstschade door het ontbreken van een (volledig gesloten) deksteen:
    - Ontbrekende voegen.
    - Gebarsten en afgeschilferde stenen.
    - Zoutuitbloeiingen.
  - o Noordgevel pastorie: **de schouw is aan het barsten en vraagt dringend herstel.**
- Achtergevel ziekenzalen:
  - o Het metselwerk is wit gekaleid en vertoont weinig gebreken.
  - o Onderaan is het metselwerk voorzien van een gecementeerde plint. Deze plint loopt voor een stuk door over de achtergevel van de pastorie. Onderaan brokkelt deze plint af door opspattend vocht. De plint is hierdoor ook vervuild en vertoont sporen van biodeterioratie.
- Bijgebouw pastorie:
  - o Het metselwerk is wit gekaleid. De afwerkingslaag is lokaal weggespoeld door vochtinfiltratie (zie hieronder).
  - o Boven de gecementeerde plint is de afwerkingslaag weggespoeld door opstijgend vocht.
  - o Het metselwerk is gebarsten ter hoogte van de dakrand.
  - o Ter hoogte van de dakrand zijn de voegen lokaal uitgespoeld en is er biodeterioratie aanwezig (mossen en algen).
- Tuinmuur
  - o Metselwerk in donkerrode steen met gedagstreepte kalkvoegen.
  - o Lokaal is het metselwerk uitgespoeld en vertoont het zoutuitbloeiingen. In het bijzonder ter hoogte van de aansluiting van de wand met het plat dak en ter hoogte van de regenwaterafvoer.
  - o Onderaan vertoont het metselwerk vochtschade tot circa 1 meter hoogte door opstijgend en opspattend vocht.
  - o Lokaal is graffiti aangebracht.

Gevelankers

- Smeedijzeren muurankers, zwart geschilderd. Lokaal ontbreekt het voegwerk en is er plantengroei aanwezig.
- Lokaal sporen van corrosie.

Figuur 630 (links) neogotische vleugel zuid, pastorie, O: Gedagstreepte voegen (AS, 17.10.2023)

Figuur 631 (links) neogotische vleugel noord, W: Schade door opstijgend vocht, vervuild metselwerk en gebarsten dorpel (AS, 17.10.2023)

Figuur 632 (rechts) neogotische vleugel zuid, pastorie, W: Schade door opstijgend vocht en zoutuitbloeiingen rond regenwaterafvoer (AS, 17.10.2023)

Figuur 633 (links) neogotische vleugel zuid, W: Schade door opstijgend vocht ter hoogte van overgang tussen pastorie en vijfde ziekenzaal en gekaleide plint van de ziekenzalen (AS, 17.10.2023)

Figuur 634 (midden) neogotische vleugel noord, Z: Invulmetselwerk in oranjerode steen (AS, 17.10.2023)

Figuur 635 (rechts) neogotische vleugel zuid, pastorie, N: Invulmetselwerk in paarsbruine steen (AS, 17.10.2023)

Figuur 636 (links) neogotische vleugel noord, O: Zoutuitbloeiingen t.h.v. regenpijp (AS, 17.10.2023)

Figuur 637 (rechts) neogotische vleugel noord, O: Vervuild metselwerk en zoutuitbloeiingen t.h.v. trappen. Barsten in bakstenen (AS, 17.10.2023)

Figuur 638 (links) neogotische vleugel noord, O: Vochtschade trapgevels (AS, 17.10.2023)

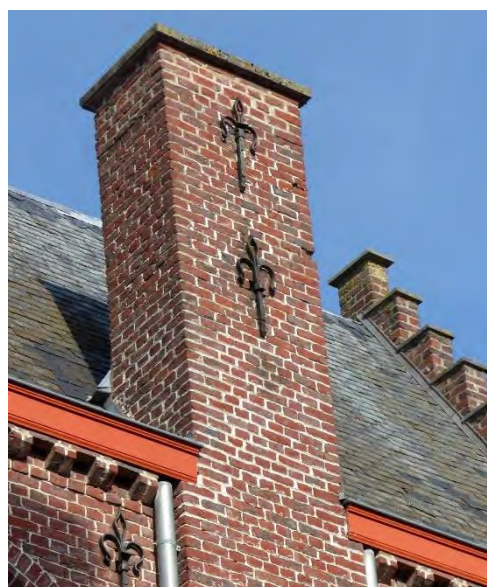
Figuur 639 (rechts) neogotische vleugel noord, N: Vochtschade trapgevels (AS, 17.10.2023)

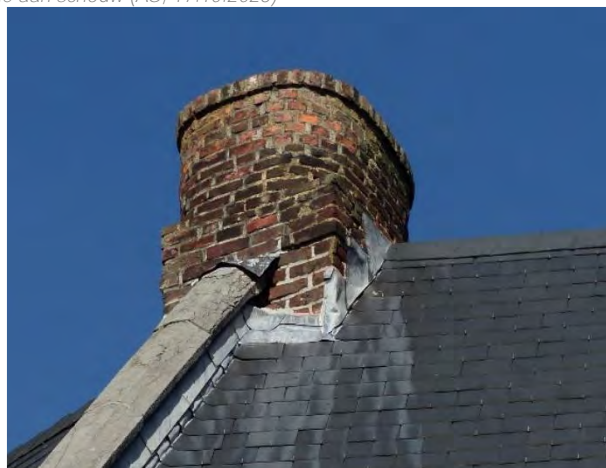
Figuur 640 (links) en Figuur 641 (rechts) neogotische vleugel noord, W: Vochtschade trapgevels (AS, 17.10.2023)

Figuur 642 (links) en Figuur 643 (rechts) neogotische vleugel zuid, pastorie: Vochtschade trapgevels (AS, 17.10.2023)

Figuur 644 (links) neogotische vleugel noord, Z: Veel bakstenen zijn gebarsten doordat ze te hard gebakken zijn (AS, 17.10.2023)
Figuur 645 (rechts) neogotische vleugel noord, Z: Vocht- en vorstschade aan schouw (AS, 17.10.2023)

Figuur 646 (links) neogotisch vleugel zuid, pastorie, N: Grote barst in schouw door vochtschade (AS, 17.10.2023)
Figuur 647 (rechts) neogotische vleugel zuid, ziekenzalen: Vochtschade aan schouw door ontbreken deksteen (17.10.2023)

Figuur 648 (links) en Figuur 649 (rechts) neogotische vleugel zuid, pastorie, O: Vochtschade aanbouw (AS, 17.10.2023)

Figuur 650 (links) neogotische vleugel zuid, ziekenzalen, N: Gecementeerde plint vertoont sporen van vocht (AS, 17.10.2023)

Figuur 651 (rechts) neogotische vleugel noord, tuinmuur, W: Zoutuitbloeiingen ter hoogte van dakrand en regenpijp. Er is bijkomende graffiti aangebracht sinds plaatsbezoek op 26.09.2023 (AS, 17.10.2023)

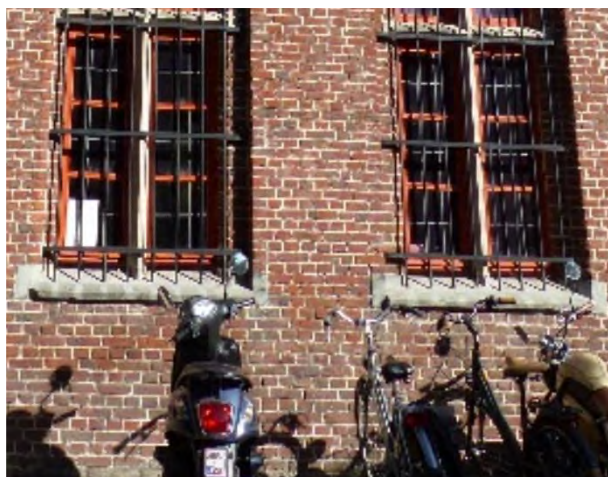
Natuursteen

Dorpels in blauwe hardsteen

- De dorpels zijn over het algemeen verweerd. Een aantal dorpels is gebarsten: zowel barsten parallel met het groefleger, als barsten dwars over de dorpel komen voor. Lokaal ontbreken stukken.
- Lokaal sporen van biodeterioratie (mosvorming) in de barsten van de dorpels.
- Een aantal dorpels werd vernieuwd. De meesten hiervan verkeren in goede staat. Lokaal is een hoek afgebroken.

Dekstenen in blauwe hardsteen

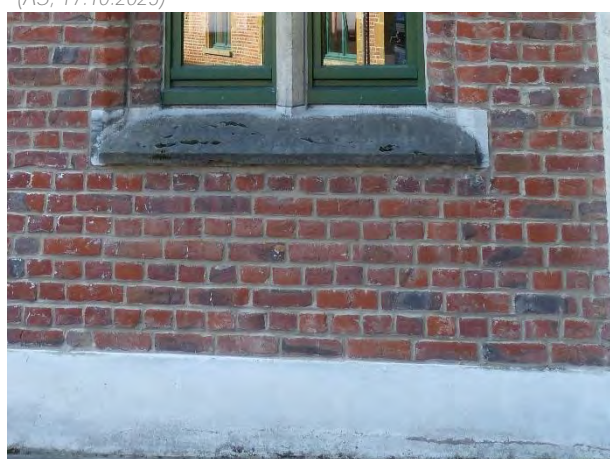
- Trapgevels
  - o De meeste dekstenen zijn vernieuwd.
  - o Over het algemeen kragen de dekstenen onvoldoende uit, waardoor de drup bijkomende vochtbelasting veroorzaakt aan het metselwerk van de trapgevels.
  - o Enkele dekstenen zijn gebarsten.
  - o Lokaal ontbrekend voegwerk.
  - o Aanwezigheid van biodeterioratie (korstmossen en algen).
  - o Zie Figuur 637 en verder voor schadebeeld.
- Penant Brugse travee apothekerswoning (neogotische vleugel noord)
  - o De dekstenen zijn fel verweerd en lokaal gebarsten.
  - o Aan de zijkant kragen ze onvoldoende uit, waardoor vochtschade optreedt aan het onderliggend metselwerk.
- Puntgevel ziekenzalen (neogotische vleugel zuid, noord- en oostgevel) en overgang tussen ziekenzalen
  - o De oudste dekstenen zijn verweerd. Vooral ter hoogte van de top komen veel barsten en afschilfering voor. Dit geeft een risico op waterinfiltratie en verdere vorstschade.
  - o Aanwezigheid van biodeterioratie (korstmossen en algen).
  - o Lokaal ontbrekend voegwerk.
  - o Deels vernieuwd.

Figuur 652 (links) neogotische vleugel noord, W: Vernieuwde dorpels, waarvan één hoek is afgebroken (AS, 17.10.2023)

Figuur 653 (rechts) neogotische vleugel zuid, pastorie, W: Schadepatroon treden: afgebroken stukken, barsten, ontbrekende voegen, ... (AS, 17.10.2023)

Figuur 654 (links) neogotische vleugel zuid, pastorie, O: Lacunes in natuursteen dorpel (AS, 17.10.2023)

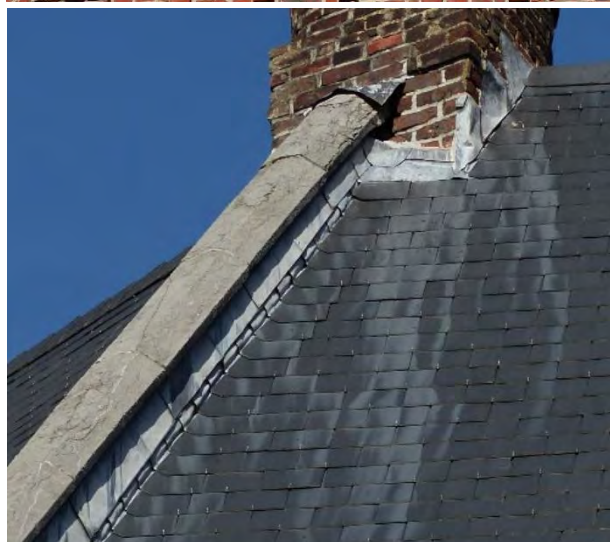
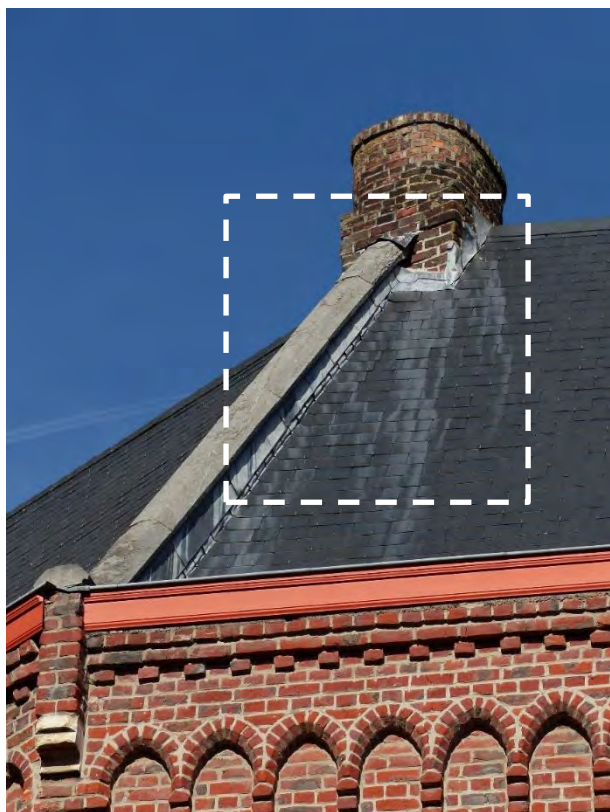
Figuur 655 (rechts) neogotische vleugel zuid, 5de ziekenzaal, W: Barsten parallel met groefleger in vernieuwde dorpel (AS, 17.10.2023)

Figuur 656 (links) neogotische vleugel zuid, trappenhuis, N: Verweerde raamdorpels (AS, 17.10.2023)

Figuur 657 (rechts) neogotische vleugel noord, W: Verweerde dekstenen penant tussen vierde en vijfde travee (AS, 17.10.2023)

Figuur 658 (links) neogotische vleugel zuid, knik tussen ziekenzalen, Z: Verwering dekstenen (AS, 17.10.2023)

Figuur 659 (rechts) neogotische vleugel zuid, 4de ziekenzaal, O: Verwering dekstenen (AS, 17.10.2023)

Pleisterwerk

Klein deel van de tuinmuur afgewerkt met pleisterwerk met bossagevoegen en grijs geschilderd.

- Lokaal bladdert de verf af.
- Fijne barst ter hoogte van verwijderde graffiti.
- De toplaag van het pleisterwerk ter hoogte van de hoeken van het penant is lokaal afgesleten. De verf is hierover aangebracht, waardoor voorlopig geen waterinfiltratie optreedt.
- Voegen vervuild.

Figuur 660 (rechts) neogotische vleugel noord, tuinmuur, W: Gepleisterde afwerking (AS, 17.10.2023)

Dak

Dakbedekking

Natuurleien

De daken van de neogotische vleugels bestaan overwegend uit zadel- en lessenaarsdaken met grote helling.

Neogotische vleugel noord

Dakbedekking in natuurleien

- De daken zijn bedekt met genagelde natuurleien, maar grote zones zijn al hersteld met haken.
- Er komen gebarsten, uitgeschoven en ontbrekende leien voor. Soms over een relatief grote oppervlakte.
- Lokaal is er een grote opening tussen de leien, waardoor er onvoldoende dekking is.
- Er komen onzuiverheden voor.
- Biodeterioratie (mossen en korstmossen).

Aansluitingen

- De kwaliteit van de uitvoering van de aansluitingen is soms zeer bedenkelijk, in het bijzonder bij de overgang tussen verschillende onderdelen.
- Nok:
  - o Loden slabben bevestigd met beugels. Het lood is op verschillende plaatsen vervormd en een aantal beugels zijn vervormd of zitten los.
  - o De afwerking van de nok van het hoofdvolume werd vermoedelijk recenter vernieuwd dan die van de noordelijke aanbouw: de leien onder de nok van het hoofdvolume zijn rechthoekig, terwijl de twee rijen leien onder de nok van de aanbouw afgeschuinde hoeken hebben.
- Hoekkeperafwerking:
  - o Met name de noordbomen van de dakkapellen in de oost- en in de zuidgevel en de noordbomen van het wolfsdak achter de schermgevel.
  - o Ingevlochten loden loketten.
  - o Punt afgewerkt met een loden muts.
- Kilgoten: uitgewerkt in zink.
- Opgaand metselwerk
  - o Ingevlochten loden loketten afgedekt met een voorgevormd profiel. De bovenzijde van het profiel is gedicht met een kitvoeg of een aanstrijkmortel en is mogelijks niet meer waterdicht. (Zie schade aan metselwerk.)
  - o Ingevlochten loden loketten afgedekt met een loden slab. De krammen waarmee de slab aan het metselwerk is bevestigd zijn gecorrodeerd.

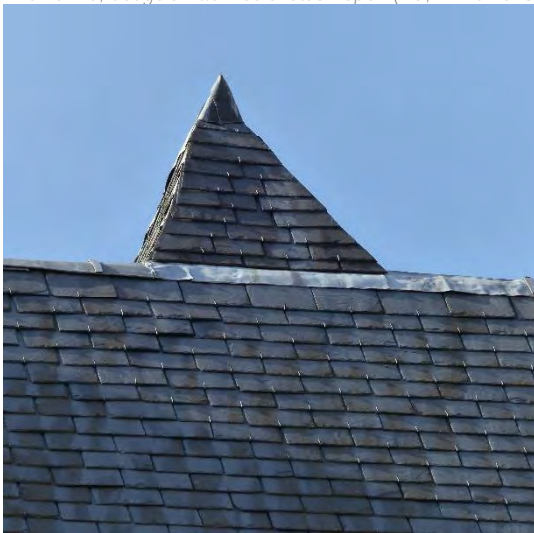

Figuur 661 (links) neogotische vleugel noord, N: Uitgeschoven leien (AS, 17.10.2023)

Figuur 662 (rechts) neogotische vleugel noord, Z: Uitgeschoven leien (AS, 17.10.2023)

Figuur 663 (links) en Figuur 664 (rechts) neogotische vleugel noord, O: Grote zones hersteld met gehaakte leien. Loden slabben nok vervormd, beugels zitten los of staan open (AS, 17.10.2023)

Figuur 665 (links) neogotische vleugel noord, O: Nok- en hoekkeperafwerking (AS, 17.10.2023)

Figuur 666 (rechts) neogotische vleugel noord, aanbouw, O: Nok- en kilgootafwerking. Onzorgvuldige aansluiting van het opgaand metselwerk, in het bijzonder rond de schouw (AS, 17.10.2023)

Figuur 667 (links) neogotische vleugel noord, aanbouw, O: Aansluiting met opgaand metselwerk met loden slabben en gecorrodeerde krammen. Lokaal ontbreken leien (AS, 17.10.2023)

Figuur 668 (rechts) neogotische vleugel noord, aanbouw, W: Aansluiting met opgaand metselwerk met loden slabben en gecorrodeerde krammen (AS, 17.10.2023)

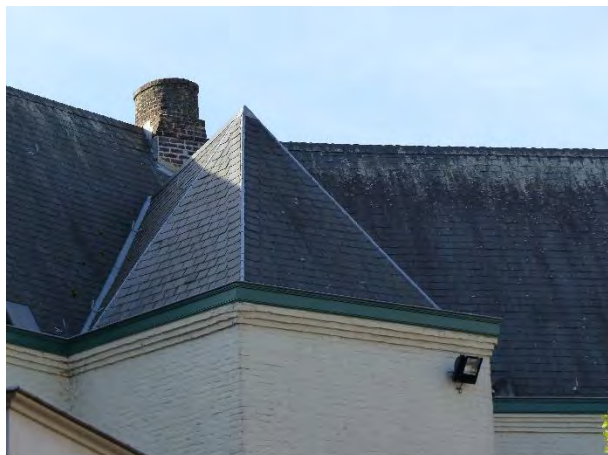
Neogotische vleugel zuid

Dakbedekking in natuurleien

- De daken zijn bedekt met gehaakte natuurleien.
- De dakbedekking werd recent vernieuwd, waardoor er momenteel geen schadebeeld is.
- Ter hoogte van de loden aansluitingen, zoals bijvoorbeeld rond de schouw tussen de vierde en de vijfde ziekenzaal, zijn de leien sterk vervuild door het uitspoelen van het loodoxide ten gevolge van het niet aanbrengen van een patineerolie op het lood. (Zie Figuur 658)
- Biodeterioratie (mossen en korstmossen).

Aansluitingen

- Nok:
  - Ingevlochten loden loketten, waarop langs weerszijden in overlap natuurleien genageld zijn.
  - Lokaal is een lei verschoven.
- Hoekkeperafwerking:
  - Met name de noorbomen van het trappenhuis aan de achterzijde van de ziekenzalen.
  - Ingevlochten loden loketten over een panlat.
- Kilgoten: uitgewerkt in zink.
- Opgaand metselwerk
  - Topgevels
    - Ingevlochten loden loketten afgedekt met een loden slab.
    - Op sommige plaatsen zijn de slabben vrij lang en riskeren ze op te waaien bij een rukwind.
  - Schouwen
    - Ingeslepen loden traploketten.
    - Op sommige plaatsen slordig uitgevoerd, waardoor ze riskeren op te waaien of losgerukt te worden bij een rukwind.

Figuur 669 (links) neogotische vleugel zuid, ziekenzalen en trappenhuis, N: Dakbedekking vervuild door uitlopen loodoxide (AS, 17.10.2023)

Figuur 670 (rechts) neogotische vleugel zuid, O: Zadeldak van de vijfde ziekenzaal en dak van de pastorie (AS, 17.10.2023)

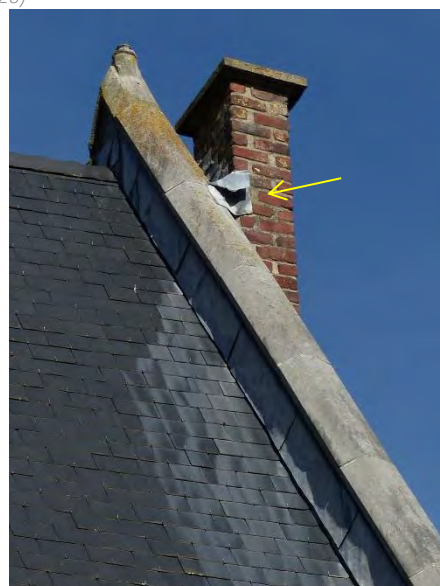
Figuur 671 (links) neogotische vleugel zuid, O: Uitgeschoven noklei (AS, 17.10.2023)

Figuur 672 (rechts) neogotische vleugel zuid, W: Nokafwerking dakkapellen (AS, 17.10.2023)

Figuur 673 (links) neogotische vleugel zuid, vierde ziekenzaal en trappenhuis, N: Aansluiting kilgoten en hoekkepers (AS, 17.10.2023)

Figuur 674 (rechts) neogotische vleugel zuid, vierde ziekenzaal, Z: Loden slabben t.h.v. opgaand metselwerk zijn vrij lang. Loden traploketten ter hoogte van schouw slordig uitgewerkt (AS, 17.10.2023)

Bitumen

De platte daken werden niet geïnspecteerd, maar afgaand op het schadepatroon op de gevels kan aangenomen dat minstens de aansluiting met het opgaand metselwerk ter hoogte van de dakranden niet meer waterdicht is.

(Zie foto's onder beschrijving metselwerk.) Dit dient dringend verholpen te worden om verdere schade te vermijden.

Aansluitingen

- Oostelijke dakrand van de aanbouw bij de pastorie (neogotische vleugel zuid) afgewerkt met geglazuurde keramische dekstenen.

Regenwaterafvoer

Bakgoten

Alle hellende daken zijn ter hoogte van de gevels voorzien van een bakgoot.

- Geschilderde, geprofileerde houten bakgoten met zinken gootbekleding. Vermoedelijk recent vernieuwd. Het schilderwerk verkeert in goede staat. Lokaal zijn barsten zichtbaar in de beplanking.
- De bakgoten zijn rood geschilderd. Oorspronkelijk was het schrijnwerk volgens strategisch onderzoek uit 2000: olieverf, roodbruin NCS S3060-Y70R.¹²²
- Enkel de bakgoot aan de achtergevel van de vierde en vijfde ziekenzaal is donkergroen geschilderd. Oorspronkelijk was het schrijnwerk in de achtergevel van dit gebouwdeel volgens het strategisch onderzoek uit 2000:
  - o Buitendeur: matte olieverf, donkergroen NCS S7020-G10Y.¹²³
  - o Raam: olieverf, donkergroen NCS S6020-G.

Regenpijpen

Zinken regenpijpen met stampijp.

- Een aantal regenpijpen zijn voorzien van een vergaarbak.
- De gietijzeren stampijpen zijn zwart geschilderd. De zwarte afwerkingslaag bladdert af en op een aantal plaatsen zijn de stampijpen gecorrodeerd.
- De regenpijpen in de voorgevel zijn geblutst.
- Door onzorgvuldige aansluitingen zijn op het metselwerk zoutuitbloeiingen zichtbaar. (Zie ook Figuur 636)
- De doorgang van de regenpijpen door het metselwerk is op sommige plaatsen slordig uitgevoerd.

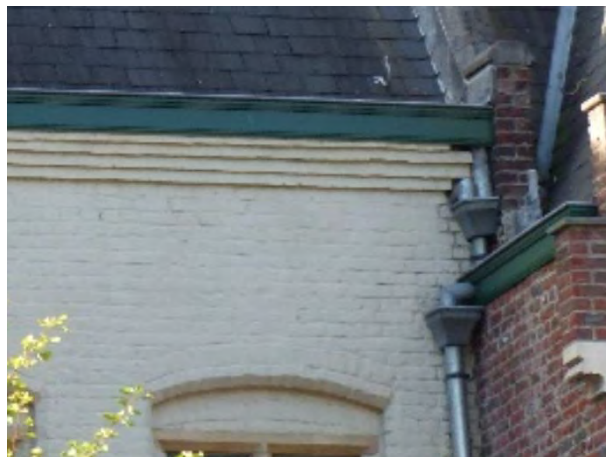
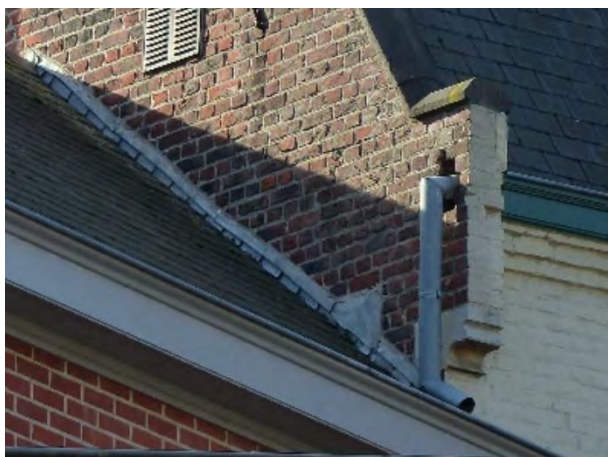
Figuur 675 (links) neogotische vleugel noord, Z: Zinken regenpijpen (AS, 17.10.2023)

Figuur 676 (rechts) neogotische vleugel zuid, W: Gietijzeren stampijp en geblutste regenpijp (AS, 17.10.2023)

¹²² VANDEGEHUCHTE, C., *Materieel technisch vooronderzoek ... neogotische gebouwen*, p. 11.

¹²³ VANDEGEHUCHTE, C., *Materieel technisch vooronderzoek ... neogotische gebouwen*, p. 14.

Figuur 677 (links) en Figuur 678 (rechts) neogotische vleugel zuid, ziekenzalen, N: Onzorgvuldige doorgang door metselwerk (AS, 17.10.2023)

Dakelementen

Toegangsluik

In de achtergevel van de neogotische vleugel zuid zijn recent enkele toegangsluiken aangebracht.

Toegankelijkheid

Ladderhaken

- Er zijn ladderhaken aanwezig, maar onvoldoende om een goed onderhoud van het dak toe te laten.
- In de voorgevel van de neogotische vleugel noord is ook één oog aanwezig. Het oog is gecorrodeerd.

Figuur 679 neogotische vleugel noord, W: Gecorrodeerd oog (AS, 17.10.2023)

Gevelsluiting

Deuren

Neogotische vleugel noord

Voordeur

- Opgeklampte houten deur met smeedijzeren sluitwerk en elementen (brievenbus, trekker).
- De deur is gebeitst of vernist. De onderzijde van de afwerking is afgesleten door opspattend vocht, waardoor het hout van de deur onderaan verweerd is.

Deur in tuinmuur

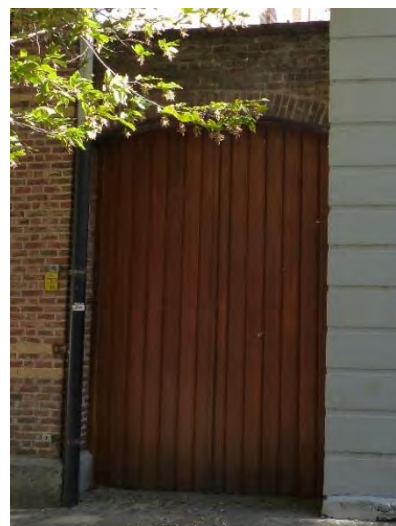
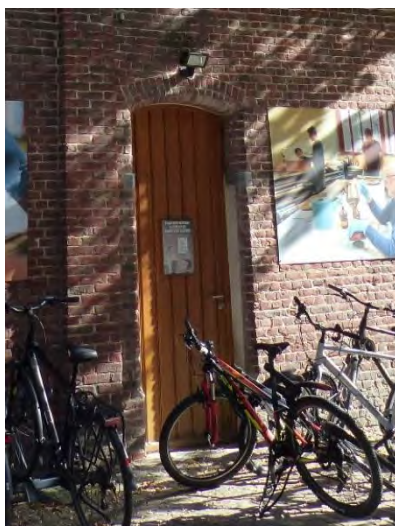
- Opgeklampte rondbogige houten deur met inox sluitwerk.
- De deur is gebeitst of vernist. De onderzijde van de afwerking is afgesleten door opspattend vocht, waardoor het hout van de deur onderaan verweerd is.

Dubbele poort

- Opgeklampte houten deur met (deels) inox hang- en sluitwerk.
- De deur is gebeitst of vernist. De onderzijde van de afwerking is afgesleten door opspattend vocht, waardoor het hout van de deur onderaan verweerd is.
- Het linteel boven de poort is gebarsten en verweerd en heeft hierdoor een verminderde draagkracht. **Op korte termijn op te lossen.**

Achterdeur

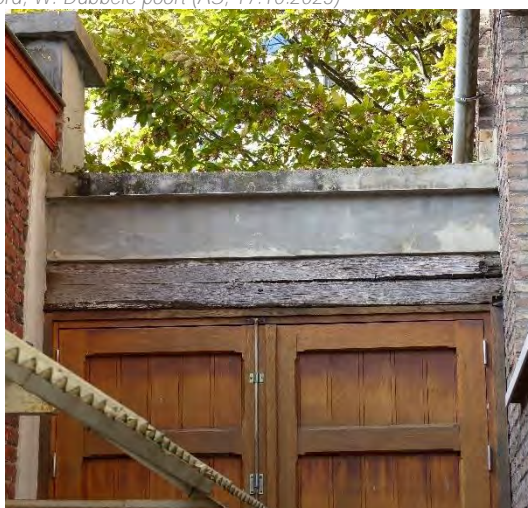
- Houten spitsboogvormige deur met vier panelen in structuurglas. Sluitwerk in inox.
- De deur is roodbruin geschilderd (NCS S3060-Y70R). De onderzijde van de afwerking is afgesleten door opspattend vocht, waardoor het hout van de deur onderaan verweerd is. Enkele planken zijn gebarsten.

Figuur 680 (links) neogotische vleugel noord, W: Voordeur (AS, 17.10.2023)

Figuur 681 (midden) neogotische vleugel noord, W: Zijdeur (AS, 17.10.2023)

Figuur 682 (rechts) neogotische vleugel noord, W: Dubbele poort (AS, 17.10.2023)

Figuur 683 (links) neogotische vleugel noord, W: Dubbele poort (AS, 17.10.2023)

Figuur 684 (midden) neogotische vleugel noord, W: Linteel boven dubbele poort gebarsten en verweerd (AS, 17.10.2023)

Figuur 685 (rechts) neogotische vleugel noord, O: Achterdeur (AS, 17.10.2023)

Neogotische vleugel zuid

Voordeur

- Houten paneeldeur met vier glaspanelen met vernieuwd slot.
- De deur is bruin gebeitst. De onderzijde van de afwerking is afgesleten door opspattend vocht, waardoor het hout van het deurgeheel onderaan verweerd is.

Schrijnwerkgeheel

- Beglaasd houten schrijnwerkgeheel bestaande uit een vast paneel en een deur.
- Hang- en sluitwerk in inox.
- De verf bladdert af en is vooral onderaan de deur afgesleten door opspattend vocht. Het hout onderaan is hierdoor verweerd.

Toegangsdeur ziekenzalen

- Opgeklampte houten deur met inox hang- en sluitwerk.

- De deur is donkergroen geschilderd. Oorspronkelijk was het schrijnwerk in de achtergevel van dit gebouwdeel volgens het strategisch onderzoek uit 2000: matte olieverf, donkergroen NCS S7020-G10Y.¹²⁴ Het schilderwerk verkeert in goede staat, maar het onderliggende hout is licht verweerd.

Figuur 686 (links) neogotische vleugel zuid, pastorie, W: Voordeur (AS, 17.10.2023)

Figuur 687 (midden) neogotische vleugel zuid, pastorie, Z: Schrijnwerkgeheel (AS, 17.10.2023)

Figuur 688 (rechts) neogotische vleugel zuid, ziekenzalen trappenhuis, W: Toegangsdeur ziekenzalen (AS, 17.10.2023)

Ramen

Neogotische vleugel noord

Alle ramen zijn uitgevoerd in hout en voorzien van klaar enkel glas of van glas-in-loodpanelen.

- Er komen verschillende types ramen voor: vaste ramen, ramen met een enkele vleugel, ramen met een dubbele vleugel en een bovenlicht en kruisramen.
- Een aantal vleugels zijn verzakt, waardoor ze niet meer wind- en waterdicht zijn.
- De ramen zijn in het roodbruin geschilderd.
  - o Oorspronkelijk was het schrijnwerk volgens strategisch onderzoek uit 2000: olieverf, roodbruin NCS S3060-Y70R.
  - o Met uitzondering van een aantal onderdorpels verkeert het schilderwerk in een goede staat. Onder de recentste verflaag is vertering van het hout en afgebladderde verf zichtbaar.

Veranda

- Houten veranda bestaande uit twee keer vier glaspanelen, gescheiden door verticale stijlen en bekroond met een zware houten dakrand.
- De ramen zijn roodbruin geschilderd. Het schilderwerk verkeert in goede staat.

Figuur 689 (links) neogotische vleugel noord, O: Verschillende types ramen en veranda (AS, 17.10.2023)

Figuur 690 (rechts) neogotische vleugel noord, O: Verweerde onderdorpel (AS, 17.10.2023)

¹²⁴ VANDEGEHUCHTE, C., *Materieel technisch vooronderzoek ... neogotische gebouwen*, p. 14.

Figuur 691 (links) neogotische vleugel noord, O: Verzakte raamvleugels (AS, 17.10.2023)

Figuur 692 (midden) neogotische vleugel noord, W: Verzakte raamvleugels (AS, 17.10.2023)

Figuur 693 (rechts) neogotische vleugel noord, W: Verweerd hout en afgebladderde verf zichtbaar onder de toplaag (AS, 17.10.2023)

Neogotische vleugel zuid

Alle ramen zijn uitgevoerd in hout en voorzien van klaar enkel glas of van glas-in-loodpanelen.

- Er komen verschillende types ramen voor: vaste ramen, ramen met een enkele vleugel, kruisramen en drielichten.
- De ramen van de neogotische vleugel zuid werden vervangen aan het einde van de jaren 1980. Deze ramen verkeren over het algemeen in een betere staat dan de ramen van de neogotische vleugel noord.
- De ramen in de voorgevel zijn in het roodbruin geschilderd.
  - o Oorspronkelijk was het schrijnwerk volgens strategisch onderzoek uit 2000: olieverf, roodbruin NCS S3060-Y70R.
  - o Met uitzondering van een aantal onderdorpels verkeert het schilderwerk in een goede staat.
- De ramen in de achtergevel zijn in het groen geschilderd.
  - o Oorspronkelijk was het schrijnwerk volgens het strategisch onderzoek uit 2000: olieverf, donkergroen NCS S6020-G.
  - o Met uitzondering van een aantal onderdorpels verkeert het schilderwerk in een goede staat.

Figuur 694 (links) en Figuur 695 (rechts) neogotische vleugel zuid, pastorie, W: Drielicht (AS, 17.10.2023)

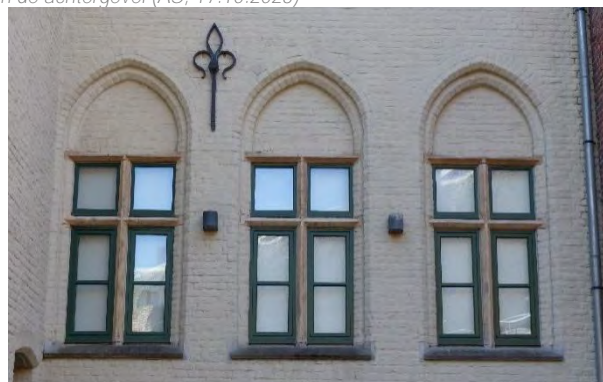
Figuur 696 (links) neogotische vleugel zuid, pastorie, W: Kruisramen in de voorgevel (AS, 17.10.2023)

Figuur 697 (rechts) neogotische vleugel zuid, pastorie, W: Kruisramen in de achtergevel (AS, 17.10.2023)

Figuur 698 (links) neogotische vleugel zuid, vierde ziekenzaal, Z: Drieliicht en kruisramen in de voorgevel (AS, 17.10.2023)

Figuur 699 (rechts) neogotische vleugel zuid, vijfde ziekenzaal, N: Kruisramen in de achtergevel (AS, 17.10.2023)

Diefijzers

Voor de gelijkvloerse ramen van de neogotische vleugel zuid zijn diefijzers geplaatst.

- Ronde staven tussen twee platte latten, die aan de uiteinden ingeklemd zijn in het metselwerk. (Zie onder meer Figuur 689 en Figuur 692)
- De diefijzers zijn zwart gelakt. Lokaal bladdert de verf af.

Omgevingsaanleg

Terras

Terras aan voormalige pastorie

- Terras in breuksteen op gecementeerde sokkel, toegankelijk via vier treden.
- De cementering van de sokkel is sterk vervuild door opspattend vocht en biodeterioratie (algen en mossen).
- Lokaal zijn de voegen tussen de breuksteen verweerd en groeit mos.

Figuur 700 (links) en Figuur 701 (rechts) neogotische vleugel zuid, pastorie, O: Terras in breuksteen op gecementeerde sokkel (AS, 17.10.2023)

Omgevingsaanleg

De site bestaat uit verschillende buitenruimtes die zijn aangelegd: de kloostertuin (0.10), de galerij (0.11) en het binnengebied, bestaande uit een zone tussen het publiek domein en de gebouwen op de site en uit een zone ingesloten tussen de ziekenzalen. De omgevingsaanleg bestaat uit een grote verharde oppervlakte, afgewisseld met groenzones. Grote oppervlaktes zijn ingezaaid met gras. In deze groenzones bevinden zich daarnaast bomen, heesters en massieven. De smallere stroken en de zones onder de bomen zijn voorzien van beplanting.

Figuur 702 Aanduiding van de bomen, heesters en massieven op de site (S.N., Luchtfoto Vlaanderen, kleur, winter, 2013-2015, 2013-2015, www.geopunt.be, geraadpleegd 9.07.2024)

Binnengebied

De toegang tot de site bevindt zich in het verlengde van het Sint-Martensplein. Het perceel wordt afgesloten door een zwartgelakte gelaste poort. Het openbaar domein lijkt hierachter verder door te lopen: de kasseien van de Onderwijsstraat zijn ook gebruikt voor de verharding op het perceel.

Verharding in kasseien

- De kasseien zijn geplaatst met open voegen, waartussen mos groeit. Er zijn twee types kasseien aanwezig: de grootste verharde oppervlakte bestaat uit kasseien met onregelmatige afmetingen met brede open voegen. Lokaal zijn er opvullingen met een cementmortel. Tussen de eerste en derde ziekenzaal zijn dit type kasseien in waaiermotief geplaatst. In de zone achter de zuidelijke neogotische vleugels liggen platines (10 x 10 cm) in een waaierpatroon.

- Aan de toegang tot de derde ziekenzaal ligt een zone kasseien los.

Figuur 703 (links) omgevingsaanleg binnengebied: Toegang tot de site vanaf het openbaar domein (AS, 26.09.2023)

Figuur 704 (rechts) omgevingsaanleg binnengebied: Hekwerk langs de straat (17.10.2023)

Borders

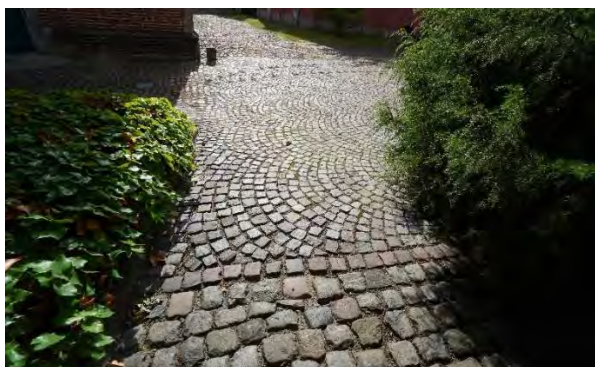
- De verharde oppervlaktes zijn doorbroken met borders.
- De randen van de borders zijn afgezet met boordstenen.
- De borders bevatten hoofdzakelijk lage begroeiing.
- In de centrale border is de beschermde beuk gepland (zie verder).
- Groot border aan de ingang van de kapel
  - o Dit border is afgebakend met een lage muur in natuursteen om het hoogteverschil op te vangen. De voegen tussen de natuursteen zijn verweerd.
  - o Het border bevat een hoogstammige boom (es).

Onverharde zones

- De verharde oppervlaktes zijn afgewisseld met groenzones.
- Deze groenzones bestaan hoofdzakelijk uit gras. Aan de randen zijn bomen, heesters en een haag geplant.
- In het noordwesten van het binnengebied zijn picknicktafels en speeltoestellen opgesteld.

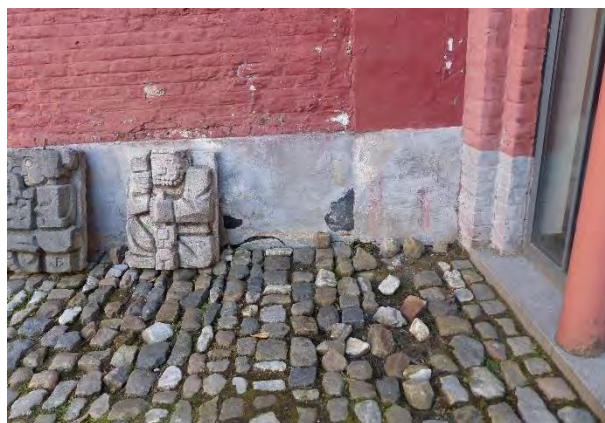
Grafmonumenten

- In het noorden, naast de westelijke pandgang, is een tiental grafzerken en -tekens opgesteld, afkomstig van de stedelijke begraafplaats.
- Hier bevindt zich een grindverharding.

Figuur 705 (links) omgevingsaanleg binnengebied: Kasseien met willekeurige afmetingen, gevolgd door een zone met platines in waaiermotief achter de neogotische vleugel zuid (9.07.2024)

Figuur 706 (rechts) omgevingsaanleg binnengebied: Zone tussen eerste ziekenzaal en beeldengalerij (AS, 17.10.2023)

Figuur 707 (links) omgevingsaanleg binnengebied: Zone voor ingang derde ziekenzaal (AS, 17.10.2023)

Figuur 708 (rechts) omgevingsaanleg binnengebied: Losliggende kasseien voor ingang derde ziekenzaal (AS, 17.10.2023)

Figuur 709 (links) en Figuur 710 (rechts) omgevingsaanleg binnengebied: Zone voor eerste ziekenzaal en kapel (AS, 17.10.2023)

Figuur 711 (links) en Figuur 712 (midden) omgevingsaanleg binnengebied: Groenzone achter neogotische vleugel noord (AS, 17.10.2023)

Figuur 713 (rechts) omgevingsaanleg binnengebied: Zone met grafzerken tussen perceelsgrens en pandgang west (AS, 17.10.2023)

Houtachtigen

In het binnengebied bevinden zich een aantal (historische) bomen. In de plantenvakken aan de toegang zijn ook enkele heesters aangeplant. Voor de recente beplanting werd gekozen voor planten die historisch een geneeskrachtige toepassing kenden.

Nr.	Wetenschappelijke naam	Nederlandse naam	Opmerkingen
01	<i>Carpinus betulus</i>	Haagbeuk	Zie toelichting hieronder
02	Taxaceae	Taxus	Vermoedelijk aangeplant begin 20ste eeuw
03	<i>Fagus sylvatica</i>	Groene beuk	In vormsnoei, jaarlijks geschoren in etages

04	Fraxinus excelsior (pendula)	Es en treures	Zie toelichting hieronder
05	Crataegus monogyna	Eenstijlige meidoorn	Oorspronkelijk een mispel (aangeplant in 2018-2019), maar de mispel is afgestorven en de onderstam is blijven doorgroeien
06	Vitex agnus-castus	Monnikspeper	
07	Juniperus communis	Echte jeneverbes	Vermoedelijk een mannelijke plant, aangezien ze nog niet gebloeid heeft
08	Ginkgo biloba	Meerstammige ginkgo biloba	Aangeplant rond 2015
09	Morus nigra	Zwarte moerbeï	Aangeplant rond 2015
10	Osmanthus heteophyllus	Schijnhulst	

Figuur 714 (links) en Figuur 715 (midden) omgevingsaanleg binnengebied: 02 taxus (AS, 9.07.2024)

Figuur 716 (rechts) omgevingsaanleg binnengebied: 03 groene beuk (AS, 9.07.2024)

Figuur 717 (links) omgevingsaanleg binnengebied: 05 eenstijlige meidoorn (AS, 9.07.2024)

Figuur 718 (midden) omgevingsaanleg binnengebied: 06 monnikspeper (AS, 9.07.2024)

Figuur 719 (rechts) omgevingsaanleg binnengebied: 07 echte jeneverbes (AS, 9.07.2024)

Figuur 720 (links) omgevingsaanleg binnengebied: 08 meerstammige ginkgo biloba (AS, 9.07.2024)

Figuur 721 (midden) omgevingsaanleg binnengebied: 09 zwarte moerbeï (AS, 9.07.2024)

Figuur 722 (rechts) omgevingsaanleg binnengebied: 10 schijnhulst (AS, 9.07.2024)

01 haagbeuk

Figuur 723 (linksboven), Figuur 724 (rechtsboven) en Figuur 725 (onder) omgevingsaanleg binnengebied: 01 beuk. De rode beuk werd vervangen door een nieuwe haagbeuk. De haagbeuk verkeert in een goede conditie (AS, 17.10.2023 en 9.07.2024)

De opgaande beuk bevindt zich op een klein grasperk op de gekasseide binnenplaats van het Onze-Lieve-Vrouwhospitaal te Aalst en draagt bij tot de sfeer van het bouwkundig geheel. De circa 200 jaar oude beuk werd, na eerst gekandelaard te zijn, omstreeks 1990 vervangen door een nieuwe haagbeuk. Er werd gekozen voor haagbeuk omdat deze soort minder gevoelig is voor veranderingen in de grondwaterspiegel. De huidige haagbeuk verkeert in een goede conditie: hij heeft een volle groene kroon. De oorspronkelijke beuk werd tot een kunstwerk verwerkt dat tentoongesteld wordt in het museum gevestigd in het Oud-Hospitaal.¹²⁵ De huidige standplaats bestaat uit een uitgesneden cirkel, die min of meer overeenstemt met de kruin van de boom. De diameter varieert van 8,5 tot 9,4 meter. De onderbegroeiing bestaat uit epidemium (elfenbloem).

De beuk op de binnenplaats van het Oud-Hospitaal te Aalst is beschermd als landschap.¹²⁶

04 (treur)es

Deze boom is destijds geplant als een treures, geënt op een es. De onderstam heeft het evenwel overgenomen, waardoor de boom is uitgegroeid tot een es, met nog een aantal takken van de treures. De (treur) es verkeert in een minder goede conditie: de boom heeft een groot percentage bladverlies. De stam en een groot deel van de takken zijn begroeid met klimop.

De treures werd vermoedelijk aangeplant in het eerste kwart van de 20ste eeuw. Aan het begin van de 20ste eeuw was dit een zeer populaire boom. In het stadspark van Aalst werden er bijvoorbeeld treuressen aangeplant in 1918.¹²⁷

Kloostertuin (0.10)

Rechthoekige buitenruimte, langs vier zijden omgeven door de pandgang

- Grasperk omzoomd met pad in kasseien. De voegen tussen de kasseien zijn breed en er groeien planten en mossen in.
- In het grasperk zijn sinds 2010 plantenvakken uitgespaard, waarin medicinale planten en vergeten groenten staan. De indeling en de plantensoorten zijn niet gebaseerd op historisch bronmateriaal.
- Centraal staat een vijgenboom.

Figuur 726 (links) en Figuur 727 (midden) omgevingsaanleg kloostertuin, 0.10: Aanleg kloostertuin (AS, 17.10.2023)

¹²⁵ Inventaris Onroerend Erfgoed, *Beuk bij Onze-Lieve-Vrouwhospitaal*

¹²⁶ Inventaris Onroerend Erfgoed, *Oud-Hospitaal: beuk*, s.d., <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/8199>, geraadpleegd 11.01.2024.

¹²⁷ BACKAERT, B., *Gesprek met auteur*, 9.07.2024.

Bepanting

Nr.	Wetenschappelijke naam	Nederlandse naam	Opmerkingen
11	Ficus Carica	Vijgenboom	In 2023 is een deel van de boom bezweken door het gewicht van de vruchten. Wordt sindsdien jaarlijks gekandelaberd. Neemt licht en water af van de omliggende plantenvakken.
12	Laurus nobilis	Laurier	In vormsnoei
13	Passiflora	Passiebloem	Zaailingen van een plant die oorspronkelijk elders in de tuin stonden

Figuur 728 (links) omgevingsaanleg kloostertuin, 0.10: 11 vijgenboom (AS, 9.07.2024)

Figuur 729 (midden) omgevingsaanleg kloostertuin, 0.10: 12 laurier (AS, 9.07.2024)

Figuur 730 (rechts) omgevingsaanleg kloostertuin, 0.10: 13 passiebloem (AS, 9.07.2024)

Galerij (0.11)

De buitenruimte van de galerij is volledig verhard

- Met tegels in blauwe hardsteen. Onder de overdekte zone is de vloer bedekt met restanten van gebouwen, puin en vuil.
- Biodeterioratie (plantengroei en mosvorming), vooral langs de bebouwing.

Figuur 731 (links) en Figuur 732 (midden) klooster, 0.10: Aanleg galerij (AS, 17.10.2023)

Gracht langs Burchtstraat

Aan de oostzijde van de site, langs de Burchtstraat bevindt zich een aangelegde gracht als evocatie van de oude Dender. Een aantal planten in de gracht zijn aangeplant, andere hebben spontaan hun weg gevonden naar deze waterpartij.

Figuur 733 (links) Gracht Burchtstraat: leverkruid, slangenwortel en gele lis (AS, 9.07.2024)

Figuur 734 (rechts) Gracht Burchtstraat: gele lis, slangenwortel en waterdrieblad (AS, 9.07.2024)

Figuur 735 (links) Gracht Burchtstraat: leverkruid, wolfspoot, driedelig tandzaad, gele lis, waterdrieblad, waterlelies en lidsteng (AS, 9.07.2024)

Figuur 736 (rechts) Gracht Burchtstraat: wolfspoot, driedelig tandzaad, waterdrieblad en riet (AS, 9.07.2024)

4. ERFGOEDWAARDEN

Monument en stadsgezicht¹²⁸

Beschermingsbesluit

B E S L U I T

Artikel 1. - Wordt beschermd als monument, overeenkomstig de bepalingen van het decreet van 3 maart 1976, om reden van historische waarde :

AALST, Oude Vismarkt, Burchtstraat, Oud-Hospitaal met kapel en klooster, bekend ten kadaster :
Aalst, 1ste afdeling, sectie A, 800s (deel).

Art. 2. - Wordt beschermd als stadsgezichten, overeenkomstig de bepalingen van het decreet van 3 maart 1976, om reden van historische waarde :

AALST, Oude Vismarkt, Burchtstraat, Oud-Hospitaal met kapel en klooster, bekend ten kadaster :
AALST, 1ste afdeling, sectie, A, 800s.

Art. 3. - Met het oog op de bescherming zijn van toepassing :

1. de beschikkingen van het koninklijk besluit van 6 december 1976 tot bepaling van de algemene voorschriften inzake instandhouding en onderhoud van de monumenten en de stads- en dorpsgezichten.

Brussel, 19 juni 1991.

Waardenstelling

Het beschermingsdossier motiveert de bescherming als volgt:

Omwille van het algemeen belang gevormd door de historische waarde als in oorsprong 13de-eeuws hospitaal met uitbreidingen in de 16de en 17de eeuw, verbouwingen en aanpassingen in de 18de en 19de eeuw.

Omwille van het algemeen belang gevormd door de historische waarde van de voormalige kapel als voorbeeld van laatgotische kerkelijke architectuur in baksteen (einde 15de - begin 16de eeuw) met gebruik van zandsteen bij de vensteromlijstingen, korbogportaalje en de kleine nis met sokkel en baldakijn.

Omwille van het algemeen belang gevormd door de artistieke waarde van het inwendige van de kapel met renaissance doksaal en tongewelf met stuccoversiering in régencestijl.

Omwille van het algemeen belang gevormd door de historische waarde van het voormalige klooster als voorbeeld van traditionele bak- en zandsteenarchitectuur, gebouw van het einde der 15de eeuw tot de eerste helft van de 17de eeuw, met duidelijk zichtbare evolutie van het traditionele type met kruiskozijnen en trapgevels (kloostervleugels) naar een uitdrukking van uitgebloeiende gotiek door versoberde vormgeving (bij de met zandsteen omlijste, quasi rondboogvormige vensters van de pandgangen).

Omwille van het algemeen belang gevormd door de artistieke waarde van de interieurs van het klooster met onder meer gotische balkenzoldering (refter) en schouw met Louis XVI-stucversiering (kamer van de priorin).

Omwille van het algemeen belang gevormd door de historische waarde van de "Vrouwenzaal" van het oude hospitaal als voorbeeld van traditionele bak- en zandsteenbouw uit het begin van de 17de eeuw, met

¹²⁸ WALTNIEL, L.G., Grote Markt 3, Kapellestraat 8-10, stadhuis.

aanpassingen in de 18de eeuw, zoals schouderboogvormige Louis XV-deur met arduinen omlijsting in de westgevel.

Omwille van het algemeen belang gevormd door de historische waarde van de "Mannenzaal" van het oude hospitaal als traditionele bak- en zandsteenbouw uit het eerste kwart van de 17de eeuw (zandstenen plint, baksteengevels) met rondboogvensters, deels omlijst met zandsteen, deels met pleisterwerk alsook met laat-18de-eeuwse aanpassingen.¹²⁹

Beuken¹³⁰

Beschermingsbesluit

HEBBEN WIJ BESLOTEN EN BESLUITEN WIJ :

Artikel 1. - Als landschap worden gerangschikt, overeenkomstig de bepalingen van het artikel 6 der wet van 7 augustus 1931, op het behoud van monumenten en landschappen, twee beuken, wassende respectievelijk in de Kattestraat en de Onderwijsstraat te Aalst, bekend ten kadaster : - Aalst, 1ste afdeling, deel van het artikel 14863, sectie A, deel van het perceelnummer 420 K (deel van 5a 18ca), eigendom van de heer Eeman Rodolphe, Artur, Frédéric (° Aalst, 26/4/1938), wonende te Aalst, Kattestraat 9;

- Aalst, 1ste afdeling, deel van het artikel 17, sectie A, deel van het perceelnummer 800 P (deel van 32a), eigendom van de stad Aalst.

Artikel 2. - Voor de behartiging van het nationaal belang wordt de volgende beperking aan de rechten van de eigenaars gesteld : behoudens toelating verleend overeenkomstig de bepalingen van het artikel 6 der wet van 7 augustus 1931, is het verboden de bomen meer dan normaal te snoeien en hun onmiddellijke omgeving met een bitumeuse of betonverharding te bedekken, hetgeen het indringen van het regenwater rond de stam zou verhinderen.

¹²⁹ Inventaris Onroerend Erfgoed, *Onze-Lieve-Vrouwhospitaal*, s.d., <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/8541>, geraadpleegd 20.09.2023.

¹³⁰ DE BACKER-VAN ONCKEN, R., *Beuken*, 7 mei 1975.

5. BEHEERSVISIE EN DOELSTELLINGEN

Visie

De site is op vandaag in gebruik als stedelijk museum 't Gasthuys. Het klooster, de kapel en de oudste ziekenzalen zijn grotendeels ingericht als tentoonstellingsruimtes. In de neogotische vleugels bevinden zich op vandaag de museumadministratie en de erfgoedcel.

Het is de bedoeling van het opdrachtgevend bestuur om de museumfunctie op de site te behouden en deze verder uit te bouwen als bovenlokale collectiebeherende instelling. Hiertoe werden bij de Vlaamse Overheid in 2022 het kwaliteitslabel en in 2023 werkingssubsidies aangevraagd en verkregen. In het kader hiervan zijn voor de termijn 2024-2028 volgende doelstellingen geformuleerd:

1. 't Gasthuys onderhoudt en verbouwt zijn infrastructuur op een duurzame en toegankelijke manier zodat het een professionele museumwerking kan blijven garanderen en een belevingsvolle erfgoedlocatie wordt.
2. 't Gasthuys voert een hedendaags beleid op vlak van collectievorming, -waardering en – zorg.
3. 't Gasthuys ontvangt als open erfgoedhuis bezoekers en faciliteert en ondersteunt erfgoedwerkingen en -spelers in de stad en regio.
4. 't Gasthuys zet hedendaagse erfgoedprojecten (tentoonstellingen en evenementen) op die relevant zijn voor stad en regio voor verschillende doelgroepen.
5. 't Gasthuys voert onderzoek naar het cultureel erfgoed en de geschiedenis van Aalst en regio in functie van de collectie en eigen erfgoedprojecten, levert erfgoedexpertise aan stadsdiensten en anderen en stimuleert onderzoek over de regio door derden.
6. 't Gasthuys sleutelt steeds aan de kwaliteit van de eigen dienstverlening, versterkt zichzelf als organisatie en zet zich ook als dusdanig in de markt.

Op basis van dit beheersplan en aan de hand van een nog op te maken masterplan zal onderzocht worden hoe de site zich kan ontwikkelen tot multifunctionele erfgoedlocatie. Zowel op schaal van de site, door bijvoorbeeld de doorwaadbaarheid van de site te verhogen, als op schaal van de stad. Het is immers de wens van het opdrachtgevend bestuur om het voormalig Onze-Lieve-Vrouwhospitaal in te schakelen in het bestaande erfgoednetwerk, namelijk op de erfgoedas Grote Markt (met belfort en stadhuis) – Sint-Martinuskerk.

Doelstellingen

Doelstelling 1. Duurzaam behoud van waardevolle elementen

Duurzaam behoud van de waardevolle elementen begint met een goed en regelmatig onderhoud. Het volgende hoofdstuk uit het beheersplan staat de gebouwbeheerder hierin bij: het toont welke onderhoudsmaatregelen op korte, middellange en lange termijn gewenst zijn en geeft richtlijnen met betrekking tot de meest geschikte materialen en methodes.

Vanuit dit consolidatieprincipe dient men bij het uitvoeren van beheers- en onderhoudswerken steeds rekening te houden met de potentiële aanwezigheid van archeologische restanten. Ten aanzien van de archeologische erfgoedwaarden dient namelijk in eerste instantie het basisprincipe van 'behoud in situ' nagestreefd te worden. Dit betekent onder meer een zo gering mogelijke verstoring van de ondergrond. Indien uit de voorafgaande studie handelingen met bodemimpact nodig blijken worden deze voor de uitvoering met het Agentschap Onroerend Erfgoed besproken. Handelingen die gepaard gaan met bodemkundige ingrepen kunnen onomkeerbare schade en informatieverlies betekenen voor het monument en dienen daarom kritisch geëvalueerd te worden conform de vigerende regelgeving. Afhankelijk van de grootte van de ingreep kan het aanstellen van een erkend archeoloog vanuit dit oogpunt noodzakelijk zijn. De archeoloog volgt de werken op zodat een ongedocumenteerde vernieling van het archeologisch erfgoed vermeden wordt.

De verantwoordelijkheid voor het archeologisch erfgoed ligt bij de eigenaar en gebruiker. Zij dienen het aanwezige archeologische erfgoed te behouden voor beschadiging. Voor advies i.v.m. ingrepen in de bodem en/of consequenties voor de bodem kan contact genomen worden met het Agentschap Onroerend Erfgoed.

Landschappelijk erfgoed

De doelstelling betreffende de waardevolle elementen, zoals de (historische) bomen omvat de maximale instandhouding en het aangepast beheer ervan. Bij de waardevolle bomen en houtachtigen worden de groeiomstandigheden periodiek geëvalueerd en geoptimaliseerd om de groeikansen te vergroten. Storende of concurrerende elementen worden weggehaald of ingetoomd om de groeikansen van de waardevolle beplanting te bevorderen, maar ook om het historisch karakter van de site te herstellen.

Doelstelling 2. Herstel erfgoedwaarden

Bouwkundig erfgoed Dit houdt in dat de nog aanwezige historisch waardevolle elementen geconserveerd, gerestaureerd of, indien verdwenen of niet meer te redden, gereconstrueerd worden met het oog op het herstellen van de erfgoedwaarden van het pand. Het maximaal behoud van historisch materiaal vormt hierin evenwel een uitgangspunt.

Nieuwe ingrepen ter hoogte van de gebouwdelen waarover geen bronnen beschikbaar zijn krijgen een hedendaagse invulling en dienen te gebeuren met respect voor de erfgoedwaarden.

Landschappelijk erfgoed

Op vandaag zet Stad Aalst reeds in op het ontharden en op het verbeteren van de ecologische waarde van de site. Dit doet ze op vandaag door te kiezen voor beplanting die een link hebben met historische hospitalen en abdij- en kloostertuinen. Bij een latere heraanleg en het verdere beheer van de buitenruimtes wordt dit herstel van de cultuurhistorische eigenheid en het verhogen van de biologische kwaliteit vooropgesteld. Hierbij dient het duurzaam behoud van de waardevolle bomen steeds als uitgangspunt.

Indien dode, instabiele of zieke waardevolle bomen gerooid moeten worden, worden deze indien mogelijk met dezelfde soort aangeplant, inclusief standplaatsverbetering. Indien heraanplant niet mogelijk blijkt wordt dit besproken met het agentschap Onroerend Erfgoed.

Doelstelling 3. Aanpassingen i.f.v. continu gebruik

Op termijn wenst de stad de beleving van de erfgoedwaarden te verhogen en de gebruiksvriendelijkheid en toegankelijkheid van het gebouw te optimaliseren. Toekomstige verbouwingen om de functionaliteit of de veiligheid van het gebouw te garanderen zullen steeds in overleg gebeuren met het Agentschap Onroerend Erfgoed en met respect voor en in harmonie met het monument en de erfgoedwaarden

ZEN-erfgoed

De site bevat verschillende elementen die in aanmerking komen voor erkenning tot ZEN-erfgoed. Hiervoor kan een verhoogde premie worden verkregen na goedkeuring van het beheersplan.

ZEN-erfgoed wordt in het erfgoedbesluit als volgt gedefinieerd:

Beschermde onroerende goederen of onroerende goederen gelegen in een erfgoedlandschap, of een deel ervan dat een opzichzelfstaand geheel vormt, dat niet van dien aard is dat het economisch nut kan hebben, en dat uitdrukkelijk als dusdanig erkend is in de beslissing waarbij het beheersplan werd goedgekeurd.

Landschappelijke elementen

Drie waardevolle bomen komen in aanmerking om erkend te worden als ZEN-erfgoed:

- 01 haagbeuk: de (haag)beuk is beschermd als landschap (K.B. 7.05.1975).

- 02 taxus: de taxus is vermoedelijk aangeplant aan het einde van de 19de of het begin van de 20ste eeuw.
- 04 (treur)es: de (treur)es is vermoedelijk aangeplant in het eerste kwart van de 20ste eeuw. De es (als soort) is sinds een twintigtal jaar bedreigd door de schimmel *chalara fraxinea*, die de bladeren, takken en stammen van de es aantast.

Deze drie bomen beschikken dus over een hoge erfgoedwaarde en komen dus in aanmerking om als ZEN-erfgoed erkend te worden.

Figuur 737 Aanduiding van de bomen die in aanmerking komen om erkend te worden als ZEN-erfgoed (S.N., Luchtfoto Vlaanderen, kleur, winter, 2013-2015, 2013-2015, www.geopunt.be, geraadpleegd 9.07.2024)

Figuur 738 Zaal van de Vaartkapoenen (S.N., Oude Vismarkt – Aalst, jaren 1940, © SAA: ALS004000425.)

6. MAATREGELEN

Zoals aangegeven in voorgaand hoofdstuk wordt ingezet op een maximaal behoud van de aanwezige erfgoedwaarden (onderhoud) en herstel van de historisch waardevolle elementen. Dit steeds volgens de regels van de kunst en door een erkend restaurateur of boomverzorger. Ingrepen die niet als historisch waardevol beschouwd worden, kunnen ongedaan gemaakt worden of binnen het proces van de herbesteding een nieuwe invulling krijgen. Waar voldoende historische informatie beschikbaar is (nog aanwezige elementen, iconografisch materiaal, ...) is een waarheidsgetrouwe reconstructie mogelijk. Indien dit niet het geval is wordt gekozen voor historische materialen in een hedendaagse vormtaal.

Hieronder is een overzicht opgenomen van de noodzakelijke beheermaatregelen. De nummering volgt de nummering van de bestekken van VMSW. Alle werken dienen uitgevoerd te worden door een erkend restaurateur of boomverzorger. De

kolom prioriteit geeft de dringendheid van de maatregel aan en volgt de aanbevelingen en kleurindexering van Monumentenwacht vzw. Terugkerende maatregelen krijgen geen prioriteit, maar dienen geregeld ingepland te worden. Alle termijnen zijn een richttijd. Deze moeten bijgesteld worden in functie van de snelheid van degradatie en/of vervuiling. We raden een regelmatige inspectie door Monumentenwacht vzw of een andere gespecialiseerde organisatie aan om de beheerder hierin bij te staan.

Prioriteitenlegende:

- 1 dringende maatregelen: binnen het jaar
- 2 korte termijn: binnen de 3 jaar
- 3 middellange termijn: binnen de 5 jaar
- 4 lange termijn: binnen de 10 jaar
- 5 geen prioriteit: langer dan 10 jaar

Voorstudies

	Beheersmaatregelen / Aard der werken	Aanbevelingen
09.10.	Materiaaltechnische vooronderzoeken	
09.11.	Mortelanalyse van de historische leg- en voegmortel	<ul style="list-style-type: none"> – In functie van metselwerkherstel. – Inclusief de voegen van het metselwerk in natuursteen. – Voorstel voor herstel, bescherming en onderhoud van het metselwerk.
09.12.	Analyse van de aanwezige zouten	<ul style="list-style-type: none"> – In functie van metselwerkherstel. – Voorstel voor herstel en bescherming van het metselwerk.
09.13.	Gevelreiniging	<ul style="list-style-type: none"> – Aanbrengen van proefvlakken om de meest geschikte gevelreiniging toe te passen. – De gevelreiniging is bedoeld voor het verwijderen van de biodeterioratie en eventuele vochtschade. – De gevelreiniging mag de oppervlakte van de bakstenen of de natuursteen niet aantasten.
09.14.	Natuursteen	<ul style="list-style-type: none"> – Identificatie en pathologie natuurstenen elementen. – Voorstel voor herstel, bescherming en onderhoud van de natuursteen.
09.15.	Houten constructies en gebouwonderdelen	<ul style="list-style-type: none"> – Onderzoek naar draagkracht van de houten structurelementen ter hoogte van (oude) aantastingen.

Prioriteitenlegende: 1 dringend (< 1 jaar) 2 korte termijn (< 3 jaar) 3 middellange term. (< 5 jaar) 4 lange termijn (< 10 jaar) 5 geen prioriteit (≥ 10 jaar)

	Beheersmaatregelen / Aard der werken	Aanbevelingen
		<ul style="list-style-type: none"> – Onderzoek naar aanwezigheid van houtborende insecten, bijvoorbeeld door het aanbrengen van detectiepapier en/of plakvallen. – Inclusief aantasting van de trappen, vakwerkwanden en andere interieurelementen.
09.16.	Beton	– Onderzoek naar de draagkracht van de vloerplaten in gewapend beton.
09.17.	Glas-in-lood	<ul style="list-style-type: none"> – Pathologie van de glas-in-loodpanelen. – Voorstel voor herstel en onderhoud van de glas-in-loodpanelen.
09.18.	Metaal	<ul style="list-style-type: none"> – Pathologie van de torenkruisen. – Voorstel voor herstel en onderhoud van de torenkruisen.
09.19.	Asbestinventaris	– Opmaak asbestinventaris, met inbegrip van minstens pleisterwerk en mastiek.
09.20.	Wandschildering	– Onderzoek naar de consolidatiemogelijkheden van de wandschildering van de kruisdragende Christus in de noordvleugel van het klooster.

Algemeen

	Beheersmaatregelen / Aard der werken	Aanbevelingen
0.	Algemeen	
09.21.	Beperken bodemkundige ingrepen	<ul style="list-style-type: none"> – I.f.v. behoud archeologische erfgoedwaarden. – In overleg met agentschap Onroerend Erfgoed. – Zo nodig (voor)onderzoek door erkend archeoloog.
09.22.	Contacteer het agentschap Onroerend Erfgoed indien u werken uitvoert aan of in een beschermd erfgoed	
09.23.	Contacteer het agentschap Onroerend Erfgoed indien u werken uitvoert aan of in de onmiddellijke omgeving van werelderfgoed.	
09.24.	Houd een logboek bij van onderhouds- en restauratiewerken.	Zie hoofdstuk 7. Opvolging en evaluatie en BIJLAGE 2 Onderhoudslogboek
09.25.	Houd een goed postinterventiedossier bij na de restauratiewerken	– Hierin worden bijvoorbeeld verftypes en kleurtinten genoteerd i.f.v. later onderhoud.

Prioriteitenlegende: 1 dringend (< 1 jaar)   2 korte termijn (< 3 jaar)   3 middellange term. (< 5 jaar) 4 lange termijn (< 10 jaar)   5 geen prioriteit (≥ 10 jaar)

Exterieur

	Beheersmaatregelen / Aard der werken	Prioriteit	Eenmalig	Terugkerend	Vrijstelling van toelating	Aanbevelingen
0.	Algemeen					
03.90.	Verwijderen van het afval in de galerij (0.11) en de broederskelder	1	x		n.v.t.	
03.90.	Verwijderen van het afval boven de gewelven van de kapel	3	x		n.v.t.	
	Periodiek onderhoud					
09.30.	Periodiek nazicht van de integrale buitenschil en draagstructuur	1		min. 1 x/3 jaar	n.v.t.	– Regelmatige inspecties door Monumentenwacht vzw.
22.90.	Verwijderen en onder controle houden biodeterioratie	1		min. 1 x/ jaar	n.v.t.	– Planten, mossen, korstmossen e.d.m.
23.90.	Opvolging van de structurele gebreken in de natuursteen	2		min. 1 x/3 jaar	n.v.t.	– Door Monumentenwacht vzw. – Doorhangende en/of gebarsten lintelen en andere structurele elementen in natuursteen.
25.90.	Opvolging van de aantastingen door houtborende insecten	1		min. 1 x/3 jaar	n.v.t.	– Door Monumentenwacht vzw. – In de kapconstructies en in de houten interieurelementen.
39.10.	Periodiek herstel en onderhoud van de dakbedekking	1		min. 1 x/ jaar en na elke storm	x	– Inclusief nazicht dakbedekking en aansluitingen. – Zie brochures Monumentenwacht vzw: <u>Onderhoud van daken in natuurleien</u> , <u>Bitumineuze dakbedekkingen herstellen</u> en <u>Onderhoud van platte en licht hellende daken</u> .
39.10.	Periodiek herstel en onderhoud van de regenwaterafvoeren	1		min. 2 x/ jaar en na elke storm	x	– Regelmatig reinigen van de goten, daken en rioleringsputjes, zodat een vlotte regenwaterafvoer gewaarborgd wordt. – Zie brochures Monumentenwacht vzw: <u>Dakwaterafvoer reinigen</u> en <u>Onderhoud van hemelwaterafvoer</u> .
40.90. 42.90.	Periodiek onderhoud aan het schrijnwerk en aan de houten gevelelementen	1		min. 1 x/5 jaar	x	– Controle en zo nodig herstel van mastiek, toplaag en hang- en sluitwerk.

Prioriteitenlegende: 1 dringend (< 1 jaar) 2 korte termijn (< 3 jaar) 3 middellange term. (< 5 jaar) 4 lange termijn (< 10 jaar) 5 geen prioriteit (≥ 10 jaar)

	Beheersmaatregelen / Aard der werken	Prioriteit	Eenmalig	Terugkerend	Vrijstelling van toelating	Aanbevelingen
						<ul style="list-style-type: none"> - Inclusief eventueel houtherstel en het vernieuwen van de toplaag en de mastiek. - Inclusief de houten koppen en hijsbalk in de gevels. - Inclusief dakkapellen en windveren. - Smeren en herstel hang- en sluitwerk volgens noodzaak. - Zie brochures Monumentenwacht vzw: <u>Onderhoud aan houten buitenschrijnwerk</u> en <u>Houten buitenschrijnwerk schilderen</u>.
40.90.	Periodiek onderhoud aan de glas-in-loodramen	1		min. 1 x/5 jaar	x	<ul style="list-style-type: none"> - Stofvrij houden van de omgeving. - Controle en zo nodig herstel van mastiek, loodnet, bindroedes en raambuggen. - Zie brochure Monumentenwacht vzw: <u>Onderhoud aan glas-in-loodramen</u>.
82.90.	Onderhoud van de gekaleide afwerking	1		min. 1 x/5 jaar		
90.90.	Onderhoud van de verharding	1		min. 1 x/ jaar	x	<ul style="list-style-type: none"> - Herstel voegwerk en losliggende tegels en kasseien. - Inclusief verwijderen biodeterioratie.
100.	Reinigen van de galerij	1		min. 1x/ jaar		<ul style="list-style-type: none"> - Inclusief de aansluitende ruimte.
1.	Onderbouw					
17.00.	Verbetering van de rioleringsputjes van de binnenkoer	1	x			<ul style="list-style-type: none"> - De waterdichtheid van de putjes. - De aansluiting van de putjes met de regenpijpen.
14.40.	Herstelling van de aansluiting van de vijverfolie met de funderingen	1	x			<ul style="list-style-type: none"> - Langs de Burchtstraat.
14.90.	Sanering van de kelders	1	x			<ul style="list-style-type: none"> - Maatregelen om de waterdichtheid te verbeteren en waterinfiltratie te voorkomen. - Inclusief het toegankelijk maken van de kelders.
2.	Bovenbouw					

Prioriteitenlegende: 1 dringend (< 1 jaar) 2 korte termijn (< 3 jaar) 3 middellange term. (< 5 jaar) 4 lange termijn (< 10 jaar) 5 geen prioriteit (≥ 10 jaar)

	Beheersmaatregelen / Aard der werken	Prioriteit	Eenmalig	Terugkerend	Vrijstelling van toelating	Aanbevelingen
20.61.	Behandeling tegen opstijgend vocht	2	x			– Inclusief het verwijderen van de zoutkristallisatie.
22.20. 23.90.	Dringend metselwerkherstel	1	x			– Barsten gewelf grafkelder onder kapel. – Trapgevel van de westgevel van de noordvleugel van het klooster. – Opnieuw bevestigen van losliggende dekstenen. – Schouw t.h.v. noordgevel neogotische vleugel zuid.
22.20. 23.90.	Lokaal herstellen en/of restauratie van het metselwerk en sterk verweerd of ontbrekend voegwerk	2	x			– M.n. barsten, vocht- en vorstschade, lacunes in het metsel- en voegwerk, ... – Beschermen van de funderingen. – Verwijderen gevelvreemde elementen. – Voor de restauratie van de voegen samenstelling nagaan. – Zie brochures Monumentenwacht vzw: <u>Onderhoud en herstel van voegen in historisch metselwerk en Gevel beschermen tegen doorslaande regen.</u> – Te overwegen om opnieuw een afwerkingslaag (bv. kalei op kalkbasis) aan te brengen om het metselwerk te beschermen. In overleg met restauratie-architect en erfgoedconsulent.
23.60.	Plaatsen van een deksteen op de schoorstenen	2	x			– Om regendoorslag te vermijden. – Zorg voor voldoende overkraging, zodat het regenwater kan afdruipe en niet over het metselwerk loopt.
23.90.	Natuursteenherstel	2	x			– Structureel herstel en restauratie van de natuursteen. – Inclusief herstel van het voegwerk.

Prioriteitenlegende: 1 dringend (< 1 jaar) 2 korte termijn (< 3 jaar) 3 middellange term. (< 5 jaar) 4 lange termijn (< 10 jaar) 5 geen prioriteit (≥ 10 jaar)

	Beheersmaatregelen / Aard der werken	Prioriteit	Eenmalig	Terugkerend	Vrijstelling van toelating	Aanbevelingen
						<ul style="list-style-type: none"> – Inclusief het plaatsen van zinken kralen om het regenwater weg te leiden van het onderliggend metselwerk. – Eventueel door herstel van de historische afwerkingslagen.
23.90.	Herstel van de gecementeerde plint	3	x			
22.90.	Gevelreiniging	3	x			<ul style="list-style-type: none"> – Reinigen van de gevels met een zachte methode om de biodeterioratie en eventuele vochtschade te verwijderen. – Zie brochure Monumentenwacht vzw: <u>Gevels uit steenachtige materialen reinigen</u>.
25.90.	Restauratie van de houten onderdelen in het gevelmetselwerk	1	x			<ul style="list-style-type: none"> – Zo nodig vervangen van de houten onderdelen. – Inclusief het aanbrengen van een dampopen verfsysteem op de houten onderdelen, zoals de hijsbalk, de lintelen en de koppen van houten balken in de gevels.
82.90.	Restauratie van gekaleide afwerkingslaag	3	x			<ul style="list-style-type: none"> – Kalei op kalkbasis. – Strategisch onderzoek op de historische afwerkingslagen werd uitgevoerd in 2000 door Caroline Vandegehuchte.
82.90.	Verwijderen van graffiti	4	x			
3.	Daken					
30.90.	Herstellen van de dakstructuur	3	x			<ul style="list-style-type: none"> – Inclusief nazicht en herstel van alle verbindingen. – Inclusief eventuele maatregelen tegen biologische houtaantastingen. – Zie brochure Monumentenwacht vzw: <u>Biologische aantasting van hout</u>.
32.50.	Verbeteren van de toegankelijkheid van de daken	2	x			<ul style="list-style-type: none"> – In functie van onderhoud en herstel.

Prioriteitenlegende: 1 dringend (< 1 jaar) 2 korte termijn (< 3 jaar) 3 middellange term. (< 5 jaar) 4 lange termijn (< 10 jaar) 5 geen prioriteit (≥ 10 jaar)

	Beheersmaatregelen / Aard der werken	Prioriteit	Eenmalig	Terugkerend	Vrijstelling van toelating	Aanbevelingen
						<ul style="list-style-type: none"> - Laat Monumentenwacht een toegankelijkheidsplan opstellen: positionering ladder- en klimhaken, toegangsluiken, loopbruggen, ... - Inclusief het vlot toegankelijk maken van de zolderruimte van de kapel en van de pandgang. - Meer info brochure Monumentenwacht vzw: <u>Veiligheid en toegankelijkheid van zolder, kapruimtes, daken en goten.</u>
35.00.	Vernieuwen van de dakbekleding van het platte dak boven pandgang zuid	1	x			<ul style="list-style-type: none"> - Inclusief dakdoorgangen en tapbuizen.
37.10.	Herstellen of vernieuwen van de aansluitingen	1	x			<ul style="list-style-type: none"> - Topgevelafwerkingen. - Verbeter de aansluitingen van de daken met het schrijnwerk van de dakkapellen. - De aansluitingen met het opgaand metselwerk en dakranden, zowel van de hellende als van de platte daken. - Inclusief vernieuwen of herstellen houten onderdelen.
37.10.	Aanbrengen van patineerolie op de loden aansluitingen	2	x			<ul style="list-style-type: none"> - Loden aansluitingen van de neogotische vleugel zuid.
37.90. 38.90.	Restauratie van de houten dakelementen	2	x			<ul style="list-style-type: none"> - Windveren, boordplanken, dakkapellen e.d.m.
38.00.	Vernieuwen van de afvoeren van het platte dak boven pandgang zuid	1	x			
38.00.	Vernieuwen van de regenwaterafvoeren	2	x			<ul style="list-style-type: none"> - Bekleding van de bakgoten, hanggoten en afvoeren. - Een deel van de regenwaterafvoeren werd recent vernieuwd en hoeft dus niet vervangen te worden. - Houd rekening met galvanische koppels.

Prioriteitenlegende: 1 dringend (< 1 jaar) 2 korte termijn (< 3 jaar) 3 middellange term. (< 5 jaar) 4 lange termijn (< 10 jaar) 5 geen prioriteit (≥ 10 jaar)

	Beheersmaatregelen / Aard der werken	Prioriteit	Eenmalig	Terugkerend	Vrijstelling van toelating	Aanbevelingen
						<ul style="list-style-type: none"> – Houd voor het bepalen van de secties van de regenwaterafvoeren rekening met nieuwe inzichten i.k.v. de klimaatverandering. – Het periodiek uitvoeren van onderhoud blijft van toepassing ook na het vernieuwen van de regenwaterafvoeren. – Zie brochure Monumentenwacht vzw: <u>Onderhoud van hemelwaterafvoer</u>.
4.	Gevelsluiting					
40.90.	Restauratie van het houten buitenschrijnwerk	3	x			<ul style="list-style-type: none"> – Restauratie van het buitenschrijnwerk. Zo nodig reconstructie naar historisch model. – Inclusief timmer- en schrijnwerk van de dakkapellen. – Inclusief schilderwerken. Strategisch onderzoek op het historisch schrijnwerk werd uitgevoerd in 2000 en in 2002 door Caroline Vandegehuchte. – Inclusief het corrosiewerend behandelen van de metalen onderdelen en het herstel van het metselwerk t.h.v. inklemming luikduimen en andere onderdelen. – Zie brochures Monumentenwacht vzw: <u>Houten buitenschrijnwerk herstellen</u> en <u>Houten buitenschrijnwerk schilderen</u>.
40.90.	Restauratie van de glas-in-loodvensters	4	x			<ul style="list-style-type: none"> – Inclusief waterdichtheid van de aansluiting met het metselwerk. – Inclusief het corrosiewerend behandelen van de metalen onderdelen en het herstel van het metselwerk t.h.v. inklemming bruggen en andere onderdelen.

Prioriteitenlegende: 1 dringend (< 1 jaar) 2 korte termijn (< 3 jaar) 3 middellange term. (< 5 jaar) 4 lange termijn (< 10 jaar) 5 geen prioriteit (≥ 10 jaar)

	Beheersmaatregelen / Aard der werken	Prioriteit	Eenmalig	Terugkerend	Vrijstelling van toelating	Aanbevelingen
						– Zie brochure Monumentenwacht vzw: <u>Onderhoud van glas-in-loodramen</u> .
42.92.	Restauratie van de metalen elementen	3	x			– Corrosiewerend behandelen van de metalen elementen in gevels, daken, dakstructuur e.d.m. – Inclusief t.h.v. de bevestiging in het metselwerk. – Inclusief reinigen en herstel vergulde bol van het torenkruis. – Zie brochures Monumentenwacht vzw: <u>IJzeren buitenelementen onderhouden</u> .
43.90.	Restauratie kalkpleister	3	x			– Herstel van het pleisterwerk op kelkbasis van de gewelven van de galerij (0.11).
100.	Welzijn-Milieu-Duurzaamheid					
100.	Maatregelen tegen aanwezigheid van volgens in de omgeving van het gebouw	2	x			– Herbekijken van het aangebrachte net, zodat de daken en de goten van de kapel, de galerij en de eerste ziekenzaal opnieuw toegankelijk zijn voor onderhoud.

Interieur

Enkel van toepassing op het beschermd monument (kapel, klooster, eerste en tweede ziekenzaal).

	Beheersmaatregelen / Aard der werken	Prioriteit	Eenmalig	Terugkerend	Vrijstelling van toelating	Aanbevelingen
	Periodiek onderhoud					
09.30.	Periodiek nazicht van het interieur			min. 1 x /6 jaar	n.v.t.	– Regelmatige inspecties door Monumentenwacht vzw.
51.90.	Opvolging van de aantastingen door houtborende insecten in het hout	1		min. 1 x/3 jaar	n.v.t.	– Door Monumentenwacht vzw. – In de houten interieurelementen.
54.90.	Controle en onderhoud van het hang- en sluitwerk van het binnenschrijnwerk	2		1 x/2 jaar	n.v.t.	– Zo nodig herstel.

Prioriteitenlegende: 1 dringend (< 1 jaar) 2 korte termijn (< 3 jaar) 3 middellange term. (< 5 jaar) 4 lange termijn (< 10 jaar) 5 geen prioriteit (≥ 10 jaar)

	Beheersmaatregelen / Aard der werken	Prioriteit	Eenmalig	Terugkerend	Vrijstelling van toelating	Aanbevelingen
59.00.	Periodiek onderhoud van de binnenafwerking			min. 4 x/ jaar	n.v.t.	– Zorgvuldig reinigen en onderhoud volgens de richtlijnen voorgeschreven door de restaurateurs in het PID en volgens de brochures uitgegeven door Monumentenwacht vzw en de Nederlandse Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed.
80.90.	Vernieuwen toplaag houten elementen	5		min. 1 x/10 jaar		– Plankenvloeren, trappen, vast meubilair, ... – Met hetzelfde verfsysteem en in dezelfde kleur als de lagen aangebracht tijdens de restauratie.
80.90.	Vernieuwen toplaag metalen elementen	5		min. 1 x/10 jaar		– Met hetzelfde verfsysteem en in dezelfde kleur als de lagen aangebracht tijdens de restauratie.
80.90.	Vernieuwen toplaag schilderwerk wanden en plafonds, binnenschrijnwerk, vast meubilair	5		min. 1 x/10 jaar		– Met hetzelfde verfsysteem en in dezelfde kleur als de lagen aangebracht tijdens de restauratie.
2.	Bovenbouw					
20.61.	Behandeling tegen opstijgend vocht	2	x			– Inclusief het verwijderen van de zoutkristallisatie.
26.40.	Betonherstel	3	x			– Vloerplaat boven kelder -1.05.
22.20. 23.90.	Lokaal herstellen en/of restauratie van het metselwerk en sterk verweerd of ontbrekend voegwerk	2	x			– M.n. barsten, vocht- en vorstschade, lacunes in het metsel- en voegwerk, ... – Voor de restauratie van de voegen samenstelling nagaan. – Zie brochure Monumentenwacht vzw: <u>Onderhoud en herstel van voegen in historisch metselwerk</u> .
25.90.	Herstellen van de houten roosterings	3	x			– Inclusief nazicht draagvermogen van de balken. – Inclusief nazicht en herstel van alle verbindingen. – Inclusief eventuele maatregelen tegen biologische houtaanstingen. – Zie brochure Monumentenwacht vzw: <u>Biologische aantasting van hout</u> .
23.90.	Natuursteenherstel	3	x			– Structureel herstel en restauratie van de natuursteen.

Prioriteitenlegende: 1 dringend (< 1 jaar) 2 korte termijn (< 3 jaar) 3 middellange term. (< 5 jaar) 4 lange termijn (< 10 jaar) 5 geen prioriteit (≥ 10 jaar)

	Beheersmaatregelen / Aard der werken	Prioriteit	Eenmalig	Terugkerend	Vrijstelling van toelating	Aanbevelingen
						<ul style="list-style-type: none"> – Inclusief herstel van het voegwerk. – Eventueel herstel van de historische afwerkingslagen.
50.	Wand- en plafondafwerking					
50.30.	Lokaal herstel plafondbepleistering van de kapel	3	x			<ul style="list-style-type: none"> – Herstel van barsten en lacunes in het pleisterwerk. – Herstel van de afwerkingslaag. – Volgens materiaaltechnisch en strategisch onderzoek door Caroline Vandegheuchte uit 2002.
50.30.	Lokaal herstel wand- en plafondbepleistering	4	x			<ul style="list-style-type: none"> – Herstel van barsten en lacunes in het pleisterwerk. – Herstel van het pleisterwerk en de cementering ter hoogte van vochtschade (zoutkristallisatie). – Inclusief herstel van het pleisterwerk van de schoorsteenboezems. – Herstel van de afwerkingslaag. – Volgens materiaaltechnisch en strategisch onderzoek door Caroline Vandegheuchte uit 2002.
80.90.	Restauratie schilderwerk plafond van de kapel	3	x			<ul style="list-style-type: none"> – Dampopen verfsysteem, dat compatibel is met onderliggende verflagen. – Volgens materiaaltechnisch en strategisch onderzoek door Caroline Vandegheuchte uit 2002.
80.90.	Restauratie schilderwerk wanden en plafonds	4	x			<ul style="list-style-type: none"> – Dampopen verfsysteem, dat compatibel is met onderliggende verflagen.
51.	Stijlwanden					
51.90.	Restauratie van de vakwerk wanden	3	x			<ul style="list-style-type: none"> – Inclusief opvolgen en nemen van eventuele maatregelen tegen de aantasting door houtborende insecten.
53.	Vloerafwerking					
53.10.	Restauratie van de tegelvloeren, tussendorpels en plinten	3	x			<ul style="list-style-type: none"> – Vloeren in natuursteen en in aardewerktegels. – Herstel losliggende tegels, voegen en lacunes.

Prioriteitenlegende: 1 dringend (< 1 jaar) 2 korte termijn (< 3 jaar) 3 middellange term. (< 5 jaar) 4 lange termijn (< 10 jaar) 5 geen prioriteit (≥ 10 jaar)

	Beheersmaatregelen / Aard der werken	Prioriteit	Eenmalig	Terugkerend	Vrijstelling van toelating	Aanbevelingen
						<ul style="list-style-type: none"> – Consolidatie van de verweerde tegels. – Zo nodig nemen van maatregelen tegen opstijgend of condensvocht. – Zie brochures Monumentenwacht vzw: <u>Onderhoud van natuursteenvloeren</u> en <u>Onderhoud van keramische en cementtegelvloeren</u>.
53.30.	Restauratie van de houten vloeren, tussendorpels en plinten	3	x			<ul style="list-style-type: none"> – Herstel loszittende en gebarsten planken. – Inclusief herstel/vernieuwen van de afwerkingslaag. – Zie brochure Monumentenwacht vzw: <u>Onderhoud van houten vloeren</u>.
54.	Binnenschrijnwerk					
54.90.	Restauratie van het binnenschrijnwerk	3	x			<ul style="list-style-type: none"> – Houtherstel en herstel hang- en sluitwerk. – Eventueel terugplaatsen van de uitgenomen vleugels. – Inclusief nazicht en eventueel herstel van glas of glas-in-loodpanelen. – Inclusief herstel/vernieuwen van de afwerkingslaag. – Volgens materiaaltechnisch en strategisch onderzoek door Caroline Vandegheuchte uit 2002.
54.90.	Reconstructie van de binnenluiken	5	x			<ul style="list-style-type: none"> – Indien wenselijk voor het temperen van het licht in de tentoonstellingsruimtes kan gekozen worden voor de reconstructie van de binnenluiken. – In overleg met de restauratie-architect en de erfgoedconsulent.
55.	Binnentrappen					
55.90.	Restauratie binnentrap in natuursteen	4	x			<ul style="list-style-type: none"> – Inclusief het nemen van maatregelen tegen verdere vochtschade.

Prioriteitenlegende: 1 dringend (< 1 jaar) 2 korte termijn (< 3 jaar) 3 middellange term. (< 5 jaar) 4 lange termijn (< 10 jaar) 5 geen prioriteit (≥ 10 jaar)

	Beheersmaatregelen / Aard der werken	Prioriteit	Eenmalig	Terugkerend	Vrijstelling van toelating	Aanbevelingen
55.90.	Restauratie gemetselde binnentrappen	4	x			– Inclusief het nemen van maatregelen tegen verdere vochtschade.
55.90.	Restauratie/herstel houten trappen	4	x			– Inclusief opvolgen en eventueel nemen van maatregelen tegen houtborende insecten. – Inclusief herstel/vernieuwen van de afwerkingslaag.
56.	Vast meubilair en opstellingen					
56.90.	Consolidatie van de schoorsteenmantels	4	x			
56.90.	Restauratie van het luiwerk	4	x			
56.90.	Restauratie van het oksaal	4	x			– Verstevigen van de borstwering en herstel van het maaswerk van de borstwering naar model. – Vernieuwen van het (imitatie)schilderwerk.
57.	Tablet- en wandbekledingen					
57.90.	Restauratie van de houten venstertabletten	4	x			
57.90.	Restauratie van de venstertabletten in Delftse tegels	4	x			
57.90.	Restauratie van de venstertabletten in ongeglazuurde aardewerktegels	4	x			
59.	Grafzerken					
59.10.	Conservatie van de grafzerken	4	x			
80.	Binnenschilderwerken					
80.90.	Restauratie schilderwerk plafond van de kapel	3	x			– Dampopen verfsysteem, dat compatibel is met onderliggende verflagen. – Volgens materiaaltechnisch en strategisch onderzoek door Caroline Vandegehuchte uit 2002.
80.90.	Consolidatie en zo nodig restauratie van de wandschildering	4	x			– Gepaste maatregelen om de laatmiddeleeuwse wandschildering kruisdragende Christus in de noordvleugel van het klooster maximaal te consolideren.

Prioriteitenlegende: 1 dringend (< 1 jaar) 2 korte termijn (< 3 jaar) 3 middellange term. (< 5 jaar) 4 lange termijn (< 10 jaar) 5 geen prioriteit (≥ 10 jaar)

	Beheersmaatregelen / Aard der werken	Prioriteit	Eenmalig	Terugkerend	Vrijstelling van toelating	Aanbevelingen
80.90.	Restauratie schilderwerk metalen onderdelen	4	x			<ul style="list-style-type: none"> - Corrosiewerend behandelen van de metalen elementen in gevels, daken, dakstructuur e.d.m. - Inclusief t.h.v. de bevestiging in het metselwerk.
80.90.	Restauratie schilderwerk wanden en plafonds	4	x			<ul style="list-style-type: none"> - Dampopen verfsysteem, dat compatibel is met onderliggende verflagen. - Volgens materiaaltechnisch en strategisch onderzoek door Caroline Vandegehuchte uit 2002.

Technische installaties

	Beheersmaatregelen / Aard der werken	Prioriteit	Eenmalig	Terugkerend	Vrijstelling van toelating	Aanbevelingen
7.	Elektrische installatie					
72.90.	Periodiek nazicht en onderhoud van de geëlektrificeerde kroonluchters	3		min. 1 x/5 jaar		<ul style="list-style-type: none"> - Inclusief stofvrij houden van de omgeving. - Inclusief eventuele restauratie.
72.90.	Periodiek nazicht en onderhoud van de indirecte verlichting van de pandgang	3		min. 1 x/5 jaar		<ul style="list-style-type: none"> - Inclusief stofvrij houden van de omgeving. - Inclusief eventuele restauratie.

Omgevingsaanleg

De maatregelen betreffende de waardevolle bomen omvatten de instandhouding en het aangepast beheer ervan. Indien bepaalde waardevolle bomen ziek worden of afsterven worden dezelfde soorten opnieuw aangeplant of wordt er in overleg met het agentschap Onroerend Erfgoed naar een alternatief gezocht. Ook de andere

bomen met een hoge biologische waarde worden grotendeels in stand gehouden, mits deze de groeikansen van andere, meer waardevolle beplanting niet beperken of het zicht verstoren. De waardevolle bomen, waarvoor maximale instandhouding wordt nagestreefd, zijn in hoofdstuk 3. Inventarisatie huidige toestand aangegeven.

	Beheersmaatregelen / Aard der werken	Prioriteit	Eenmalig	Terugkerend	Vrijstelling van toelating	Aanbevelingen
9.	Omgevingsaanleg					
99.00.	Verwijderen biodeterioratie	1	x		n.v.t.	
99.00.	Periodiek verwijderen biodeterioratie	1		min. 1 x/ jaar	n.v.t.	

Prioriteitenlegende: 1 dringend (< 1 jaar) 2 korte termijn (< 3 jaar) 3 middellange term. (< 5 jaar) 4 lange termijn (< 10 jaar) 5 geen prioriteit (≥ 10 jaar)

	Beheersmaatregelen / Aard der werken	Prioriteit	Eenmalig	Terugkerend	Vrijstelling van toelating	Aanbevelingen
90.	Verharding					
90.90.	Herstel losliggende verharding	1	x		x	– Kasseien ter hoogte van de toegang tot de derde ziekenzaal via het binnengebied.
90.90.	Herstel en onderhoud van de kasseiverharding	5	x			– Herplaatsen verharding in functie van verbeteren integrale toegankelijkheid.
90.90.	Herstel voegen van lage muren rond borders en terrassen	3	x			– Voegen van de lage wand rond de grote border voor de kapel. – Voegen van het terras achter de pastorie.
93.	Groenbeheer					
93.70.	Onderhoud van de groenaanleg	2		min. 1 x/ jaar	x	– Maaien van gras. (Hogere frequentie.) – Aangepast periodiek scheren van hagen en beplantingsmassieven <ul style="list-style-type: none"> o Vormsnoei: schijnhulst (10). – Aangepast periodiek snoeien van heesters en bomen <ul style="list-style-type: none"> o Vormsnoei: taxus (02), beuk (03), laurier (12). o Zwarte moerbeï (09): kruin uitlichten om omvallen te voorkomen. o Vijgenboom (11): kandelaberen.
93.70.	Beukenboom (01)	3	x			– Standplaats verbeteren door verdere ontharding.
93.70.	Onderhoud beukenboom (02)	2		min. 1 x/ jaar	x	– Als solitaire boom laten uitgroeien. – Periodiek nazicht en snoei door gecertificeerd boomverzorger. – Monitoring van grondwaterstand bij langdurige bemalingswerken in de omgeving en bij extreem droge zomers. – Toegankelijkheid behouden door af en toe op te kronen.
93.70.	Onderhoud (treur)es (04)	2		min. 1 x/ jaar	x	– Inperken en beheren van de klimop.

Prioriteitenlegende: 1 dringend (< 1 jaar) 2 korte termijn (< 3 jaar) 3 middellange term. (< 5 jaar) 4 lange termijn (< 10 jaar) 5 geen prioriteit (≥ 10 jaar)

	Beheersmaatregelen / Aard der werken	Prioriteit	Eenmalig	Terugkerend	Vrijstelling van toelating	Aanbevelingen
						<ul style="list-style-type: none"> - Periodiek nazicht en snoei door gecertificeerd boomverzorger: onder meer controle op aanwezigheid van de schimmel <i>chalara fraxinea</i> en controle van de structuur (stabiliteit).
93.70.	Gracht	2		min. 1 x/ jaar	x	<ul style="list-style-type: none"> - Maaien van de beplanting in de gracht en in de berm. - Verwijderen van houtachtigen en storende, concurrerende en invasieve beplanting. - Verwijderen van het afval.
93.70.	Gracht	2		1 x/ 5 à 10 jaar	x	<ul style="list-style-type: none"> - Ruimen van het slib volgens noodzaak.

Prioriteitenlegende: 1 dringend (< 1 jaar)   2 korte termijn (< 3 jaar)   3 middellange term. (< 5 jaar) 4 lange termijn (< 10 jaar)   5 geen prioriteit (≥ 10 jaar)

7. OPVOLGING EN EVALUATIE

Dit beheersplan is opgesteld in functie van de restauratie en het onderhoud van het Onze-Lieve-Vrouwhospitaal in Aalst voor een periode van vierentwintig jaar. Daarnaast worden eenmalige maatregelen opgesomd in functie van eventuele restauratiewerken binnen deze periode. Stad Aalst is eigenaar van het gebouw en wenst in de toekomst de museumfunctie verder uit te breiden, rekening houdend met het aanwezige erfgoed.

Voor de maatregelen zal er steeds beroep gedaan worden op gespecialiseerde aannemers of restaurateurs, die worden aangesteld in overeenstemming met de wetgeving op overheidsopdrachten. Voor meer complexe dossiers zal het stadsbestuur bijgestaan worden door een restauratie-architect of een gespecialiseerd studiebureau.

Enmalige werkzaamheden

Voor de restauratie van het complex kan, conform de vigerende wetgeving, gebruik gemaakt worden van een combinatie van verschillende erfgoedpremies volgens standaardprocedure voor restauratie- en onderhoudswerken en een erfgoedpremie via oproep.

Indien voor deze werken geen beroep gedaan wordt op een erfgoedpremie vraagt de opdrachtgever voorafgaandelijk toelating voor het uitvoeren van handelingen aan of in het beschermd monument. Nadien bezorgt hij ten laatste zes maanden na de beëindiging van de werkzaamheden een rapport aan de buitendienst van het agentschap Onroerend Erfgoed. Dit verslag omvat de aard van de werkzaamheden, de plaats, de datum, het resultaat en fotomateriaal.

Het aanvragen en verkrijgen van erfgoedpremies is onder voorbehoud en wordt bepaald door de vigerende wetgeving. Deze regelgeving kan onderhevig zijn aan wijzigingen, al dan niet met terugwerkende kracht. Informatie hierover is terug te vinden op de website van het Agentschap Onroerend Erfgoed:

<https://www.onroerenderfgoed.be/regelgeving>

Methodiek

Van de restauratiewerken wordt een postinterventiedossier opgemaakt, waarin alle gegevens die relevant zijn voor latere herstellings-, onderhouds- en restauratiewerken worden opgesomd volgens de artikelnummers van de VMSW.

Terugkerende maatregelen

Ook voor terugkerende onderhoudswerken zal de opdrachtgever indien mogelijk beroep doen op een erfgoedpremie volgens standaardprocedure. Indien dit niet het geval is, zal eveneens voorafgaandelijk een toelating aangevraagd worden aan het agentschap en zal binnen een termijn van zes maanden na de beëindiging van de werken een verslag overgemaakt worden.

Methodiek

Als leidraad voor de eigenaar of de beheerder van de site wordt de frequentie van het onderhoud in tabelvorm bijgehouden. Deze tabel is in bijlage 2 toegevoegd aan dit beheersplan. De data van de volgende onderhoudsbeurten wordt bij voorkeur ook bijgehouden in een (digitale) agenda.

Opvolging

De toestand van het monument dient regelmatig opgevolgd te worden door periodieke inspecties. Deze inspecties kunnen kleine gebreken aan het licht brengen en onmiddellijk of op korte termijn hersteld worden om zo aanzienlijke gevolgschade te voorkomen. Het is in eerste instantie aan te raden om, eventueel op aangeven van de gebruikers, als eigenaar de gebouwen zelf grondig te inspecteren. Daarnaast is het aan te raden om een

driejaarlijkse inspectie te laten uitvoeren door Monumentenwacht vzw (<https://www.monumentenwacht.be/>). Hun inspectieverslagen gelden als toestandsrapport voor het onderhoudslogboek (zie verder).

Toestandsrapport en onderhoudslogboek

In het kader van de evaluatie van het beheersplan wordt om de zes jaar het onderhoudslogboek overgemaakt aan het agentschap Onroerend Erfgoed. Het onderhoudslogboek wordt aangevuld van zodra er een onderhoudsmaatregel of herstelling is uitgevoerd. (Meer info op <https://www.onroerenderfgoed.be/het-onderhoudslogboek>.) Het onderhoudslogboek kan beschouwd worden als een actualisatie van het beheersplan en kan dus als bijlage bij dit beheersplan gevoegd worden.

Een onderhoudslogboek bevat in dit geval:

- Een toestandsrapport van de toestand zes jaar geleden;
- Een recent toestandsrapport van de huidige toestand;
- Een overzicht van de beheersmaatregelen en onderhoudswerken die de voorbije zes jaar zijn uitgevoerd.

De tabellen in bijlage kunnen als basis gebruikt worden als onderhoudslogboek. De richtlijn 'Beheer en onderhoud in het restauratieverslag' reikt een modelformulier in Excel-formaat aan voor het opvolgen van onderhouds- en beheersmaatregelen na een restauratie. Dit document kan eveneens gebruikt worden als onderhoudslogboek en is te downloaden via de website van het Agentschap Onroerend Erfgoed:

https://www.onroerenderfgoed.be/sites/default/files/2019-05/P15_Onderhoud_Modelformulier_20181126.xlsx

8. EXTRA TOEVOEGINGEN

	Duid in deze kolom aan: "niet van toepassing" (en dus niet bijgevoegd) of de verwijzing naar het hoofdstuk met pagina's of nummer van de bijlage (indien bijgevoegd)
Perimeter van gebied waarvoor beheersplan wordt opgemaakt (met schaal en N-pijl)	Zie 1. Identificatie en afbakening van het onroerend goed, p. 5.
Lijst van geplande werkzaamheden	Zie 6. Maatregelen, p. 211.
Lijst van handelingen waarvan de uitvoering vrijgesteld zal zijn van toelating	Zie 6. Maatregelen, p. 211.
Lijst van ZEN-erfgoed met aanduiding op kaart	Zie 5. Beheersvisie en doelstellingen - ZEN-erfgoed, p. 208.
Lijst van open erfgoed met aanduiding op kaart	
Lijst van ontsluitingswerken voor open erfgoed	
Lijst van werken aan bomen en struiken waarvoor toelating nodig is	Zie 3. Inventarisatie huidige toestand - Omgevingsaanleg, p.198 en 202.
Lijst van cultuurgoederen	
Lijst van geplande werkzaamheden aan een orgel dat dateert van na de Eerste Wereldoorlog	
Bibliografie (overzicht referenties)	Zie 2. Historische nota - Bibliografie, p. 41.
Bijlages	1. Onderhoudslogboek